

Golden State Realty **JASSI GILL**
Broker/Owner

Listing and Selling Homes
From San Jose to Sacramento
Ph:510-304-9292
Refinance Now
@ZERO COST
Call Sukhi Gill:510-207-9067
CA DRE Lic.#01180969

All International Channels MR IPTV
"Entertainment" is his middle name!

THE ULTIMATE IPTV SERVICES

*Live TV *4K Channels *Sports *Movies
*Documentaries *PPV *News
*Bollywood/Hollywood Movies
*Web Series *Music *Local Channels

ਆਈ ਪੀ ਟੀ ਵੀ ਲਾਈਵ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਸੰਦੀਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਘਰ ਬੈਠੇ ਦੇਖੋ!
CALL OR TEXT BOBBY: +1-909-278-7147

Certified Insurance Agent **Global Green**
INSURANCE AGENCY

ਹੈਲਥ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ
ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
ਫੋਨ:510-487-1000
MANN@GGIABA.COM
Mann Insurance Brokers Inc.
4123 Dyer St., #230, Union City, CA 94587

Twenty-Sixth Year of Publication ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਐਡੀਸ਼ਨ **Price 50¢** Email:punjabtimes1@gmail.com
ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ **www.punjabtimesusa.com**

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 27, Issue 03; January 17, 2026 20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074 Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

328 ਸਰੂਪਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰੇ: ਜਥੇਦਾਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ:ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਗੜਗੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 328 ਪਾਵਨ ਸਰੂਪਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸਿਆਸਤ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੇਵਲ ਪਾਵਨ ਸਰੂਪਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਣਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਨ। ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਕੱਤਰੇਤ ਨੂੰ ਇਕ ਬਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਜਥੇਦਾਰ ਗੜਗੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਤੀ ਹਰ ਸਿੱਖ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ 328 ਪਾਵਨ ਸਰੂਪਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਮਾਮਲਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜੋ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਅਧਾਰਿਤ ਪਤਾਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਸ

ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਕੁਝ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵਲੋਂ ਪੈਸਿਆਂ ਦੇ ਘਪਲੇ ਦਾ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ 16 ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹੋਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਇਨ੍ਹਾਂ 16 ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਭਾਗੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ਼੍ਰੀ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮੰਚ ਤੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਪੈਸੇ ਖਾਧੇ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਥੇਦਾਰ ਗੜਗੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ 'ਚ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਸਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਾ ਅਗਾਂਹ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਮੌਜੂਦਾ ਚੱਲ ਰਹੇ ਪਾਵਨ ਸਰੂਪਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਸੰਗਤ 'ਚ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਦੁਵਿਧਾਵਾਂ ਕਰਕੇ ਪੰਥ ਦੇ ਵਡੇਰੇ ਹਿਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੇਵਲ 328 ਪਾਵਨ ਸਰੂਪਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਬਣਦਾ ਸਹਿਯੋਗ

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਭਾਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਸਲ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਤਲਬ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ:ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਭਾਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ (ਐਨ.ਐਸ.ਏ.) ਤਹਿਤ ਲਗਾਤਾਰ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਰੋਕਥਾਮ ਹਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਸਲ ਰਿਕਾਰਡ ਤਲਬ ਕਰ ਲਏ ਹਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪੈਰੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਵਾਬ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੰਦਿਆਂ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ 20 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕੀਤੀ। ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਸ਼ੀਲ ਨਾਗੂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 'ਚ ਹੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ

ਕੋਰਟ ਨੇ 10 ਨਵੰਬਰ, 2025 ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ 'ਚ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ 6 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਬਾਹਰੀ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਭਾਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ 17 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2025 ਦੇ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਤੋਂ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ਼-ਵਾਰ ਜਵਾਬ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧ ਸਕਦੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। - ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦੇ ਆਧਾਰ - ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਮੂਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਾਂਗੇ: ਧਾਮੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ:ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਵਨ ਸਰੂਪਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਗੜਗੱਜ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇਗੀ। ਇਹ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਕ ਬਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ: ਧਾਮੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪਾਵਨ ਸਰੂਪਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ (ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 6 'ਤੇ)

Sukhsimranjit Singh LLB, LLM, Ph.D
Mediator and Arbitrator, JAMS

ਸਿਵਲ, ਬਿਜ਼ਨਸ, ਪਰਿਵਾਰਕ, ਠੇਕੇ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝਗੜੇ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੈਸੇ ਤੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਮੀਡੀਏਟਰ ਅਤੇ ਆਰਬੀਟਰੇਟਰ ਸੁਖਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ।

Do you have Civil, Business, Family, Contractual or Property Disputes?
Winner of SCMA Peacemaker Award, Dr. Singh is an internationally Acclaimed Mediator and Arbitrator.

Call: 503-910-8767

Case Manager: Julie McCool, Email: jmccool@jamsadr.com

Mediation helps save money, completed within a day and save your relationship!

Four Locations: LOS ANGELES, SAN FRANCISCO, SACRAMENTO, VISALIA/FRESNO, NEW YORK

Raja SWEETS & CATERING
AUTHORIZED CATERER FOR MAJOR 5-STAR HOTELS
ਭਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਬੇਟਰਿਕ ਦੇ ਵਾਹਾਪਾ

ਹਰ ਮੌਕੇ ਜਿਵੇਂ ਅਖੰਡ ਪਾਠ, ਜਨਮ ਦਿਨ, ਵਿਆਹ ਬਾਦੀ ਜਾਂ ਪਰਵਰੀ ਲਈ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਿਆਂ ਤੱਕ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

Items Serving:
All kinds of Sweets
Snacks & Food
Chaat & Tikki Stall
Pani Puri Stall
Bhel Puri / Pav Bhaji
Faleeda Kulfi

Catering Services:
Wedding Ceremonies
Receptions
Birthday Parties
Religious Gatherings
Corporate Events
Picnics / Bar-b-que

Additional Services:
Warmers
Chaffing Dishes
China & Silverware
Linen Rental
Waiters & Bartenders

Fresh Sweets, Snacks & Food
Catering with Portable Tandoor for up to 10000 guests
Lunch - Dinner - Take Out - Banquets

Raja Sweets & Indian Cuisine
31053 Alameda Blvd., Union City CA 94087
Ph. (510) 489-9130 Fax (510) 489-9111

Raja Indian Cuisine & Bar
1275 W. Winton Ave., Hayward CA 94543
Ph. (510) 264-5300 Fax (510) 264-5345

Call Makhan Bains or Ravinder Singh For Your Next Party
1-866-FOR-RAJA (367-7252)
www.RajaSweets.com

GLOBAL TRUCK PERMITS
18 years of experience

Services
-We do Same day IRP Plates
-Truck Permits
-New company
-Truck ELD
-Trucking compliance

Rajinder Singh

159 D'Arcy Pkwy, Lathrop, CA 95330
Phone: 209 636 0880

ਗਜ਼ਲ ਮੰਚ ਸਰੀ ਵੱਲੋਂ ਡਾ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਤੇ ਡਾ. ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਬਰਾੜ ਨਾਲ ਰੂਬਰੂ

ਸਰੀ (ਹਰਦਮ ਮਾਨ): ਗਜ਼ਲ ਮੰਚ ਸਰੀ ਵੱਲੋਂ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਡਾ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਤੇ ਡਾ. ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਬਰਾੜ ਨਾਲ ਰੂਬਰੂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ, ਅਧਿਆਪਨ ਸਫਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ।

ਗਜ਼ਲ ਮੰਚ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਸਵਿੰਦਰ ਨੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿਦਵਾਨ ਜੋਤੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮਾਣਮੱਤਾ ਸਥਾਪਨਾ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਖੇਤਰ ਬੜਾ ਵਸੀਰ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਰਾਜਿੰਦਰਪਾਲ ਬਰਾੜ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਖੇ ਉਚ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਦੇ

ਬਾਵਜੂਦ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਹਨ। ਅੱਜ-ਕੱਲ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਯੋਗ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਕੇ ਡਾ. ਚਰਨਜੀਤ ਬਰਾੜ ਤੇ ਡਾ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਆਪਣਾ ਚੈਨਲ ਅਤੇ ਵ੍ਹਟਸਐਪ ਗਰੁੱਪ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਾਲ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਬੜੀਆਂ ਗੰਭੀਰ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਡਾ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤਕ ਮਾਹੌਲ ਮਿਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਅਧਿਆਪਕ ਸਨ। ਬੀਐਸਸੀ ਮੈਡੀਕਲ ਤੱਕ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਲਾਈਨ ਛੱਡ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵੱਲ ਆ ਗਏ। ਇਸ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਵੀ ਮਿਲ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹੀ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਮ ਫਿਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੀਐਚਡੀ ਕਰਕੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕ ਵਜੋਂ ਨੌਕਰੀ ਹਾਸਿਲ

ਕੀਤੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਸੰਪਰਸ਼ੀਲ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਡਾ. ਚਰਨਜੀਤ

ਕੌਰ ਨਾਲ ਹੋਈ ਅਤੇ ਉਹ ਵਿਆਹ ਦੇ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਬੱਝ ਗਏ। ਡਾ. ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਬਰਾੜ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਦਿਲਚਸਪ ਬਿਰਤਾਂਤ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਬੇਟੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਬੀ.ਸੀ. (ਕੈਨੇਡਾ) ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਚੱਲੇ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਇਸ ਵਿਦਵਾਨ ਜੋਤੀ ਨੇ ਸਮਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਗਜ਼ਲਾਂ ਦਾ ਦੌਰ ਚੱਲਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸ਼ਾਇਰ ਜਸਵਿੰਦਰ, ਰਾਜਵੰਤ ਰਾਜ, ਦਵਿੰਦਰ ਗੋਤਮ, ਦਸਮੇਸ਼ ਗਿੱਲ ਫਿਰੋਜ਼, ਸੁਖਜੀਤ ਹੁੰਦਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸੁਣਾਈਆਂ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਗਜ਼ਲ ਮੰਚ ਵੱਲੋਂ ਡਾ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਤੇ ਡਾ. ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਬਰਾੜ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

Sistar Mortgage
A Nationwide Lender

Over 2 Decades of experience providing high level servicing for new and experienced borrowers!

Residential and Commercial Loans
Available in Most States!

Special loan programs for:

- Jumbo Loans
- Self Employed and with a work permit
- Business loans with or without property

(734) 330-8859
balbir.grewal@sistarmortgage.com
balbirgrewal.sistarmortgage.com
<https://www.nmlsconsumeraccess.org>

THE BAINS FIRM

Manpreet S. Bains

Personal Injury and Wrongful Death Attorneys

Case Results*

\$10 MILLION
Motorcycle vs. Truck Collision

\$8 MILLION
Wrongful Death

\$5.25 MILLION
Traumatic Brain Injury

\$1.1 MILLION
Burn Injury

\$1.1 MILLION
Pedestrian vs. Motor Vehicle Collision

*Past Performance
Not a Guarantee of Future Results

Offices in San Francisco and Union City

WILLIAM E. WEISS
Of Counsel

No Fees Unless Recovery for Your Injuries is Made

CONTACT US AT:

Phone: (510) 474-0028 • E-mail: info@thebainsfirm.com

www.thebainsfirm.com

Homeopathicvibes

Harminder Singh Gill

Homeopathic Consultant and Practitioner

D.H.M.S.; B.C.I.H

(Ex Homeopathic Medical officer Punjab Govt.)

Now we have two locations:

940 E. El Camino Real, Sunnyvale, CA 94087

39039 Paseo Padre Pkwy, Suite# 209 (upstairs), Fremont, CA 94538

We also do Virtual appointments for long distance patients.

Ph: (408) 737-7100

www.homeopathicvibes.com

We sell and ship homeopathic remedies through out North America.

ਗਲੋਬਲ ਮਲਟੀ ਸਰਵਿਸਿਜ਼, ਲੈਬਰੋਪ

ਪਿਛਲੇ 15 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ

ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲੇ ਵੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਇੱਕੋ ਛੱਤ ਥੱਲੇ

SAME DAY

ਲਾਇਸੈਂਸ ਪਲੇਟ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ
ਸਾਨੂੰ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ ।

ਹੁਣ ਅਸੀਂ

DPF Cleaning ਅਤੇ Baking
ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

STOCKTON ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਰਾਵਾਂ

ਦੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ **ALIGNMENT SHOP**
• 3 Axle Alignment \$199
• Trailer Alignment \$150

Grand Opening

Special Price for Truck Wash

ਗਲੋਬਲ ਮਲਟੀ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਦੀ
ਨਵੀਂ ਲੋਕੇਸ਼ਨ **STOCKTON** ਵਿਚ
HIGHWAY 4 ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਜ਼ਦੀਕ
1950 E Miner Ave.
Stockton, CA 95205

Ph: 209.982.9996

FAX: 209.982.9997

www.globalmultiservices.com info@globalmultiservices.com

REPAIR SHOP

ਟਰੱਕ ਤੇ ਟਰੇਲਰ ਦੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟਾਇਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ Oil Change, Brakes, Engine Work, Tune Up, Transmission & Clutch ਆਦਿ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਅਤੇ Truck Alignment ਦਾ ਕੰਮ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 500+ ਟਰੱਕਾਂ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ-ਭੁੱਲ੍ਹੀ ਪਾਰਕਿੰਗ ਦੇ ਨਾਲ, ਟਰੱਕ-ਟਰੇਲਰ Wash ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ।

TEL: 209.547.9210

FAX: 209.547.9211

REGISTRATION SERVICES

ਟਰੱਕਿੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਮਿਟ ਜਿਵੇਂ IFTA, CA#, MCP, 2290, ICC, BOC III, NM & Kentucky Permit, DOT Fuel Tax, Corporation Filling ਅਤੇ ਟਰੱਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਇਸੈਂਸ ਪਲੇਟਾਂ Same Day Service ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਪਲੇਟਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਤੁਰੰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਅਸੀਂ DOT Compliance, DOT Audit ਵਿਚ ਵੀ ਟਰੱਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

TEL: 209.982.9996

FAX: 209.982.9997

ਸੈਫ ਅਤੇ ਤੰਦੂਰੀਏ ਦੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਮਰਫਰੀਸਬੋਰੋ (ਟੈਨੇਸੀ) ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਸੈਫ
ਅਤੇ ਤੰਦੂਰੀਏ ਦੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ।

* ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਮੁਫਤ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਖਾਣਾ
* ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲ

Restaurant Help Wanted

Immediately hiring Chef and Tandoori Chef for Indian restaurant
in Murfreesboro, TN.

* Good salary, free accommodation & Food. * Priority to Couples

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਗੁਰਦਿਕਬਾਲ ਸਿੰਘ

Direct call or What's up call 615-482-5158

ਕਰੀ ਕੁੱਕ ਦੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਇੰਡਿਆਨਾ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਚਲਦੇ ਭਾਰਤੀ
ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਕਰੀ ਕੁੱਕ ਦੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ।

* ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਮੁਫਤ ਰਿਹਾਇਸ਼

Restaurant Help Needed

Immediately hiring Curry Cook

for Indian Restaurant in Indiana.

* Good Salary and Free Accommodation.

ਚਾਹਵਾਨ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਟੋਨੀ

ਫੋਨ: 317-340-1470

ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਫੌਰੀ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਅਇਓਵਾ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ
ਵਾਲੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

* ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ, ਖਾਣਾ ਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਫਰੀ
ਚਾਹਵਾਨ ਕਾਲ ਕਰੋ:

ਕਾਲ ਮਿ. ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: 515-291-1961

ਐਟਲਾਂਟਾ, ਜੌਰਜੀਆ ਵਿਚ ਘਰੇਲੂ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦੇ ਜੋੜੇ ਲਈ ਪਾਰਟ-ਟਾਈਮ ਘਰੇਲੂ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ
ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਖਾਣੇ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕੰਮ: * ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਖਾਣਾ ਬਣਾਉਣਾ

* ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਹੋਰ ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ।

ਮੁਫਤ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੁਫਤ ਰਹਿਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਸਿਰਫ
ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁੱਖ
ਨਿਵਾਸ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ (ਅਰਥਾਤ, ਇਹ ਸਹੂਲਤ ਤਦ ਤੱਕ ਹੀ
ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ)। ਚਾਹੇ ਤਾਂ
ਫੈਮਲੀ ਮੈਂਬਰ ਵਾਂਗ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਆਨ ਲਾਈਨ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਇਹ ਵਧੀਆ ਮੌਕਾ ਹੈ। (ਉਦਾਹਰਨ
ਵਜੋਂ H-1B ਵੀਜ਼ਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ) ਜਾਂ ਹੋਰ ਜੋ ਦਿਨ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਹੋਰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ
ਹੋਣ ਤੇ ਚੁਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸ਼ਾਮਾਂ ਅਤੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਮਦਦ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ।

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

+1 678 794 1794

Matrimonials**ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ**

Jat Sikh Grewal family looking for a compatible match for their US born and
raised sweet, homely MD working daughter, age 31, height 5' 9", preferably
US born and raised doctor or other compatible profession, height 6 plus.
Please contact us at 414-737-8624 or E-Mail: ranigrewal72@gmail.com.

Looking for a suitable match (Green Card/Citizen only) for Lubana Sikh girl
28, 5'5", Pharmacist, USA-based. Preference for boys in business, software
Engineer or medical field. Please contact Gopi at: 219-209-8724
or E-Mail: gopidilpal@gmail.com with picture and complete bio-data.

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ 25 ਸਾਲਾ ਯੂ ਐਸ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਲੜਕੇ ਲਈ ਪੜ੍ਹੀ-ਲਿਖੀ
ਸੋਹਣੀ, ਸਿਆਣੀ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਬੈਚੁਲਰ ਆਫ ਸਾਇੰਸ ਬਿਜ਼ਨਸ ਦੀ
ਡਿਗਰੀ ਕਰਕੇ ਇਕ ਵਧੀਆ ਨਾਮੀ ਫਰਮ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੱਦ 5'-8" ਇੰਚ ਹੈ,
ਲੜਕੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਯੂ ਐਸ ਵਿਚ ਵੈਲ ਸੈਟਲਡ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਤੇ ਯੂ.ਐਸ.ਏ. ਦੀ
ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਚਾਹਵਾਨ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ: 847-845-4866

ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਗਿੱਲ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ 25 ਸਾਲਾ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਜੰਮਪਲ ਪੁੱਤਰ ਲਈ ਪੜ੍ਹੀ-ਲਿਖੀ
ਸੋਹਣੀ, ਸਿਆਣੀ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਲੜਕਾ ਸਿਵਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਦੀ ਡਿਗਰੀ
ਕਰਕੇ ਇਕ ਵਧੀਆ ਨਾਮੀ ਫਰਮ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੱਦ 5'-10" ਲੜਕਾ ਕੇਸ਼ਧਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ
ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਲੜਕੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਯੂ ਐਸ ਗ੍ਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਤੇ
ਯੂ.ਐਸ.ਏ. ਦੀ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਚਾਹਵਾਨ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ: 604-763-7068
ਜਾਂ ਈਮੇਲ gillco1977@gmail.com

Jat/Sikh Family looking for a suitable match for their U.S. Citizen 1994
born, Height 5' 10" son. He has done Bachelor's Degree in Information
Systems and working as an IT analyst. We prefer a well educated girl lives in
the US or Canada with good values, loving, and caring. Contact us at:
240-702-4375

51-3

Ramgarhia Family seeks a suitable match for their USA Born and Raised 30
year 5'6.5" Gursikh Boy, PhD. Girl should be Gursikh and educated. Caste
no bar. If you are interested please call us at 224-422-4773.

UMA TRAVELS

2541 W. Devon Ave.,
Chicago, IL 60659

For Delhi Amritsar-Bombay Ahmedabad, Hyderabad-Madras
Call For Special Sale Fares

Call: 773-338-5603

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@live.com

Lowest Fares With Excellent Service

United Airlines
British Airways

For Emergency
Call anytime at
847-436-9010

EARLYBIRD SALE!!!!

Etihad, Air India,
KLM, Lufthansa,
Delta, Qatar Airlines.

Domestic fares
available

ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਗਮਾਂ 'ਚ ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਹੋਣਗੇ ਸ਼ਾਮਿਲ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇਵੇਂਦਰ ਫਡਨਵੀਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਤੇ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ 24 ਤੇ 25 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨੰਦੇਤ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ 350 ਸਾਲਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਨਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਚ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਧਾਰਮਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ 'ਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਲੈ ਕੇ ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਤੋਂ ਹਰਿਆਣਾ ਪੁੱਜੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਇੱਕ ਵਫਦ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ

ਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇਵੇਂਦਰ ਫਡਨਵੀਸ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਗਮਫਡਨਵੀਸ ਤੇ ਸਾਲ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਦਿੱਤਾ ਸੱਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ 350

ਸਾਲਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਗਮਾਂ 'ਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਦਾ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸਨੇਹ ਭਰਿਆ ਸੱਦਾ-ਪੱਤਰ ਭੇਟ ਕੀਤਾ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੈਣੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ ਨਮਨ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਸੱਦਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ 25 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਗਮਾਂ 'ਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਲਈ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਹਿਮਤੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਗਮ ਲਈ ਬਣੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਸੈਕਟਰੀ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਠੂ, ਹਰਿਆਣਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਭਾਈ ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਜਰਾਨਾ, ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਭਾਈ ਹਰਸਦੀਪ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਤੇ ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬੁੱਟਰ ਆਦਿ ਵਫਦ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਹੋਟਲ 'ਚ ਠਹਿਰੀ ਐੱਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਔਰਤ ਦਾ ਕਤਲ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਇਥੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਹੋਟਲ 'ਚ ਠਹਿਰੀ ਇਕ ਐੱਨ.ਆਰ. ਆਈ. ਔਰਤ ਦਾ ਤੇਜ਼ਧਾਰ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਕਤਲ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਪਤੀ ਦੇ ਵਾਰਦਾਤ ਉਪਰੰਤ ਫਰਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਔਰਤ ਦੀ ਸਨਾਖਤ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ (24) ਪਤਨੀ ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਿੱਲੋਂ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਵਡੈਚ ਕਾਹਨੂਵਾਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਸੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਵੇਰਵਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਔਰਤ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਹੋਟਲ ਦੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਮਿਲੀ। ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਦੇ ਭਰਾ ਲਵਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਦੀ ਭੈਣ ਇਸ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਠਹਿਰੀ ਸੀ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ

ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮ੍ਰਿਤਕਾ 7 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਂ ਸੀ ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਤੋਂ ਇਥੇ ਵਿਆਹ ਸਮਾਗਮ 'ਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁੱਜੇ ਸਨ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ 7 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਵਿਦੇਸ਼ ਚਲੀ ਗਈ ਜਿਥੇ ਦੋਵਾਂ ਜੀਆਂ ਦਾ ਝਗੜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਲਾਸ਼ ਕਬਜ਼ੇ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਫਰਾਰ ਹੋਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਭਾਲ 'ਚ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਥਾਣਾ ਸਿਵਲ ਲਾਈਨ ਵਿਖੇ ਕਤਲ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਨਾਂਅ 'ਤੇ ਇਹ ਪੱਤਰ ਪੀ. ਏ. ਸਹਿਬਾਜ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸੰਤ ਮੈਂਬਰਾਂ 'ਚ ਬੀਬੀ ਕਿਰਨਜੋਤ ਕੌਰ, ਮਿੱਠੂ ਸਿੰਘ ਕਾਹਨੇਕੇ, ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁਲੇਰਾਨਾਂ, ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਜੋਲਾ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਕਰਤਾਰਪੁਰ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੁਸੈਨਪੁਰ ਦੇ ਨਾਂਅ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਇਸ ਪੱਤਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਬੀਬੀ ਕਿਰਨਜੋਤ ਕੌਰ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਪੱਤਰ 'ਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ 'ਚ ਪੰਥਕ ਮਸਲੇ ਵਿਚਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਜਥੇਦਾਰ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਪੀ. ਏ. ਸਹਿਬਾਜ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਖੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਪੱਤਰ ਦੇ ਕੇ ਗਏ ਹਨ।

ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਮੀਡੀਆ ਪੋਸਟ 'ਤੇ ਦਰਜ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਰੋਕ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਅੰਤਰਿਮ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. 'ਚ ਅੱਗੇ ਦੀ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜਸਟਿਸ ਵਿਨੋਦ ਐਸ. ਭਾਰਦਵਾਜ ਨੇ ਮਾਣਿਕ ਗੋਇਲ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਪਟੀਸ਼ਨ ਇਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਕਾਰਕੁਨ

ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਮੀਡੀਆ ਪੋਸਟ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਜਨਤਕ ਬਹਿਸ ਕਾਰਨ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਪੂਰਾ ਮਾਮਲਾ ਇਕ ਜਨਹਿਤ ਦੇ ਸਵਾਲ ਤੋਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਚ ਜਨਤਕ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਫ.ਆਈ. ਆਰ. 'ਚ ਅੱਗੇ ਦੀ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ 23 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕੀਤੀ। ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਖ਼ਤ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ।

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਾਭਾ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਮਜ਼ੀਠੀਆ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਚਿੰਤਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸੀਨੀਅਰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜ਼ੀਠੀਆ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਨਾਭਾ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਗੰਭੀਰ ਖ਼ਤਰੇ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਤ ਆਈ.ਜੀ. ਅਤੇ ਨਾਭਾ ਜੇਲ੍ਹ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੈ ਅਤੇ ਕੱਲ੍ਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੂਚੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਮਜ਼ੀਠੀਆ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਏ.ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਦੇ ਇਕ ਤਾਜ਼ਾ ਪੱਤਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ 'ਚ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮਜ਼ੀਠੀਆ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਅੰਦਰ ਵੀ

ਇਕ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਅੱਤਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨ ਤੋਂ ਖ਼ਤਰਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਸਬੰਧਤ

ਆਈ.ਜੀ. ਅਤੇ ਨਾਭਾ ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਤੋਂ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ, ਧਮਕੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਉਪਾਵਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ।

ਭਾਰਤ 'ਚ ਸਾਈਬਰ ਠੱਗੀ 'ਚ ਹੋਇਆ ਕਈ ਗੁਣਾ ਵਾਧਾ

ਪਟਿਆਲਾ: ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਧਣ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ 'ਚ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਨਵੇਂ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ ਉੱਥੇ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਕਮਾਈ ਪੂੰਜੀ ਨੂੰ ਠੱਗਣ ਲਈ ਇਸ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜਿਊਣਾ ਦੁੱਭਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਾਈਬਰ ਠੱਗੀ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ 'ਚ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਆਏ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਪੂੰਜੀ ਸਾਈਬਰ ਠੱਗਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਹੱਥ ਲਗਾ ਲਈ ਹੈ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ 2024 'ਚ 200 ਫ਼ੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵਧ ਸਾਈਬਰ ਕ੍ਰਾਈਮ ਦੇ ਕੇਸਾਂ 'ਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ 2024 'ਚ 22 ਹਜ਼ਾਰ 845 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਾਈਬਰ ਠੱਗਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਖਾਤਿਆਂ 'ਚੋਂ ਪੈਸੇ ਉਡਾਏ ਸੀ। ਇਹ ਅੰਕੜਾ 2023 'ਚ 74 ਸੌ ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵਧ ਸੀ ਤੇ ਹਾਲੇ

ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁੱਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਡਿਜੀਟਲ ਅਰੈਸਟ ਕਰਨ ਦਾ ਡਰਾਵਾ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਉਡਾਏ ਹਨ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪੂੰਜੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਤੇ ਮੋਬਾਈਲ ਬੈਂਕਿੰਗ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਾਈਬਰ ਕ੍ਰਾਈਮ ਰੋਕਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਸਾਈਬਰ ਚੋਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਿਆਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਤੇ ਠੱਗੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕੇਸਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਸਾਈਬਰ ਕ੍ਰਾਈਮ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਟੈਲੀਕਾਮ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਆਰ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਹਦਾਇਤਾਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਪੜਤਾਲੀਆ ਟੀਮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰੇ।

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਕ ਆਵਾਜਾਈ ਪ੍ਰਣਾਲੀ 'ਚ ਲਿਆਂਦੀ ਵਿਆਪਕ ਤਬਦੀਲੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਬੱਸ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਵਿਆਪਕ ਵਿਸਥਾਰ ਸਦਕਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫਲੀਟ ਵਿਚ 1,279 ਬੱਸਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ 'ਫ਼ੈਸਲਾ ਸਿਰਫ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸ਼ਹਿਰੀ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਲਈ ਕਿਫ਼ਾਇਤੀ, ਸੁਰੱਖਿਅਤ, ਪਹੁੰਚਣਯੋਗ ਅਤੇ ਨਿਰਵਿਘਨ ਸੰਪਰਕ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਅਧੀਨ 2,267 ਬੱਸਾਂ

ਚਲਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 1,119 ਪਨਬਸ (ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ 'ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ) ਅਧੀਨ ਹਨ। ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਰੀਦ ਅਤੇ ਲੀਜ਼ ਦੇਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬੱਸਾਂ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨੂੰ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਰਾਹੀਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿੱਤੀ ਬੋਝ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵਿਸਥਾਰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚੋਂ 796 ਬੱਸਾਂ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਰੀਦੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਜਦੋਂ ਕਿ 483 ਨੂੰ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਪੰਜਾਬੀ ਭੰਗੜਾ ਜਗਤ ਦੇ ਪਿਤਾਮਾ ਡਾ. ਦਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ

ਫਰਿਜ਼ਨੋ (ਕੁਲਵੰਤ ਧਾਲੀਆ / ਨੀਟਾ ਮਾਛੀਕੇ): ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਨਾਚ 'ਭੰਗੜਾ' ਨੂੰ ਸਿਖਰਾਂ 'ਤੇ ਲਿਜਾਣ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਸਟੇਜਾਂ ਉੱਪਰ ਮਲਵਈ ਗਿੱਧੇ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪਿਤਾਮਾ ਡਾ. ਦਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਜੀ ਕਹਿ ਕੇ ਵੀ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਵਿਡ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਸੁਆਸਾਂ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਤਿਆਗਦੇ ਹੋਏ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ

ਸਾਹਿਬ ਜੀ.ਐਚ.ਜੀ. ਅਕੈਡਮੀ ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਦੇ ਫਾਊਂਡਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਕੈਡਮੀ ਵੱਲੋਂ ਜੁਲਾਈ ਮਹੀਨੇ ਹਰ ਸਾਲ ਦੇ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਿਛਲੇ 16 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਜੀ.ਐਚ.ਜੀ. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਯੁਵਕ ਭੰਗੜਾ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੌਰਾਨ ਪਹਿਲੇ ਇਨਾਮ ਦੀ ਟਰਾਫੀ ਨੂੰ ਡਾ. ਜੌਹਲ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਕਰ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਲੰਬਾ ਅਰਸਾ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਗੁਰੂਸਰ ਸੁਧਾਰ (ਲੁਧਿਆਣਾ) ਵਿਖੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਕਾਲਜ ਦੀ ਭੰਗੜਾ ਟੀਮ ਨੂੰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਡਾ. ਜੌਹਲ ਜੀ. ਐਚ. ਜੀ. ਅਕੈਡਮੀ ਫਰਿਜ਼ਨੋ, ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਫਾਊਂਡਰ ਸਨ। ਇਸ ਅਕੈਡਮੀ ਦੁਆਰਾ ਹੁਣ ਤੱਕ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਨਮੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੱਚੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਲਾਨਾ ਕੈਂਪਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੇਵਾਵਾਂ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਵਿਖੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਵ ਭਿੰਨੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਜਿੱਥੇ ਜੀ.ਐਚ.ਜੀ. ਅਕੈਡਮੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ, ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਸਾਧ-ਸੰਗਤ ਨੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੁੱਖ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਡਾ. ਦਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਵਿਚ ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਮੁੱਖ ਮੈਂਬਰਾਂ ਸਮੇਤ ਪਹੁੰਚੇ ਸ. ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਡਾ. ਜੌਹਲ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ ਦੇਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਦੂਰ-ਦੂਰੇਡੇ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸਭ ਨੇ ਨਮ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸ ਵਿਚ ਭੰਗੜਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੈਂਬਰ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਸਮੂਹ ਭੰਗੜਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਭਾਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਕਲਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਸੁਖਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡਾ.

ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਬੋਰਡ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮਰਥਨਾ ਨੇ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਹਰੇ ਕਰਨਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਗੁਰੂਸਰ ਸੁਧਾਰ ਕਾਲਜ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖੱਟੜਾ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ। ਭਾਜੀ ਦੇ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ ਦੁਖਦਾਈ ਖ਼ਬਰ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਸੋਗ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੌੜ ਗਈ। ਜੀ.ਐਚ.ਜੀ. ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖੱਟੜਾ ਨੇ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਡੂੰਘੇ ਸਦਮੇ ਵਿਚ ਹਨ। ਭਾਜੀ ਦੇ ਦੋਸਤ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਯੋਗੀ ਨੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਬਿਤਾਏ ਪਲਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਟੀ ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ ਜੌਹਲ, ਪੋਤਰੇ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ, ਬਲ ਜੋਬਨ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ ਅਤੇ ਦੋਹਰੀ ਕਵੀਰੀਤ ਕੌਰ ਗਿੱਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਨਾ ਜੀ ਨਾਲ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਟੀ ਕਵੀਰੀਤ ਨੇ ਆਪਣਾ ਦਰਦ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਚੋਲ ਦੇ ਡਗੇ ਨਾਲ ਨਾਨਾ ਜੀ ਨੂੰ ਭਰੇ ਮਨ ਨਾਲ ਆਖਰੀ ਵਿਦਾਇਗੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲਿਆ। ਜੀ.ਐਚ.ਜੀ. ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਗੁਰੂਸਰ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਗਵਰਨਰ ਕੌਸਲ ਅਤੇ ਸਟਾਫ ਵੱਲੋਂ ਭੋਜਿਆ ਸੁਨੇਹਾ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਪੁੱਤਰ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ ਨੇ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਈ ਸਮੁੱਚੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਤੇ ਭੰਗੜਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। 'ਧਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾਛੀਕੇ ਮੀਡੀਆ ਅਮਰੀਕਾ' ਨੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਰੂਹ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਸਦੀਵੀ ਨਿਵਾਸ ਬਖਸ਼ੇ

ਸਟਾਰਟਅਪ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਆਧਾਰ: ਮਾਨ

ਜਲੰਧਰ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਜਲੰਧਰ ਸਥਿਤ ਐੱਲਪੀਯੂ 'ਚ ਸੂਬੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਟਾਰਟਅਪ ਕਨਕਲੇਵ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਮੌਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਟਾਰਟਅਪ ਸਿਰਫ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਬਲਕਿ ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਦੋ ਮੌਕੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸੁਭਾਅ ਤੋਂ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਤੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਉੱਦਮੀ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਰਸਤਾ ਚੁਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ 'ਚ ਸਫਲਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੀਐੱਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮਕਸਦ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਏਨਾ ਕਾਬਲ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨੌਕਰੀ ਲੱਭਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਖੁਦ ਨੌਕਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਬਣ ਸਕਣ। ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਉੱਦਮੀ ਬਣਨ ਨਾਲ ਨਾ ਸਿਰਫ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋਵੇਗੀ ਬਲਕਿ ਸੂਬੇ ਦਾ ਵੀ ਵਿਕਾਸ ਹੋਵੇਗਾ।

Immigration Law Offices of Antone, Casagrande & Adwers, P.C.

**GURVIR
KAUR
BHULLAR**

**IMMIGRATION
ATTORNEY**

(Fluent in English, ਪੰਜਾਬੀ, and ਹਿੰਦੀ)

Contact details

- (248) 406-4100 (Office)
- (413) 216-0607 (Cell)
- www.antone.com
- gkb@antone.com
- 31555 W 14 Mile Rd, Suite 100
Farmington Hills, MI 48334

SERVING THE COMMUNITY WITH INTEGRITY AND CARE

- ✓ Work-based visas (H-1B, TN, E-2, L-1, O-1, etc.)
- ✓ Work-based green card (EB-1, EB-2, EB-3, PERM process, etc.)
- ✓ Family-based visas and green card
- ✓ Citizenship
- ✓ Change of status, waiver applications, consular visa services

Since 1993, our firm has been assisting individuals, families, small businesses and multinational corporations with immigration matters. We assist clients anywhere in the U.S. and around the world.

FedEx Linehaul Contractor ਨੂੰ CDL Class A ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

Immediate Openings - 0.72 cents to 0.75 cents per mile for Solo runs, 0.85 cents for Team runs!

We are hiring experienced CDL Class A drivers immediately for a FedEx Linehaul contractor.

This is a great opportunity for professional drivers looking for steady work and consistent routes.

Requirements:

- * Valid CDL Class A License
- * Minimum 1 year of verifiable driving experience (FedEx requirement)
- * Clean background check
- * Clean driving record
- * Strong work ethic and reliability
- * References required

What We Offer:

- Competitive pay based on experience
- Consistent routes,
- Well-maintained equipment
- Benefits

FedEx Linehaul Contractor needing driver at following locations:

Hagerstown, MD (Night Solo runs), Lehigh PA (team runs), Carlisle, PA (Night Solo runs)
* Mutechen NJ (team runs), * Scranton PA (Solo runs), * Baltimore MD (Solo runs)

Apply Today – Positions Available Immediately!

Call or text: A Patel 678-576-9037 or AK at 936-777-5967

Email: lotushotelsgroup@gmail.com

Punjab Times

Established in 2000
26th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388

Email:punjabtimes1@gmail.com

www.punjabtimesusa.com

Founder Editor:

Amolak Singh Jammu

Managing Editor

Jaspreet Kaur

Editor

Lakhvinder S. Johal

Astt. Editor

Amrit Pal Kaur

Photographer

Kamaljit Singh Virdi

Ph. 847-502-2703

Our Columnists

Gurbakhsh Singh Bhandal

Buta Singh

Tarlochan Singh Dupalpur

Correspondents

California

Ashok Bhaura

New York

Iqbal S. Jabowalia

917-375-6395

Postmaster: Please send
address changes to Punjab Times,
20451 N. Plum Grove Rd., Palatine,
IL 60074

Distributed in:

California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Mississippi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky, Kansas.

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 130 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ
ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ
ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ
ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ
ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ ਜਾਂਦੇ
ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ
ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ
ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ
ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ
ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ
ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in the
articles published in the columns
of Punjab Times are that of
their writers, and it is not
implied that Punjab Times
endorses them.

Sameway Punjab Times
does not necessarily endorse
the claim made in the
advertisement published in
Punjab Times.

All disputes subject to
Chicago jurisdiction.

ਪਰਗਟ ਨੇ 'ਆਪ' ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਬਹਿਸ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ:ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਅਰਵਿੰਦ ਕੋਜਰੀਵਾਲ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਸੰਧਵਾਂ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਬਹਿਸ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਆਗੂ ਦੀਪਕ ਬਾਲੀ ਨੇ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਬੂਲ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਇਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਇੱਥੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਰਿਪਬਲਿਕ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵੀਡੀਓ ਕਲਿੱਪ ਅਪਲੋਡ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਕਈ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ

ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਭੁਲੱਥ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਦੇ ਘਰ ਅੱਗੇ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀਪਕ ਬਾਲੀ ਨੇ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ

ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੌਤ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਤੱਕ, ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ

ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੀਤੇ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਏ ਆਪ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭੱਜ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਰਾਹ ਚਲਵਾ ਕੇ ਬਹਿਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ

ਜੁੜੇ ਹਰ ਗੰਭੀਰ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਬਹਿਸ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਨਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਅਰਵਿੰਦ ਕੋਜਰੀਵਾਲ, ਜਿਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਬੇਅਦਬੀ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀਆਂ ਫਾਇਲਾਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸਪੀਕਰ ਕੁਲਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧਵਾਂ, ਜੋ ਬਰਗਾਤੀ ਮੋਰਚੇ 'ਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦੇ ਕੇ ਮੋਰਚਾ ਚੁਕਵਾਇਆ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੂਜੀ ਬਹਿਸ ਤਿੰਨ ਆਜ਼ਾਦ, ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਬਰਾਬਰ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਚੁਣੌਤੀ ਕਬੂਲ ਕਰੋ। ਬਹਿਸ ਤੋਂ ਭੱਜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕਰਿੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਵੋਟਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਉਭਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲਾਪਤਾ ਹੋਏ ਸਰੂਪਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰ ਕੇ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਆਪ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਰੂਪਾਂ ਦੇ ਲਾਪਤਾ ਹੋਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਬੇਅਦਬੀ ਦੱਸ ਰਹੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਅਤੇ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲਾਪਤਾ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਫਰਾਡ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਆਤਿਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਸੰਬੋਧਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਅਤੇ ਬੇਅਦਬੀ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਭਖੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਵਿਚ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਰੋਕਣ ਦਾ ਮਸਲਾ ਉਠਾਏਗਾ ਭਾਰਤ: ਅਸ਼ਵਨੀ ਸ਼ਰਮਾ

ਫ਼ਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ:ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਸ਼ਵਨੀ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਵਿਚ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਡਕਾਵਟ ਪਾਉਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ 350ਵੇਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਵਰ੍ਹੇ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚਾਲੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਿਆ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਸਖ਼ਤ ਇਤਰਾਜ਼ ਦਰਜ ਕਰਵਾਏਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਨਾ ਵਾਪਰੇ।

ਅਸ਼ਵਨੀ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਆਤਿਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਬਾਰੇ

ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਵਾਦਿਤ ਟਿੱਪਣੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਵਾਇਰਲ ਵੀਡੀਓ ਦੀ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਜਾਂਚ ਉੱਤੇ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਲਾਕ ਸੰਸਤੀ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਵਾਇਰਲ ਹੋਈ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਆਡੀਓ ਕਲਿੱਪ ਦੀ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਜਾਂਚ ਅਜੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ, ਫਿਰ ਆਤਿਸ਼ੀ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਦੀ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਆ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਵੀਡੀਓ ਦਿੱਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਗੈਰ-

ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ।

ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਘੱਟ ਰਹੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਰਗਰਮੀ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉੱਘੇ ਆਗੂ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਸਤਿਕਾਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਮੁਕਤਸਰ ਵਿਚ ਮਾਘੀ 'ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਚਰਚਾ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਮੌਸਮ ਦੀ ਖਰਾਬੀ ਕਾਰਨ ਉਹ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਹੋ ਸਕਣ।

328 ਸਰੂਪਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ...

(ਪਹਿਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਕਰਨ। ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪਾਸੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ 'ਚ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਥਿਤ ਸਬ-ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਖੇ ਦੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਥੇਦਾਰ ਗੜਗੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚੋਂ ਸਿਆਸੀ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਨਾ ਕਰੇ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਪਾਰਟੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਤੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦੇਖੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰ, ਸੰਸਥਾ, ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਸੰਜੀਦਾ ਮਾਮਲੇ ਉੱਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ

ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ...

(ਪਹਿਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਰਪਸਤੀ ਹੇਠ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਵਿਭਾਗੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਹੋਏ ਤਾਜ਼ਾ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇਗੀ, ਜਿਸ ਸੰਬੰਧੀ ਸਿੱਟ ਵਲੋਂ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਲਾਭ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰੇ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਖ਼ਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਥੇਦਾਰ ਗੜਗੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਧਿਆਨ 'ਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੀਡੀਆ, ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਤੇ ਵੈੱਬ ਚੈਨਲਾਂ ਦੇ ਮੰਚਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ, ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਤੇ ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਜਾਗਤ ਜੋਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨੀਵੇਂ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਤਸਬੀਹਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਣੇ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿਚ ਵਰਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪੇਤਲੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ, ਧਰਮੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਵਨਾ ਵਾਲੇ ਜੀਆਂ ਲਈ ਅਸਹਿ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਣਨਯੋਗ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਬਹੁਤ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅਦਬ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਮੀਡੀਆ, ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਤੇ ਵੈੱਬ ਚੈਨਲਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਤੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸਖ਼ਤ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਤੱਕ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ, ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾ ਵਿਰੁੱਧ ਇਲਜ਼ਾਮਬਾਜ਼ੀ ਤੇ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਗੰਭੀਰ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਰਕਾਰ ਬਾਗਬਾਨੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ: ਮਹਿੰਦਰ ਭਗਤ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ:ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰਵਾਇਤੀ ਖੇਤੀ ਤੋਂ ਬਾਗਬਾਨੀ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਾਗਬਾਨੀ ਹੋਰ ਲਾਭਕਾਰੀ ਅਤੇ ਟਿਕਾਊ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਾਗਬਾਨੀ ਮੰਤਰੀ ਮਹਿੰਦਰ ਭਗਤ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 2 ਲੱਖ ਦੀ ਲਾਗਤ ਵਾਲੇ ਛੋਟੇ ਮਸ਼ਰੂਮ ਉਤਪਾਦਨ ਯੂਨਿਟ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ 80,000 ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਦੀ ਸਬਸਿਡੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਾਗਬਾਨੀ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਮਸ਼ਰੂਮ ਦੀ ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਘੱਟ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਵੱਧ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਕਮਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਘੱਟ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਘੱਟ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਮਸ਼ਰੂਮ ਯੂਨਿਟ

ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਗਭਗ 200 ਵਰਗ ਫੁੱਟ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਾਗਬਾਨੀ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਲਈ 2 ਲੱਖ ਦੀ ਲਾਗਤ 'ਤੇ 40 ਫੀਸਦੀ ਤੱਕ ਦੀ ਸਬਸਿਡੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ
ਡਾ. ਇਨਕਲਾਬੀ ਬਾਂਦੀ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ
ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ
ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ
ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ

ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੋੜਾ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ
ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ
ਗੁਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ (ਅਮਰ ਕਾਰਪੇਟ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ
ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਹਰਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਲੈਲ
ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ
ਸੁਖਮੇਲ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ (ਹੈਪੀ ਹੀਰ)
ਆਗਿਆਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਾਠ
ਪਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੀਰ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ

ਬੀਬੀ ਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ ਝੱਜ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ 'ਚ ਵਿਲੀਨ

ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਵਲੋਂ ਬੀਬੀ ਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ ਝੱਜ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਲੰਬੇ ਐਤਵਾਰ 4 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਡੇਵਨਪੋਰਟ ਫਿਊਨਰਲ ਹੋਮ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ ਝੱਜ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਵਿਦਾਇਗੀ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ, ਮਿੱਤਰ-ਪਿਆਰਿਆਂ, ਸਨੇਹੀਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਤ ਵਿਚ ਲੀਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਸਾਲ 2025 ਦੀਆਂ ਆਖਰੀ ਤਰੀਕਾਂ 30 ਦਸੰਬਰ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਉਹ ਇਸ ਫਾਨੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਣੇਵੇਂ ਕੰਵਰ ਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਬਲਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਭਤੀਜੇ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ (ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ), ਗੁਰਲਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਸੀ/ਭੂਆ ਨਾਲ ਬਿਤਾਏ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਰ ਪਲ ਨੂੰ ਭਰੇ ਮਨ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤਾ।

ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਿਤਾਏ ਪਲਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਗੁਣਾਂ-ਫਰਾਖਦਿਲੀ, ਨਿੱਘੇ ਅਤੇ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲ ਸੁਭਾਅ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਣ ਦੀ ਤਲਬ ਦਾ ਹਰ ਬੰਦਾ ਹੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਹਾਜ਼ਰ ਇਨਸਾਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਗੁਣ-ਗਣ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਰ ਸ਼ਖਸ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ 'ਤੇ ਬੀਬੀ ਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਅਜ਼ੀਮ ਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਚਰਚੇ ਸਨ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਆਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਢਾਲਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਹਿਣੀ ਅਤੇ ਕਥਨੀ ਵਿਚ ਵੀ ਪਰਪੱਕ ਸਨ। ਤਕਰੀਬਨ ਹਰ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦੌਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ-ਪਰਖੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ ਤਕ ਉਹ ਆਪਣਾ ਬਣਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਆਪਣੇ ਦਾਨੀ ਸੁਭਾਅ ਕਰਕੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ

ਉਹ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਸਮਝਦੇ ਸਨ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਮਤ ਰਖੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਸਜੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵ੍ਰੀਟਨ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਭਾਈ ਮੋਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰੂਘਰ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ ਜਥਿਆਂ- ਭਾਈ ਅਨਮੋਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਆਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੈਰਾਗਮਈ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ। ਭਾਈ ਮੋਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਹਮ ਆਦਮੀ ਹਾਂ ਇਕ ਦਮੀ', ਭਾਈ ਅਨਮੋਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਥੇ ਨੇ 'ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਭਾਣੈ ਚਲੁ' ਤੇ ਭਾਈ ਆਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਪ੍ਰਾਨੀ ਕਿਆ ਮੇਰਾ ਕਿਆ ਤੇਰਾ' ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਇਲਾਹੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ। ਭਾਈ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵ੍ਰੀਟਨ ਦੇ ਮੁਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਭਾਈ ਮੋਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੀਬੀ ਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁਲ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਲੀਮੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿਚ ਵਸੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਹਿਜ ਤੇ ਸਾਦਗੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਸੁਚੱਜੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਸਨ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿਮਰ ਤੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਰੂਹ ਸੀ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਬਲਵਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਸਨ। ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂਘਰ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਗੁਰੂਘਰ ਦੇ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਨੂੰ ਵੀ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਆਪ ਲੜਾਈ-ਝਗੜੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਝੱਜ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਪੌਲੀਟਿਕਸ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਕੱਤਰ ਸ. ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ ਨੇ ਬੀਬੀ ਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ ਜੀ

ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਸਾਂਝ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਝੱਜ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਨ, ਮਨ ਅਤੇ ਧਨ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੋਢੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਇੱਛਾ ਸੀ ਕਿ

ਬੀਬੀ ਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ ਝੱਜ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਤਸਵੀਰ।

ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕੇਂਦਰ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਗੁਰੂਘਰ ਵਿਚ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂਘਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਸਮਾਗਮਾਂ ਤੇ ਲੰਗਰ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਅਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਖੁਦ ਵੀ ਦਰਿਆਦਿਲ ਦਾਨੀ ਸਨ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ

ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਦਸਵੰਧ ਕੱਢਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਜੈਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਨੇ ਬੀਬੀ ਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤੀ ਗੱਲਾਂ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰੀ ਸੀ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਘੇ, ਰਹਿਮ ਦਿਲ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸੁਭਾਅ ਬਾਰੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਵਲਵਲੇ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਲਾਸ਼ੇਰੀ, ਉਸਾਰੂ ਸੇਧ, ਚੰਗੇ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ-ਭਰਾ ਸ. ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ, ਸੁਖ ਤੱਖਰ, ਗੁਰਲਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਵਧ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਅਕਾਲ ਅਕੈਡਮੀ ਬੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਵੀ ਦੀਪ ਮੁਕਤਾ ਨੇ ਭਰੇ ਮਨ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਜਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਝੱਜ ਜੀ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਬੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੰਮੂ ਹਨ।

ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁਲ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਬੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਲਈ 1990 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਜਦੋਂ ਵੀ ਫੰਡ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਆਏ, ਝੱਜ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਡਾਲਰਾਂ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਤੇ ਹੋਰ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਫੰਡ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਬੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਕਲਗੀਧਰ ਟਰਸਟ ਦੇ ਬਾਬਾ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਦੋਂ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਆਉਂਦੇ ਤਾਂ ਸ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਝੱਜ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਲ ਹੀ ਠਹਿਰਦੇ ਸਨ। ਇਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਵੀ ਕੁਝਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ

ਕਿ ਝੱਜ ਪਰਿਵਾਰ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੇਜਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਝੱਜ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਅਕਾਲ ਅਕੈਡਮੀ ਲਈ ਮਨਾਲ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਕੀਮਤ ਤਕਰੀਬਨ 3 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੀ।

ਝੱਜ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸ. ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆਂ ਨੇ ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁਲ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ ਦੂਰੋਂ-ਨੇੜਿਉਂ ਚਲ ਕੇ ਆਏ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਇਸ ਦੁੱਖ ਦੀ ਘਤੀ ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਦੁੱਖ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਇਹ ਬੀਬੀ ਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਕਰਿਸ਼ਮਾ ਸੀ, ਜਾਂ ਝੱਜ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਦਾ, ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੀਆਂ ਲਗਭਗ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਾਲ ਲਗਦੀਆਂ ਸਟੇਟਾਂ-ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ, ਇੰਡਿਆਨਾ ਅਤੇ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਤੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਬੀਬੀ ਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈਚਾਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਰਹੇਗਾ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬੀਬੀ ਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦਾ ਜਨਮ ਕੈਪਟਨ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਜਸਵੰਤ ਕੌਰ ਦੀ ਕੁਖੋਂ ਸੰਨ 1940 ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਭਨੌੜ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸਹੁਰਾ ਪਿੰਡ ਅਮੋਦਪੁਰ ਸੀ। ਮੁਢਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਖਾਲਸਾ ਗਰਲਜ਼ ਸਕੂਲ ਸਿੱਧੂਆਂ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬੀ.ਏ., ਬੀ.ਐਡ. ਵੀ ਖਾਲਸਾ ਗਰਲਜ਼ ਕਾਲਜ ਸਿੱਧੂਆਂ ਤੋਂ ਕੀਤੀ। 1966 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਮੇਜਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਝੱਜ ਨਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ 1970 ਵਿਚ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਗਏ।

ਸਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੋਹਲੀ ਤੇ ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਪੇਸ਼

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚੋਂ 328 ਪਾਵਨ ਸਰੂਪ ਘਟਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੋਹਲੀ ਅਤੇ ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 2 ਵਾਰ ਮਿਲੇ ਰਿਮਾਂਡ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸਖਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੌਰਾਨ 'ਸਿਟ ਵੱਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ 10 ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਭੇਜਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ

ਹਨ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ 7 ਦਸੰਬਰ 2024 ਨੂੰ 16 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਜਾਂਚ 'ਸਿਟ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪਰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੇਵਲ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਹੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਹੋ ਸਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਜਾਂਚ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਈ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਰਗਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੀ ਚੋਣ 15 ਮਾਰਚ ਨੂੰ

ਡਾ. ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ ਨੂੰ ਸਰਵਉੱਚ ਸਨਮਾਨ 'ਫੈਲੋਸ਼ਿਪ' ਦੇਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੀ ਜਨਰਲ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਡਾ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਹੋਈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ 15 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਅਕੈਡਮੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਵਿਜੈ ਕੁਮਾਰ ਦੱਤਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ ਡਾ. ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਔਲਖ ਅਤੇ ਡਾ. ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਮਿਨਹਾਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਹੋਣਗੇ।

ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਡਾ. ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ ਨੇ ਅਪਰੈਲ 2025 ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਸਾਲ 2026-27 ਦਾ ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਅਕੈਡਮੀ ਨੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ. ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ ਨੂੰ ਸਰਬਉੱਚ ਸਨਮਾਨ 'ਫੈਲੋਸ਼ਿਪ' ਦੇਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵੀ ਮੋਹਰ ਲਾਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ

ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਸਮੇਤ ਅੱਠ ਮਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਅਕੈਡਮੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ. ਐੱਸ ਐੱਸ ਜੌਹਲ ਅਤੇ ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿਰਸਾ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਟੀਮ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ।

ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜ਼ਫ਼ਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕੈਡਮੀ ਸਹੀ ਲੀਹਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਔਲਖ ਨੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੁਪਬਾਜ਼ੀ ਛੱਡ ਕੇ ਭਾਸ਼ਾ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਆਲੋਚਨਾ' ਅਤੇ 'ਅਣੂ' ਲੋਕ ਅਰਪਣ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਦਫ਼ਤਰ ਇੰਚਾਰਜ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦੀਪ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ।

ਜੈਸ਼-ਏ-ਮੁਹੰਮਦ ਕੋਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਆਤਮਘਾਤੀ ਹਮਲਾਵਰ ਤਿਆਰ: ਮਸੂਦ ਅਜ਼ਹਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਆਧਾਰਿਤ ਅੱਤਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨ ਜੈਸ਼-ਏ-ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਆਗੂ ਮੌਲਾਨਾ ਮਸੂਦ ਅਜ਼ਹਰ ਦੀ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਆਡੀਓ ਕਲਿੱਪ 'ਚ ਉਹ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੈਸ਼ ਕੋਲ ਹਮਲੇ ਕਰਨ ਲਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਆਤਮਘਾਤੀ ਹਮਲਾਵਰ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਆਡੀਓ ਸੁਣੇਹੇ 'ਚ ਮਸੂਦ ਅਜ਼ਹਰ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਵੀ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਸ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਅਸਲ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੰਗਾਮਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਲੜਾਕੂ (ਅੱਤਵਾਦੀ) ਪੈਸੇ, ਵੀਜ਼ਾ ਜਾਂ ਲਾਭ ਲਈ ਨਹੀਂ ਲੜਦੇ, ਸਗੋਂ ਸਿਰਫ 'ਸ਼ਹਾਦਤ' ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਦ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਕਾਰ ਅੱਤਵਾਦੀ ਮਸੂਦ ਅਜ਼ਹਰ ਨੇ ਸਾਲ 2005 'ਚ ਅਯੁੱਧਿਆ ਵਿਚ ਰਾਮ ਜਨਮ-ਭੂਮੀ, ਸਾਲ 2016 ਦੇ ਪਠਾਨਕੋਟ ਹਮਲੇ ਸਮੇਤ ਭਾਰਤ ਤੋਂ 'ਚ ਕਈ ਹੋਰ ਅੱਤਵਾਦੀ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਮਸੂਦ ਸਾਲ 2019 'ਚ ਪੁਲਵਾਮਾ ਵਿਚ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਐੱਫ. ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ 'ਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ - ਦਾ ਵੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਹ ਸਾਲ 2016 ਦੇ ਉੜੀ ਹਮਲੇ ਅਤੇ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਮਜ਼ਾਰ-ਏ-ਸ਼ਰੀਫ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਕੌਂਸਲੇਟ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਲਈ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ।

ਜਾਇਦਾਦ ਸਪੁਰਦਗੀ 'ਤੇ ਸਖ਼ਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾ ਲਗਾਓ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜ਼ਬਤ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਸਪੁਰਦਗੀ 'ਤੇ ਛੱਡਦੇ ਸਮੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ, ਅਵਿਵਹਾਰਕ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ। ਜਦੋਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸਬੂਤ ਫੋਟੋਆਂ ਵੀਡੀਓਗ੍ਰਾਫੀ, ਜਾਂ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਪੰਚਨਾਮਾ ਰਾਹੀਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਸਹੀ ਮਾਲਕ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਣਾ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਹੈ। ਮੋਗਾ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਪੁਰਦਗੀ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਮਾਲਕਾਨੀ ਵਿਚ ਜਾਇਦਾਦ ਗਲ-ਸਤ ਨਾ ਜਾਵੇ।

ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ 'ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸੋਨੇ ਦੀ ਲੁੱਟ' ਵਿਚ ਹੋਈ ਅਹਿਮ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: 17 ਅਪ੍ਰੈਲ 2023 ਨੂੰ ਟੋਰਾਂਟੋ ਦੇ ਪੀਅਰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦੇ ਕਾਰਗੋ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚੋਂ ਫਿਲਮੀ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਚੋਰੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਕਰੀਬ ਚਾਰ ਕੁਇੰਟਲ ਸੋਨੇ ਅਤੇ 2.5 ਮਿਲੀਅਨ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਡਾਲਰ ਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਰੰਸੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੀਲ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਅਹਿਮ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਪੀਲ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਫ਼ਰਾਰ ਹੋਏ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਰਸਲਾਨ ਚੌਧਰੀ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ।

ਪੀਲ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰੈਸ ਨੋਟ ਰਾਹੀਂ ਜੋ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ 43 ਸਾਲਾ ਅਰਸਲਾਨ ਚੌਧਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬਿਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਟੋਰਾਂਟੋ ਪੀਅਰਸਨ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਉੱਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਉਹ ਦੁਬਈ ਤੋਂ ਇੱਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ। ਚੌਧਰੀ ਉੱਤੇ 5000 ਡਾਲਰ

ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਚੋਰੀ, ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਇਦਾਦ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਇਸ ਚੋਰੀ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਨਾਗਰਿਕ ਉੱਤੇ ਵੀ ਇਲਜ਼ਾਮ ਹਨ।

ਪੀਲ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਚੋਰੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਦਸ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ 21 ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀ ਅਜੇ ਵੀ ਫ਼ਰਾਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪੰਜਾਬੀ

ਮੂਲ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਹੈ। ਪੀਲ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਚੋਰੀ ਹੋਏ ਸੋਨੇ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਬਕਾਇਦਾ ਅਪਰੇਸ਼ਨ 24 ਕੈਰੇਟ 2023 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਫਿਲਮੀ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਸੀ ਚੋਰੀ

ਕੈਨੇਡਾ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਡੀਆਂ ਚੋਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਗਾਤਾਰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪੀਲ ਖੇਤਰ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਪੀਲ ਪੁਲਿਸ ਮੁਤਾਬਕ 17 ਅਪ੍ਰੈਲ 2023 ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਇਹ ਸੋਨਾ ਅਤੇ ਨਗਦੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਸੀ।

ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਉਰਫ਼ ਨੂਰ ਹੁਸੈਨ ਦੀ ਭਾਰਤ ਵਾਪਸੀ ਟਲੀ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਵੀਜ਼ਾ ਸਮਾਂ ਹੱਦ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਰੰਭ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਨਿਕਾਹ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਮਹਿਲਾ ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਅਜੇ ਭਾਰਤ ਵਾਪਸੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਵੀਜ਼ਾ ਸਮਾਂ ਹੱਦ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸ਼ੈਲਟਰ ਹੋਮ (ਦਾਰੁਲ

2025 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਜਥੇ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਗਈ ਸੀ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਸਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਨੌਜਵਾਨ ਨਾਸਿਰ ਹੁਸੈਨ ਨਾਲ ਨਿਕਾਹ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਿਕਾਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਨੂਰ ਹੁਸੈਨ ਰੱਖ ਲਿਆ ਸੀ। ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਦਾ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰੀ ਵੀਜ਼ਾ

'ਸਿੰਗਲ ਐਂਟਰੀ' ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਨਾਸਿਰ ਹੁਸੈਨ ਸਾਲ 2016 ਤੋਂ ਟਿਕਟੋਕ ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਵੀਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਰੱਦ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਪੂਰਥਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ

ਅਮਾਨੀਪੁਰ ਦੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਿੰਡ ਟਿੱਬਾ ਡਾਕਘਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤਲਵੰਡੀ ਚੌਧਰੀਆਂ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਔਰਤ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਤਲਾਕਸ਼ੁਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਹਨ। ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ 10 ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਾਮਲੇ ਦਰਜ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੇਸਵਾਗਮਨੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਸਰਬਜੀਤ ਪਿੰਡ ਅਮਾਨੀਪੁਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਹਵੇਲੀ ਦੀ ਮਾਲਕ ਸੀ। ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੱਲਬਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਕਾਰਨ, ਲੋਕ ਅਕਸਰ ਉਸਦੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਸਨ।

ਅਮਾਨ) 'ਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੇਠ ਰਹੇਗੀ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਭਾਰਤ ਭੇਜਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਸਦੇ ਵੀਜ਼ੇ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਮੁਹੰਮਦ ਤਲਾਲ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਸਰਬਜੀਤ ਦੀ ਵੀਜ਼ਾ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲੇ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਸਦੀ ਭਾਰਤ ਤੁਰੰਤ ਵਾਪਸੀ 'ਤੇ ਰੋਕ ਹੈ।

ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਕਪੂਰਥਲਾ ਦੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ 4 ਨਵੰਬਰ

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਓਲੰਪੀਆਡ ਦੇ ਜੇਤੂਆਂ ਦਾ ਐਲਾਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ (ਪੀ.ਐੱਸ.ਈ.ਬੀ.) ਵੱਲੋਂ ਤੀਜੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਓਲੰਪੀਆਡ-2025 ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਕਰਵਾਉਣ ਬਾਅਦ ਅੱਜ ਇਸ ਤੇ ਨਤੀਜੇ ਐਲਾਨੇ ਗਏ ਹਨ।

ਤੀਜੀ ਤੋਂ 5ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਲਈ ਕਰਵਾਏ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਨਿਆਮਤ ਕੌਰ ਬਰਾੜ ਨੇ ਪਹਿਲਾ, ਅਹਿਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੂਜਾ ਤੇ ਹਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਤੀਜਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਓਸਲੋ (ਨਾਰਵੇ) ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। 6ਵੀਂ-8ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਲਈ ਕਰਵਾਏ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੌਰ ਵਿਰਦੀ ਨੇ ਦੂਜਾ ਅਤੇ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਮਠਾੜ ਨੇ ਤੀਜਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਜੇਤੂ ਨੈਰੋਬੀ (ਕੀਨੀਆ) ਤੋਂ ਹਨ। 9ਵੀਂ-12ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਓਸਲੋ ਦੇ ਪਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਗੁਰਮ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ।

ਪੰਜਾਬ ਕੈਟਾਗਰੀ ਵਿੱਚ, ਤੀਜੀ-5ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਰਗ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਗੀਤ ਮਾਲ ਨੇ ਪਹਿਲਾ, ਮੋਹਾ ਦੀ ਅਵਨੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਦੂਜਾ ਅਤੇ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੀ ਸੰਗਮਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਤੀਜਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। 6ਵੀਂ-8ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਰਗ ਲਈ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਕਾਰਜਨੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾ, ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੀ ਜੈਸਮੀਨ ਰੂਪਰਾ ਅਤੇ ਰੂਪਨਗਰ ਦੀ ਅਨੀਸ਼ਾ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਦੂਜਾ ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। 9ਵੀਂ-12ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਮੋਹਾ ਦੇ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਹਿਲਾ,

ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਿਮਰਨਜੋਤ ਕੌਰ ਨੇ ਦੂਜਾ ਅਤੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੀ ਨਵਰੂਪ ਕੌਰ ਨੇ ਤੀਜਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ।

ਹੋਰਨਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਪ੍ਰਨੀਤ ਕੌਰ ਆਹੂਜਾ ਨੇ ਤੀਜੀ-5ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ਨੂਰ ਕੌਰ ਨੇ ਦੂਜਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਜਸਮੀਨ ਕੌਰ ਨੇ ਤੀਜਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। 6ਵੀਂ-8ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਦਕਸ਼ਾ ਨੇ ਪਹਿਲਾ, ਜਦਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਗੁਰਨੂਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਨਵਨੀਤ ਉਨਿਆਲ ਨੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਦੂਜਾ ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। 9ਵੀਂ-12ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਮਨਤੇਜ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਨੇ ਪਹਿਲਾ, ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਵੰਸ਼ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੂਜਾ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਏਕਾਂਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤੀਜਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ।

ਓਲੰਪੀਆਡ ਦੇ ਜੇਤੂਆਂ ਅਤੇ ਭਾਗੀਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਹਰਜੋਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਨੇ 2.25 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਦੱਸਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਸਾਡੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਬੰਧੀ ਨੀਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਨਤਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਓਲੰਪੀਆਡ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਪਛਾਣ, ਮਾਣ, ਭਾਸ਼ਾਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ

ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਲਹਿਰ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਉਪਰਾਲੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮਾਣ ਅਤੇ ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਬੈਂਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕਰਵਾਏ ਇਸ ਓਲੰਪੀਆਡ ਵਿੱਚ 18 ਅਗਸਤ ਤੋਂ 31 ਅਕਤੂਬਰ, 2025 ਤੱਕ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਆਨਲਾਈਨ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਹੋਈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਤੀਜੀ ਤੋਂ 12ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਤੱਕ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ, ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਅਤੇ ਸੀ.ਬੀ.ਐਸ.ਈ. ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਭਾਗੀਦਾਰਤਾ ਨਾਲ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਨੇ ਹੋਰਨਾਂ ਭਾਰਤੀ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਲਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪੀ.ਐੱਸ.ਈ.ਬੀ. ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਡਾ. ਅਮਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਿੰਨ ਆਨਲਾਈਨ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਨ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਓਲੰਪੀਆਡ ਦੀ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। 2,25,276 ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 20,327 ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੂਜੇ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ, 4,009 ਅੰਤਿਮ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਅਤੇ 3,748 ਵਿਦਿਆਰਥੀ 23 ਦਸੰਬਰ, 2025 ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ।

ਡਾ. ਅਮਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ 11,000 ਰੁਪਏ, ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ 7,100 ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਅੱਠ ਚੈਂਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ 5,100 ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਜਿਸ ਦੀ ਕੁੱਲ ਇਨਾਮੀ ਰਾਸ਼ੀ 3,30,000 ਰੁਪਏ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਅਨੁਸਾਰ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕੇਂਦਰਿਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਲੋਕ ਮੋਰਚਾ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਬੀ ਜੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਦਾ ਸੱਦਾ

ਬਠਿੰਡਾ: ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਰਾਹਤ ਦਿੰਦੇ ਮਗਨਰੇਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਵੀ. ਬੀ. ਜੀ. ਰਾਮ. ਜੀ. ਬਣਾ ਕੇ ਇਹ ਤੁੱਛ ਰਾਹਤ ਖੋਹੇ ਜਾਣ ਦਾ ਰਾਹ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਵਾਉਣ ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਨੂੰ ਕਿਰਤੀਆਂ ਪੱਖੀ ਬਣਵਾਉਣ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦ ਹੋ ਕੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦੇਣ ਲਈ ਲੋਕ ਮੋਰਚਾ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਪਿੰਡਾਂ ਅੰਦਰ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਅੱਜ ਫਰੀਦਕੋਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਬਿਸ਼ਨੰਦੀ, ਸੇਵੇਵਾਲਾ ਅਤੇ ਦਲ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਵਿਖੇ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਹਨਾਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਸੂਬਾ ਸਕੱਤਰ ਜਗਮੇਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੂਬਾ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਸ਼ੀਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਨੂੰ ਸਾਮਰਾਜੀਆਂ ਤੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੂੰਜੀਪਤੀਆਂ ਤੇ ਜਗੀਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ

ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅੰਦਰ ਸੋਧ ਸੋਧਾਈ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਝੁਲਾ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬੈਠਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਲਗਭਗ ਸੋਲਾਂ ਸੌ ਸੋਧਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਮੁਲਕ ਦੀ ਕੁੱਲ ਸੰਪਤੀ ਤੇ ਸੋਮੇ ਬਿਨਾਂ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਮੂਹਰੇ ਪਰੇਸੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧਾਂ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਝੁਲਾ

ਉੱਤੇ 90% ਤੋਂ 60% ਦੀ ਵੱਡੀ ਕੈਂਚੀ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮੰਗ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਮਿਲੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਰਾਹੀਂ ਖੋਹ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਤੇ ਵੋਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਲਈ ਵਰਤਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਹੇਠ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਪਹਿਲਾਂ ਨਰੇਗਾ ਅਧੀਨ ਹੁੰਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕੰਮਾਂ ਉਪਰ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਫੰਡ ਘਟਾਉਣੇ, ਲੰਮਾਂ ਸਮਾਂ ਕੰਮ ਨਾ ਦੇਣਾ ਤੇ ਕੀਤੇ ਕੰਮ ਦੇ ਪੈਸੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਨਾ ਦੇਣੇ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅੰਦਰ ਕੰਮ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਸ ਮੁਕਾਉਣ ਦਾ ਰਾਹ ਹੈ, ਕੰਮ ਬੰਦ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਰਾਹ ਹੈ। ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਬਾਰੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਮਤੇ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਕਿੱਥੋਂ ਮਿਲਣਾ, ਮਗਨਰੇਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਨਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਖਜ਼ਾਨਾ ਖਾਲੀ ਹੋਣ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਦੁਹਾਈ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਫੰਡ ਮੰਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਲਗਾਤਾਰ ਕਰਜ਼ੇ ਚੁੱਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ, ਪੁਰਾਣੇ ਨੂੰ ਕਿਰਤੀਆਂ ਪੱਖੀ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਖਤਮ ਕਰਨ ਸਮੇਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੰਗਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਦਸ ਲੱਖ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜੇਗੀ?

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ:ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਭਾਰਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੋਂ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਵਿਚ ਇੱਕ ਖ਼ਬਰ ਫੈਲ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ 10 ਲੱਖ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਦੇਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਫਿਕਰ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਹੈ। ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ 40-45 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪੰਜਾਬੀ ਹਨ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਕੜਿਆਂ, ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਇਆਂ ਨੂੰ ਖੰਗਾਲ ਕੇ ਇਹ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਅਸਲ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਅੰਕੜੇ

ਸਟੈਟਿਸਟਿਕਸ ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ, 2025 ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 28.75 ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪੱਕੇ ਵਸਨੀਕ (ਪੀ. ਆਰ.) ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕ ਲਗਭਗ 15 ਤੋਂ 16 ਲੱਖ ਭਾਰਤੀ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਸਥਾਈ ਵਸਨੀਕ ਲਗਭਗ 10-12 ਲੱਖ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਵਰਕਰ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਘੁੰਮਣ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਸਾਲ 2025 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ 3.82 ਲੱਖ ਅਸਥਾਈ ਵੀਜ਼ੇ ਮਿਲੇ ਸਨ, ਜੋ ਕੈਨੇਡਾ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਕੁੱਲ ਅਸਥਾਈ ਵੀਜ਼ਿਆਂ ਦਾ 45 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਕੜੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚਲਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪਰਵਾਸੀ ਗਰੁੱਪ ਹੈ।

ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਿੰਨੀ ਹੈ?

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ (ਬਿਨਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ) ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਅਸਲ ਗਿਣਤੀ ਜਾਣਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ, ਰੈਵਿਊਜ਼ੀਜ਼ ਐਂਡ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਬਾਰਡਰ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਏਜੰਸੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਪੂਰੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਅੰਦਾਜ਼ਨ ਗਿਣਤੀ 5 ਲੱਖ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਹੈ ਸਿਰਫ਼ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਨਹੀਂ। ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕੜੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪਰ ਭਾਰਤੀ ਅਸਥਾਈ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਲ ਮਿਲਦੇ ਵੀਜ਼ਿਆਂ ਵਿਚ 45 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਭਾਰਤੀ ਹੋਣ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਡੇਢ ਤੋਂ 2 ਲੱਖ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਬਣਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਵੀਜ਼ਾ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। 2025 'ਚ 1 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਰਕ ਪਰਮਿਟ ਖ਼ਤਮ ਹੋਏ ਅਤੇ 2026 ਵਿਚ 9.27 ਲੱਖ ਵਰਕ ਪਰਮਿਟ ਹੋਰ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੱਧੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਾਰਤੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਡਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

10 ਲੱਖ ਭਾਰਤੀ ਕੱਢਣ ਵਾਲੀ ਖ਼ਬਰ ਵੀ ਹੈ ?

ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਅਫ਼ਵਾਹਾਂ ਅਤੇ ਗਲਤ ਅੰਕੜਿਆਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਯੋਜਨਾ ਨਹੀਂ ਐਲਾਨੀ ਜਿਸ ਵਿਚ 10 ਲੱਖ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਡਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੋਵੇ। ਸਾਲ 2025 ਵਿਚ ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ ਸੀ. ਬੀ. ਐਸ. ਏ. ਨੇ ਕੁੱਲ 2,831 ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੋਂ ਵਾਪਸ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਭਾਰਤੀ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਡਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ 200 ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ

ਹਨ। ਇਹ ਵੱਡਾ ਅੰਤਰ ਇਸ ਲਈ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਬਾਰਡਰ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਏਜੰਸੀ (ਸੀ. ਬੀ. ਐਸ. ਏ.) ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਆਏ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹਟਾਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਜ਼ਬਰੀ ਡਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਡਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਡੋਨਾਲਡ ਟਰੰਪ ਦੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਹ ਰੌਲਾ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਲੱਖਾਂ ਭਾਰਤੀ ਡਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਟਰੰਪ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਨਵੰਬਰ 2025 ਤੱਕ 3238 ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਡਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ 2647 ਅਜਿਹੇ ਭਾਰਤੀ ਦੇਸ਼ੋਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਡਿਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲਏ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਪੱਕੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਡਿਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਪੀ. ਆਰ. ਜਾਂ

ਨਾਗਰਿਕ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਡਿਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਖਾਸ ਕਰ ਜਦ ਤੱਕ ਉਹ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਾ ਹੋਣ।

ਡਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਅਸਥਾਈ ਵਸਨੀਕਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ 2025-2027 ਦੀ ਨੀਤੀ ਅਸਥਾਈ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਨਵੇਂ ਸਾਲ 2026 ਵਿਚ 3.85 ਲੱਖ ਅਸਥਾਈ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਸੋ ਇਹ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ 10 ਲੱਖ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਡਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਅਫ਼ਵਾਹਾਂ ਤੇ ਖ਼ਬਰਾਂ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ।

ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਅਕਤੂਬਰ 2025 ਵਿਚ ਕੁੱਲ ਆਬਾਦੀ 76 ਹਜ਼ਾਰ ਘਟੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਮਾਸ ਡਿਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਵਰਗੀ ਕੋਈ ਯੋਜਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਿਰਫ਼ ਵੀਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਪੂਰਾਣ ਕਾਰਨ ਵਾਪਸ ਆਏ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਕਾਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇਕੱਲੇ ਭਾਰਤੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਅਜੇ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਹਨਰਮੈਂਦਾਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਐਂਟਰੀ ਵਰਗੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਾਧਨਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਆਪਣੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਦਮ ਜ਼ਰੂਰ ਚੁੱਕ - ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਨਵੇਂ ਵੀਜ਼ੇ ਜ਼ਰੂਰ ਘਟੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੀ.ਆਰ. ਲੈਣ ਲਈ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵੀ ਵੱਧ ਰਹੇ ਹਨ।

ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਮਹਾਨ ਨਾਵਲਕਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿਨ 'ਤੇ ਯਾਦ ਕੀਤਾ

ਸਰੀ:ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਮਹਾਨ ਨਾਵਲਕਾਰ ਅਤੇ ਗਿਆਨਪੀਠ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਲੇਖਕ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮੌਕੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚਾਰ ਮੰਚ ਵੱਲੋਂ ਗੁਲਾਟੀ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼ ਲਿਮਿਟਿਡ, ਸਰੀ ਵਿਖੇ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਲੇਖਕਾਂ, ਕਵੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਕਾਂ ਨੇ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਯਾਤਰਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਕ ਨਜ਼ਰੀਏ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਲੋਕਧਾਰਾ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਵਲਕਾਰ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸੇਖਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲੇਖਣੀ ਕਿਸੇ ਕਲਪਨਾ-ਲੋਕ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਮਨੁੱਖੀ ਹਕੀਕਤ ਦਾ ਸੱਚਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਬਰਨਾਲਾ ਵਰਗੀ ਸਰਗਰਮ ਸਾਹਿਤਕ ਸੰਸਥਾ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ ਬਣੀ।

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲੇਖਣ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਕਾਲਮ 'ਬੱਕਲਮਖੁਦ' ਨਾਲ ਕੀਤੀ, ਕੁਝ ਕਵਿਤਾਵਾਂ 'ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਰਾਹੀਂ' ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਲਿਖੀਆਂ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਲੇਨਾ ਨਾਵਲ 'ਮੜ੍ਹੀ ਦਾ ਦੀਵਾ' ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਹੀ ਬਦਲ ਗਈ। ਇਸ ਰਚਨਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਮਾਜਕ ਅਰਥ, ਨਵੀਂ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਨਾਇਕ ਦਿੱਤੇ।

ਸ਼ਾਇਰ ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਰਾਜਸੀ ਜਾਂ ਆਦਰਸ਼ਵਾਦੀ ਨਾਇਕ ਦੀ ਥਾਂ ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਵਲਾਂ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕ ਦੀ ਹਉਮੈ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਸਗੋਂ ਪਾਤਰ ਆਪਣੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਟੁੱਟ-ਫੁੱਟ, ਸੰਘਰਸ਼ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਨਾਲ ਆਪ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। 'ਮੜ੍ਹੀ ਦਾ ਦੀਵਾ' ਅਤੇ 'ਅਣਹੋਏ' ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਮਾਜਕ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਸਾਹਕਾਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ

ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਠੋਠ ਮਲਵਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਾਹਿਤਕ ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ਕੇ ਲੋਕ ਬੋਲਚਾਲ ਨੂੰ ਨਾਵਲ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬਣਾਇਆ। ਨਾਮਵਰ ਸ਼ਾਇਰ ਜਸਵਿੰਦਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲੇਖਣੀ ਵਿਚ ਕਲਪਨਾ ਦੀ ਚਮਕ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸੱਚ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਾਸੀਏ 'ਤੇ ਖੜੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਬਣੇ, ਜਿੱਥੇ ਦਰਦ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਸਗੋਂ ਜੀਅ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਦਿਆਲ

ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਚਨਾ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਝਾਕਣ ਲਈ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਤਰਲੋਚਨ ਤਰਨਤਾਰਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੀ ਹੱਦ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਸਮਾਜਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਲਮ ਕਿਸਾਨ, ਮਜ਼ਦੂਰ, ਔਰਤ ਅਤੇ ਦਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਬਣ ਕੇ ਉਭਰੀ। ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਾਤਰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕਦੇ

ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਨਹੀਂ ਸਹਿਣ ਕਰਦੇ, ਆਪਣੀ ਹਾਰ, ਚੁੱਪ ਅਤੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਵੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਹਰਦਮ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਬੁੱਕਲ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣਾ ਇਕ ਵਿਰਲਾ ਅਨੁਭਵ ਸੀ। ਉਹ ਦਰਵੇਸ਼ ਸੁਭਾਉ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ, ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਕ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਨਬਜ਼ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਵਾਲੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਸੰਘਰਸ਼ਮਈ ਰਿਹਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੇਖਣੀ ਨੂੰ ਹਕੀਕੀ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ। ਦਸ ਨਾਵਲਾਂ, ਦਸ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਿਹਾਂ, ਤਿੰਨ ਨਾਟਕਾਂ ਅਤੇ ਦਸ ਬਾਲ ਪੁਸਤਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਾਲ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨਪੀਠ ਸਮੇਤ ਅਨੇਕ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਤਕ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ ਬਰਾਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਰਜਿੰਦਰਾ ਕਾਲਜ, ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੀਵਨ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਧਿਆਪਕ ਵਜੋਂ ਦੇਖਣਾ ਆਮ ਗੱਲ ਲੱਗਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਸਮੇਂ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਯੁੱਗ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਛੱਡੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਹੋਰ ਗਹਿਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।

-ਹਰਦਮ ਮਾਨ

ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਗੈਂਗਸਟਰ ਅਤੇ ਸ਼ੂਟਰ-ਬਲਤੇਜ ਪੰਨੂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ:ਪੰਜਾਬ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਬੂ ਹੇਠ ਹੈ, ਪਰ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁਖੀ ਮੀਡੀਆ ਇੰਚਾਰਜ ਬਲਤੇਜ ਪੰਨੂ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦਫ਼ਤਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕੀਤਾ। ਪੰਨੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਕੁਝ ਆਗੂ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਸਵਾਲ ਉਠਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਏਗਾ ਜਾਂ ਹਿੰਸਾ ਕਰੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸੇ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਬਲਤੇਜ ਪੰਨੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਾਈ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਬਟਾਲਾ ਦੇ ਥਾਣੇ 'ਤੇ ਹੋਏ ਗ੍ਰੇਨੇਡ ਹਮਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ ਰੱਦ

ਐੱਸ.ਏ.ਐੱਸ.ਨਗਰ:ਬਟਾਲਾ ਦੇ ਥਾਣਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਲਾਲ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਹੋਏ ਆਰ.ਪੀ.ਜੀ. (ਗ੍ਰੇਨੇਡ) ਹਮਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਐੱਨ. ਆਈ. ਏ. ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰੈਗੂਲਰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਅਰਜ਼ੀ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਪਵਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਚਿਤੀ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ 6 ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੀ ਦੇਰ ਰਾਤ ਬਟਾਲਾ ਦੇ ਥਾਣਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ

ਆਰ. ਪੀ.ਜੀ. ਨਾਲ ਉਡਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਧਮਾਕਾ ਤਾਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਕਾਰ ਆਪਣੇ ਮਨਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ ਸਨ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਾਣੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਥਾਣੇ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਿਸਫੋਟ ਦੇ ਠੋਸ ਸੁਰਾਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਹਮਲੇ ਉਪਰੰਤ ਇਸ ਵਾਰਦਾਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬੱਬਰ ਖਾਲਸਾ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਵਲੋਂ ਲਈ ਗਈ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

17 ਜਨਵਰੀ, ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ

ਚੁਣੌਤੀ ਬਣ ਰਿਹਾ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ

ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਸਿਰ ਚੁੱਕ ਰਿਹਾ ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜਵਾਦ ਨਿੱਤ ਨਵੀਂ ਚੁਣੌਤੀ ਲੈ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਮਿਸਾਲ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਦੀਆਂ ਤਾਜ਼ਾ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹਨ।

ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸਿੱਖ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਕੱਟੜ ਈਸਾਈ ਸੰਗਠਨ ਡੈਸਟਨੀ ਚਰਚ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਵਲੋਂ ਖਲਲ ਪਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮੰਦਭਾਗੀ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਚਿੰਤਾ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਖ਼ਤ ਆਲੋਚਨਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਟੌਰੰਗਾ ਸ਼ਹਿਰ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਸੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਦੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਆਯੋਜਿਤ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਾਪਰੀ। ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ, ਆਕਲੈਂਡ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 300 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਬ੍ਰਾਇਨ ਤਮਾਕੀ ਦੇ ਕੱਟੜ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਸਾਹਮਣੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ, ਉਥੋਂ ਦਾ ਸਥਾਨਕ 'ਹਾਕਾ ਡਾਂਸ' ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਡੈਸਟਨੀ ਚਰਚ ਦਾ ਮੁਖੀ ਬ੍ਰਾਇਨ ਤਮਾਕੀ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਅਨੇਕਾਂ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਉਸ ਪ੍ਰਤੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਚੁੱਪ ਹੀ ਧਾਰਨ ਕਰ ਰੱਖੀ ਹੈ।

ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਗਿਣੀ-ਮਿੱਥੀ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ ਇਸ ਸਮੂਹ ਨੇ ਆਕਲੈਂਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮਨਰੇਵਾ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਵੀ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਆਪਣਾ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਗਰੁੱਪ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਵੀ ਲਗਾਤਾਰ ਨਕਾਰਾਤਮਿਕ ਰੁਖ਼ ਅਪਣਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਸਮੂਹ ਦੀ ਬਹੁਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਵਲੋਂ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਆਲੋਚਨਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ।

ਬ੍ਰਾਇਨ ਨੇ ਉਥੇ ਦੇ ਜੱਦੀ ਨਿਵਾਸੀ ਮਾਉਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂਅ 'ਤੇ ਕੱਟੜਤਾ ਭਰ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਲੋਂ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਗੁਰਪੁਰਬਾਂ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਿੱਖ ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅੱਜ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਸੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਿਚ ਉਹ ਲਗਾਤਾਰ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਆਯੋਜਿਤ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਰ ਵਰਗ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਐਸੇ ਸੰਗਠਨ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਵੀ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜੋ ਉੱਚੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਭਾਰਤ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਥੇ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਖ਼ਰਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਯੂਰਪ ਦੇ ਕੁਝ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਐਸੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰ-ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਰੋਧੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਾਪਰਨ ਨਾਲ ਉਥੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵੀ ਬਚਾਅ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਹਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਵਸੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਮਿਲ ਬੈਠ ਕੇ ਸੋਚਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਹੁਣ ਹਾਲਾਤ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਤੁਰੰਤ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਉਹ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਉਥੋਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਅਜਿਹਾ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਨਾ ਵਾਪਰੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਵਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਰਿਆਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਜਾਏ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਕੁਝ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਮਿਸਾਲੀ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਨਫ਼ਰਤੀ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਸ਼ਵਨੀ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਸਮੁੱਚੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਜ਼ਾਬਤੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਦੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਆਪਣਾ ਗੌਰਵ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

‘ਨਫ਼ਰਤ’ ਦੇ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਦੇਸ਼ ਮਹਾਨ

ਨਸਲਵਾਦ, ਨਫ਼ਰਤੀ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਅਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਉੱਤੇ, ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਗਠਿਤ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਤਿੱਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਾਲ ਕੀ ਲਗਾਮ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ?

ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਨਸਲੀ ਨਫ਼ਰਤ ਅਪਰਾਧ ਵਿਚ ਤਿੱਪੁਰਾ ਦੇ 24 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਏਜੇਲ ਚਕਮਾ ਦੀ ਸਾਲ 2025 ਨੂੰ ਜਾਨ ਨਾ ਜਾਂਦੀ। ਸਾਲ 2014 ਵਿਚ ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੀਦੋ ਤਾਨੀਅਮ ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਨਸਲੀ ਨਫ਼ਰਤ ਨਾਲ ਹੋਈ ਮੌਤ ਦੇ 11 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ, ਜਦਕਿ ਇਸ ਵਾਰਦਾਤ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬੇਜ਼ਬਰੂਆ ਸੰਮਤੀ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਉਸ ਸਮਿਤੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ਨੀਦੋ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਏਜੇਲ

ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪਲਾਹੀ
ਫੋਨ: 9815802070

ਚਕਮਾ ਦੀ ਮੌਤ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਖੋਖਲੇਪਨ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੇ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਰੰਗ-ਰੂਪ, ਜਾਤੀ, ਨਸਲ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਨਫ਼ਰਤੀ ਵਰਤਾਰਾ ਡੂੰਘਾਈ ਤੱਕ ਲੋਕ ਮਨਾਂ 'ਚ ਘਰ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚੁਣੇ ਗਏ ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮਜ਼ਹਬੀ ਨੇਤਾ ਤੱਕ ਨਸਲੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ। ਸਾਲ 2023 ਵਿਚ 107 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਉੱਤੇ ਨਫ਼ਰਤੀ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦਰਜ ਹੋਏ।

ਏ.ਡੀ.ਆਰ. (ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਰਿਫਾਰਮਜ਼) ਦੀ 2023 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ 4748 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ 107 ਵਿਧਾਇਕਾਂ, ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ 'ਤੇ ਨਫ਼ਰਤੀ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਰਜ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 22 ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਿਹਾਰ, ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਅਤੇ ਸਾਂਸਦ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਨਫ਼ਰਤੀ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦਰਜ ਹਨ। ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ, ਤ੍ਰਿਣਮੂਲ ਕਾਂਗਰਸ, ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਸਿਆਸੀ ਦਲ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ, ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਉੱਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਮਲੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਨਫ਼ਰਤੀ ਭਾਸ਼ਣ ਅਤੇ ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ ਉਦਾਹਰਨ ਧਰਮ ਉੱਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹਨ। ਨਫ਼ਰਤ ਦੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਨਸਲ, ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਪਤਨ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ ਕੁਝਾਹ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਦੀ ਨੀਂਹ ਉੱਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਧਰਮ, ਨਸਲ, ਜਾਤੀ ਜਾਂ ਭਾਸ਼ਾ ਉੱਤੇ। ਨਫ਼ਰਤ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਖ ਦੇਸ਼ੀ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਨੇਤਾ ਅਤੇ ਰਾਜ-ਭਾਗ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸੰਗਠਨ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ, ਕੰਮ ਜਾਂ ਚੁੱਪ ਨਫ਼ਰਤ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਭ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਫ਼ਰਤ ਭਾਰਤ 'ਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਹਿਰਾਵੇ, ਖਾਣ-ਪੀਣ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਦਿਖਦੀ ਹੈ। ਖੋਖਲਾ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਉੱਤੇ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਛੇ ਸਦੀਆਂ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਹੁਣ ਅਧਿਕਾਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਨਫ਼ਰਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਈਸਾਈ ਭਾਈਚਾਰਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਥਾਈਂ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਗਿਰਜਾਘਰਾਂ ਦੀ ਤੋੜ-ਫੇੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਜਨਤਾ ਡਾ.ਏ.ਪੀ.ਜੇ. ਅਬਦੁਲ ਕਲਾਮ ਅਤੇ ਮਦਰ ਟੈਰੇਸਾ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਵਰਗ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਈਸਾਈਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਨਫ਼ਰਤ ਫੈਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਸ਼ਬਦ ਆਮ ਬੋਲਚਾਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗ਼ਾਇਬ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਅਰਥ ਹੀ ਬਦਲ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦਾ ਅਰਥ ਰਾਜ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਆਪਸੀ ਅਲਗਾਓ ਸੀ, ਭਾਵ ਧਰਮ ਅਤੇ

ਰਾਜਨੀਤੀ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਹਨ। ਲੇਕਿਨ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮੂਲ ਤਰਕ ਮਾਨਵਤਾਵਾਦ ਉੱਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਨਾ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਉੱਤੇ। ਪਰ ਦਹਾਕੇ 'ਚ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਧਰਮ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਰਲਗਡ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਰਾਮ ਮੰਦਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ 'ਚ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ, ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨਾਲ ਵਰਤਾਓ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਰਮ ਪ੍ਰਤੀ ਭੂਮਿਕਾ, ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਦਾ ਢਹਿ-ਢੇਰੀ ਕਰਨਾ, ਮੁਸਲਿਮ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿਆਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ 'ਚ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਅਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਹੋਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਨਫ਼ਰਤੀ ਮਾਹੌਲ ਸਿਰਜਣ 'ਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ। ਸਾਲ 2025 'ਚ ਤਾਂ ਨਫ਼ਰਤੀ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਬੋਲਬਾਲੇ ਨੇ 'ਸਿੰਦੂਰ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਫਿੱਕਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। 'ਰੋਜ਼ਗਾਰ' ਦੀ ਮੰਗ ਜ਼ੋਰ ਤਾਂ ਫੜੀ, ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਟੈਰਿਫ਼ ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਕੁਹਰਾਮ ਮਚਾਇਆ, ਪਰ 'ਨਫ਼ਰਤ' ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ 'ਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ, ਦਿੱਖ, ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਉੱਤੇ ਵੱਡੇ ਕਾਲੇ ਧੱਬੇ ਬਿਖੇਰੇ।

ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਦੀ 267ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ, (ਜੋ 2017 'ਚ ਛਾਪੀ ਗਈ) ਅਨੁਸਾਰ ਨਫ਼ਰਤੀ ਭਾਸ਼ਣ ਦਾ ਅਰਥ ਨਸਲ, ਧਰਮ, ਜਾਤ, ਲਿੰਗ ਆਦਿ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਫ਼ਰਤ ਪ੍ਰਸਾਰਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਮਾਹੌਲ ਵਿਗਾੜਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਬੋਲੇ ਜਾਂ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦ, ਸੰਕੇਤ ਜਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦਰਸਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਭ ਕੁੱਝ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ 2022 'ਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਹੀਨ ਅਬਦੁਲਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨੇ ਵਧਦੀ ਨਫ਼ਰਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਓਪਰੇਟਿਵ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ। ਸਾਲ 2018 ਤਹਿਸੀਨ ਐੱਸ ਪੁਨਾਵਾਲਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਫ਼ਰਤ ਪੂਰਨ ਭਾਸ਼ਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਭੀੜ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਾਧਾਨ ਲਈ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.ਸੀ. ਧਾਰਾ 153 ਅਤੇ 295 (ਅ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਭੀੜ ਵੱਲੋਂ ਹੱਤਿਆ ਅਤੇ ਗੱਦੀ-ਰਕਸ਼ਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨੇਡਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਵਾਸੀ ਭਲਾਈ ਸੰਗਠਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ 2014 ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਨਫ਼ਰਤ ਭਰਪੂਰ ਭਾਸ਼ਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਿਵਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਤਕੜਿਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 2015 'ਚ ਬਣਾਈ ਵਿਸ਼ਵਾਨਾਥਨ ਸਮਿਤੀ ਨੇ ਧਰਮ, ਨਸਲ, ਜਾਤ, ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਉਕਸਾਉਣ ਲਈ ਦੇ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਅਤੇ 5000 ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਨਾਲ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 153 (ਬੀ) ਅਤੇ 505 ਏ ਜੋੜਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਾਧਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 509 ਏ (ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਤ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕਰਨਾ) ਵਿਚੋਂ ਸੋਧ ਕਰਕੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਾਧਾਨ ਕੀਤਾ।

ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵੀ ਨਸਲੀ ਅਪਰਾਧ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਤੀਜੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ 2024-2025 ਵਿਚ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ 947 ਮਾਮਲੇ ਮੁਸਲਿਮ ਅਤੇ ਈਸਾਈ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਰਿਪੋਰਟ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਭੜਕਾਹਟ ਅਤੇ ਨਫ਼ਰਤੀ ਭਾਸ਼ਣ ਮੂਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਫ਼ਾਰ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਆਫ਼ ਸਿਵਲ ਰਾਈਟਸ ਅਤੇ ਕੁਇੱਲ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ 7 ਜੂਨ 2024 ਤੋਂ 7 ਜੂਨ 2025 ਤੱਕ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਮੁਸਲਿਮਾਂ ਅਤੇ ਈਸਾਈ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਲੋਕ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਏ। ਰਿਪੋਰਟ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਰ੍ਹੇ 'ਚ ਇਨ੍ਹਾਂ 419 ਘਟਨਾਵਾਂ 'ਚ 1504 ਲੋਕ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਏ ਅਤੇ 85 ਹਮਲੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਗਏ। 25 ਮੁਸਲਿਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ 'ਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ 173 'ਚ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ। ਇਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਅਤੇ ਝਾਰਖੰਡ, ਜਿੱਥੇ ਭਾਜਪਾ ਵਾਲਿਆਂ

ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ, ਹੋਈਆਂ ਨੋਟ ਕੀਤੀਆਂ। ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈਆਂ ਹਿੰਸਾ ਦੌਰਾਨ ਵਾਪਰੀਆਂ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਫ਼ਰਤੀ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਸਨ। ਜੋ ਕਿ ਧਰਮਾਂ, ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਜਿਹੜੇ ਦੰਗਿਆਂ ਅਤੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਫ਼ਰਤੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੱਕ ਨੂੰ ਵੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ 13 ਫ਼ੀਸਦੀ ਐੱਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਹੀ ਦਰਜ ਹੋਈਆਂ।

ਇੱਥੇ ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਨਫ਼ਰਤੀ ਭਾਸ਼ਣ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ? ਕੀ ਨਫ਼ਰਤੀ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹਿੰਸਾ ਲਈ ਕੀ ਰਾਜ-ਭਾਗ ਕਰ ਰਹੇ ਜਾਂ ਨਫ਼ਰਤ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੇਤਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ? ਜੇਕਰ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਨਫ਼ਰਤੀ ਹਿੰਸਾ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਦੇਸ਼ ਮਹਾਨ ਵਿਚ, ਤਾਂ ਕੀ ਭਾਰਤ ਟੁੱਟ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ? ਕੀ ਬਹੁ-ਕੌਮੀ ਖਿੱਤੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਟੁੱਟਣਾ ਜਾਂ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਬਣਨ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਜਮਹੂਰੀ, ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖ ਤੇ ਸੰਘਵਾਦੀ ਸੋਚ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਕੌਮੀਅਤਾਂ ਵਸਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੱਟੜਵਾਦੀ ਨਫ਼ਰਤੀ ਸੋਚ ਵਸਦੇ-ਰਸਦੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਵੱਲ ਵਧਦੇ ਭੈੜੇ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਧਰਮ, ਜਾਤ, ਨਸਲ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਅਧਾਰਿਤ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ-ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਇਹ ਹੈ, ਉਹ ਦੇਸ਼ ਪਛੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਅੱਜ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜੋ ਹਾਲਾਤ ਨਫ਼ਰਤੀ ਵਰਤਾਰੇ ਨਾਲ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੱਲ ਪਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਜਿੱਥੇ ਕਨੂੰਨੀ ਚਾਰਾਜੋਈ ਹੋਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਸੋਚ ਤਿਆਗ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਤਰੱਕੀ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇਣੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਕਮ ਸੋਚ ਬਦਲੇ ਬਿਨਾਂ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਨਫ਼ਰਤ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਕਰਨਾਟਕ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਫ਼ਰਤੀ ਭਾਸ਼ਣ ਅਤੇ ਨਫ਼ਰਤੀ ਅਪਰਾਧ ਰੋਕ ਬਿੱਲ-2025 ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਾਧਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੁਲੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਨਫ਼ਰਤੀ ਭਾਸ਼ਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਬਿੱਲ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਔਨਲਾਈਨ ਨਫ਼ਰਤੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਬਲਾਕ ਕਰਨ ਜਾਂ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਫ਼ਰਤੀ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇ ਨਫ਼ਰਤੀ ਪ੍ਰਸਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇਸ਼ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪਰ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਇੱਥੇ ਹੋ ਸਕੇਗਾ? ਕੀ ਨਫ਼ਰਤੀ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਰੋਕ ਕੇ ਜਾਂ ਵੱਡੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਨਫ਼ਰਤੀ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਚੁੱਪੀ ਧਾਰ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਤ ਰਾਜ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇੰਨਾ ਹੌਂਸਲਾ ਕਰ ਸਕਣਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਖ਼ੁਦਮੁਖਤਾਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਲੋਕ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਟ ਸਪੀਚ (ਨਫ਼ਰਤ ਭਰੇ ਭਾਸ਼ਣ) ਉੱਤੇ ਸਖ਼ਤ ਰੁਖ਼ ਅਪਨਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਐੱਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਭਲੇ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਾ ਵੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ ਹਿਚਕਚਾਹਟ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਦੇ ਲਈ ਖ਼ਤਰਾ ਹੈ। ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਧਾਰਾ-153 ਏ, 153 ਬੀ, 295 ਏ ਅਤੇ 505 ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਤਹਿਤ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਲੇਕਿਨ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਰ ਘਟਨਾ ਉੱਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸੀਮਾ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਖੜਾ ਹੈ ਕੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਨਫ਼ਰਤੀ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਸੰਕੇਤ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਨਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼

ਸਤਾਈ ਲਈ ਸਤਾਏ ਹੋਏ!

ਮਸਲੇ ਧਰਮ ਵਾਲੇ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਉਠਾਏ ਜਾਂਦੇ, ਵੋਟਾਂ ਰੂਪੀ ਦੁੱਧ ਚੋਣ ਦੀਆਂ ਹੀ ਤਿਆਰੀਆਂ। ਨਾਗ ਵਾਂਗ ਡੰਗ ਮਾਰਨੇ ਨੂੰ ਕਾਹਲੇ ਪੈਣ ਲੱਗੇ, ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹ ਰੱਖੀਆਂ ਪਟਾਰੀਆਂ। ਭੰਡੀ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਹੀ ਨੇ ਟੱਪੀ ਜਾਣ, ਸਿਧਾਂਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਸਭਨਾ ਵਿਸਾਰੀਆਂ। ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਪਾਟੋਧਾਤੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ, ਫੁਕਾਂ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਮਘਾਉਂਦੇ ਨੇ ਚਿੰਗਾਤੀਆਂ। 'ਧਾਰਮਿਕ ਮੁੱਦੇ' ਛੇਤੇ ਲੱਗਦੇ 'ਘਿਉ' ਦੇ ਵਾਂਗੂੰ, ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਫੇਰ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀਆਂ। ਸੱਤਾ ਹਥਿਆਣ ਲਈ ਸਤਾਈ ਦੇ ਸਤਾਏ ਹੋਏ, 'ਗੋਦਾਂ' ਗੁੰਦ ਰਹੇ ਹਨ ਹੁਣੇ ਤੋਂ 'ਨਿਆਰੀਆਂ'!

ਸਾਵਾਧਾਨ ! ਹੁਣ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਵੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇਗੀ !

ਉਮਰ ਖਾਲਿਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਾਰੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜੋ ਫ਼ੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ ਉਹ ਵਿਆਪਕ ਅਸਰਾਂ ਪੱਖੋਂ ਬੇਹੱਦ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੈ। ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਪੰਜ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਦੇ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਹੱਕ ਤੋਂ ਤਾਂ ਵਾਂਝੇ ਕਰਦਾ ਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਿਆਂ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਵੀ ਬੇਹੱਦ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਅਰਥ-ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਮਰ ਅਤੇ ਸ਼ਰਜ਼ੀਲ ਫਰਵਰੀ 2020 ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਸਮੇਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਏ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹਨ। ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਯੋਜਨਾਬਾਜ਼ ਅਤੇ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਉੱਪਰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਿੰਸਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ

ਉਮਰ ਖਾਲਿਦ ਅਤੇ ਸ਼ਰਜ਼ੀਲ ਇਮਾਮ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਰੱਦ ਕਰਨ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤੀ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਹੱਕਾਂ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਸਪੇਸ ਉੱਪਰ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਅਸਰਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਸਾਡੇ ਕਾਲਮ-ਨਵੀਸ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।-ਸੰਪਾਦਕ

ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਜਾਂ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਗੈਸਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਰਸਾਇਣਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ (ਚਾਹੇ ਜੈਵਿਕ, ਰੇਡੀਓਐਕਟਿਵ, ਪਰਮਾਣੂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹੋਣ) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹੋਣ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੌਤ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੋਵੇ ...", ਤਾਂ ਉਹ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ।

ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਇਸ ਗੋਲ-ਮੋਲ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਉੱਪਰ ਵੀ ਯੂਏਪੀਏ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਕੇ ਵਰਤ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕੋਈ ਠੋਸ ਪੈਮਾਨੇ ਤੇ ਦਾਇਰਾ ਤੈਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਸਗੋਂ 'ਖ਼ਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ' ਜਾਂ 'ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਾਧਨ' ਵਰਗੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਜਾਂ ਸਿਵਲ ਨਾਫਰਮਾਨੀ ਵਰਗੇ ਸਾਧਾਰਨ ਰੋਸ-ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ 'ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਕਾਰਵਾਈ' ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਚਾਹੁਣ, ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਇਸਦੀ ਵਿਆਪਕ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੀ ਚਾਹੁਣ ਕਥਿਤ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਕੇਸ ਵਿਚ ਫਸਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਮਰ ਖਾਲਿਦ ਅਤੇ ਸ਼ਰਜ਼ੀਲ ਇਮਾਮ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਇਹੀ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ। 'ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ' ਦੇ ਵਾਕ-ਅੰਸ਼ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਯੂਏਪੀਏ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਸਟਿਸ ਅਰਵਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਐੱਨ.ਵੀ.ਅੰਜਾਰੀਆ ਆਧਾਰਤ ਬੈਂਚ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਅਸਪਸ਼ਟ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਉੱਪਰ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਬੰਦਸ਼ਾਂ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਹੋਰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਬੈਂਚ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨਾਲ ਹੁਣ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਫਸਾਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੇਕਸੂਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤਣਾ ਹੁਕਮਰਾਨ ਧਿਰ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਸੌਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਕੇਸ ਦਾ ਬੇਹੱਦ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਪਹਿਲੂ ਜੁਰਮ ਦੇ ਕਥਿਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਹੈ ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਇਹ ਸਮੁੱਚਾ ਕੇਸ ਆਧਾਰਤ ਹੈ। ਕਥਿਤ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਸ਼ਣਾਂ, ਵਿਰੋਧ-ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ, ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੜੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਕਰਤਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ 'ਵੱਟਸਐਪ ਗਰੁੱਪ ਬਣਾਉਣ', ਅਹਿੰਸਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ, ਸੜਕਾਂ ਜਾਮ ਕਰਨ ਦੇ ਸੱਦੇ ਦੇਣੇ' ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਸਬੂਤ ਹਨ ਜੋ 'ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨਾਂ' ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ 'ਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਯਾਨੀ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ 'ਵਡੇਰੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼' ਹਨ!

ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਮਰ ਅਤੇ ਸ਼ਰਜ਼ੀਲ ਵਿਆਪਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਸੂਤਰਧਾਰ ਅਤੇ 'ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਸੰਚਾਲਕ' ਹਨ, ਬਾਕੀਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹਾਸੀਏ ਦੀ ਹੈ। ਅਜੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਪਤਾਅ ਉੱਪਰ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਸਰਕਾਰੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬੈਂਚ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਕਿ ਉਮਰ ਅਤੇ ਸ਼ਰਜ਼ੀਲ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲੋਂ 'ਗੁਣਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰੀ' ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਯੂਏਪੀਏ ਦੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬੰਦਸ਼ਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਉੱਪਰ ਬਾਕੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਕਠੋਰਤਾ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਨਿਖੇੜਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਚਾਰ-ਅਧੀਨ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦੇ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਰਹਿਣ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਤਾਂ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਹੱਕ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੀ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਅਦਾਲਤੀ ਰੁਝਾਨ ਇਹ

ਹੈ ਕਿ ਬੈਂਚ ਨੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਗਲੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਉੱਪਰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਵੱਲੋਂ 'ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਗਵਾਹਾਂ' ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਏ ਜਾਣ ਤੱਕ, ਜਾਂ ਇੱਕ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਤੱਕ ਦੀ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ—ਅਰਥਾਤ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਲਮਕਾਊ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਨਰਤ ਦਿੱਤਾ। ਕਥਿਤ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਿੰਨੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਕਰਨੀ ਵੀ ਹੈ ਜਾਂ ਅਜੇ ਬਹਾਨੇ ਬਣਾ ਕੇ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ

ਹੋ ਗਏ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਦੇ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅੰਤਮ ਨਤੀਜੇ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬੇਕਸੂਰ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦੋਸ਼ੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅੱਠ-ਦਸ ਸਾਲ, ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਤਾਂ 15-20 ਸਾਲ ਕੈਦ ਕੱਟ ਚੁੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਬਣਾਏ ਬੈਂਚ ਨੇ ਯੂਏਪੀਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ

ਲਮਕਾਉਣੀ ਹੈ ਇਹ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਪਰ ਸਿਤਮਜ਼ਰੀਫ਼ੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ 'ਦੋਸ਼ੀ' ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਕ ਸਾਲ ਤੱਕ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਮੁੜ ਅਰਜ਼ੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਣਗੇ।

ਨਾਗਰਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਕਰੂਰਤਾ ਨਾਲ ਕੁਚਲਦਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਬੇਕਸੂਰਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਾੜਨ ਦਾ ਸੰਦ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਯੂਏਪੀਏ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਵਾਦਾਂ 'ਚ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਟਾਡਾ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਕਠੋਰ ਰੂਪ ਪੋਟਾ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਯੂਏਪੀਏ ਦਾ ਸੋਧਿਆ ਹੋਇਆ ਰੂਪ ਤਤਕਾਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਤਿ-ਜਾਬਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਮੂਲ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਬਦਲ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ, ਸਗੋਂ ਕੁਝ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਜਾਬਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ। ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚ ਸੋਧਾਂ ਕਰਕੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਰੂਰ ਬਣਾਇਆ। ਇਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਹੀ ਸਜ਼ਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਇਸ ਜਾਬਰ ਵਿਵਸਥਾ ਉੱਪਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੋਹਰ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਥਿਤ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਰਾਜ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏ ਨੂੰ ਅਸਾਧਾਰਨ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਠੋਸ ਨਿਆਂਇਕ ਨਿਗਰਾਨੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਜਿਹੇ ਬੇਹੱਦ ਜਾਬਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਕਸਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਿੰਸਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਕੂਮਤ ਆਪਣੇ ਮਨਭਾਉਂਦੇ ਆਰਥਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਦਾ ਰੋੜਾ ਸਮਝਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਅੱਜ ਭਗਵਾ ਹਕੂਮਤ ਲੋਕਪੱਖੀ ਚਿੰਤਕਾਂ, ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਅਤੇ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਉੱਪਰ ਯੂਏਪੀਏ ਲਗਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਘੱਟ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਮੁਲਕ ਦਾ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਨਿਆਂਸ਼ਾਸਤਰ ਰਵਾਇਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਅਸੂਲ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਅਪਵਾਦ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਿਯਮ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਟਾਡਾ ਤੇ ਪੋਟਾ ਨੇ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਯੂਏਪੀਏ ਨੇ ਇਸ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਨੂੰ ਨਿਯਮ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਖ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹੁਣ ਤਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਹੀ ਅਪਵਾਦ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਉਪਰੋਕਤ ਫ਼ੈਸਲਾ ਇਸ ਉਲਟ-ਫੇਰ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਪੈਰੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਪੰਜ ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹਬੰਦੀ ਵੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ, ਤਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸਬੱਬ, ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਦਲੇ ਅਤੇ ਟਾਲੇ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਬੇਕਸੂਰ ਦੋਸ਼ੀ ਆਖਿਰਕਾਰ ਬਰੀ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹਬੰਦੀ ਨਾਲ ਬਰਬਾਦ

ਬਾਰੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਰਾਹਤ ਮਿਲਣ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਸੀ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕੇ.ਏ. ਨਜੀਬ ਕੇਸ ਵਿਚ (2021) 'ਚ ਫ਼ੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਯੂਏਪੀਏ ਲਗਾਇਆ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ, ਜੇਕਰ ਵਿਚਾਰ-ਅਧੀਨ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਛੇਤੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਹੱਕ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਵਰਨੋਨ ਗੋਸਲਵੇਜ਼ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ (2023) 'ਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਯੂਏਪੀਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਾਰੇ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਸ ਦੀ ਪਰਖ-ਪੜਤਾਲ ਕਰਦਿਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਸਬੂਤ ਵੈਲਿਊ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮੰਨਣਯੋਗ ਹੋਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਕ ਪਹਿਲੇ ਫ਼ੈਸਲੇ (ਕੌਮੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਬਨਾਮ ਜ਼ਹੂਰ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਵਟਾਲੀ, 2019) ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਉੱਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮੰਨਣਯੋਗ ਹੋਣ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਯੂਏਪੀਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ-ਅਧੀਨ ਕੈਦੀ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਪੰਜ-ਸੱਤ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਹਿਮਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਵਿਚ ਗਾਰੰਟੀ ਕੀਤੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ।

ਬੇਸ਼ੱਕ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਮਰ ਖਾਲਿਦ ਜਾਂ ਸ਼ਰਜ਼ੀਲ ਇਮਾਮ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਐਲਾਨਿਆ, ਪਰ ਦੁਬਾਰਾ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਉੱਪਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਨਾਲ ਰੋਕ ਲਗਾ ਕੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਸਿੱਧਾ ਨਤੀਜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹਬੰਦੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਉਣਾ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਏ ਲੰਮੀ ਜੇਲ੍ਹਬੰਦੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਨੇ ਯੂਏਪੀਏ ਦੇ ਜਾਬਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ

ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸਾੜਨ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਉੱਪਰ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਹੋਣ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਵਾਉਣਾ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ।

ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ; ਉਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀਆਂ ਰਖਵਾਲੀਆਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਖਲੇ ਰੂਪ 'ਚ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ 'ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਆਤਮਾ' ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਰੱਖਿਆ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਫ਼ੈਸਲੇ ਸੁਣਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਉਸ ਸੰਸਥਾ ਵਜੋਂ ਯਾਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਸਨੇ ਅਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਛੱਡੋ, ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਫ਼ੈਸਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਹੱਕ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਧਿਰ ਦੇ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿਚ ਹੱਥ ਵਟਾਇਆ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਮਤੋਲ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਹਕੂਮਤ ਦੀਆਂ ਤਰਜੀਹਾਂ ਨੂੰ ਰੈਲਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਲਿਹਾਜ਼ਾ, ਸਵਾਲ ਸਿਰਫ਼ ਉਮਰ ਜਾਂ ਸ਼ਰਜ਼ੀਲ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਪਿਰਤ ਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਬਿਨਾਂ ਸਿੱਧੀ ਹਿੰਸਾ ਦੇ, ਭਾਸ਼ਣ ਅਤੇ ਪੁਰਾਮਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਸਹਿਮਤੀ ਅਤੇ ਜੁਰਮ ਦਰਮਿਆਨ ਲਕੀਰ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੁੰਦਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਸਿਵਾਏ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਸ ਪਿੱਛੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਦਾ ਇੱਕੋ-ਇਕ ਮਨੋਰਥ ਜਾਬਰ ਸੱਤਾ ਦੇ ਖ਼ੌਫ਼ ਰਾਹੀਂ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨਬੰਦੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਸਾਂਝਾ ਪੈਟਰਨ ਸਾਡੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ: ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਸਹਿਮਤ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ 'ਮਾਸਟਰਮਾਈਂਡ' ਜਾਂ 'ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਘਾਤ' ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ; ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਯੂਏਪੀਏ ਲਗਾਇਆ ਹੋਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਪਤਾਅ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਬਿਰਤਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਪਰਖ-ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ; ਅਤੇ ਯੂਏਪੀਏ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਹੱਕ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਬੇਗੁਨਾਹ 'ਦੋਸ਼ੀ' ਬਿਨਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚੱਲੇ ਲੰਮੀ ਕੈਦ ਦੇ ਵੱਸ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਯੂਏਪੀਏ ਵਰਗੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਤਾਂ 'ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ' ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਹਕੂਮਤ ਤੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਈਜਾਦ ਕੀਤੇ ਜਬਰ ਦੇ ਸੰਦ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਜਮਾਤ ਜਦੋਂ 'ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ' ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਭਾਵ ਸਿਰਫ਼ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਹੁਕਮਰਾਨ ਗੁੱਟ ਦੇ ਸੱਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਹਿਤਾਂ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਚਹੇਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਹਿਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਥਿਤ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਚੋਂ ਮੁਲਕ ਅਤੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਿਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨਫੀ ਹਨ।

ਖਾਲਿਦ ਅਤੇ ਇਮਾਮ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਮੁਲਕ ਦੇ ਸਮੂਹ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਹਿੱਸਿਆਂ, ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ, ਜ਼ਹੀਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਨਿਆਂਪਸੰਦ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਸੰਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਆਪਣੀ ਖੂਨੀ ਪਕੜ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰ ਰਹੀ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਹਕੂਮਤ ਹੋਠ ਅਸਹਿਮਤੀ ਮਹਿਜ਼ ਰਾਜਨੀਤਕ ਖ਼ਤਰਾ ਸਹੇੜਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਸਦਾ ਨਤੀਜਾ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਲੰਮੀ ਜੇਲ੍ਹਬੰਦੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੱਤਾ ਦੇ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਉਣ ਲਈ ਜਾਗਰੂਕ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ-ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸਮੇਤ ਸਟੇਟ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਲੋਕ-ਵਿਰੋਧੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਚੇਤਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਹੱਦ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਜੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਪਾਏ ਪੂਰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਚੱਲਕੇ ਅਸਹਿਮਤੀ ਅਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ, ਸ਼ੱਕ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਦਰਮਿਆਨ ਦੀ ਉਘੜਵੀਂ ਲਕੀਰ ਨੂੰ ਮੋਟਣ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਬੇਰੋਕ-ਟੋਕ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾਗਰਿਕ ਇਸ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗਾ।

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ

ਹੋਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੋਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ! ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਕੈਦ ਨੂੰ ਸਗੋਂ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦਿੰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਾ ਦੇਣ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਲਕ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਸੁਣਾਉਣੀ ਹੈ - ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਤੇ ਬਦਲਾਖੋਰੀ ਦੇ ਸਤਾਏ ਲੋਕ ਸਰਵਉਚ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਆਸ ਨਾ ਰੱਖਣ।

ਭਗਵਾ ਹਕੂਮਤ ਵੱਲੋਂ ਭੀਮਾ-ਕੋਰੇਗਾਓ, ਦਿੱਲੀ ਹਿੰਸਾ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ ਖਾਸ ਮਨੋਰਥ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਤਾਂ ਜੋ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਪੱਖੀ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ, ਯੂਏਪੀਏ, ਲਗਾ ਕੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਜੱਗ ਜਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਾਰਕੁਨ ਲੋਕ ਹਿਤਾਂ ਤੇ ਮਾਨਵਤਾਵਾਦੀ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਜ਼ਹੀਨ ਚਿੰਤਕ ਤੇ ਨਿਆਂਪਸੰਦ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨਘੜਤ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੈਰਵੀ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਜ਼ਮੀਰ ਵਾਲੇ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਅਜਾਣ 'ਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਅਦਾਲਤੀ ਪਰਖ-ਪੜਤਾਲ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ 'ਚ ਝੂਠੇ ਸਬੂਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਲੀਲ ਅੱਗੇ ਟਿਕ ਨਹੀਂ ਸਕਣਗੇ। ਇਸੇ ਲਈ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਹਰਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਡਿਫੈਂਸ ਲਈ ਲਗਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਯੂਏਪੀਏ ਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਦੀ ਗੋਲਮੋਲ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਮੋਮ ਦੀ ਨੱਕ ਵਾਂਗ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਮੋੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਯੂਏਪੀਏ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਰੱਦ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਜੋ ਬਣਾਇਆ ਹੀ ਇਸੇ ਖਾਸ ਮਨੋਰਥ ਨਾਲ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੰਸਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਕਾਰਵਾਈ 'ਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਤਾਂ ਦਿਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੇ, ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ 'ਦਿੱਲੀ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਵਡੇਰੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼' ਅਤੇ ਇਸਦੇ 'ਯੋਜਨਾ ਘਾਤਿਆਂ' ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਯੂਏਪੀਏ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ 'ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਕਾਰਵਾਈ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਇਕ ਖਾਸ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਯੂਏਪੀਏ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 15 ਅਨੁਸਾਰ, 'ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਏਕਤਾ, ਅਖੰਡਤਾ, ਸੁਰੱਖਿਆ, ਆਰਥਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਜਾਂ ਸੰਪ੍ਰਭੂਤਾ ਲਈ ਖ਼ਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਾਲ, ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪਰਾਏ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਰਗ ਵਿਚ ਦਹਿਸ਼ਤ ਫੈਲਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, - (ਕ) ਬੰਬਾਂ, ਡਾਈਨਾਮਾਈਟ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵਿਸਫੋਟਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਜਾਂ ਜਲਣਸ਼ੀਲ ਪਦਾਰਥਾਂ ਜਾਂ ਅਗਨੀਸ਼ਸਤਰਾਂ (ਹਥਿਆਰਾਂ) ਜਾਂ ਹੋਰ ਘਾਤਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਜਾਂ

ਰੂਹ ਦੀ ਖੁਰਾਕ: ਸਮਾਜਵਾਦ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਅਲੋਕਾਰ ਸੁਮੇਲ

ਡਾਇਰੀਆਂ ਤੇ ਚਿੱਠੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਰਤਕ ਵਿਚ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਇਕ ਉਪ-ਵਿਧਾ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਚੰਗੀ ਖਾਸੀ ਥਾਂ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਨਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਦੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਜਗਿਆਸਾ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਕਦਰ-ਕੀਮਤ ਵਧਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਦੇਵ ਪਾਲ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਰੂਹ ਦੀ ਖੁਰਾਕ: ਧੜਕਣ ਦਾ ਰੋਜ਼ਨਾਮਚਾ' ਇਸ ਜਗਿਆਸਾ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਗਾਰਾ ਹੈ। ਇਹ ਡਾਇਰੀ ਤੇ ਚਿੱਠੀਆਂ, ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੱਕ ਚਲਦੀ 11 ਅਪਰੈਲ 1976 ਤੋਂ 12 ਫਰਵਰੀ 1980 ਤੱਕ ਦੀ ਡਾਇਰੀ ਵਿਚ ਅਛੋਪਲੇ ਜਿਹੇ ਚਿੱਠੀਆਂ ਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਚਿੱਠੀ-ਪੱਤਰ ਨਾਇਕਾ ਤੇ ਨਾਇਕ ਵਿਚਕਾਰ ਵੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਆਪਣੇ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੋਣ ਸਦਕਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਹੋਰ ਨਾਲ ਵੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ
ਫੋਨ: 80763-63058

ਨਾਇਕ ਤੇ ਨਾਇਕਾ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਅਲੋਕਾਰਤਾ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਣਾ ਵੀ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ। ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤੇ ਨਾਇਕ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ ਤੇ ਨਾਇਕਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਗੱਲ ਪੁਰਸ਼-ਕੇਂਦਰਿਤ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਢਲੇ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਸੰਕੋਚਵੇਂ ਸੁਭਾਅ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਦੀ ਪਹਿਲ ਪੁਰਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸਤਰੀ ਅਥੋਲ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਵਾਰਸ ਸ਼ਾਹ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰ ਇਕ ਸਤਰ ਵਿਚ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ: ਰਾਂਝੇ ਉਠ ਕੇ ਆਖਿਆ 'ਵਾਹ ਸੱਜਨ', ਹੀਰ ਹੱਸ ਕੇ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੋਈ। ਇੱਥੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਬਾਗ਼ ਗੁਰਦੇਵ ਲਾਉਂਦੀ-ਖਿਤਾਉਂਦੀ ਹੋਣ ਸਦਕਾ ਗੁਰਦੇਵ ਨਾਇਕ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬਣ ਕੇ ਉਭਰਦੀ ਹੈ।

ਚਿੱਠੀਆਂ ਤੇ ਡਾਇਰੀ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਅਕਸਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸੀਮਤ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਰੂਪ ਦਿੱਤਿਆਂ ਵੀ ਟੁੱਟਵਾਂ-ਬਿੱਖਰਵਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਲਗਾਤਾਰਤਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਕਤੀ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਦੋ ਕਹਾਣੀਆਂ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਕ ਪਿਆਰ ਦੀ ਤੇ ਦੂਜੀ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ। ਤਦੇ ਹੀ ਤਾਂ ਇਹਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਡਾਇਰੀਆਂ ਤੇ ਚਿੱਠੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਇਕ ਨਾਵਲ ਤੇ ਇਕ ਫ਼ਿਲਮ ਦਾ ਚੇਤਾ ਵਧੇਰੇ ਆਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਨਾਵਲ ਸੀ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ 'ਸੁਮਨ-ਕਾਂਤਾ' ਜੋ ਇਸੇ ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸਹੇਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਇਕ ਦੂਜੀ ਨੂੰ ਲਿਖੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਫ਼ਿਲਮ ਸੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਖਵਾਜਾ ਅਹਿਮਦ ਅੱਬਾਸ ਦੀ 1959 ਦੀ ਚਰਚਿਤ 'ਚਾਰ ਦਿਲ, ਚਾਰ ਰਾਹੇ'। ਉਸ ਵਿਚ ਪੱਕੇ ਰੰਗ ਦੀ ਅਫ਼ੂਤ ਨਾਇਕਾ ਚਾਵਲੀ (ਮੀਨਾ ਕੁਮਾਰੀ) ਤੇ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਏ ਉੱਚੀ ਜਾਤ ਦੇ ਗੋਵਿੰਦਾ (ਰਾਜ ਕਪੂਰ) ਦੀ ਬਚਪਨ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤਿਕਿਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਿਆਰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਗੋਵਿੰਦਾ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਸਕੂਲੀ ਜਮਾਤਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਜਮਾਤਾਂ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸਮਾਜਵਾਦ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਆਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਚਾਵਲੀ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖੀ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਾਸੂਮ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਸਮਾਜਵਾਦ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਥਾਂ ਹੋਵੇਗੀ? ਖਵਾਜਾ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਫ਼ਿਲਮ ਵਿਚ ਚਾਵਲੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜੋ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਸੀ, ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਗੁਰਦੇਵ ਦੀ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਚਾਵਲੀ ਦੇ

ਹੋਸ਼ਮੰਦ ਪਾਠਕ ਜਦੋਂ ਆਖਰੀ ਪੰਨਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਸੰਤੋਖਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਕ ਡੂੰਘੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਚੀਸ ਵੀ ਛੱਡ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਆਗੂ ਇਮਾਨਦਾਰੀ, ਸੁਹਿਰਦਤਾ, ਨਿਸ਼ਕਾਮਤਾ, ਲੋਕ-ਸੇਵਾ, ਕਿਰਤੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਜਿਹੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਸਨ।

ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਮਾਜ, ਇਨਕਲਾਬ ਤੇ ਪਿਆਰ, ਤਿੰਨੇ ਮੁਟਿਆਰ ਦੀ ਗੁੱਤ ਵਾਂਗ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਗੁੰਦੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਆਪਣੀ ਇਕ ਮਥੇਲੀਆ ਕਹਾਵਤ ਹੈ, 'ਵਿਆਹ-ਮੁਕਲਾਵੇ ਬਥੇਰੇ ਦੇਖੇ, ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਰਾਮ-ਰੋਲਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ!' ਪਿਆਰ ਬਥੇਰੇ ਦੇਖੇ, ਪਰ ਇਹ ਪਿਆਰ...ਤੋਬਾ...ਤੋਬਾ! ਆਜ ਫਿਰ ਜੀਨੇ ਕੀ ਤਮਨਾ ਹੈ, ਆਜ ਫਿਰ ਮਰਨੇ ਕਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ। ਪਿਆਰ, ਜੋ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ ਮੌਤ ਜਿਹੇ ਸੰਕਲਪਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਉੱਚਾ ਉੱਠ ਖਲੋਂਦਾ ਹੈ। 23 ਮਾਰਚ 1978 ਦੀ ਡਾਇਰੀ ਵਿਚ ਗੁਰਦੇਵ ਲਿਖਦੀ ਹੈ, 'ਅੱਜ ਹੀ ਸ਼ਹੀਦੇ ਆਜ਼ਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਨ ਏ। ਇਸ ਯੋਧੇ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤਾ ਕੁਝ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵਰਗਾ ਲਗਦਾ ਏ...ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਉਸ ਵਰਗਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਨ ਵਾਲਾ ਬਾਕਾ ਜ਼ਰੂਰ ਸਮਝਦੀ ਹਾਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਸਮਝਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਹਾਂ। ਜੇ ਤੂੰ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਰਬਾਨ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇਂ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਵਿਧਵਾ ਬਣ ਕੇ ਜਿਉਣਾ ਵੀ ਮੇਰਾ ਉੱਚਾ ਫ਼ਖ਼ਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਲਈ, ਤੇਰੇ ਕਾਜ਼ ਲਈ ਜਿਉਣਾ ਚਾਹਾਂਗੀ।' ਜਿੰਨਾ ਭਰੋਸਾ ਗੁਰਦੇਵ ਨੂੰ ਸਾਥੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਹੈ, ਓਨਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਲਈ ਸਾਥੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ, 'ਮੈਂ ਉਹ ਹਾਂ ਤੇ ਉਹ ਮੈਂ ਹੈ।' ਇਕ ਹੋਰ ਥਾਂ ਉਹਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, 'ਘਰ ਸਭ ਲਈ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਗਿਫ਼ਟ ਲਿਆਂਦੇ ਨੇ, ਤੇਰੇ ਲਈ ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲਿਆਈ, ਤੇਰੇ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪ ਆ ਗਈ ਹਾਂ।'

ਇਨਕਲਾਬ ਲਈ ਸੰਗਰਾਮ ਦੇ ਲੇਖੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬਾਈ ਤੇ ਕੌਮੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਗੁਰਦੇਵ ਨੇ ਅਪਣੇ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈਆਂ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਵੀ ਨੇੜਲਾ ਵਾਹ ਰਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਿੱਕਾਂ ਵਿਚ ਮਘਦੀ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਧੂਣੀ ਦਾ ਸੇਕ ਮੈਂ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਧੜਕਣਾਂ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਜੋ ਜੁਆਲਾ ਲਟਲਟ ਬਲਦੀ ਹੈ, ਉਹ...ਤੋਬਾ...ਤੋਬਾ! ਚੰਗੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਚੁੱਕਿਆ ਦੇਸ ਦਾ ਇਕ ਕਦਮ ਵੀ ਗੁਰਦੇਵ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। 26 ਜਨਵਰੀ 1977 ਨੂੰ ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, 'ਅੱਜ ਸਾਡਾ ਗੁਰਮਾਸ ਦਿਨ...ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 'ਸਮਾਜਵਾਦੀ-ਧਰਮ ਨਿਰਪੇਖ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਜੋੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਪਹੁੰਚ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਇੱਥੇ ਧਰਮ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।' 23 ਨਵੰਬਰ 1977 ਦੀ ਉਹਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਦਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਦੇ ਭਵਿੱਖੀ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਜਨਮ-ਦਿਨ ਇਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, 'ਅੱਜ ਤੇਰਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਏ।...ਤੈਨੂੰ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ ਇਸ ਦਿਨ ਦੀ। ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਡੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਰੈਵੋਲਿਊਸ਼ਨ ਆਵੇ ਤੇ ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਰੈਵੋਲਿਊਸ਼ਨ ਦਾ ਬਰਬਡੇ ਮਨਾ ਸਕੀਏ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਸਕਾਰਥ ਕਰ ਸਕੀਏ।' ਇਕ ਹੋਰ ਥਾਂ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਇਕ-ਮਿਕਤਾ ਇਉਂ ਦਸਦੀ ਹੈ, 'ਮੇਰੇ ਰਾਹਾਂ ਦੇ ਚਾਨਣ, ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ, ਆਪਾਂ ਰਲ ਕੇ ਇਸ ਚਾਨਣ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ, ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਰਾਹਾਂ ਨੂੰ ਭਖਾਣਾ ਤੇ ਰੁਸ਼ਨਾਉਣਾ ਏ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਅਥਾਹ ਜ਼ਰੂਰਤ ਏ।' ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਸਤ ਲਈ ਵੀ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਆਪਣਾ ਘਰ ਤੇ ਸਾਰੀ ਲੋਕਾਈ ਆਪਣਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ, 'ਹੋਰ ਤੂੰ ਘਰਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਦੋਸਤਾ ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸਾਰਾ

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਮੇਰਾ ਘਰ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੈਂ ਘਰਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਇੰਨਾ ਫ਼ਿਕਰਮੰਦ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਜਿੰਨਾ ਕਿ ਲਾਲ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਆਈਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਬਾਰੇ (ਇਥੋਪੀਆ), ਫ਼ਲਸਤੀਨੀਆਂ ਉੱਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਤੇ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਨਿੰਤ-ਦਿਹਾੜੇ ਦਲਿਤਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਤੇ ਉਹ ਖ਼ਬਰਾਂ ਕਿ ਲੁਧਿਆਣੇ

ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਇਕ ਦਲਿਤ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਸੰਗਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਜਲੂਸ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ।'

ਗੁਰਦੇਵ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਇਨਕਲਾਬ ਤੋਂ ਉਰ੍ਹੇ ਉਣਾ ਸਮਾਜ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਸੰਪੂਰਨ ਇਸਤਰੀ ਬਣ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਵੀ ਅਸਾਧਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਚਿਤਵਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਦੱਸਦੀ ਹੈ, 'ਤੇਰੇ ਲਈ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਫੀਲਿੰਗਜ਼ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਲਗਦਾ ਏ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਮਾਂ ਹੋਵਾਂ, ਤੈਨੂੰ ਬੋਗਰਜ਼ ਮੋਹ ਪਿਆਰ ਦੇਵਾਂ, ਤੇਰੀ ਭੈਣ ਹੋਵਾਂ, ਤੇਰਾ ਹੱਥ ਸਿਰ 'ਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਾਂ, ਤੇਰੀ ਦੋਸਤ ਹੋਵਾਂ, ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਦੀ ਪਕੜ ਪੀਡੀ ਕਰਾਂ, ਤੇਰੀ ਬੇਟੀ ਹੋਵਾਂ, ਤੇਰੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਸਿਰ ਰੱਖ ਕੇ ਹਰ ਗ਼ਮ ਭੁੱਲ ਜਾਵਾਂ, ਇਕ ਬਚਪਨ ਦਾ ਸਾਥੀ ਹੋਵਾਂ, ਬੇਲੀ ਹੋਵਾਂ, ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਘੁਲਾਂ, ਟੱਪਾਂ, ਨੱਚਾਂ ਤੇ ਤੇਰੀ ਹਮਕਰਮ, ਹਮਖਿਆਲ, ਹਮਤੋਰ ਹੋਵਾਂ ਤੇ ਹਰ ਔਖੇ-ਸੌਖੇ ਰਾਹ ਤੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਫਾਵੇਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਾਂ।' ਉਹ ਸਾਥੀ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਰੀਝ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸਦੀ ਹੈ, 'ਤੇਰੀ ਦੋਸਤ, ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ, ਉਸ ਦਿਨ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀ ਏ, ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਬਣ ਕੇ, ਲੋਕਾਂ ਲਈ, ਇਸ ਲੋਕ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਨਿੰਤਰ ਪਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ, ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਤੇਰੀ ਸਾਬਣ, ਤੈਨੂੰ ਵੱਡੇ ਉਲਾਰ ਨਾਲ ਸਿਰ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਚੁੱਕ ਲਵੇਗੀ। ਤੇ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੂੰ ਆਵੇਂ, ਇੰਜ ਆਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਫ਼ਖ਼ਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਾਂ। ਦੇਖ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕਦੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮੰਗਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ

ਚੀਜ਼ ਮੰਗਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਕੁਝ ਬਣ ਕੇ ਆਵੀਂ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਕਬੂਲ ਸਕਦੀ ਤੇ ਤੂੰ ਆਮ ਹੈ ਵੀ ਨਹੀਂ।'

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚੋਂ ਦੇਹਵਾਦੀ ਨਾਰੀਵਾਦ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਖਰੇ ਨਾਰੀਵਾਦ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਇਸਤਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ, ਮੁਟਿਆਰ ਹੋਣ ਦਾ ਚਾਅ, ਸਵੈਮਾਨੀ ਹੋਣ ਦਾ ਫ਼ਖ਼ਰ, ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਮਾਂ, ਭੈਣ, ਦੋਸਤ, ਬੇਟੀ, ਹਮਕਰਮ, ਹਮਖਿਆਲ, ਹਮਤੋਰ ਸਾਥੀ-ਬੇਲੀ ਆਦਿ ਆਪਣੇ ਹਰ ਰੂਪ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ, ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਜਾਂ ਉਹਦੀ ਉਂਗਲ ਫੜ ਕੇ ਤੁਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਜੋੜ ਕੇ ਤੇ ਲੋੜ ਵੇਲੇ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦਾ ਹੌਸਲਾ, ਆਪਣੇ ਲਈ ਚੰਗੇਰੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਰੋਟੀ, ਕੱਪੜੇ ਤੇ ਮਕਾਨ ਨੂੰ ਫ਼ਰਜ਼ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਚੰਗੇਰੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਟੀਚਾ ਮਿਥਣਾ।

ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਸਹਿਜਤਾ ਤੇ ਸੰਖੇਪਤਾ ਵੀ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ, ਕਈ ਪੰਨੇ ਲੋੜਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਹਿਸਾਬ-ਅਲਜਬਰਾ ਉਹ ਕੁਛ ਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸਮੇਟ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, 'ਘਰ ਦੇ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਲਿਖਦੇ ਨਹੀਂ। ਬਾਪੂ ਜੀ ਮਟੀਰੀਅਲਿਸਟਿਕ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਮਾਂ ਸ਼ਰਧਾਯੋਗ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਭੈਣਾਂ ਸੈਲਫ਼ ਸੈਂਟਰਡ ਨੇ। ਭਰਾ ਦੁਸਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਏ। ਭਾਬੀ ਇਰੀਟੇਟ ਕਰਦੀ ਏ। ਮੈਂ ਡਲਿਵਰੀ ਕਿੱਥੇ ਕਰਵਾਵਾਂਗੀ, ਅਜੇ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬੁਲਾ ਲਵੇਂ।' ਪਿਆਰ ਦੇ ਜ਼ਿਕਰ ਵੇਲੇ, ਕਿਸੇ ਨਵੀਂ ਦੇਖੀ ਥਾਂ ਦਾ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਲਿਖਣ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਵਾਰਤਕ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਪਲਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਾਠਕ ਸੋਚਦਾ ਹੈ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਾਹਿਤਕ ਰਚਨਾ ਦੇ ਮਾਰਗ ਦੀ ਪਾਧੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਬਣੀ!

ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਭੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਇਕ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਵੀ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਹ ਹੈ ਚਲਦੇ ਵਾਕਾਂ ਦੇ ਰੋਮਨ ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦ। ਸਾਡੇ ਭਾਸ਼ਾਈ ਸਮਝ ਤੋਂ ਕੋਰੇ ਤੇ ਅਵੇਸਲੇ ਕਈ ਆਲੋਚਕ, ਵਿਦਵਾਨ, ਚਿੰਤਕ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੱਜਨ ਪਰਦੇਸੀ ਨਾਂ-ਥਾਂ ਇਉਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਦੇਵ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਮਿਸਟਰ ਤੇ ਮਿਸਜ਼ ਡਾਂਗ, ਵੀ ਰੋਮਨ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਦੀ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛਾਪ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਾ ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਡਾਇਰੀ ਤੇ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਘਾਟਾ-ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਰਤਕਦਾ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਸਮੇਤ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖਦਿਆਂ ਰੋਮਨ ਦੀ ਥਾਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਚ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚੋਂ ਟੁਕਾਂ ਵਰਤਦਿਆਂ ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਸੁਝਾਅ ਹੈ, ਅਗਲੀ ਸੋਚੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਹੋਸ਼ਮੰਦ ਪਾਠਕ ਜਦੋਂ ਆਖਰੀ ਪੰਨਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਸੰਤੋਖਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਕ ਡੂੰਘੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਚੀਸ ਵੀ ਛੱਡ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਆਗੂ ਇਮਾਨਦਾਰੀ, ਸੁਹਿਰਦਤਾ, ਨਿਸ਼ਕਾਮਤਾ, ਲੋਕ-ਸੇਵਾ, ਕਿਰਤੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਜਿਹੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਸਨ। ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਹੇਠਲੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਤੇ ਸਮਰਪਣ ਵੀ ਆਪਣੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਸੀ। ਗੁਰਦੇਵ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਲਿਖਦੀ ਹੈ, 'ਮੈਂ ਯਕੀਨ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਲੀ ਪਾਰਟੀ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਆਪਾਂ ਦੋਵੇਂ ਹੋਵਾਂਗੇ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਵਾਲੰਟੀਅਰਜ਼ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਾਂਗੇ। ਹਰ ਛੋਟਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਾਂਗੇ, ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਸਫਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ।' ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਗਰੋਂ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਮੁੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਰਹੀ ਤੇ ਇਹਨੇ ਹੀ ਪਹਿਲੀ ਗੈਰ-ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਰਕਾਰ ਕੇਰਲਾ ਵਿਚ ਬਣਾਈ। ਫੇਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ, ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਟੁੱਟ ਕੇ ਭਲੇ ਵੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਬਣਾਏ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਈ?

ਸੱਚੇ ਆਸ਼ਕਾਂ ਅਤੇ ਮਾਸੂਕਾਂ ਨਾਲ ਇਤਿਹਾਸ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਸਾਰਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੀਰ ਰਾਂਝਾ, ਸੱਸੀ ਪੁੰਨੂੰ, ਮਿਰਜ਼ਾ ਸਾਹਿਬਾਂ, ਸ਼ੀਰੀ ਫ਼ਰਹਾਦ, ਰੋਮੀਓ ਜੁਲੀਅਟ, ਸੋਹਣੀ ਮਹੀਵਾਲ, ਲੈਲਾ ਮਜਨੂੰ, ਇੰਦਰ ਬੇਗੋ ਆਦਿ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਰ ਨਾ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਿਆ ਨਾ ਹੀ ਕੰਨੀਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਸੱਚ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮਨੋ ਕਲਪਿਤ

ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸੇਵੀ
ਫੋਨ: 480-794-0325

ਕਹਾਣੀਆਂ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਪਰ 80-90 ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਸੱਚਾ ਆਸ਼ਿਕ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਹਿੰਡ ਪੁਗਾਉਣ ਖ਼ਾਤਰ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਰੱਬ ਰੂਪ ਪਤਨੀ ਤੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਧੀਆਂ ਨਾਲ ਚਹਿਕਦੇ ਪਰਿਵਾਰ

ਇਸ ਸਦੀ ਦਾ ਕਾਮਯਾਬ ਆਸ਼ਿਕ

ਨਾਲ ਭਿੜ ਗਿਆ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤਚਨਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਖ਼ਾਤਰ ਧਰਮ ਵੀ ਬਦਲ ਲਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਚਾਲੀ ਪੰਜਤਾਲੀ ਵਰ੍ਹੇ ਨਿਭਾਉਣ ਅਤੇ ਮੁੜ ਪਿਤਾ ਬਣਨ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਅ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਰੁਖ਼ਸਤ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਮੇਰੇ ਹਮ ਉਮਰ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਵੀਹ ਪੱਚੀ ਸਾਲ ਵੱਡਿਆਂ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ-ਪਚਵੰਜਾ ਸਾਲ ਛੋਟਿਆਂ ਨੇ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦੇ ਮੁਰੀਦ ਹੋ ਗਏ। ਏਨੇ ਵੇਰਵੇ ਦੇਣ ਉਪਰੰਤ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਆਈ ਹੋਵੇ ਉਹ ਕੌਣ ਸੀ। ਅਸਲ ਕਹਾਣੀ ਇਉਂ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ 'ਐ ਦਿਲ ਜ਼ਰਾ ਸੀ ਤੂੰ ਸਮਝ ਕਰ, ਅਸਲ ਹਾਲਤ ਕੋ ਤੂੰ ਜਾਨਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ...ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੁਣਦਾ ਨੀ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰੇ ਦਿਲ, ਹੈ ਕਿ ਚੰਦਰਾ ਮਾਨਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਯੇ ਨਾਦਾਨ ਉਸਕੇ ਪੀਛੇ ਭੀ ਲਗ ਜਾਤਾ ਹੈ
ਜਿਸੇ ਵੇ ਜਾਨਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ
ਏਕ ਕਾ ਹੋਕਰ ਬੈਠਨਾ ਓਏ ਮੂਰਖ

ਏਕ ਕਾ ਹੋ ਜਾਨੇ ਸੇ ਫੇਰ ਦਰ ਦਰ ਕੀ ਖਾਕ ਛਾਨਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ।'

ਧਰਮਿੰਦਰ ਜੀ ਦਾ ਦਿਲ ਆਇਆ ਡ੍ਰੀਮਗਰਲ ਹੋਮਾ ਮਾਲਿਨੀ 'ਤੇ। ਫਿਲਮੀ ਕਹਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਮਾ ਮਾਲਿਨੀ ਬੇਸ਼ੱਕ ਰਾਜ਼ੀ ਸੀ ਪਰ ਕਬਾਬ ਵਿਚ ਹੱਡੀ ਬਣੀ ਹੋਮਾ ਦੀ ਮੌਸੀ (ਮਾਸੀ)। ਜਦੋਂ ਅਮਿਤਾਭ ਬੱਚਨ ਰਾਹੀਂ ਤਰਲੇ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਾਉਣ ਨਾਲ ਵੀ ਮਾਸੀ ਨਾ ਮੰਨੀ ਤਾਂ ਧਰਮਿੰਦਰ ਹੁਣਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰਲਾ ਜੱਟ ਜਾਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਪਾਣੀ ਵਾਲੀ ਟੈਂਕੀ 'ਤੇ ਜਿਥੇ ਸਾਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦਿਸਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਅੱਜ ਵਰਗਾ ਭੁੰਡ ਆਸ਼ਿਕ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਟੈਂਕੀ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਦਾ ਕੋਈ ਸੋਹਣੀ ਜਿਹੀ ਕੁੜੀ ਵੇਖਦਾ ਤਾਂ ਫ਼ਾਲਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੇਠਾਂ ਆਉਂਦਾ ਜਿਵੇਂ ਡਾਲਰ ਮੂਹਰੇ ਰੁਪਈਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਕੇ ਦੇ (ਹੀ ਮੈਨ) ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਪਰ ਜੱਟ ਨੇ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਾਉਣਾ ਹਿੰਡ ਪੁਗਾਉਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਜਹਾਨ ਧਰਮ ਜਾਤ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉਠ ਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਸੱਚੇ ਅਤੇ ਕਾਮਯਾਬ ਆਸ਼ਿਕਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਦਰਜ ਕਰਵਾ ਗਿਆ।

ਗੁਰਦੇਵ ਚੌਹਾਨ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ‘ਕਲਮੀ ਗੁਲਾਬ’ ਨੂੰ ਚਿੱਥ ਕੇ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ...

ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਉੱਘੇ-ਲੇਖਕ ਫਰਾਂਸਿਸ ਬੇਕਨ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਭਾਵਨਾਤਮਿਕ ‘ਕਥਨ’ (ਕੋਟੇਸ਼ਨ) ਹੈ, “Some books are to be tasted, others to be swallowed, and some few to be chewed and digested”

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਇੰਜ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਕੇਵਲ ਸੁਆਦ ਚੱਖਣ ਵਾਂਗ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਈ ਗਲੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁੱਟਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਕੁ ਚਬਾਉਣ

ਤੇ ਪਚਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਕੇਵਲ ਓਪਰੀ ਨਜ਼ਰੇ ‘ਵੇਖਣ-ਚਾਖਣ’

ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਝੰਡ
ਫ਼ੋਨ : +1 647 567-9128

ਵਾਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਈ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਓਨੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਅਤੇ ਕਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੱਖਰ-ਅੱਖਰ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ‘ਬੀਟਵੀਨ ਦ ਲਾਈਨਜ਼’ (Between the lines) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰਦੇਵ ਚੌਹਾਨ ਦੀ ਇਹ ਵਾਰਤਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਅਖੀਰਲੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ‘ਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਸਤਰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਗੁਰਦੇਵ ਚੌਹਾਨ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਮੈਨੂੰ 7-8 ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਪਰ ਉਦੋਂ ਕੁਝ ਨਿੱਜੀ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸਰਸਰੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਹੀ ਵੇਖ ਸਕਿਆ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਆਮ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਰਗੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿੱਠ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਲਿਖਣ ਲਈ ਇਹ ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨ ਮੰਗਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਹੋਰ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਆ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਪਹਿਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪੜ੍ਹਨੀਆਂ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਆਸਾਨ ਸਨ। ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਉਹ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ‘ਪੁਸਤਕ-ਰੀਵਿਊ’ ਦੇ ਰੂਪ ‘ਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ‘ਚ ਛਪਣ ਲਈ ਭੇਜੇ ਜੋ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰਾਂ ਪਏ ਅਤੇ ਸਲਾਹੇ ਵੀ ਗਏ।

ਪੰਜਾਬੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਬਾਰੇ ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਕਿ ਕਹਾਣੀ, ਨਾਵਲ, ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਫ਼ਰਨਾਮੇ ਦੇ 60-70 ਪੰਨੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ‘ਚ ਬੜੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੀ 100 ਕੁ ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਤਾਂ ਇੱਕ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਵੀ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਵਾਰਤਕ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਸਮਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਦੇਵ ਚੌਹਾਨ ਦੀ ਇਸ ਵਾਰਤਕ ਪੁਸਤਕ ਦੇ 8-10 ਪੰਨਿਆਂ ਦਾ ਆਰਟੀਕਲ ਮੈਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ‘ਚ ਮਸਾਂ ਇੱਕ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਸਕਿਆ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 319 ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਸਮਾਂ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੀਆਂ ਕਈ ਸਤਰਾਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ। ਇੱਥੋਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਲੇਖਕ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਬਾਰੇ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ‘ਚ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਤੇ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਠਕਾਂ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ਣ ਦਾ ਗੁਰਦੇਵ ਚੌਹਾਨ ਹੁਰਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਵਿਲੱਖਣ ਤਰੀਕਾ ਤੇ ਸਲੀਕਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਗੁਰਦੇਵ ਚੌਹਾਨ ਅਹਿਮ ਹਸਤਾਖਰ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਪੁਸਤਕਾਂ ‘ਨਿੱਕੀਆਂ ਬੋਤੀਆਂ ਨਿੱਕੇ ਚੱਪੂ’, ‘ਮੱਕੀ ਦਾ ਗੀਤ’, ‘ਦਿੱਭ ਦੇ ਸਿੱਟੇ’, ‘ਸਪਤਕ’, ‘ਅਕਸਮਾਤ’, ਵਾਰਤਕ ਦੀਆਂ ਦੋ ‘ਆਸ ਪਾਸ’ ਤੇ ‘ਚਸ਼ਮਦੀਵ’ ਅਤੇ ਹਾਸ-ਵਿਅੰਗ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪੁਸਤਕਾਂ ‘ਕੁੱਤਾ’, ਕਿਤਾਬ ਤੇ ਗੁਲਾਬ’ ਤੇ ‘ਦੇਸੀ ਮੁਰਗ ਵਲਾਇਤੀ ਬਾਂਗ’ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰਾਂ ਚੜ੍ਹ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੌਲਿਕ ਸਾਹਿਤਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਲੇਖਕ ਨੇ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਸਤਕ ‘ਬੁੱਧ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ’ ਵੀ ਛਪਵਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਪੰਜਾਬੀ

ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ‘ਚ ਜਾਣ ਦੀ ਇੱਥੇ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਤੇ ਬਹੁ-ਭਾਸ਼ਾਈ ਲੇਖਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਮਿਆਰੀ ਤਿਆਰੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ‘ਸਾਊਥ ਏਸ਼ੀਅਨ ਅਨਸਾਂਬਲ’ ਵੀ ਕਈ ਸਾਲ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

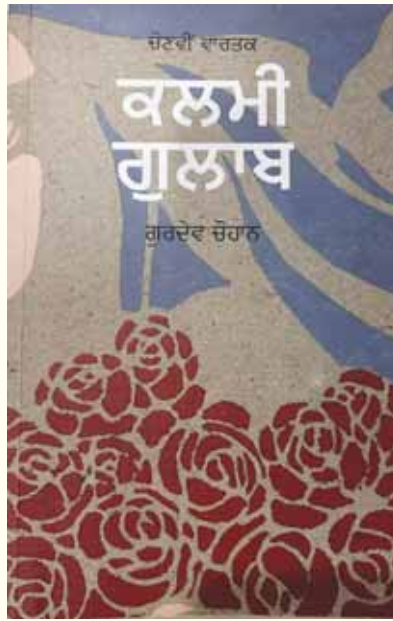
ਹੱਥਲੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਕਲਮੀ ਗੁਲਾਬ’ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਲੇਖਕਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ, ਭੂਸ਼ਨ ਧਿਆਨਪੁਰੀ, ਨਵਤੇਜ ਭਾਰਤੀ, ਅਜਮੇਰ ਰੋਡੇ, ਅਮਰਜੀਤ ਚੰਦਨ, ਪਟਿਆਲੇ ਵਾਲੇ ‘ਲਾਲੀ ਬਾਬਾ’, ਸੁਰਜਨ ਜੀਰਵੀ, ਹਰਭਜਨ ਹਲਵਾਰਵੀ, ਗੁਰਬਚਨ, ਡਾ. ਸੁਖਪਾਲ, ਗੁਰਬਚਨ, ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਆਦਿ ਨਾਲ ਬਿਤਾਏ ਹੋਏ ਖੂਬਸੂਰਤ ਪਲਾਂ ਤੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਦੇਵ ਚੌਹਾਨ ਵੱਲੋਂ ਦਿਲਚਸਪ ਸ਼ਬਦ-ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਾਖੂਬੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਬਰੈਂਪਟਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਬਲਰਾਜ ਚੀਮਾ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ‘ਚਾਚੇ ਚੀਮੇ ਦਾ ਚੁਬਾਰਾ’ ਅਤੇ ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਅਣਖੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਵਲ ‘ਚ ਵਸਾਏ ਗਏ ਪਿੰਡ ‘ਕੋਠੇ ਖੜਕ ਸਿੰਘ’ ਨਾਂ ਦੇ ਲੇਖਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਾਖੂਬੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੇਖਕ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਬਾਪ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ‘ਚਾਚਾ’ ਕਹਿ ਕੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ (ਚਾਚੀ) ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਤੇ ਲੇਖਿਕਾ ਅਰੁਣਧਤੀ ਰੌਇ ਨੂੰ ਉਹ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗਰਮ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਲਿਖਤਾਂ ਕਰਕੇ ‘ਅੱਗ ਦੀ ਪੁਤਲੀ’ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਾਪਾਨ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਵੰਨਗੀ ‘ਹਾਈਕੂ’ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੀ ਹਾਈਕੂ-ਪੁਸਤਕ ‘ਨਿੱਕੀਆਂ ਬੋਤੀਆਂ ਨਿੱਕੇ ਚੱਪੂ’ ਬਾਰੇ ਉਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈਕੂ ਦੇ ਨਿੱਕੇ ਆਕਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਉਸਨੇ ਹਾਈਕੂ ਲਿਖਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ, ਉੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਚਣਹਾਰਿਆਂ ‘ਬਾਸੋ’, ‘ਸ਼ੀਕੀ’, ‘ਬੂਸਨ’, ‘ਈਸ਼ਾ’, ‘ਸ਼ੋਰਾ’, ‘ਕਿਓਰੀ’, ‘ਸੈਬੀ’ ਅਤੇ ਔਟਵਾ ਰਹਿੰਦੇ ‘ਪੰਜਾਬੀ ਹਾਈਕੂ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ’ ਅਮਰਜੀਤ ਸਾਬੀ, ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੇ ਗਏ ‘ਹਾਈਕੂਆਂ’ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਮਿਸਾਲਾਂ ਵੀ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਗੁਰਦੇਵ ਚੌਹਾਨ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀਆਂ/ਕਵਿਤਰੀਆਂ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ, ਸ਼ਾਇਰ ਮਲਵਿੰਦਰ ਅਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਲੰਮੀਆਂ-ਚੌੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਇੰਟਰਵਿਊਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕ ‘ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਹਾਸ-ਵਿਅੰਗ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਦੋ ਆਰਟੀਕਲ ‘ਚੋਣਾਂ: ਦੇਸੀ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ’ ਤੇ ‘ਚੋਣ-ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਹੱਟੀ’ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਬੈਰ, ਇਹ ਤਾਂ ਹੋਈ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਤੇ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਦੀ ਗੱਲ। ਹੁਣ ਜ਼ਰਾ ਇਸਦੀ ਵੰਨ-ਸਵੰਨੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵੱਲ ਵੀ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਧਿਆਨ ਮਾਰ ਲਈਏ, ਜਿਸ ਦੇ ਲਈ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚਲੇ ਹਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕੁਝ ਜ਼ਿਕਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਆਰਟੀਕਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਬਾਰੇ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ ਉਦੋਂ ਹਰੇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਲੇਖਕ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਦਿਲਚਸਪ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ‘ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਕਦੇ ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ, ਕਦੇ ਕੋਈ ਲੇਖਕ ਦੋਸਤ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਕਦੇ ਕਦੇ ਤਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਲਾਣਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਸਾਹਿਤਕ ਫੰਕਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉੱਥੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ। ਬਹੁਤੀ ਵੇਰ ਲੇਖਕ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰੇਮਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਨੇੜਤਾ ਦਾ ਰੋਅਬ ਪਾਉਣ ਲਈ ਲੈ ਜਾਂਦੇ। (ਪੰਨਾ-14)

ਗੁਰਦੇਵ ਚੌਹਾਨ ਕਈ ਵਾਰ ‘ਨਾਗਮਣੀ’ ਵਿਚ ਛਪਣ ਵਾਲੇ ਮੈਟਰ ਲਈ ‘ਸਹਿਯੋਗ’ ਦੇਣ ਲਈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਇਸ ਦੇ ਕਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਅੰਕਾਂ ‘ਕਾਲੇ ਤਿਲੀਅਰ’, ‘ਦੇਖ ਕਬੀਰਾ’ ਆਦਿ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਭੂਸ਼ਨ ਧਿਆਨਪੁਰੀ, ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਅਣਖੀ, ਕਿਰਪਾਲ ਕਜ਼ਾਕ ਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਦਿਲਚਸਪ ਸ਼ਬਦ-ਚਿੱਤਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਭੂਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਘਰ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਜੀਤ ਕੌਰ, ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਟਿਵਾਣਾ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ

ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹਰਭਜਨ ਹਲਵਾਰਵੀ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਣ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪ ਗਾਥਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ 1993 ਦੇ ਅੰਤਵਾਦ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਉਹ ਤਿੰਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਦੇ ਇੱਕ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਗਏ। ਉੱਥੇ ਉਸਨੇ ਤੇ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਚੇ ਪੜ੍ਹਨੇ ਸਨ ਤੇ ਹਰਭਜਨ ਹਲਵਾਰਵੀ ਉਪਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਪਰਚਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸੀ। ਰਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਮੇ ਦੇ ਘਰ ਠਹਿਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੱਭਦਿਆਂ

ਬੱਸੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਉਹ 10 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਪੈਂਡਾ ਪੈਦਲ ਤੁਰੇ। ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਸੈਮੀਨਾਰ ਲਈ ਆਪਣਾ ਪੇਪਰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਇਸਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਪੇਪਰ ਲੈਣ ਆਈ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਬੜੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨਾਲ ਟਾਲਿਆ ਤੇ ਲਿਖਤੀ ਪੇਪਰ ਦੀ ਬਜਾਏ ਜ਼ਬਾਨੀ ਬੋਲ ਕੇ ਡੰਗ ਟਪਾਇਆ। ਸੈਮੀਨਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਡਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੇ ਉਸਦੀ ਜ਼ਾਮਨੀ ‘ਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਮਹਿਤਾ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ‘ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਫੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਭੇਜੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਵਿਕ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਦਰਅਸਲ, ਪ੍ਰਤਾਪ ਮਹਿਤਾ ਉਹ ਪੈਸੇ ਕਿਧਰੇ ਹੋਰ ਵਰਤ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਹੋਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਬੈਰ, ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣ ‘ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਹ ਮਸਾਂ ਹੀ ਇਹ ਪੈਸੇ ਉਸਦੇ ਕੋਲੋਂ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ‘ਚ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ‘ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹੋਈ ਅਤੇ ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਹਾਲਾਤ ਸਾਂਵੇ-ਪੱਧਰੇ ਹੋ ਸਕੇ। (ਪੰਨਾ-20)

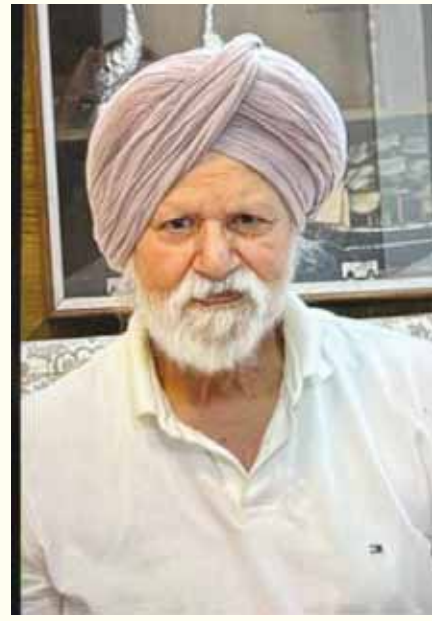
ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਗੁਰਦੇਵ ਚੌਹਾਨ ਦੀ ਸਾਂਝ ਅਤੇ ਵਾਕਫ਼ੀਅਤ ਬਾਹਰੀ ਨਾਲੋਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਲਹਿਜ਼ਾ ਵੱਧ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ, “ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸਪਾਟ ਦਾ ਕਵੀ ਨਹੀਂ; ਉਹ ਵਿਸਤਾਰ ਦਾ ਕਵੀ ਹੈ, ਡੂੰਘਾ ਦਾ ਕਵੀ ਹੈ, ਪਸਰੀ ਹੋਈ ਜਟਿਲਤਾ ਦਾ ਕਵੀ ਹੈ। ਆਪਣੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਰਹੱਸਵਾਦੀ ਲਹਿਜ਼ੇ ਵਿਚ ਤੁਰਦਾ ਹੈ।” (ਪੰਨਾ-29)

ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ ਨਾਲ ਲੇਖਕ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ‘ਚ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਉੱਥੇ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਤੇ ਭੂਸ਼ਨ ਸ਼ਿਵ ਦੇ 21 ਸੈਕਟਰ ਵਾਲੇ ਘਰ ਉਸਦੀ ਨਵੀਂ ਛਪੀ ਕਿਤਾਬ ‘ਮੈਂ ਤੇ ਮੈਂ’ ਦੇਣ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਅਦ ‘ਚ ‘ਪਿਆਲੇ ਦੀ ਸਾਂਝ’ ਕਰਕੇ ਕਾਫੀ ਨੇੜਤਾ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਬੜੇ ਭਾਵਨਾਤਮਿਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਰਦਾ ਹੈ, ‘ਉਸਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਕੁਝ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਯਾਦ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉੱਤਨੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਇਹ ਭੁੱਲ ਵੀ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਕੋਈ ਉਸਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਨਜ਼ਮ ਸੁਣਾਉਣ ਲਈ ਆਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਸ਼ਿਵ ਕੁਝ ਵੀ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਬਸ ਬਿੱਟ-ਬਿੱਟ ਵੇਖ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕਦੇ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਅਤੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਅਚਾਨਕ ਇੱਕ ਮੋਟਾ ਹੰਝੂ

ਨਿਕਲ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਦੀ ਇੱਕ ਤ੍ਰੇਤ ਵਿਚ ਅਟਕ ਗਿਆ।” (ਪੰਨਾ-38)

ਭੂਸ਼ਨ ਧਿਆਨਪੁਰੀ (ਅਸਲ ਨਾਂ ਬੇਨਤੀ ਸਰੂਪ ਸਰਮਾ) ਬਾਰੇ ਲੇਖਕ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, ‘ਭੂਸ਼ਨ ਪੀਂਦਾ ਜੱਟਾਂ ਵਾਂਗ ਹੈ ਪਰ ਪਿਲਾਉਣ ਤੋਂ ਠੋਠ ਬਾਣੀਏ ਵਾਂਗ ਭੱਜਦਾ ਹੈ। ਲਤੀਫ਼ ਘੜਦਾ ਹੈ, ਸਮਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਦੇ ਲਤੀਫ਼ਾ ਵਿਚ ਮੱਕੀ ਦੇ ਮੁਰਮੁਰਿਆਂ ਦੀ ਕੜਾਕੇਦਾਰ ਤਾਜ਼ਗੀ ਤੇ ਸਵਾਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।’ (ਪੰਨਾ-39)

ਉਸਦੀ ਪੈਰੋਡੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ

ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ‘ਅਸਲ ਵਿਚ ਭੂਸ਼ਨ ਵੇਖਣ ਨੂੰ, ਬੰਦਾ ਘੱਟ ਅਤੇ ‘ਪੈਰੋਡੀ’ ਵੱਧ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਪੈਰੋਡੀਆਂ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਹੀ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ:
ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਆਖੇ ਤੇਜਵੰਤ ਨੂੰ,
ਮੇਰੇ ਵਾਲਾ ਹਾਲ ਹੋਣਾ ਤੇਰਾ ਅੰਤ ਨੂੰ।

ਆਖ ਭੱਠੀ ਵਾਲੀ ਨੂੰ,
ਨੀ ਪੀਤਾਂ ਦਾ ਪਰਾਗਾ ਮੇਰਾ,
ਸਾੜ ਕੇ ਸਵਾਹ ਕਰ ਦੇ। (ਪੰਨਾ-44)

ਨਵਤੇਜ ਭਾਰਤੀ ਤੇ ਅਜਮੇਰ ਰੋਡੇ ਬਾਰੇ ਗੁਰਦੇਵ ਚੌਹਾਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦਸ ਸਾਲ ਤੋਂ ਜਦ ਤੋਂ ਦੋਹਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਸਾਂਝੀ ਕਾਵ-ਪੁਸਤਕ ‘ਲੀਲਾ’ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਬੋਲੇਤੀ ਤੇ ਗੈਰ-ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅਸਲ ਮਜ਼ਬੂਤ ਤਾਂ ਛੋਟੇ ਅਹਿਸਾਸਾਂ ਅਤੇ ਭਾਵ-ਚਿਤਰਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੈ, ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਅਮੁੱਕ ਅਤੇ ਅਤੁੱਟ ਵਿਰਾਟਤਾ ਅਤੇ ਨੇੜਤਾ ਵਿਚ, ਝੁਣਝੁਣੀ ਦੀ ਸਰੀਰਕਤਾ ਵਿਚ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਅਛੋਹ ਅਤੇ ਅਮੂਕ ਛਹਿਬਰ ਵਿਚ। ‘ਲੀਲਾ’ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਕਵਿਤਾ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਤੇ ਮਨਾਉਣ ਵੱਲ ਨਹੀਂ, ਕੁਝ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਾਉਣ ਵੱਲ ਰੁਚਿਤ ਹੈ। (ਪੰਨਾ-51)

ਅਮਰਜੀਤ ਚੰਦਨ ਬਾਰੇ ਲੇਖਕ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, “ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਚੰਦਨ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਰਚਣ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਚਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਮਿਸਾਲ ਮਿਲਣੀ ਔਖੀ ਹੈ ਪਰ ਕਈ ਵੇਰ ਇਸ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਹੇਠ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਲਿਖ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਉਨਾਲਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। (ਪੰਨਾ-59)

ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਐਂਥਰੋਪੋਲੋਜੀਕਲ ਲਿੰਗੁਇਸਟਿਕਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਤੇ ਮੁਖੀ ‘ਲਾਲੀ ਬਾਬੇ’ ਨੂੰ ਗੁਰਦੇਵ ਚੌਹਾਨ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ‘ਭੂਤਵਾੜੇ’ ਦੇ ਅਹਿਮ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ‘ਭੂਤਵਾੜੇ ਨੂੰ ਲਾਲੀ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹਸਤੀਆਂ ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਤਮਿਕ ਭਟਕਣਾਂ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਪੂਰਕ ਸਨ। ਗੁਰਭਗਤ, ਨਵਤੇਜ ਭਾਰਤੀ, ਹਰਿਦਰ ਮਹਿਬੂਬ, ਲਾਲੀ ਬਾਬਾ, ਪ੍ਰੇਮ ਪਾਲੀ, ਅਮਰਜੀਤ ਸਾਬੀ, ਨੂਰ, ਸੁਰਜੀਤ ਲੀਅ, ਕੁਲਵੰਤ ਗਰੇਵਾਲ, ਨਕਸਲੀਆ ਹਰਭਜਨ ਸੇਰੀ, ਜੋਗਿੰਦਰ ਹੀਰ ਇਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੈਂਬਰ ਸਨ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ,

ਅਮਰਜੀਤ ਪਰਾਗ, ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੋਚ ਵੀ ਉੱਥੇ ਜਾ ਡੇਰਾ ਲਾਉਂਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ‘ਭੂਤਾਂ’ ਦਾ ਅਜੇ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ‘ਪ੍ਰਫਾਵਾਂ’ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਭਰਿਆ। ਸਾਰਿਆਂ ਭੂਤਾਂ ਦੇ ਪੈਰ ਪੁੱਠੇ ਸਨ। (ਪੰਨਾ-80)

ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀਰਵੀ ਜੋ ‘ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ’ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੇ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਸੰਪਾਦਕ ਰਹੇ, ਨੂੰ ਲੇਖਕ ‘ਇਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦਾ ਸ਼ਾਹਸਵਾਰ’ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, “ਜੀਰਵੀ ਦੇ ਨਜ਼ਰ ਵਾਲੇ ਚਸ਼ਮੇ ਦੇ ਸੀਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਉਸਦੀ ਪੈਨੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਭ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ‘ਤੇ ਪੈਂਦੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀਆਂ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਰਹਿਮੋ-ਕਰਮ ‘ਤੇ ਸਨ। ... ਉਸਦੀ ‘ਇਹ ਹੈ ਬਾਰਬੀ ਸੰਸਾਰ’ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਮਸਲੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕੈਨੇਡਾ ਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਤੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਕਰਾਰੀ ਚੋਟ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।” (ਪੰਨਾ-83, 84)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਆਰਟੀਕਲ ਵਿਚ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰਦੇਵ ਚੌਹਾਨ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਲੇਖਕਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਉਸ ਨੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ‘ਕਲਮੀ ਗੁਲਾਬ’ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਬੜੀ ਨੇੜਤਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਦਿਲਚਸਪ ਟੁਕਾਂ ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਇੱਥੇ ਇਹ ਏਨੀਆਂ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹਨ, ਬਾਕੀ ਪਾਠਕ ਆਪ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕਿਤਾਬ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਨਿੱਠ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ‘ਬਹੁ-ਮੁੱਲੇ ਪ੍ਰਵਚਨ’ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮਸਲਨ, ਸਫ਼ਰਨਾਮੇ ਬਾਰੇ ਗੁਰਦੇਵ ਚੌਹਾਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, ‘ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦ ਕੋਈ ਕਿਧਰੇ ਇਸ ਆਸ ਨਾਲ ਜਾਵੇ

ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮੁੜ ਆਣਾ ਹੈ। ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ ਮੁੜ ਆਣ ਦੀ ਆਸ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਉਹ ਖੁਸ਼ੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਕੋਈ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੋਇਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕਿਵੇਂ ਤੇ ਕਿਹੜੀਆਂ ਦੁਰ-ਦੁਰਾਣੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਗਾਹ ਮਾਰੀਆਂ ਹਨ। (ਪੰਨਾ-186)

ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਵਿ-ਸਿਰਜਣਾ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਸੱਕ ਲਾਹੁਣ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਬਾਗ ਵਿਚ ਦੇਰ ਸਵੇਰ ਅਕਾਰਣ ਸੈਰ ਕਰਨ ਵਾਂਗ। ਬਾਗ ਦੀ ਥਾਂ ਥੋਹ ਵੀ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਦਰਦ ਵੀ। ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਸਾਰਥਕਤਾ ਵਿਚ ਫ਼ਰਕ ਕੇਵਲ ਉਦੋਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਦ ਗੱਲ ਨਿਰੀ ਦਿਮਾਗੀ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇ। ਬਾਗ, ਥੋਹ ਜਾਂ ਦਰਖਤ ਇਸ ਵਿਚ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ, ਪਰ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਦਿਲ ਦੇ ਟੋਟੇ ਦਾ ਹੋਣਾ ਅਤਿਅੰਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। (ਪੰਨਾ-199)

ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰਦੇਵ ਚੌਹਾਨ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਮੋਟਲ ਇੰਡਸਟਰੀ ਨੂੰ ਨੇੜਿਉਂ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਹੱਡੀ ਹੰਢਾਇਆ ਹੈ। ਅੱਠ ਸਾਲ ਦੇ ਇਸ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੇ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਸ਼ਹਿਰ ‘ਟਰਿੰਟਨ’ ਵਿਖੇ ਸਥਿਤ ਆਪਣੇ ਧੀ-ਜੁਆਈ ਦੇ ‘ਡੋਰਵਾਲ ਪਾਰਕ ਮੋਟਲ’ ਦਾ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਚਾਰਜ ਸੰਭਾਲਿਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਸਦਾ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ‘ਗਾਹਕ’ (ਗੈਸਟਾਂ) ਨਾਲ ਵਾਹ ਪਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਚਲਾਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਿਰਾਇਆ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਪੋਲੀਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਮੋਟਲ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ। ਇੱਥੇ ਉਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਮਾਸੂਮ ਲੜਕੀ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਸਵਾ ਬਣਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। (ਪੰਨਾ-283)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਗੁਰਦੇਵ ਚੌਹਾਨ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਆਪਣੇ ਸਮਕਾਲੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਖੂਬੀ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਇਸ ਵਿਚ ਕਵਿਤਾ, ਕਾਵਿ-ਸਿਰਜਣਾ, ਸਫ਼ਰਨਾਮੇ, ਮੋਟਲਨਾਮੇ, ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਬਰਫ਼ਨਾਮੇ, ਕਰੋਨਾ, ਨੀਦ, ਪੇੜਾਂ, ਪੱਤਿਆਂ, ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਚੇਤਨਾ, ਮੱਛੀ ਦੇ ਪਕੌੜਿਆਂ ਦੀ ਸੁਗੰਧ, ਸ਼ਰਾਬ ਤੇ ਹਾਈਡਰੋਜਨ ਦੇ ਅਦਭੁੱਤ ਗੁਣਾਂ, ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਬਹੁ-ਮੁੱਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪਾਠਕ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿਚ ਵੇਰ ਸਾਰਾ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਗੁਰਦੇਵ ਚੌਹਾਨ ਨੂੰ ਹਾਰਦਿਕ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਬਹੁ-ਮੁੱਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਭਰਪੂਰ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਖੱਬੀ ਧਿਰ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਜੜ੍ਹ ਕਿਉਂ ਨਾ ਲੱਗੀ?

ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਕਸਰ ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਮੂਲ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਖਰੇਵੇਂ ਵੀ ਹਨ। ਦੋਵੇਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਅਸਮਾਨਤਾ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਹੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਦੌਲਤ ਦੀ ਨਿਆਂ-ਯੁਕਤ ਵੰਡ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਜ਼ਦੂਰ, ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਹੇਠਲੇ ਵਰਗ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਮੁੱਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੁਆਰਾ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਹੀ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਮੱਤ ਹੈ ਕਿ ਸਟੇਟ ਆਰਥਿਕ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਘਟਾਉਣ ਵਿਚ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸੱਤਾ ਤੀਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਵਰਤਣਾ ਯੋਗ ਹੈ। ਸਮਾਜਵਾਦ ਨੂੰ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਵੱਲ ਜਾਣ ਦਾ ਇੱਕ ਪੜਾਅ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਫੋਨ: +1 647 542 0007

+919888945127 (ਭਾਰਤ)

ਅਮਲੀ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰਕ ਰਸਤਾ ਅਪਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਇਨਕਲਾਬੀ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਰਸਤਾ। ਲੈਨਿਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਧਾਰਵਾਦ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਦਾ ਬੁਰਜ਼ੂਆ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਵਾਲਾ ਸਮਾਜ, ਮਜ਼ਬੂਤ ਰਾਜ, ਵੈਲਫੇਅਰ ਸਟੇਟ, ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ ਸੁਧਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਢਾਂਚਾ ਉਸਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਮਾਜਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਨਿੱਜੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਿੱਜੀ ਮਲਕੀਅਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਮ ਕਰਨ, ਰਾਜ-ਰਹਿਤ, ਵਰਗ-ਰਹਿਤ ਸਮਾਜ ਉਸਾਰਨ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਤੀਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਕਈ ਵਾਰ ਹਿੰਸਾਤਮਕ ਅੰਦੋਲਨ ਅਤੇ ਤੌਰ ਤਰੀਕੇ ਅਪਨਾਉਣ ਨੂੰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਦਮ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਡਾਇਲੈਕਟਿਕ ਅਨੁਸਾਰ ਜਮਾਤੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਟਲ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਮ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਰਾਜ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਵੀ ਹੈ, ਪਰ ਹਾਲੇ ਤੀਕ ਅਜਿਹਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ, ਸਗੋਂ ਹਰ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਅੰਤ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਵੱਲ ਹੀ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਲੋਕਪੱਖੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਹੈ, ਜੋ ਰੋਟੀ, ਰੋਜ਼ਗਾਰ, ਮਨੁੱਖੀ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਇਜ਼ਤ ਵਰਗੇ ਮੂਲ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਮ ਲੋਕ ਇਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਵੱਡੀ ਧਿਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੇ? ਇਹ ਸੁਆਲ ਹਰ ਮਨੁੱਖਤਾਵਾਦੀ ਚੇਤਨ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਦੇ ਦਬਦਬੇ ਵਾਲੇ ਨਿਜ਼ਾਮ ਵਿਚ ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਦੌੜ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਦੇ ਵਕਤ ਦੀ ਰੋਟੀ ਜੁਟਾਉਣ ਤੀਕ ਸੀਮਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਵਰਗ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਘਾਟ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਜਿੰਨੇ ਕਸੂਰਵਾਰ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧੀਕ ਜਾਤ, ਧਰਮ, ਭਾਸ਼ਾ, ਕੌਮ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉਭਾਰ ਕੇ ਵਿਰੋਧੀ ਖੇਮੇ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਦਲਿਤ ਵਿਚ ਵੰਡ ਕੇ ਬੁੱਧੂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਹਨ। ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਪੂੰਜੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਬਣੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਤਾਕਤ ਦੇ ਬਲਬੂਤੇ ਪੂੰਜੀਪਤੀ ਲੋਕ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਬੇਸ਼ਹਾਰਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਤੇਰਾ ਕਸੂਰ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਲੇਖਾ ਹੈ। ਸਬਰ ਕਰ, ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਘਰ ਇਨਸਾਫ਼ ਤਾਂ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲਹਿਰ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ 100 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ। ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਆਮਦ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਰੂਸੀ ਇਨਕਲਾਬ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸੈਂਕੜੇ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਰਕਰਾਂ ਵਲੋਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਪਰ ਲੋਕਪੱਖੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਲਗੀਆਂ ਇਸਦਾ ਮੁਖ ਕਾਰਨ ਸ.ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਨਾ ਜੋੜ ਸਕਣਾ ਦੱਸਦੇ ਹਨ।-ਸੰਪਾਦਕ

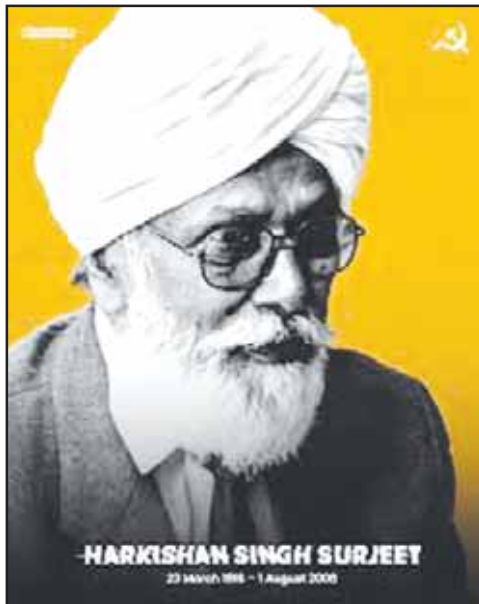
ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਲਈ ਸਮਾਂ ਸਥਾਨ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪਰਪੰਚ ਨਾਲ ਗਰੀਬ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕੁਦਰਤੀ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਬੇਬਸ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੂੰ ਧਰਮ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ (ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਅੰਧ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ) ਦਾ ਸਬਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਦੂਸਰਾ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜਟਿਲ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਢਾਂਚੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਠਿਨ ਭਾਸ਼ਾ ਜਿਵੇਂ ਦਵੰਦਵਾਦੀ ਭੌਤਿਕਵਾਦ, ਸਰਪਲਸ ਵੈਲਿਊ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਰੂਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਆਏ ਭਾਰੀ ਭਰਕਮ ਸ਼ਬਦ ਬੁਰਜ਼ੂਆਜ਼ੀ, ਬਾਲਸ਼ਵਿਕ, ਪੈਟੀ ਬੁਰਜ਼ੂਆਜ਼ੀ ਆਦਿ ਆਮ ਜਨ-ਸਧਾਰਨ ਦੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗਰੀਬ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਕਰਜ਼ਾ, ਤੁਰੰਤ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦੀ ਫਿਕਰ, ਦਿਨ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੀ ਬਕਾਵਟ, ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਡਰ ਨਾਲ ਭਰੀ ਲੰਬੀ ਸਿਆਸੀ ਲੜਾਈ ਔਖੀ ਬਣ ਗਈ। ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ, ਧੜੇਬੰਦੀ, ਪਾਟੋਧਾੜ, ਸਥਾਨਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਨੇ ਲਹਿਰ ਦਾ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕੀਤਾ। ਜਿੱਥੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਹ ਸੰਤੁਲਨ ਨਾ ਬਣਾ ਸਕੀਆਂ, ਉਥੇ ਆਮ ਗਰੀਬ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਧਿਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੇ।

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਇਨਕਲਾਬੀ ਨਾਟਕਕਾਰ ਅਤੇ ਲੋਕ ਮਨਾ ਵਿਚ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਜੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਟਕ ਦੇ ਇੱਕ ਪਾਤਰ ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾ ਨਾਲ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਅਕਸਰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀ ਹਰ ਘਟਨਾ ਦਾ ਸਟੀਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਸਾਡੇ ਕਾਮਰੇਡਾਂ ਦੀ ਮੁੱਠੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਆਪਣੀ ਸਿਆਸਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ 'ਤੇ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਨੀਂਹ ਐਮ.ਐਨ.ਰਾਏ ਨੇ 1920 ਵਿਚ ਤਾਸ਼ਕੰਦ ਵਿਚ ਰੱਖੀ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਵਿਧੀਵਤ ਜਨਮ 1925 ਨੂੰ ਕਾਨਪੁਰ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਕਾਮਰੇਡਾਂ ਨੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮੁਕਤੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਤੇ ਹਤਾਹਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਰਗ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅੰਦੋਲਨ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ। 1930 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਧਿਰਾਂ ਨੇ 1942 ਦੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ 'ਭਾਰਤ ਛੱਡੋ ਅੰਦੋਲਨ' ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੇ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਕਰਕੇ ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਚ ਨਾ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਇਹ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਭਰਿਆ ਅਧਿਆਇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

1939 ਤੋਂ 1945 ਤਕ ਚੱਲੇ ਦੂਸਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 18 ਫਰਵਰੀ 1946 ਰਾਇਲ ਇੰਡੀਅਨ ਨੇਵੀ ਵਿਚ ਘਟੀਆ ਖਾਣਾ, ਘੱਟ ਤਨਖਾਹ, ਨਸਲੀ ਭੇਦਭਾਵ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਨੇਵੀ ਦੇ ਜੁਆਨਾਂ ਨਾਲ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਵਰਤਾਅ, ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਇਸ ਕਾਰਨ ਬਗ਼ਾਵਤ ਉਠ ਖੜੀ ਹੋਈ। ਪਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ

ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਇਸ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਅਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਨੇ ਅਣਡਿੱਠ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਭਾਰੀ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਗਦਰ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤੀਕ ਵੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਭਾਗ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਬਗ਼ਾਵਤ ਨੇ

HARKISHAN SINGH SURJEET
23 JANUARY 1906 - 1 AUGUST 2006

ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਕਿ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤੇਜ਼ ਹੋਈ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ 1934 ਵਿਚ ਕਿਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ, ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਧੀਰਾ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਵਿਚੋਂ ਆਏ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਾਲੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕੀਤੀ। 1936 ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲੇਖਕ ਅੰਦੋਲਨ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਨੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਚ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਭਾਰਤੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਰਾਮਪ੍ਰਸਾਦ ਬਿਸਮਿਲ, ਯੋਗੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਚਟਰਜੀ, ਸ਼ਿਵ ਵਰਮਾ, ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਸਚਿੰਦਰ ਨਾਥ ਸਾਨਿਆਲ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਰਿਪਬਲਿਕਨ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਾਨਪੁਰ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਇਨਕਲਾਬ ਰਾਹੀਂ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਸ਼ਾਸਨ ਖਤਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਗਣਰਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਲ ਦੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮੈਂਬਰ ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਆਜ਼ਾਦ ਨੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਵਿਜੈ ਕੁਮਾਰ ਸਿਨਹਾ, ਕੁੰਦਨ ਲਾਲ ਗੁਪਤ, ਭਗਵਤੀ ਚਰਣ ਵੇਹਰਾ, ਜੈਦੇਵ ਕਪੂਰ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਵਰਮਾ ਆਦਿ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ। 8 ਅਤੇ 9 ਸਤੰਬਰ 1928 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਫਿਰੋਜ਼ ਸ਼ਾਹ ਕੋਟਲਾ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਇੱਕ ਗੁਪਤ ਬੈਠਕ ਕਰਕੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਭਾਰਤ ਨੌਜਵਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਭਾ ਦਾ ਰਲੇਵਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਰਿਪਬਲਿਕਨ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰੇ ਬਾਅਦ ਆਮ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ 'ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਰਿਪਬਲਿਕਨ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ'। ਸ਼ਾਹੀਦੇ ਆਜ਼ਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਭਾਵੇਂ ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਬਸਤੀਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਭਾਵਨਾ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਰਿਪਬਲੀਕਨ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਵੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ

ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਮੁਲਕ ਵੱਜੋਂ ਵੇਖਣ ਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਅਧੂਰੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਭਾਰਤੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਹੀਰੋ ਹੈ ਪਰ ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ

ਐਮ ਐਨ ਰੌਇ

ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਘੋਲ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਉਹ ਥਾਂ ਕਦੀ ਵੀ ਨਾ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਉਹ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਲੋਕ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਾਥੀਆਂ ਪੰਡਤ ਕਿਸ਼ੋਰੀ ਲਾਲ, ਸ਼ਿਵ ਵਰਮਾ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਹੋਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣੇ।

ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੇ 1947 ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਝੂਠੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਕਿਹਾ। ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ 1947 ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਸੱਤਾ ਦਾ ਹਸਤਾਂਤਰ ਹੋਇਆ, ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਰਤਾਨਵੀ ਸ਼ਾਸਕ ਭਾਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰ, ਪੂੰਜੀਪਤੀ ਅਤੇ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦੀ ਢਾਂਚੇ ਕਾਇਮ ਰਹੇ। 1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ, ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਹੀ ਰਹੀ। ਇਸ ਲਈ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਹ ਬੁਰਜ਼ੂਆ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ। ਮਾਊਂਟਬੈਟਨ ਪਲਾਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਵਕੀਲ ਸਿਰਿਲ ਰੈਡਕਲਿਫ਼ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਵੰਡ ਦੀ ਲੀਕ ਖਿੱਚ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਲੀਕ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਦੀ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਨਾਕਾਮੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਫਿਰਕੂ ਦੰਗੇ ਹੋਏ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ 10 ਤੋਂ 15 ਲੱਖ ਦੇ ਲਗਭਗ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਇੱਕ ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਬੇਘਰ ਹੋਏ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਵਕੀਲ ਰੈਡਕਲਿਫ਼ ਇਸ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਭਾਰਤ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਪੰਜ-ਛੇ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਅਫ਼ਰਾ-ਤਫ਼ਰੀ ਵਿਚ ਕਈ ਦਿਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹਨ। ਰੈਡਕਲਿਫ਼ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੀ ਫੀਸ ਲਏ ਭਾਰਤ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ 'ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਇੰਨਾ

ਖੂਨ ਵਹੇਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਦਾ।' ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਅਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਾ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਆਲੋਚਨਾ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧ ਵੀ ਹੋਇਆ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਖਰਕਾਰ 1951 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰਾਹ ਅਪਣਾਇਆ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਵਿਧੀ ਰਹੀ ਚੋਣ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਈ।

ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਸਮੁੱਚੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਮਰ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਅਕਸਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਅਕਾਦਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਹੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਬਲਕਿ ਰਾਜਨੀਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਧੱਕੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕਈ ਇਤਿਹਾਸਕ, ਸਮਾਜਕ, ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਜਮਾਤੀ ਸੰਘਰਸ਼ 'ਤੇ ਟਿਕੀ ਹੈ, ਪਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਜਾਤ, ਧਰਮ, ਖੇਤਰੀ ਪਛਾਣ ਵਰਗੇ ਚੇਤਨਾ ਤੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮਨੂੰ ਦੀ ਵਰਨ ਵੰਡ ਜੋ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਫਲਸਫ਼ਾ ਘਾਤਿਓ ਦੇ ਕਦੀ ਧਿਆਨ ਗੋਚਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਧਰਮ ਵਾਂਗ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ। ਦਲਿਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਲਿਤ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀਆਂ ਜਾਤ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਮੰਨਦੀਆਂ। ਦੂਸਰਾ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਨੇ ਪਲਾਨਿੰਗ, ਪਬਲਿਕ ਸੈਕਟਰ, ਲੇਬਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਕਈ ਵੈਲਫੇਅਰ ਸਕੀਮਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਗਰੀਬ ਵਰਗ ਨੂੰ ਕੁਝ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਗੁੱਸਾ ਵੀ ਠੰਢਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਪਨਾ ਕੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੇ ਲੜਨ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਖੋਹ ਲਿਆ। ਦੂਸਰਾ, ਕੌਣ ਅਸਲੀ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਕੌਣ ਨਕਲੀ, ਇਸ ਲੜਾਈ ਨੇ ਜਨਤਾ ਨਾਲੋਂ ਕਾਮਰੇਡਾਂ ਦਾ ਨਾਤਾ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ।

1962 ਦੇ ਚੀਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਯੁੱਧ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਅੰਦੋਲਨ 'ਤੇ ਡੂੰਘਾ ਅਤੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਅਸਰ ਪਾਇਆ। ਇਹ ਯੁੱਧ ਸਿਰਫ਼ ਸਰਹੱਦੀ ਟਕਰਾਅ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਇੱਕ ਸਿਆਸੀ, ਸਿਧਾਂਤਕ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਸੰਕਟ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਯੁੱਧ ਨੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਫੁੱਟ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੋ ਵੱਡੇ ਧੜੇ ਬਣ ਗਏ। ਇੱਕ ਧੜੇ ਨੇ ਚੀਨ ਨੂੰ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਭਰਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਨੇ ਚੀਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਨਤੀਜੇ ਵੱਜੋਂ ਆਖਰਕਾਰ 1964 ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਤਾਕਤ ਬਹੁਤ ਘਟ ਗਈ।

ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਦੱਖਣਪੱਥੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਧਾਰਣਾ ਬਣਾਈ ਕਿ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚੀਨ ਨਾਲ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਹਨ। ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਰੋਧੀ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਨਿਗਰਾਨੀ 'ਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਯੁੱਧ ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਆਗੂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਜਨਤਕ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਈ। ਭਾਵੇਂ 1967 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ, ਕੇਰਲ ਵਿਚ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਤਾਕਤ ਤਾਂ ਮਿਲੀ, ਪਰ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਵਾਪਸ ਨਾ ਆ ਸਕੀ। ਠੀਕ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਚੀਨ-ਪੱਖੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਾਲੇ ਕਈ ਨੌਜਵਾਨਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਚੀਨੀ ਮਾਫ਼ਵਾਦ ਦਾ ਡੂੰਘਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ, ਨੇ 1967 ਵਿਚ ਨਕਸਲਬਾਤੀ ਅੰਦੋਲਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਨਕਸਲਬਾਤੀ ਅੰਦੋਲਨ ਹਿੰਸਕ ਸੀ ਅਤੇ ਮਾਉ ਦੀ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਸੰਦਲੀ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਸੁਦਾਗਰ: ਗੁਰਦਿਆਲ ਕੰਵਲ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਕੰਵਲ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਕੇ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਹੋਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਉਸ ਦੇ ਅਵੱਲੇ ਸ਼ੌਂਕ, ਅਵੱਲਾ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਤੇ ਅਵੱਲਾ ਵਰਤਣ ਵਿਹਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਤੋਰ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਵੀ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਟੇਢੇ ਤੇ ਬਿਖੜੇ ਪੈਂਡਿਆਂ ਦਾ ਪਾਧੀ ਹੈ। ਉਹ ਪਰਛਾਵਿਆਂ ਪਿੱਛੇ ਦੌੜਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ, ਤਿਤਲੀਆਂ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਨਹੀਂ, ਤਲਖ ਹਕੀਕਤਾਂ ਦਾ ਵਣਜਾਰਾ ਹੈ। ਉਹ ਕੰਡਿਆਂ 'ਤੇ ਤੁਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਦਾ ਤੇ ਖੰਘਰਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਮੱਥਾ ਲਾਉਣ ਦੀ ਆਦਤ ਦਾ ਡੰਗਿਆ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਹਰ ਉਹ ਕੰਮ ਕੀਤੇ; ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਧਾਰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਤੁਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕੁੱਦਣ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਡੁੱਬ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ। ਕੰਮ ਵਿਚ ਪੈਰ ਪਸਾਰਨ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਘਾਟਾ ਖਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਝੋਰਾ ਨਹੀਂ। ਅਕਸਰ ਉਹ ਘਾਟਿਆਂ-ਤੋਟਿਆਂ ਵਿਚ ਜੀਵਿਆ ਹੈ। 'ਕੰਮ ਕੋਈ ਛਡਿਆ ਨਹੀਂ, ਲਾਹਾ ਕੋਈ ਖੱਟਿਆ ਨਹੀਂ।' ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਗਲੀ ਜਿੱਥੇ ਨਿਹਾਲ ਨਹੀਂ ਖੜ੍ਹੀ। ਘਾਟਿਆਂ ਤੋਟਿਆਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਲੇਪ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੀ ਕਸਤੂਰੀ ਬਾਹਰੋਂ ਭਾਲਦਾ ਤੱਤੇ ਰੋਤੇ ਦੇ ਮ੍ਰਿਗ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦਾ ਡੰਗਿਆ ਅਣਥੱਕ ਰਾਹੀ ਹੈ।

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿਰੇ ਦਾ ਮਹਿਮਾਨ ਨਿਵਾਜ਼ ਤੇ ਮਿੱਤਰ ਨਿਵਾਜ਼ ਹੈ। ਯਾਰਾਂ ਦਾ ਯਾਰ,

ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਪਾਧੀ ਟਰਾਂਟੋ, ਕਨੇਡਾ

ਮਿੱਤਰਾਂ ਦਾ ਮਿੱਤਰ। ਉਸ ਵਿਚ ਮਿੱਤਰਾਂ ਤੋਂ ਸਭ ਕੁਝ ਨਿਛਾਵਰ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਮਿੱਤਰਾਂ ਲਈ ਜਾਨ ਤਲੀ 'ਤੇ ਰੱਖ ਦੇਣ ਦਾ ਜੋਰਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, 'ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਅਸਲ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਤੇ ਸਹੀ ਪੁੰਜੀ ਉਸ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਹਨ।' ਪਰ ਮਿੱਤਰਤਾ ਦੀ ਪਰਖ-ਨਿਰਖ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪੈਮਾਨੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਮਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਤਰਾਸੂ ਵਿਚ ਝੋਲ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਲੰਗੜੀ ਚਾਲ ਵਾਲਾ, ਟੀਰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਉਸ ਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਵੱਡੇ ਆਖੇ ਜਾਂਦੇ ਕਈ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਾਲ ਦੇ ਕੋਕਤੂ ਵਾਂਗ ਚਲਾ ਕੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਖੱਬੀ-ਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਅਜਿਹਾ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਖੇਤਰ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਲੀਡਰ ਹੋਵੇ, ਸਾਹਿਤਕਾਰ, ਕਵੀ ਜਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਆਪੁ ਬਣੇ ਅਜਿਹੇ ਚੌਧਰੀ ਨੂੰ ਮੋਢਾ ਮਾਰ ਕੇ ਚਲਦਾ ਬਣੇਗਾ।

ਉਹ ਦੇਸਤ ਹੈ ਜਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣ, ਵਿਚ-ਵਿਚਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਮੂੰਹ-ਫੱਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਖ ਸਕਦੇ। ਐਨਾ ਵੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਭਲੇਮਾਣਸ ਦੇ ਖਾਹ-ਮੁਖਾਹ ਗਲ ਪੈਂਦਾ ਹੋਵੇ; ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਉਹ ਬਹੁਤ ਕੋਮਲ ਤੇ ਸਿਰੇ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਦਬੰਗ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂ ਨਿਵ ਕੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਉਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਗੁਰਮੰਤਰ ਨਹੀਂ। ਬੱਸ ਅੱਝ ਗਿਆ ਸੋ ਅੱਝ ਗਿਆ, ਖੜ ਗਿਆ ਸੋ ਖੜ ਗਿਆ। ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੋਈ ਝੇਪ ਨਾ ਸੰਗ ਸੰਗਾ। ਲਿਪਾ-ਪੋਚੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਰਨੀ ਆਉਂਦੀ ਨਹੀਂ। ਅੰਦਰੋਂ ਹੋਰ ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਹੋਰ ਵਾਲੀ ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਦਾ ਵੈਰ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਲੁਕੋਅ ਕੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦਾ। ਗੱਲ ਭਾਵੇਂ ਚੰਗੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਮਾੜੀ, ਕੌੜੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਫਿੱਕੀ, ਕੱਢ ਕੇ ਬਾਹਰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਆਖੜਖਾਨਾਂ, ਬੇਈਮਾਨਾਂ ਤੇ ਚੁਗਲਖੋਰਾਂ ਨੂੰ ਮੂਹਰਿਓਂ ਹੋ ਕੇ ਟੱਕਰਨ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਚੰਦਰੀ ਆਦਤ ਹੈ।

ਕੰਵਲ ਮਾਨਵਪੁਜ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ। ਤਰਸਵਾਨ, ਕਦਰਦਾਨ, ਹਮਦਰਦ ਤੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ। ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਕਨੇਡਾ ਆਇਆ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਭਿਣਕ ਇਸ ਦੇ ਕੰਨੀਂ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਪੈੜ ਕੱਢੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਭੇਗਾ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰੇਗਾ, ਉਸ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਬਣੇਗਾ, ਉਸ ਦੇ ਵਸੇਬੇ ਤੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਲਈ ਸਿਰ ਤੋੜ ਯਤਨ ਕਰੇਗਾ। ਠੀਕ ਅਰਬਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਨਿਆਸਰਿਆਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਤੇ ਬੇਘਰਿਆਂ ਦਾ ਘਰ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਉਹ ਮਤਵਾਲਾ ਹੈ ਚੰਗਿਆਈ ਦਾ। ਚੰਗਿਆਈ ਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਰੋਂ ਮਹਿਕ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਦਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦੀ, ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦੀ, ਨਿਰਛਲ ਵਰਤੋਂ-ਵਿਹਾਰ ਦੀ। ਉਸ ਦੀ ਪਾਰਖੂ ਅੱਖ ਝੱਟ ਤਾੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੌਣ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਨੀਅਤ ਕੀ ਹੈ, ਮੁਰਾਦਾਂ ਕੀ ਹਨ। ਨਿਰਛਲ ਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਹਿੱਕ 'ਤੇ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰੀ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਧੋਖੇਬਾਜ਼, ਚਾਲਬਾਜ਼ ਤੇ ਬੇਈਮਾਨਾਂ ਲਈ ਨੱਕ 'ਤੇ ਮੱਖੀ ਨਹੀਂ ਬਹਿਣ ਦੇਵੇਗਾ।

ਉਹ ਭੁੱਖਾ ਹੈ ਪਿਆਰ ਦਾ। ਉਹ ਪਿਆਸਾ ਹੈ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸਤੀਆਂ ਗੰਢਣੀਆਂ ਤੇ ਯਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਣੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਿਧੇ ਮੂੰਹ ਬੁਲਾ ਲਵੇ ਸਹੀ, ਅੱਖ ਨਾਲ ਅੱਖ ਮਿਲਾ ਲਵੇ ਸਹੀ, ਫਿਰ ਅਗਲੇ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡੇਗਾ, ਸੌ ਵਿੰਗ ਪਾ ਕੇ ਮਿਲਣ ਜਾਵੇਗਾ, ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਲਵੇਗਾ, ਸੌ ਸੌ ਸਲਾਹਾਂ-ਸਕੀਮਾਂ ਕਰੇਗਾ।

ਗੁਰਦਿਆਲ ਕੰਵਲ ਸੰਦਲੀ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਸੁਦਾਗਰ ਹੈ। ਉਸ ਅੰਦਰ ਫਕੀਰਾਂ ਵਰਗੀ ਮਸਤੀ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਵਰਗੀ ਦਰਿਆ-ਦਿਲੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਾਣ-ਤਾਣ ਕਰਨ, ਮਹਿਫਲਾਂ

ਸਜਾਉਣ ਤੇ ਰੌਣਕ ਮੇਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਝੱਲ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸ਼ੌਂਕ ਹੈ। ਉਹ ਟਿਕ ਕੇ ਬੈਠ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਵਿਹਲੇ ਨੂੰ ਅੱਚਵੀਂ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਇਕੱਠ ਕਰਨ ਜਾਂ ਮਹਿਫਲਾਂ ਸਜਾਉਣ ਦਾ ਇਕਤਾਰਾ ਵਜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਬਿਰਹਾ ਤੇ ਵਿਯੋਗ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਗੂੰਜਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੀ ਕਸਤੂਰੀ ਦੀ ਮਹਿਕ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਭੀੜ ਵਿਚੋਂ ਭਾਲਦਾ, ਕਨੇਡਾ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਾਲਾਂ ਵਿਚ, ਪੂਰੀ ਸ਼ਾਨ-ਸ਼ੌਂਕ ਤੇ ਸਜ-ਧਜ ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਇਕੱਠ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਇਕੱਠ, ਰੰਗੀਨ ਮਹਿਫਲਾਂ, ਚੋਟੀ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ, ਕਵੀ, ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਪਤਵੰਤੇ, ਲੀਡਰ ਆਦਿ ਸਭ ਜੁੜਦੇ, ਭਾਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦੌਰ ਚਲਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਅਟੁੱਟ ਲੰਗਰ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਜੁਟੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਉਸ ਦਾ ਘਰ ਤਾਂ ਮਹਿਫਲਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਹੈ। ਆਏ ਦਿਨ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਤੇ ਮਹਿਫਲ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇਵੇਗਾ, ਖੂਬ ਖਰਚ ਕਰੇਗਾ। ਰੌਣਕਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਖਰਚ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪੈਸੇ ਲਾਉਣ ਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ। ਸਭ ਕੁਝ ਲੁਟਾਉਣ ਤੱਕ ਜਾਵੇਗਾ। ਫਿਰ ਕਿਧਰੇ ਉਸ ਦੇ ਕਾਲਜੇ ਨੂੰ ਠੰਡ ਪਵੇਗੀ।

ਦੁਆਬੇ ਦੇ ਨਗਰ ਜਗਤਪੁਰ ਵਿਚ ਪਿਤਾ ਨਾਜਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਮਾਤਾ ਚੈਚਲ ਕੌਰ ਗਿੱਲ ਦੇ ਘਰ 6 ਮਾਰਚ 1947 ਵਿਚ ਜਨਮੇ ਗੁਰਦਿਆਲ ਨੇ ਮੁੱਢਲੀ ਵਿਦਿਆ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਕੱਚੀ ਕੈਲ ਉਮਰ ਪਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਹਾਲਾਤ ਕੁਝ ਤਣ ਭਰੇ ਹੋਏ ਦਰਜੇ ਦੇ। ਰੁੱਸ ਕੇ ਘਰੋਂ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚਲਾ ਤਾਂ ਗਿਆ ਪਰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸੇਧ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਟਿਕਾਣੇ ਦਾ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਬੇਸੇਧ ਤੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਹੀਣ ਜ਼ਿੰਦਗੀ। ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਕਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਕੀ ਨਗਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਾ ਪੁੱਜਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ 'ਰਸ' ਦੇ 'ਗਿਆਨੀ ਕਾਲਜ' ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਸੀ, ਕਲਾਸਾਂ ਲਗਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਨੇ ਦਲੇਰੀ ਕੀਤੀ। ਗਿਆਨੀ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਪਾਸ ਕਰ ਲਈ। ਅੱਗੋਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਰਾਹ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਏ। ਫਿਰ ਇਸ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਬੀ.ਏ. ਕੀਤੀ। ਬੀ.ਏ. ਤਾਂ ਕਰ ਲਈ ਪਰ ਕਮਾਈ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ, ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰ ਸੀ। ਬੜੇ ਔਖੇ ਦਿਨ ਸਨ। ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਲਈ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਪੜ ਵੇਲਦੇ ਪਏ। ਹੋਟਲਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਗਾਹਕਾਂ ਦੇ ਜੂਨੇ ਭਾਂਡੇ ਮਾਜਣੇ ਪਏ।

ਕੰਵਲ 1970 ਵਿਚ ਕਨੇਡਾ ਆਇਆ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਇੱਥੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਥਾਂ-ਥਾਂ ਪਾਪੜ ਵੇਲੇ, ਘਾਟ-ਘਾਟ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ, ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ, ਟੈਕਸੀ ਚਲਾਈ, 'ਖਾਲਸਾ ਇੰਪੋਰੀਅਮ' ਨਾਂ ਦਾ ਗਰੋਸਰੀ ਸਟੋਰ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਪਰ ਹਰ ਥਾਂ, ਹਰ ਕੰਮ ਵਿਚ ਘਾਟਾ ਖਾਣ ਤੋਂ ਹੱਥ-ਪੱਲੇ ਕੁਝ ਨਾ ਪਿਆ। ਕਿਹੜਾ ਕੰਮ ਜਿਸ 'ਤੇ ਹੱਥ ਅਜਮਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਏਨਾ ਫਿਰਿਆ ਤੁਰਿਆ, ਬਹੁ-ਭਾਂਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਿਆ ਤੇ ਏਨੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਤਜਰਬੇ ਦਾ ਮਾਲਕ ਆਖਰ ਸਿਆਣਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਿਆਣਾ ਕਿ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਦੇਖਾ-ਦੇਖੀ ਹੋਰਾਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਘੁੱਟਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵੱਲ ਝਾਕਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਖਾਣ-ਖਰਚਣ ਵਿਚ ਕੰਜੂਸੀ ਹੋਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਅਸ਼ੁਕੇ ਇਸ ਲੋਹ ਪੁਰਸ਼ ਗੁਰਦਿਆਲ ਦੇ ਕਿ ਹੋਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਨੀ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਦੀਆਂ ਸਿਆਣਪਾਂ, ਜੁਗਤਾਂ ਤੇ ਚੁਸਤੀਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਵੀ, ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤੋਰ ਨਹੀਂ ਬਦਲੀ, ਨਾ ਸੋਚ ਬਦਲੀ ਨਾ ਵਰਤਣ-ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਟੀਰ ਪੈਣ ਦਿੱਤਾ; ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ, ਓਸੇ ਮੌਲਕ ਤੇ ਯਥਾਰਥੀ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਓਨਾ ਦਰਿਆ ਦਿਲ, ਸਖੀ ਤੇ ਮਿਲਾਪਤਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਗੁਰਦਿਆਲ ਨਿਰਾ ਕਿਤਾਬੀ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਨਹੀਂ, ਫੀਲਡ ਦਾ ਯੋਧਾ ਵੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਬੈਕ ਯਾਰਡ ਵਿਚ, ਉਸ ਨੇ ਘੀਆ ਕੱਦੂ (ਯੂਚੀਨੀ) ਦੀਆਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਮੀਆਂ ਤੇਰੀਆਂ (7-10-3) ਸੱਤ ਫੁੱਟ ਦਸ ਇੰਚ, ਪਿਆਇੰਟ ਤਿੰਨ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰ ਕੇ ਰਿਕਾਰਡ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗਿੰਨੀਜ਼ ਬੁੱਕ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਦਰਜ ਕਰਾਉਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਜੀਵਨ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰੀ ਦੇ ਪਿੜ ਵਿਚ ਪੈਰ ਪਾਇਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਕੂਲ ਵਿਚ, ਫਿਰ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲਿਖਣ ਦਾ ਸ਼ੌਂਕ ਪਾਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਨਾ ਦੀ ਚਿਣਗ ਇਸ ਦੇ ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਤੱਕ ਮਘਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਅੱਗ ਨੇ ਕਨੇਡਾ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਚੈਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਹਿਣ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਰੀ ਹਯਾਤੀ ਵਿਚ ਇੱਕ ਅਖਬਾਰ ਜਾਂ ਇੱਕ ਰਸਾਲਾ ਕੱਢ ਲੈਣਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਨੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾ, ਦੂਜਾ, ਫਿਰ ਤੀਜੇ ਨੂੰ ਜਾਂ ਹੱਥ ਪਾਇਆ। ਪਹਿਲਾਂ 'ਜੀਵਨ ਸਾਂਝਾਂ' ਫਿਰ 'ਨਵੀਂ ਧਰਤੀ' ਫਿਰ 'ਪੰਜ ਦਰਿਆ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ' ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕੀਤੇ। ਏਡਾ ਹੌਸਲਾ, ਏਨੀ ਹਿੰਮਤ, ਏਨੀ ਯੋਗਤਾ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ? ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕਿਸ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੈ? ਇਹ ਕਾਰਜ ਸੀ ਤਾਂ ਸਿਰੇ ਦੇ ਉੱਤਮ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ, ਸਾਹਿਤਕ ਤੇ ਆਦਰਸ਼ਕ। ਕੁਝ ਸਮਾ ਇਹ ਬਜ਼ਾਰ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ, ਬੱਲੇ-ਬੱਲੇ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ, ਪਰ ਇੱਥੇ ਵੀ ਘਰ ਫੂਕ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਘਾਟੇ ਦੀਆਂ ਪੰਡਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਚਿਰ ਢੋਇਆ ਜਾਂਦਾ? ਆਖਰ ਫਕੀਰ ਬਣਨਾ ਪਿਆ, ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਬੰਦ ਕਰਨੇ ਪਏ। 'ਜਦੋਂ ਮੁੱਕ ਗੇ ਘੜੇ' 'ਚੋਂ ਦਾਣੇ, ਬਣ ਗਏ ਸਿੰਘ ਸਭੀਏ।' ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਦੇ ਮਿੱਤਰਚਾਰੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ

ਦਾ ਘੇਰਾ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਾਹਿਤਕਾਰ, ਚਿੰਤਕ, ਕਵੀ ਤੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਤਿਕਾਰਤ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਥਾਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਆਖਣਾ ਹੈ ਕਿ 'ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵੀ ਚਮਕਦੀ ਚੰਗਿਆਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕਲਾ ਦੇ ਕਿਣਕੇ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹ ਸਭ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੀ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ, ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਅਤੇ ਯੋਗ ਅਗਵਾਈ ਤੇ ਨਾ ਭੁੱਲਣ ਵਾਲੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਸਦਕਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਿਆ ਹੈ।' 'ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਖੁਦ ਕੰਵਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਕਿਣਕਾ ਆਖਦਾ ਹੈ।' ਲੇਖਕ ਮਹਿੰਦਰ ਦੁਸਾਂਝ ਕੰਵਲ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ 'ਮਾਰੂਬਲ ਦਾ ਫੁੱਲ ਆਖਦਾ ਹੈ; ਉੱਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਨੇਡੀਅਨ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਮੋਢੀ ਅਤੇ ਉਸਤਾਦ ਆਖਦਾ ਹੈ।' ਇਕਬਾਲ ਰਾਮਵਾਲੀਆ 'ਕੰਵਲ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਨੂੰ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਵਿਚ ਗੁੰਮ ਹੁੰਦੀ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ

ਇਹ ਵੀ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੰਵਲ ਨੇ ਕਨੇਡਾ ਦੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੇਮ ਗੋਰਖੀ 'ਉਸ ਦੀ ਤੁਲਣਾ ਸਮੁੰਦਰ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।' ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਮਕਬੂਲ ਤੇ ਮਹਿਬੂਬ ਵਿਅੰਗਕਾਰ ਕੇ ਐਲ ਗਰਗ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਕੰਵਲ ਮਾਰਧਾਤ ਅਤੇ ਖੂਨੀ ਪੰਜੇ ਦੇ ਨਾਚ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਬੇਆਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਰੱਜ ਕੇ ਜੀਣ ਦਾ ਅਭਿਲਾਸੀ ਹੈ।' ਕਵੀ ਸੁਖਿੰਦਰ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਹਕੀਕਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਕਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। 'ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ ਨੂੰ 'ਕੰਵਲ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਕਨੇਡਾ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਬੋਲਦੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸ ਹੰਡਾਅ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪੀੜਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਜਨਮ ਭੌਇ ਦੀ ਮਹਿਕ ਵੀ ਹੈ'

ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਕੰਵਲ ਦੀ ਕਾਵਿ-ਕਲਾ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਕੰਵਲ (ਕੰਵਲ ਦੇ ਫੁੱਲ) ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕੁਚਲ ਕਠੋਰ ਅਤੇ ਕਪਟੀ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹਨ।' ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਕੰਵਲ ਨੂੰ ਨਿਵੇਕਲੀ ਕਾਵਿ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਮਹਾਨ ਕਵੀ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਾਹਿਤਕ ਕਿਰਤਾਂ ਵਿਚ ਯਥਾਰਥਵਾਦ ਦੀਆਂ ਬਹੁ-ਪਰਤਾਂ ਅਤੇ ਰੋਚਕਤਾ ਵਿਚ ਕੰਧੀ ਪਾ ਕੇ ਤੁਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਗੁਰਦਿਆਲ ਕੰਵਲ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੌਂਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੰਵਲ ਨੇ ਆਤਮ-ਵਿਯੋਗ, ਵਿਸ਼ਾਦ, ਨਿਰਾਸ਼ਾ, ਲਿੰਗ ਭੋਗ ਦੀਆਂ ਉਲਾਰ ਰੁਚੀਆਂ ਅਤੇ ਅਜੋਕੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਆਦਰਸ਼-ਹੀਣਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸਮਝਣ ਤੇ ਸਿਰਜਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।'

ਟਰਾਂਟੋ ਦਾ ਸੁਲਝਿਆ ਪੱਤਰਕਾਰ, ਕਵੀ ਤੇ ਲੇਖਕ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਗੁਰਦਿਆਲ ਦਾ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਦਾ ਮਿੱਤਰ ਪਿਆਰਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਆਖਣਾ ਹੈ, 'ਗੁਰਦਿਆਲ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਬੜੀਆਂ ਖੂਬਸੂਰਤ ਤੇ ਅਸਧਾਰਣ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਘਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਉਹ ਕੋਈ ਨਿਸਚਤ ਸਮਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਆਵੇ, ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਆਵੇ; ਇਸ ਦੀ ਹੱਥਾਂ 'ਤੇ ਚੁੱਕ ਲੈਣ ਦੀ ਆਦਤ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਅਨੋਖੀ ਗੱਲ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚਾਹ ਆਦਿ ਦੀ ਸੁਲਹ ਮਾਰਨ ਦਾ ਆਦੀ ਨਹੀਂ; ਵੇਲਾ ਕੋਈ ਹੋਵੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਤਿੱਖਤ ਦੁਪਹਿਰ ਹੋਵੇ; ਬੱਸ ਇੱਕੋ ਪਦਾਰਥ ਹੈ ਸੋਮਰਸ। ਇਸ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਵਰਤਾਉਣ ਤੇ ਨਿਹਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਇਸ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਖੂਬੀ ਹੈ।'

ਗੁਰਦਿਆਲ ਕੰਵਲ ਨੇ ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਵਾਰਤਕ ਦੀਆਂ ਇੱਕ ਦਰਜਣ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਕੁਝ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੇਖੋ: ਸੱਜਰੇ ਸੁਫਨੇ, ਮੀਲ ਪੱਥਰ, ਕੰਚ ਕੰਕਰਾਂ, ਮੂੰਹ ਬੋਲਦਾ ਸੂਰਜ, ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਬੂਹਾ, ਵਿਸ਼ਵ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਮਾ ਘੀਆ, ਸ਼ਬਦ ਮੰਥਨ, ਮੇਰੀ ਕਵਿਤਾ ਤੇਰੀ ਕਹਾਣੀ, ਚਿੱਟੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਕਾਲੇ ਦਿਨ, ਮਲਟੀ ਵਿਟਾਮਨ ਆਦਿ। ਗੁਰਦਿਆਲ ਕੰਵਲ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਡੇਢ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਚੇ ਤੇ ਵਕਾਰੀ ਸਨਮਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ; ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਪ੍ਰਤਿਭਾਵਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਨੂੰ ਨਸੀਬ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਾਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਉਸਤਤ ਸੁਣਨੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਸੁਣਨੀ ਚੰਗੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਆਪਣੀ ਨਿੰਦਾ ਸੁਣਨੀ ਔਖੀ ਹੈ, ਓਨੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਉਸਤਤ ਸੁਣਨੀ ਔਖੀ ਹੈ। ਔਸਤ ਆਦਮੀ ਦੀ ਇਹ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਕੰਵਲ ਦੀ ਇਸ 'ਤੇ ਉਲਟ ਸੋਚ ਹੈ। ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ; ਜਿਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਮਾਨ ਸਨਮਾਨ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿਚੋਂ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਸਹਾਇਤਾ ਤੇ ਉਸਤਤ ਕਰਨ ਵਿਚੋਂ ਆਤਮਿਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਵੀਆਂ, ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੀਲਡ ਦੇ ਅਦੁੱਤੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ, ਸਤਿਕਾਰ ਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਦਾ ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਤਤਸਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇਹੋ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਇਹੋ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਜੋੜ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਟ-ਲਟ ਬਲਦੀ ਪਈ ਹੈ।

ਗੁਰਦਿਆਲ ਕੰਵਲ ਨੇ 1978 ਵਿਚ 'ਕਨੇਡੀਅਨ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ' ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ, ਇਸ ਦਾ ਛੋਟਾ ਨਾਂ 'ਸਿਪਸਾ' ਹੈ। ਗੁਰਦਿਆਲ ਕੰਵਲ ਇਸ ਦਾ ਸਥਾਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਮੰਤਵ ਬਹੁਤ ਅਗਾਂਹ-ਵਧੂ ਤੇ ਉਸਾਰੂ ਹਨ: ਪਹਿਲਾ, ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ, ਕਵੀਆਂ, ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਤੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਤ ਕਰਨਾ। ਦੂਜਾ, ਹਰ ਸਾਲ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਨਗਰ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨੀ, ਉਸ ਦੀ ਆਉਟ ਗੋਇੰਗ ਕਲਾਸ ਦੇ ਪਹਿਲਾ, ਦੂਜਾ, ਤੀਜਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਆਰਥਕ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ ਤੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਮੋਮੈਂਟੋ ਦੇਣੇ ਸਿਪਸਾ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਹਨ।

ਉਸ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਮੇਰੀ ਕਵਿਤਾ ਤੇਰੀ ਕਹਾਣੀ' ਵਿਚ ਦਰਜ ਸੂਚੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਨ 1978 ਤੋਂ 2010 ਤੱਕ ਕੋਈ 32 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅਰਸੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸੰਸਥਾ 'ਸਿਪਸਾ' ਦੁਆਰਾ ਉਹ ਪੰਜ ਦਰਜਣ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ (60) ਹਸਤੀਆਂ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ) ਕਲਮਕਾਰਾਂ, ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਤ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ 'ਕੋਲੇ ਕਹਿਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਛੱਡੋ; ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰ ਹੀ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾ ਹੋਵੇ; ਜਿਸ ਨੇ ਏਡੀ ਵੱਡੀ ਛਾਲ ਮਾਰੀ ਹੋਵੇ, ਏਨਾ ਜੇਰਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਏਨੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਤੇ ਏਨੀ ਰਫਤਾਰ ਵਿਚ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੰਵਲ ਆਪਣੇ ਨਗਰ ਦੀ ਉੱਭਰਦੀ ਜੁਆਨੀ ਦੀ ਯੋਗਿਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨੂੰ ਨਿਖਾਰਨ, ਸ਼ਿੰਗਾਰਨ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਸਾਲ ਕੀਮਤੀ ਮੋਮੈਂਟੋ ਦਿੰਦਾ ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਆਰਥਕ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਸਿਹਤ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦੀ ਗਈ। ਖਾਧ-ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਵਿਚ ਵੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਦੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸਿਹਤ ਕੁਝ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਲਗਦੇ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨੂੰ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੇ ਬੇਵਸੀਆਂ ਨੇ ਘੇਰਾ ਪਾ ਲਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਦੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ 'ਤੇ ਡਾਕਟਰੀ ਇਲਾਜ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਖੁੰਡੀ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਦੀ ਲੋੜ 'ਤੇ ਅਕਸਰ ਹੱਸ ਛਡਦੇ ਰਹੇ। ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਘਰ ਦੇ ਬੈਕ ਯਾਰਡ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਉਗਾਈਆਂ ਵੇਲਾਂ ਤੋਂ ਫੁੱਲ ਬੂਟਿਆਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਯਾਰੀ ਵਧੇਰੇ ਨਿਭਦੀ ਹੈ।

ਉਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਆਗਿਆਕਾਰ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਨਾਂ ਨਰਿੰਦਰਜੀਤ, ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ: ਗਗਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਤਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਇੱਕ ਪੁੱਤਰੀ ਹੈ ਸੁਖਵੰਤ ਕੌਰ। ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਜੁੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਡੋਰੀ ਨਾਲ ਬੱਚੀ ਉਸ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਪਤਨੀ ਨਰਿੰਦਰਜੀਤ ਆਪਣੀ ਵੈਨ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਲਈ ਫਿਰਦੀ ਰਹੀ। ਉਸ ਦੇ ਅਧੂਰੇ ਸ਼ੌਂਕ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਰਹੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਕਈ ਵਾਰ ਬਿਮਾਰ ਹੋਇਆ, ਕਈ ਵਾਰ ਡਾਕਟਰੀ ਇਲਾਜ ਲਈ ਹਸਪਤਾਲ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਫੇਰੇ-ਤੇਰੇ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ। ਸਾਬੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਆ।

ਸੰਦਲੀ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਸੁਦਾਗਰ, ਰੰਗੀਨ ਮਹਿਫਲਾਂ ਦਾ ਧਨੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਸਾਰੀ ਆਯੂ ਮੋਮਬੱਤੀ ਵਾਂਗ ਬਲ ਕੇ ਚਾਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਅਗਰਬੱਤੀ ਵਾਂਗ ਧੂਧ ਕੇ ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਵੰਡਣ ਵਾਲਾ; ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਔਖੇ ਤੇ ਅਨੋਖੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਪੈਰ ਪਸਾਰੇ, ਡੂੰਘੇ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਉਤਰਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਵੱਲ ਵਧਿਆ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਸ਼ਹਿਨਾਈ ਵਜਦੀ ਰਹੀ, ਉਸ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੁਸੀਨ ਨਗਮੇ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦਾ ਰਿਹਾ। ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਵਾਰਤਕ ਦਾ ਧਰੂ ਤਾਰਾ, ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ, ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਸਭਾ-ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਿਚ ਹੁਸੀਨ ਨਗਮੇ ਛੇੜਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਰੱਜ ਕੇ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਇਸ ਵਾਰ ਡਾਕਟਰੀ ਇਲਾਜ ਲਈ ਹਸਪਤਾਲ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਮੁੜਨਾ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਚਿਤ-ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਹਸਪਤਾਲ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਆਖਰੀ ਵਾਰੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹ ਸੁਤੇ ਗਏ, ਜਦੋਂ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਖਬਰ ਫੈਲ ਗਈ ਕਿ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ 70 ਸਾਲ ਦੀ ਆਯੂ ਵਿਚ 13 ਜਨਵਰੀ 2018 ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਿਆ ਹੈ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਖੇਤਿਆਂ ਦਾ ਵਿਹੜਾ ਸੁੱਨਾ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਆਪਣੀਆਂ ਮਿੱਟੀਆਂ, ਪਿਆਰੀਆਂ ਤੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਯਾਦਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋ ਤੇ ਭਿੰਨੀ ਸੁਗੰਧੀ ਛੱਡ ਗਿਆ ਹੈ।

ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸਾਲ, ਬੇਵੱਸ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਮਾਯੂਸ ਲੋਕ

ਬੀਤਿਆ ਸਾਲ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਭਰਪੂਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੂਝਣਾ ਪਿਆ। ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਨਾਲ ਜੂਝਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਹਾਰਾ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਯੂਸੀ ਦੇ ਆਲਮ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ।

6 ਫਰਵਰੀ 2025 ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥਕੜੀਆਂ ਅਤੇ ਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾ ਕੇ

ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਉਤਰਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ। ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜਣ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਰੋਸ ਨਹੀਂ ਜਤਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਮੁੜ ਵਸੋਬੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਨੱਲੂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ ਵੀ ਕੋਈ ਸਖ਼ਤ/ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਛੱਡਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਅਤੇ ਸਮਝਣ ਵਾਸਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਅਧਿਐਨ ਕਰਵਾਉਣ ਜਾਂ ਅੰਕੜੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਦਸੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਖ਼ਿਲਾਫ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਪਰਵਾਸ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਵਿਚ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਪਹਿਲੂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਭਵਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ 3 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਚਲ ਰਹੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਖੜਕਾ ਹੋ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ੰਭੂ ਅਤੇ ਖਨੌਰੀ ਵਿਖੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਧਰਨਿਆਂ ਨੂੰ 19 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪੁਲਸ ਐਕਸ਼ਨ ਨਾਲ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਚੁਕਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਾਰਾਜ਼ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ 22 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਫੜੋ-ਫੜਾਈ ਕਾਰਨ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ 26 ਮਾਰਚ ਨੂੰ

ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਕੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਖੇਤੀ ਨੀਤੀ (2023) ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਰਕਾਰ ਪਿਛੇ ਹਟਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ ਹੈ। ਮਈ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਲੈਂਡ ਪੁਲਿੰਗ ਪਾਲਿਸੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਹਿਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 124 ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ 65,553 ਏਕੜ ਖੇਤੀ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਵਲੋਂ ਸਖ਼ਤ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਬਾਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਅਤੇ 14 ਅਗਸਤ ਦੀ ਕੈਬਨਿਟ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਇਸ ਪਾਲਿਸੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਜੁਲਾਈ ਮਹੀਨੇ ਭਾਖੜਾ ਡੈਮ ਅਤੇ ਨਹਿਰੀ ਹੈਡ ਵਰਕਸਾਂ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬਲਾਂ ਦੀ ਤਾਇਨਾਤੀ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ ਆਪਣੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਮੀਡੀਆ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫ਼ੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ 'ਪਿਛੇ ਹਟਣ ਦੀ ਆਦੀ ਸਰਕਾਰ' ਦਾ ਟਾਈਟਲ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਗ੍ਰੀਨ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ 17 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜੰਗਲਾਤ ਵਾਲੀ 55,000 ਹੈਕਟੇਅਰ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਫਾਰਮ ਹਾਊਸ ਲੈਂਡ ਪਾਲਿਸੀ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸਿਹਤ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਮੁਹੱਲਾ ਕਲੀਨਿਕ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆ। ਅਗਸਤ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੇ ਘੇਰ ਲਿਆ। ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ 1400 ਪਿੰਡ ਇਸ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆ ਗਏ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ 2.5 ਲੱਖ ਏਕੜ ਵਿਚ ਫਸਲਾਂ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਮਕਾਨ ਅਤੇ ਘਰ ਢਹਿ ਗਏ, ਡੰਗਰ ਰੁੜ੍ਹ ਗਏ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਦੇ ਔਜ਼ਾਰ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੌਰਾਨ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਹਿਣ ਬਦਲਣ ਕਾਰਨ 5,000 ਏਕੜ ਦੇ ਕਰੀਬ ਖੇਤੀ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮੀਨ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਐਲਾਨ ਕੀਤੇ ਫੰਡਾਂ ਨੂੰ ਆਨੇ-ਬਹਾਨੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਹੜ੍ਹ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਾਇਕ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਹੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੋਣੀ ਨਾਲ ਆਪ ਹੀ ਜੂਝਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੂਜੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਅਤੇ ਸੂਬੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਕਾਫ਼ੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ

ਦੌਰ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਸੇਵਾ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨੇ ਮਾਯੂਸੀ ਦੇ ਆਲਮ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੀ ਕਿਰਨ ਨੂੰ ਰੌਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਅੱਖੇ ਵਕਤ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਵਿੱਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਬੇਵੱਸ ਨਜ਼ਰ ਆਈ। ਜਿਹੜੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਹਿਣ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈਆਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੜ ਵਸੋਬੇ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾ ਨਹੀਂ ਸਕੀ। ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਿਆਨਕ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਫੌਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਜਿੱਠਣ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪੱਕੇ ਹੱਲ ਲਭਣ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਅਤੇ ਸਮਝ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਫ਼ੀ ਉਜਾਗਰ ਹੋਈ ਹੈ।

ਅਕਤੂਬਰ ਮਹੀਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੇ ਆਣ ਘੇਰਿਆ। ਇੱਕ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਵਲੋਂ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈਣੇ ਰੰਗੇ ਹੱਥੀ ਫੜਿਆ ਗਿਆ। ਹਿਰਾਸਤ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਕਰੋੜਾਂ ਵਿਚ ਨਕਦੀ, ਸੋਨਾ, ਕੀਮਤੀ ਘੜੀਆਂ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਈ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਉਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲੱਗ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਕਈ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਹਿਰਾਸਤ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਭੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਫੜਨ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਫੈਲਾਉਣ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਸਾਫ਼ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ 1980ਵਿਆਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਥਾਹ ਤਾਕਤਾਂ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਤਸੱਦਦ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਫੈਲਿਆ ਵਿਆਪਕ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਹੀ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਟੈਕਸਾਂ ਦੀ ਚੋਰੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ।

ਹੋਰਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਟੈਕਸਾਂ ਦੀ ਚੋਰੀ ਵੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਟੈਕਸ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਜੋਬ ਵਿਚ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜੋਬ ਵਿਚ ਕਾਲੇ ਧਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਟੈਕਸ ਵਸੂਲੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸੂਚੀਏ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਸਰਕਾਰੀ ਠੇਕੇ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੀ ਜੋਬ ਵਿਚ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਟੈਕਸ ਚੋਰੀ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੇ 'ਕੱਟੜ ਇਮਾਨਦਾਰੀ' ਦੇ ਫੋਕੇ ਨਾਹਰਿਆਂ ਦੇ ਦੰਭ ਨੂੰ ਅਕਤੂਬਰ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਲੀਰੋ-ਲੀਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਫਲ ਹੋ

ਗਈਆਂ ਹਨ। ਵਿੱਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵੇਚਣ ਦਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਸੀਮਤ ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਵੇਚਣ ਨਾਲ ਕਦੇ ਤੱਕ ਵਿੱਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਇਹ ਉਹ ਸਮਾਂ ਹੈ ਜਦੋਂ 2027 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੜੀ ਭੱਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਰਤ ਕੇ ਚਿੱਕੜ ਸੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਘਟੀਆ ਕਿਸਮ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾ ਕੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ੋਰ-ਅਜ਼ਮਾਈ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਰਾਜਸਤਾ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣਾ ਅਤੇ ਕੁੱਟਣਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਣ ਅਤੇ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾ ਕੋਈ ਵਕਤ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਮਰੱਥਾ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਕੇਂਦਰੀ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਟੇਟਸ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਬਾਰੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕੋਈ ਠੋਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੀਆਂ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਾਰਨ ਹੀ ਰੁਕਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਮਾਤੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਚੇਤਨਤਾ ਅਤੇ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦਾ ਹੈ।

ਜੂਨ ਵਿਚ ਲੁਧਿਆਣਾ ਅਤੇ ਨਵੰਬਰ ਵਿਚ ਤਰਨਤਾਰਨ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹਾਕਮ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਸਿਵਲ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਤਰਨਤਾਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਸ਼ਰੂਆਤ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਹਾਕਮ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਕਾਰਨ ਕੇਂਦਰੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਤਾਂਡਵ ਨਾਚ ਦਸੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਸੰਮਤੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ। ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਕਾਗਜ਼ ਹਾਕਮ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਵਲੋਂ ਪਾਤਨ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਕਾਗਜ਼ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਨਸ਼ਰ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਪਟਿਆਲਾ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਛੁੱਟੀ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਘਟਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਤੋਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ 2013 ਨੂੰ 63%, 2018 ਵਿਚ 58% ਅਤੇ 2025 ਵਿਚ 48% ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਲੋਂ ਗੈਰਸਟਰਾਂ

ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵੀ ਜੱਗ ਜਾਹਿਰ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਹਾਕਮ ਪਾਰਟੀਆਂ, ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਗੈਰਸਟਰਾਂ ਦਾ ਗਠਜੋੜ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਹਿੱਸਾ ਵਲ ਧੱਕਣ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਕਮ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣਾ ਹੀ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਹਾਕਮ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਵਲੋਂ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਫਾਰਮੂਲਾ 'ਸਾਮ, ਦਾਮ, ਦੰਡ, ਭੇਦ' ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬੇ ਵਿਚੋਂ ਨਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਣ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਵੀ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿੱਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਵਧਦੀ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਪੰਡ ਹੋਰ ਭਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਨੂੰ ਨੱਲੂ ਪਾਉਣ, ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਖੇਤੀ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੋਰ ਘੱਟਦੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਤਾ ਵਿਚ ਵੱਧ ਰਹੇ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸੂਬੇ ਦੀ ਖ਼ੁਦਮੁਖ਼ਤਿਆਰੀ ਬਾਰੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਰਹੀ। ਗੈਰਸਟਰਾਂ ਦੀ ਹਿੱਸਾ ਅਤੇ ਸਿਵਲ/ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਨਿਵੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਇਵੇਂ ਹੀ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਅਗਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹੋਰ ਵੀ ਬੇਵੱਸ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗੀ।

ਗੰਭੀਰ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਬਾਰੇ ਅਣਗਹਿਲੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਮਾਯੂਸੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਯੂਸੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਤਿੰਨ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ, ਕੁੱਝ ਮਾਯੂਸ ਨੌਜਵਾਨ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੇਤਾਵਾਂ, ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਅਫਸਰਾਂ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹਿੱਸਾ ਵੱਲ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਲੁੱਟਾਂ-ਖੋਹਾਂ, ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਗੈਰਸਟਰਵਾਦ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਫੈਲੀ ਅਰਾਜਕਤਾ ਵਿਚ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਾਧਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਕੁੱਝ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਖਿਲਾਫ ਹਿੱਸਾ ਵੱਲ ਧੱਕ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਲ ਵਧਦਾ ਰੁਝਾਨ ਆਤਮ ਹਤਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੀਸਰਾ, ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਸਰਕਾਰ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਜਥੇਬੰਦਕ ਲਹਿਰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ ਰੁਝਾਨਾਂ ਦੇ ਅੰਸ਼ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਸੂਬੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੰਥਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੇ ਸਮੇਂ ਸਮਾਜਿਕ ਹਾਲਾਤ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਮੌੜਾ ਕਟਦੇ ਹਨ।

ਅੱਧੀ ਰਾਤ...ਭਾਂਡੇ ਖੜਕਣ ਦੀ ਅਵਾਜ਼...ਚੱਲਦੀ ਟੂਟੀ...ਮਾਂ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਸੀ! ਤਿੰਨੇ ਨੂੰ ਹਾਂ ਪੁੱਤ ਕਦੇ ਦੇ ਸੌਂ ਗਏ ਸਨ...ਪਰ ਉਹ ਜਾਗਦੀ ਸੀ...ਖੁਰੇ ਵਿਚ ਖਿੱਲਰੇ ਜੂਠੇ ਭਾਂਡੇ...ਕੰਮ ਸਾਂਝੇ ਟੱਬਰ ਦਾ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਖੁਦ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਮਝਦੀ ਸੀ...ਨਾਲੋਂ-ਨਾਲ ਦੁੱਧ ਦਾ ਪਤੀਲਾ ਗਰਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ...ਅਜੇ ਜਾਗ ਲਾਉਣਾ ਬਾਕੀ ਸੀ...ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਅਗਲੀ ਸੁਵੇਰ ਤਾਜ਼ਾ ਦਹੀਂ ਖਾ ਸਕਣ...!

ਅਚਾਨਕ ਕੱਚ ਦਾ ਗਲਾਸ ਭੁੰਝੇ ਜਾ ਡਿੱਗਾ...ਸਿੱਧਾ ਸੌਂਜੇ ਪੈਰ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ 'ਤੇ...ਪੀੜ ਹੋਈ ਪਰ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਸੀ...ਖੜਕ ਜੂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਟੁੱਟਣ ਵੀ ਬਚ ਗਿਆ...! ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਜਾਗ ਪਏ...!

ਵੱਡੇ ਪੁੱਤ ਦੇ ਘਰੋਂ ਆਖਣ ਲੱਗੀ...ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੋ ਗਈ...ਇਸਨੂੰ ਨੀਂਦਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ...ਨਾ ਆਪ ਸੌਂਦੀ ਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਹੀ ਸੌਣ ਦਿੰਦੀ...! ਵਿਚਲੇ ਥਾਂ ਵਾਲੀ...ਹੁਣ ਵੇਖਣਾ ਸੁਵੇਰੇ ਤੜਕੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਫੇਰ ਤੋਂ ਖੜ-ਖੜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣੀ...ਨਾ ਆਪ ਚੈਨ ਲੈਣਾ ਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਹੀ ਲੈਣ ਦੇਣਾ...!

ਸਭ ਤੋਂ ਨਿੱਕੀ...ਪਲੀਜ ਜਾ ਕੇ ਆਹ ਪਖੰਡ ਬੰਦ ਕਰਵਾਓ... ਅਖ਼ੇ ਆਬਣ ਵੇਲੇ ਜੂਠੇ ਹੋਏ ਅਗਲੀ ਸੁਵੇਰ ਤੱਕ ਲਈ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣੇ ਚਾਹੀਦੇ...ਬਦਸ਼ਗਨੀ ਹੁੰਦੀ...!

ਉਹ ਗਿਆ ਪਰ ਦਿੱਤੇ ਤੱਕ ਮਾਂ ਭਾਂਡੇ ਸਾਂਭ

ਚੁਕੀ ਸੀ...ਦੱਬੇ ਪੈਰੀ ਹੀ ਵਾਪਿਸ ਮੁੜ ਆਇਆ! ਲੱਕ ਦਾ ਕੁੱਬ...ਚੇਹਰੇ ਦੀਆਂ ਝੁੜਰੀਆਂ...ਵਿਲਕੀ ਹੋਈ ਚਮੜੀ... ਜੋੜਾਂ ਦਾ ਦਰਦ...ਗੋਡਿਆਂ ਦੀ ਤਕਲੀਫ...ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਮੋੜਿਆ...ਸਰਫ਼ ਦੇ ਦੰਦ...ਮੁੜਕੇ ਨਾਲ ਭਿੱਜਿਆ ਸਰੀਰ...ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਲੜ-ਖੜਾਹਟ...ਤਾਂ ਵੀ ਦੁੱਧ ਦਾ ਗਰਮ ਪਤੀਲਾ ਨੰਗੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਚੁੱਕ ਲਿਆ!

ਏਨੇ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਘੜੀ ਦੀਆਂ ਸੂਈਆਂ ਵੀ ਬਰੋਬਰ ਹੋ ਗਈਆਂ...!

ਆਪਣੇ ਮੰਜੇ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੱਗੀ ਫੇਰ ਵਾਪਿਸ ਪਰਤ ਆਈ...ਫਰਿਜ ਅੰਦਰੋਂ ਭਿੰਡੀਆਂ ਕੱਢੀਆਂ...ਸਾਰੀਆਂ ਕੱਟ ਦਿੱਤੀਆਂ...ਫੇਰ ਗੰਢੇ ਅਧਰਕ...!

ਫੇਰ ਕੁਝ ਚੇਤਾ ਆਇਆ...ਸਿਰਹਾਣੇ ਬੱਲਿਓ ਪੋਟਲੀ ਕੱਢੀ...ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਜਿਹੇ ਨਾਲ ਗੋਲੀਆਂ ਕੱਢ ਫੱਕਾ ਮਾਰ ਲਿਆ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਘੁੱਟ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਲੰਘਾ ਗਈ! ਕੋਲ ਖੰਗਦੇ ਹੋਏ ਨਾਲਦੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ...ਆ ਗਈ ਏ...ਆਖਿਆ ਹਾਂ ਅੱਜ ਤੇ ਰਸੋਈ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਕੰਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ!

ਮਗਰੋਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਨੀਂਦਰ ਪਈ ਕੇ ਨਹੀਂ

ਮਾਂ ਜੂ ਹੋਈ!

ਪਰ ਤੜਕੇ ਅਲਾਰਮ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵੱਜਿਆ ਉਹ ਪਹਿਲੋਂ ਜਾਗ ਗਈ...ਪੋਹ-ਮਾਘ ਦੀਆਂ ਠੰਡੀਆਂ ਸੁਵੇਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਦੇ ਤੱਤੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ

ਨ੍ਹਾਤੀ ਹੋਵੇ...ਅਖ਼ੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਠੰਡ

ਲੱਗਦੀ...ਪਰ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਗਰਮ ਪਾਣੀ...! ਆਪ ਅਖਬਾਰ ਕਦੀ ਨਾ ਪੜ੍ਹਦੀ ਪਰ ਗੇਟ ਲਾਹੋਂ ਚੁੱਕਣੀ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੀ...ਖੁਦ ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਕਦੀ ਚਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੀਤੀ ਪਰ ਬਾਕੀਆਂ ਲਈ ਪਿਆਲੀਆਂ ਢੱਕ ਕੇ ਰੱਖ ਜਰੂਰ ਦਿੰਦੀ...! ਕਈ ਵੇਰ ਸੋਚਦਾ ਮਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਲਿਖਣਾ, ਬੋਲਣਾ, ਦੱਸਣਾ ਅਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬੰਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ...ਇਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਸੌਟੀ 'ਤੇ ਪਰਖਣਾ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਵਰਜਿਤ ਹੋਵੇ...ਜੇ ਖੁਦ ਇੱਕ ਕਸੌਟੀ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਦੂਜੀ ਕਸੌਟੀ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪਰਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ...!

ਪਰ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਰਹੀਏ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕੇਗੀ...ਗਮਾਂ ਦੀ ਰਾਤ ਲੰਮੀ ਏ...ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਗੀਤ ਲੰਮੇ ਨੇ...ਨਾ ਭੈੜੀ ਰਾਤ ਮੁੱਕਦੀ ਏ...ਨਾ ਮੇਰੇ ਗੀਤ ਮੁੱਕਦੇ ਨੇ!

ਹਾਂ ਸੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੱਲ...ਜੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਰੋਣਾ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਲੁਕਾਇਓ ਨਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਡੱਕਿਆ ਹੀ ਜੇ...ਖੁੱਲ ਕੇ ਰੋ ਲੈਣਾ...ਭਾਰ ਹਲਕਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ...ਸਿਰ ਵਜੂਦ ਅਤੇ ਜਮੀਰ 'ਤੇ ਪਿਆ ਹੋਇਆ!

ਜੇ ਜਿਉਂਦੀ ਜਾਗਦੀ ਕੋਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੱਫੀ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਮਾ

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਜਵੰਦਾ

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਜਵੰਦਾ ਸੱਚਮੁੱਚ ਨਿੱਕੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਤੋਂ ਬੜੇ ਸੂਖਮ ਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ੇ ਲੈ ਕੇ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਾਰਥਕ ਸੁਨੇਹਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਜਾਂ ਅਸਲੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਇੰਨੇ ਘੱਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਸਮੇਟਣਾ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿਚ ਲਾਜਵਾਬ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਜਵੰਦਾ ਦਾ 'ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਮਾ' ਕਾਲਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਮੀਦ ਹੈ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਆ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਚੁੰਮ ਲੈਣਾ...ਅਤੇ ਜੇ ਕਰ ਪਹਿਲੋਂ ਹੀ ਰਵਾਨਗੀ ਪਾ ਗਈ ਏ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਆਰੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਗਲਵੱਕਤੀ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਵੇਰ ਉੱਚੀ ਸਾਰੀ ਅਵਾਜ਼ ਜਰੂਰ ਦੇਣਾ...ਜਿਥੇ ਵੀ ਹੋਈ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਜਵਾਬ ਜਰੂਰ ਦੇਵੇਗੀ...ਮਾਂ ਜੂ ਹੋਈ!

ਮਲਕਾ-ਏ-ਤਰਨਮ - ਨੂਰ ਜਹਾਂ

ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੱਕ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ 'ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗਾਇਕਾ, ਅਦਾਕਾਰਾ ਅਤੇ ਹਦਾਇਤਕਾਰਾ ਨੂਰ ਜਹਾਂ ਕਿਸੇ ਰਸਮੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਦੀ ਮੁਹਤਾਜ਼ ਨਹੀਂ। ਨੂਰ ਜਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਪਿਤਾ ਇਮਦਾਦ ਅਲੀ ਤੇ ਮਾਤਾ ਫਤਿਹ ਬੀਬੀ ਦੇ ਘਰ 21 ਸਤੰਬਰ

ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਸ਼ਟ

1926 ਨੂੰ ਕਸੂਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਕੋਟ-ਮੁਗਲ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਮ ਅੱਲਾ ਵਸਾਈ ਸੀ। ਅੱਲਾ ਵਸਾਈ (ਨੂਰ ਜਹਾਂ) ਅਜੇ ਬਚਪਨ 'ਚ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਲਕਾਤੇ (ਕਲਕੱਤਾ) ਆ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਨੂਰ ਜਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਬੀਏਟਰ ਕਲਾਕਾਰ ਸਨ। ਏਦਾਂ ਨੂਰ ਜਹਾਂ 'ਚ ਹੀ ਗਾਇਕੀ-ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੇ ਪੈਦਾਇਸ਼ੀ ਗੁਣ ਸਨ। ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੇ ਬੇਟੀ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਦੀ

(ਫਿਲਮਸਾਜ਼) ਨਾਲ ਹੋਈ। ਜੀ.ਏ. ਚਿਸਤੀ ਦੇ ਹੀ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਨੂਰ ਜਹਾਂ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਗੀਤ ਅਤੇ ਨ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਲੱਗੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਇਵਜ਼ ਵਜੋਂ ਨੂਰ ਜਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਆਨੇ ਮਿਲਦੇ ਸਨ।

ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸ਼ੌਕਤ ਹੁਸੈਨ ਨਾਲ ਨਿਕਾਹ

ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ 1942 ਵਿਚ ਪੰਚੋਲੀ ਦੀ ਹੀ ਫਿਲਮ 'ਖਾਨਦਾਨ' ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨੂਰ ਜਹਾਂ ਨੇ ਅਦਾਕਾਰੀ ਵਿਚ ਜਬਰਦਸਤ ਮੁਕਾਮ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਨੂਰ ਜਹਾਂ ਨੇ 'ਖਾਨਦਾਨ' ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸ਼ੌਕਤ ਹੁਸੈਨ ਨਾਲ ਨਿਕਾਹ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਨੂਰ ਜਹਾਂ ਨੇ 'ਜੁਗਨੀ', 'ਅਨਮੋਲ ਘੜੀ', 'ਮਿਰਜ਼ਾ ਸਾਹਿਬ' ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ 'ਪਿੰਡ ਦੀ ਕੁੜੀ' ਆਦਿ ਹਿੱਟ ਫਿਲਮਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। 1947 ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਉਪਰੰਤ ਨੂਰ ਜਹਾਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨਜਾਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ। ਇੱਧਰ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ 'ਚ

ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਘਰ 'ਚ ਹੀ ਉਸਤਾਦਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕਜ਼ਾਨ ਬਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਉਸਤਾਦ ਸੀ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਬੜੇ ਗੁਲਾਮ ਅਲੀ ਖਾਨ ਤੇ ਗੁਲਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਸਤਾਦ ਰਹੇ। ਨੂਰ ਜਹਾਂ 'ਚ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਜਗਿਆਸਾ ਕਾਬਲੇ-ਤਾਰੀਫ਼ ਸੀ। ਉਹ ਗਾਇਕੀ 'ਚ ਜਲਦੀ ਪ੍ਰਵੀਨ ਹੋ ਗਈ।

‘ਹਿੰਦ ਕੇ ਤਾਰੇ’ ‘ਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ

ਸਾਲ 1938 'ਚ ਬਾਲਪਨ ਦੀ ਉਮਰ 'ਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਿਲਮ 'ਹਿੰਦ ਕੇ ਤਾਰੇ' ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਉਹ ਮੂਕ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਦੌਰ ਸੀ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਨੂਰਜਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਕੋਲਕਾਤੇ (ਕਲਕੱਤਾ) ਰਿਹਾਇਸ਼ ਕਰ ਲਈ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਨੂਰਜਹਾਂ ਨੇ 11 ਮੂਕ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਕੋਲਕਾਤੇ ਹੀ ਨੂਰਜਹਾਂ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਦਲਸ਼ੇਖ ਪੰਚੋਲੀ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਪੰਚੋਲੀ ਨੂੰ ਨੂਰ ਜਹਾਂ ਵਿਚ ਉਭਰਦੀ ਹੋਈ ਸਿਨੇ-ਤਾਰਿਕਾ ਦੀ ਝਲਕ ਨਜ਼ਰ ਆਈ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਫਿਲਮ 'ਗੁਲੇਬਕਾਵਲੀ' ਡਬਲਯੂ.ਆਰ ਲਈ ਚੁਣ ਲਿਆ। ਇਸੇ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਨੂਰ ਜਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਗੀਤ 'ਸ਼ਾਲਾ ਜਵਾਨੀਆਂ ਮਾਣੇ' ਗਾਇਆ। ਲਗਪਗ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੱਕ 'ਕੋਲਕਾਤੇ ਰਹਿਣ ਮਗਰੋਂ ਨੂਰ ਜਹਾਂ ਵਾਪਸ ਲਾਹੌਰ ਆ ਗਈ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਜੀ.ਏ. ਚਿਸਤੀ

ਫਿਲਮੀ ਅਦਾਕਾਰ ਏਜਾਜ਼ ਦੁਰਾਨੀ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਏਜਾਜ਼ ਦੁਰਾਨੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਦਾਕਾਰ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ, ਉਰਦੂ ਦੀਆਂ ਲਗਪਗ 150 ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਧੀਆਂ-ਸਾਜ਼ੀਆ ਹਿਨਾ ਤੇ ਈਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ। ਬੈਜਾਜ਼ ਦੁਰਾਨੀ ਵੀ ਜਲਦੀ ਹੀ ਨੂਰ ਜਹਾਂ ਤੋਂ, ਦੂਰੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਨੂਰ ਜਹਾਂ ਦੀ ਤੀਸਰੀ ਸ਼ਾਦੀ ਯੂਸਫ਼ ਖ਼ਾਨ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਯੂਸਫ਼

ਖ਼ਾਨ ਨੂੰ ਕਬੂਤਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਸੀ। ਕਬੂਤਰਾਂ ਦੀ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਣਬਣ ਹੋਈ। ਫਿਰ ਗੱਲ ਤਲਾਕ 'ਤੇ ਖਤਮ। ਹੋਈ। ਯੂਸਫ਼, ਨੂਰ ਜਹਾਂ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ 9 ਸਾਲ ਛੋਟੇ ਸਨ। ਨੂਰ ਜਹਾਂ ਦੀ ਚੌਥੀ ਸ਼ਾਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਨਜ਼ੀਰ ਅਲੀ ਨਾਲ ਹੋਈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਿਆਹੁਤਾ ਸਨ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਹੀ ਨੂਰ ਜਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਜੋ ਨਜ਼ੀਰ ਅਲੀ ਨੇ ਨਾਮਲਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਹ ਸ਼ਾਦੀ ਵੀ ਤਲਾਕ 'ਤੇ ਖਤਮ ਹੋਈ।

ਆਖਰੀ ਵੇਲਾ

ਅਖੀਰ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ

ਕਲਾ ਪਰਿਕਰਮਾ

23 ਦਸੰਬਰ, 2000 ਨੂੰ ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਤੋਂ ਰੁਖਸਤ ਹੋ ਗਈ।

ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਗਾਏ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਗੀਤ

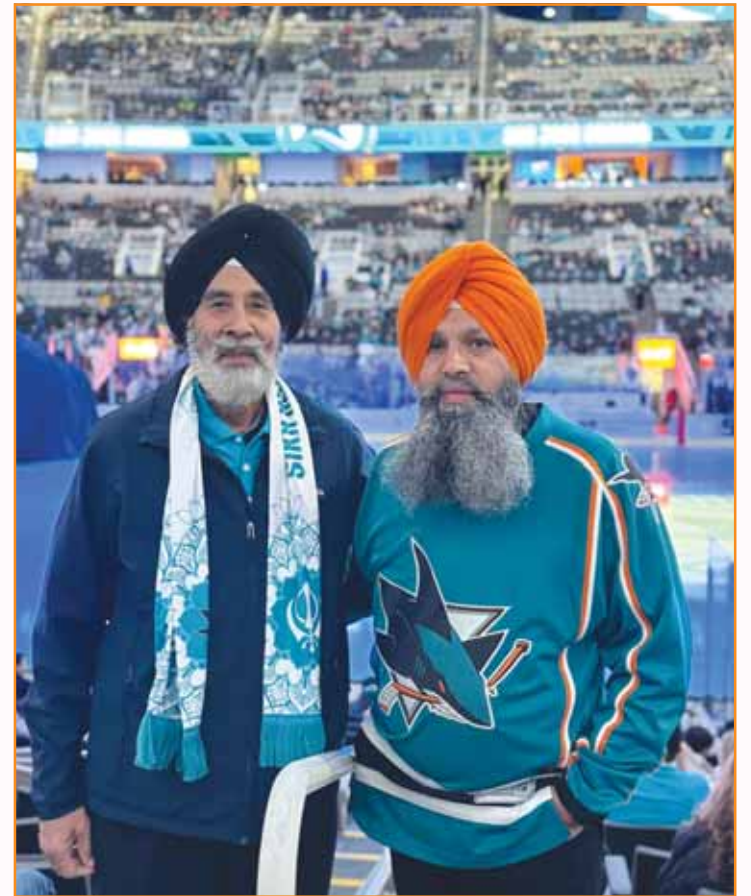
ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਿੱਛੋਂ ਨੂਰ ਜਹਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਿਆਰ ਹਟਾ ਕੇ, ਸਿਰਫ਼ ਗੀਤ ਸੰਗੀਤ ਵੱਲ ਮੁੜੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਰਦੂ ਸਿੰਧੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਗੀਤ ਗਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਾਇਨ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿਨਫ਼ਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨੁਮਰੀ, ਨਾਅਤ, ਦਾਦਰਾ, ਸੋਲੇ ਗਾਇਕੀ, ਦੋਗਾਣਾ ਗਾਇਕੀ, ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਗੀਤਾਂ 'ਤੇ ਅਬੂਰ ਹਾਸਿਲ ਸੀ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਉਪਰੰਤ, ਉਸਦੇ ਗੀਤ, ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਰੇਡੀਓ ਲਾਹੌਰ ਨੰਬਰ ਇਕ ਤੋਂ ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਝ ਤਾਂ ਅਣਗਣਿਤ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮੀ ਗੀਤ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੋ ਗੀਤ ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਧੜਕਣ ਬਣੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਇਹ ਹਨ:

- > 'ਪਿਆਰ ਨਾਲੋਂ ਪਿਆਰੇ ਸੱਜਣਾ' (ਬਾਊ ਜੀ)
- > 'ਅੱਖ ਲੜੀ ਬਦੋਬਦੀ' (ਬਨਾਰਸੀ ਨੱਗ)
- > 'ਯਾਰ ਜਦੋਂ ਚੋਰੀ-ਚੋਰੀ' (ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ)
- > 'ਗਿੱਧਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹੱਥ ਰੋਸ਼ਮੀ' (ਸੰਗ)
- > 'ਸਾਨੂੰ ਨਹਿਰ ਵਾਲੇ ਪੁਲ 'ਤੇ' (ਦੁੱਖ ਸੱਜਣਾਂ ਦੇ)
- > 'ਤੂੰ ਮਿਲੇ ਕਦੀ ਕਦੀ' (ਇੰਤਕਾਮ)
- > 'ਮੈਂ ਦਾਅ ਲਾਇਆ ਜਿੰਦ ਜਾਨ ਦਾ' (ਅੱਤ ਖੁਦਾ ਦਾ ਵੈਰ)
- > 'ਦਿਲਦਾਰ ਸਦਕੇ' (ਸੁਲਤਾਨ)
- > 'ਅਸਾਂ ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ' (ਕਾਲਾ ਸਮੁੰਦਰ)
- > 'ਅੱਧੀ ਰਾਤੋਂ ਢਲ ਗਈ ਰਾਤ' (ਖ਼ਾਨ ਚਾਚਾ)
- > 'ਜਦੋਂ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਲੈਨੇ ਮੇਰਾ ਨਾਂ' (ਅੱਤ ਖੁਦਾ ਦਾ ਵੈਰ)

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸਤਰਾਂ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 24 ਜਨਵਰੀ 2026 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-725

ਨਵੀਂ ਖੇਡ ਆਈ ਹੈ ਅੱਜ ਸ਼ਹਿਰ ਸਾਡੇ, ਆਈਸ ਹਾਕੀ ਦੇਖਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਚੁੱਕ ਗੱਡੀ ਦੌੜਾਈ ਸੈਪ ਸੈਂਟਰ ਵੱਲ ਨੂੰ, ਲੈ ਕੇ ਟਿਕਟ ਫਿਰ ਅੰਦਰ ਜਾ ਵੜਿਆ। ਚਕਾਚੌਂਧ ਸਟੇਡੀਅਮ ਅੰਦਰ ਦਰਸ਼ਕਾਂ, ਦੁੱਧ ਚਿੱਟੀ ਚਾਨਣੀ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਆਇਆ, ਗੇਂਦ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਗੋਲੀ ਦੀ ਸਪੀਡ ਉੱਤੇ, ਨਾਲੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਆਇਆ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-723

ਚਰਖਾ ਡਾਅ ਕੇ ਧੀ ਬੈਠ ਗਈ, ਤੰਦ ਤੱਕਲੇ ਪਾਵੇ ਬਾਬਲ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਚਰਖਾ, ਲਾਹ ਗਲੇਟੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਵੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੁੰਨੀ ਗੇਟੇ ਵਾਲੀ, ਬੈਠੀ ਪੀਹੜਾ ਡਾਹ ਕੇ ਸੱਜ ਵਿਆਹੀਆਂ ਧੀਆਂ ਵਰਗਾ, ਬੈਠੀ ਪੋਜ਼ ਬਣਾ ਕੇ ਬਾਬਲ ਮੈਨੂੰ ਚਰਖਾ ਦਿੱਤਾ, ਵਿਚ ਚਰਖੇ ਦੇ ਮੇਖਾਂ ਬਾਬਲ ਤੈਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਂ, ਜਦ ਮੈਂ ਚਰਖੇ ਵੱਲ ਵੇਖਾਂ।
-ਮਾ: ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਲੰਮੇ
ਫੋਨ: 925-325-2486

ਸੁਨਹਿਰੀ ਟਿੱਕਾ ਖੂਬ ਸੁਹਾਵੇ। ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਰੌਣਕ ਮੁੱਖਤੋਂ ਉਪਰ ਚਾਅ ਨਾਲ ਤਸਵੀਰ ਖਿਚਵਾਵੇ। ਸ਼ਾਲਾ! ਸ਼ਦਾ ਇਹ ਹਾਸੇ ਵੰਡਣ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਆਂਚ ਨਾ ਆਵੇ।
-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ
ਫੋਨ: +1 403 439 2008

ਧੀਆਂ ਨੂੰਹਾਂ ਨੂੰ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਈ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਚਰਖਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚੋਂ ਗਿਆ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ। ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਖੇਤਰਾਂ ਨੈੱਟ, ਮੋਬਾਈਲ, ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਸਪੇਸ ਉਡਾਰੀ, ਹਰ ਕੰਮ ਵਿਚ ਮਰਦ ਨਾਲ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਜੋੜ ਲਾਉਂਦੀਆਂ ਚੰਨ ਚਾਰ।
-ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ
ਫੋਨ: 98784-69639

ਸਾਡੀ ਸੱਭਿਆਤਾ, ਸਾਡੀ ਵਿਰਾਸਤ ਸੁਪਨੇ ਹੋ ਗਈ ਅੱਜ ਕੁੜੀ ਨੇ ਕਸਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ ਸੱਜ ਧੱਜ ਉਵੇਂ ਦਾ ਹੀ ਚਰਖਾ ਤਿੱਝਣ 'ਚ ਬੈਠੀਆਂ ਸੁਆਣੀਆਂ ਦਾ ਹੁ ਬ ਹੁ ਖਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਨਕਸ਼ਾ ਇੱਕ ਹੱਥ ਤੰਦ ਦੁਜੇ ਹੱਥ ਹੱਥੀ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਜਾਂਦਾ ਗੇੜਾ ਬੱਲੇ ਉਤੇ ਗਲੇਟਾ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਅੰਦਰ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਝੁਮਦਾ।
-ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਲ ਦੋਸਾਂਝ

ਵੀਡੀਓ ਕਲੱਬ ਵੱਲੋਂ, ਕੁਝ ਹਫ਼ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੜ ਲਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਫਿਲਮ 'ਲੋਹਰਦਗਾ' ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਚਰਚਾ 'ਚ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਸੱਤ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਬਣੀ ਸੀ। 2019 'ਚ, ਭਾਰਤ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਫਿਲਮ ਫਰਾਂਸ 'ਚ ਹਰ ਸਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨਜ਼ ਫਿਲਮ ਫੈਸਟੀਵਲ ਦੇ ਵਰਡ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਸਤੋਂ ਚਾਰ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਮਾਰਚ 2023 'ਚ ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਥੀਏਟਰ ਲਈ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਝਾਰਖੰਡ-ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਜੰਗਲੀ-ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਆਦਿਵਾਸੀ-ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਕੱਠੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਤਾਂ ਲਿਟਰੇਚਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਪਰ ਨਕਸਲੀ ਖੇਤਰਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਕੇ ਮੁੜੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਇੰਗਲਿਸ਼ 'ਚ ਚਾਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮਿਲ ਗਈਆਂ। (1) ਅਰੁੰਧਤੀ

ਪਰਮਜੀਤ ਰੋਡੇ
ਫੋਨ: 737 274 2370

ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਵਾਕਿੰਗ ਵਿਚ ਦਾ ਕਾਮਰੇਡਜ਼' (2) ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਨਾਮ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਜੰਗਲਨਾਮਾਂ' (3) ਗੋਤਮ ਨਵਲੋਥਾ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਡੇਜ਼ ਐਂਡ ਨਾਈਟਜ਼ ਇਨ ਦਾ ਹਰਟਲੈਂਡ ਆਫ ਰੀਬੈਲੀਅਨ' ਅਤੇ (4) ਲੰਡਨ ਸਕੂਲ ਆਫ ਇਕਨਾਮਿਕਸ ਐਂਡ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਸਾਇੰਸ 'ਚ, ਐਨਬਰੋਪਾਲੇਜੀ ਦੀ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਤੇ ਨਕਸਲੀ ਗੁਰੀਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸੱਤ ਰਾਤਾਂ 'ਚ 150 ਮੀਲ ਪੈਦਲ ਤੁਰਨ ਵਾਲੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਔਰਤ 'ਅਲਪਾ ਸ਼ਾਹ' ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਨਾਈਟ-ਮਾਰਚ ਅਮੰਗ ਇੰਡੀਆ' ਜ ਰੈਵੋਲੂਸ਼ਨਰੀ ਗੁਰੀਲਾਜ਼।' ਇਹ ਚਾਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਨਕਸਲੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਬਾਰੇ ਮੇਰੀ ਜੋ ਸਮਝ ਬਣੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ 'ਚ ਜਦ ਮੈਂ ਮੂਵੀ 'ਲੋਹਰਦਗਾ' ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ/ ਵਿਚਾਰਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਆਖ਼ਰੀ ਹਿੱਸਾ ਮੈਨੂੰ ਬੋਝਾ ਤੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ੀ ਲੱਗਿਆ।

ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੱਚੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਕਹਾਣੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਸੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਤੇ ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਤਾਂ ਹਕੀਕਤਾਂ ਨਾਲ ਕਾਫ਼ੀ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬਾਕੀ ਸਭ ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਸ਼ਕਲ-ਵਿਗਾੜ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਜਿਆ ਗਿਆ ਝੂਠ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਮੂਵੀ ਦੇ ਕਲਾਤਮਕ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਤਾ ਨਜ਼ਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਫਿਲਮ ਦੇ ਮਿਆਰਾਂ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਉਤਰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਮੰਤਵ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਮੂੰਹ-ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਵਿਗਾੜਨ ਦੀ ਚੇਤਨ ਰੂਪ 'ਚ ਖੋਟੀ ਤੇ ਬੇਈਮਾਨ ਭਾਵਨਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਮੂਵੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ, ਝਾਰਖੰਡ ਸੂਬੇ ਦੇ 'ਲੋਹਰਦਗਾ' ਨਾਮ ਦੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨੌਜਵਾਨ ਅਕਸਰ ਹੀ ਇੱਕ ਚਾਹ ਵਾਲੇ ਖੋਖੇ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਨੌਕਰੀ ਲੱਭਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਮੰਨੂ ਨਾਮ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਉਹ ਨੌਜਵਾਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ. ਅਫਸਰ ਬਣਨ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪਾਇਲਟ, ਪਰ ਹੁਣ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਸਨ ਕਿ ਸਭ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਜਿਹੇ ਜਿਹੀ ਵੀ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਰ ਲਈ ਜਾਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਮੰਨੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਨਾਮ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਫੌਜ 'ਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਦੀ ਹੈ।

ਮੰਨੂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ 'ਚ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੋ ਭੈਣਾਂ

ਫਿਲਮ 'ਲੋਹਰਦਗਾ' ਅਤੇ ਨਕਸਲੀ

ਹਨ-ਇੱਕ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟੀ। ਮੰਨੂ ਦਾ ਬਾਪ ਟੀਚਰ ਹੈ ਜੋ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਟਿਊਸ਼ਨ ਪੜ੍ਹਾ ਕੇ ਘਰ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਤੋਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚੋਂ ਛੱਡ ਕੇ ਫੌਜ 'ਚ ਭਰਤੀ ਹੋਵੇ! ਉਸਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਾਇਰ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਲੱਭੇ, ਪਰ ਮੰਨੂ ਫੌਜ 'ਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਬਜ਼ਿਦ ਹੈ।

ਅਚਾਨਕ ਸੁਖਨੰਦਨ (ਅਜੇ ਮਿਸਰਾ) ਨਾਮ ਦਾ ਇੱਕ ਦਲਾਲ, ਪਿੰਡ 'ਚ ਖਬਰ ਫੈਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫੌਜ ਦੀ ਭਰਤੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਭਰਤੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਹੀ ਇਹ ਖਬਰ ਮੰਨੂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਝੱਟ ਸੁਖਨੰਦਨ ਕੋਲ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੁਖਨੰਦਨ ਦਲਾਲ, ਭਰਤੀ ਦੀ ਤਾਂ ਗਰੰਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਹਰ ਇੱਕ ਤੋਂ ਸਵਾ ਲੱਖ ਰੁਪਈਏ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਰਕਮ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਰਕਮ 'ਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ' ਜੁਟਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਣ 'ਤੇ ਮੰਨੂ ਦੀ ਮਾਤਾ ਮੰਨੂ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਚੋਰੀ, ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਗਹਿਣੇ ਦੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਬਾਕੀ ਨੌਜਵਾਨ ਵੀ ਕੋਈ ਉਹਤ-ਪੋਹਤ ਕਰਕੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਰਕਮ 'ਕੱਠੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਇਹ ਪੈਸੇ ਸੁਖਨੰਦਨ ਦਲਾਲ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸੁਖਨੰਦਨ ਦਲਾਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੌਜ 'ਚ ਭਰਤੀ ਕਰਾਏਗਾ, ਸਕੀਮ ਉਸਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਅਲੀ ਨਕਸਲੀ ਬਣਾ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਮੂਹਰੇ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰਾਉਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮੁੜ ਵਸੋਬੇ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਮੁਤਾਬਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪੁਲਸ ਫੋਰਸ 'ਚ ਭਰਤੀ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਉਸਦੀ ਇੱਕ ਜ਼ਾਲਮ ਤੇ ਲਾਲਚੀ ਪੁਲਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ 'ਬਾਬਲਾ' ਨਾਲ ਗਿੱਟ-ਮਿੱਟ ਹੈ। ਸੁਖਨੰਦਨ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਕੋਲ ਝੂਠ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫੌਜ ਦੀ ਭਰਤੀ ਰੋਕ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਝੂਠੀ-ਮੂਠੀ ਦੇ ਨਕਸਲੀ ਬਣਨ ਅਤੇ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਦਾ ਡਰਾਮਾ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ-ਨੁਕਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਫਿਰ ਫਸੇ-ਫਸਾਏ ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਹੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ 'ਜੁਲਫੀ' ਨਾਮ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਲੇਟ ਪਰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਲੈਣ ਖਾਤਰ ਇਸ ਸਾਰੇ ਡਰਾਮੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸੁਖਨੰਦਨ ਦਾ ਇੱਕ ਖਾਸ ਨੌਜਵਾਨ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਕਸਲੀ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਰਲਾਉਂਦੇ ਇਸ ਲਈ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ। ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਨਕਸਲੀਆਂ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤਾ ਇਹ ਗਲਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਛੇਪਲੇ ਜਿਹੇ ਬੋਲਿਆ ਗਿਆ ਪਹਿਲਾ ਝੂਠ ਹੈ। ਸੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਕਸਲੀਆਂ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਧਰਮ ਅਤੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉੱਠ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰ ਨਕਸਲੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਰ ਵੱਧ ਸਖ਼ਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੀਡੀਏ 'ਚ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤਾਂ ਆਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਨਕਸਲੀਆਂ ਨੂੰ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ, ਜੇ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸੁਖਨੰਦਨ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਹੋਰ ਵੱਧ ਸਖ਼ਤੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਕਿਧਰੇ ਉਸਦਾ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਡਰਾਮਾ ਹੀ

ਨਾ ਧਰਿਆ-ਧਰਾਇਆ ਰਹਿ ਜਾਵੇ। ਉਧਰ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ 'ਬਾਬਲਾ' ਜਿਹਤਾ ਜਾਅਲੀ ਨਕਸਲੀਆਂ ਦੇ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਦਾ ਡਰਾਮਾ ਰਚਣ ਦੀ ਸਕੀਮ 'ਚ ਸੁਖਨੰਦਨ ਨਾਲ ਭਾਈਵਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਹਦੇ ਦਿਮਾਗ 'ਤੇ ਹਰ ਵਕਤ ਇਹ ਗੱਲ ਛਾਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਦੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨਕਸਲੀ ਨੂੰ ਫੜੇ

ਜਾਂ ਮਾਰੇ ਤੇ ਕਦੇ ਉਸ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋਵੇ? ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਕਸਲੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਹੋਰ ਵੱਧ ਸਖ਼ਤੀ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ, ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਕੁਝ ਵੱਖਰਾ ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੁਖਨੰਦਨ ਵੱਲੋਂ, ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਦਾ ਡਰਾਮਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਵੀਹ ਨੌਜਵਾਨ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਬਾਬਲਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ, ਨਿਹੱਥੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਕੇ ਵੀਹ 'ਚੋਂ ਉਨੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਇਕੱਲਾ ਮੰਨੂ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਬਚਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਥੋਂ ਭਜ ਕੇ ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਛੁਪ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਸ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਇੱਕ ਨਕਸਲੀ ਟੋਲੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੰਨੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਕਸਲੀ ਨਹੀਂ! ਪਰ ਨਕਸਲੀ ਟੋਲੀ ਦੇ ਕਮਾਂਡਰ 'ਦਾਰਾ' (ਵਿਜੇ ਰਾਜ) ਨੂੰ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਚੁੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਮੰਨੂ ਦੀ ਫੋਟੋ ਵਾਲਾ ਉਹ ਅਖਬਾਰ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੀਹਦੇ 'ਚ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਝੂਠੀ ਖਬਰ ਛਪੀ ਹੈ ਕਿ ਝਾਰਖੰਡ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਨਕਸਲੀਆਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੀਹਦੇ 'ਚ ਉਨੀ ਨਕਸਲੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਮਾਂਡਰ 'ਮੰਨੂ' ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਕਿਧਰੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਛੁਪ ਗਿਆ ਹੈ।

ਨਕਸਲੀ ਗੁਰੀਲਿਆਂ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਕੁੜੀ 'ਸਾਂਵਰਾ' ਮੰਨੂ ਨੂੰ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਖਨੰਦਨ ਨੇ ਹੀ ਇੱਧਰ ਫਸਾਇਆ ਹੈ। ਕੁੜੀ ਮੰਨੂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ, ਉਸ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਸਮਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੰਘਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਿਨ ਵਕਤ ਗੋਲੀ ਚਲਾਓ ਅਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਹ ਸਭ ਕਰੇ! ਇੱਥੇ ਉਸ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਵੱਲ ਹੈ।

ਸੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੀਲਾ ਆਰਮੀ 'ਚ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸੈਕਸ ਦੇ ਮਸਲੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ

ਨਕਸਲੀਆਂ ਦੀ ਸਮਝ ਬਹੁਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਗੁਰੀਲਾ ਮੁੰਡਿਆਂ-ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਸੰਭਵ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਿੱਖਿਆ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੁੰਡਾ-ਕੁੜੀ ਗਰਲਫਰੈਂਡ-ਬੁਆਏਫਰੈਂਡ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਸੈਕਸ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਰੈਂਡਸ਼ਿਪ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਨਿਰ-ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਗਰਭਵਤੀ ਹੋ ਜਾਣ 'ਤੇ ਗਰਭਪਾਤ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪਹਿਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀ ਦੇ ਸਕੇ-ਸੰਬੰਧੀ, ਨਵਜੰਮੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋਣ!

ਮੂਵੀ 'ਚ ਇਹ ਵੀ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਕਸਲੀ, ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 8-9 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ 'ਚ ਰਾਈਫਲ ਫੜਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਝੂਠ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦੇ, ਬਲਕਿ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਲੋੜ ਸਮਝਾ ਕੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਉਹ 8-9 ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਸੋਲਾਂ ਸਾਲ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲਹਿਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਤੀਜੇ ਬੱਚਿਆਂ ਹੱਥ ਰਾਈਫਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਨਾਲੋਂ-ਨਾਲ ਇਨਕਲਾਬੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਤੇ ਜਚਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਮੂਵੀ ਦੇ ਅਖੀਰ 'ਚ ਜਦੋਂ ਮੰਨੂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ ਸਾਂਵਰੀ, ਮੰਨੂ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਭਜਾ ਕੇ ਆਤਮਹੱਤਿਆ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਤਾਂ ਗੁਰੀਲਾ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਕਮਾਂਡਰ 'ਦਾਰਾ' ਦੀ ਸੋਚ 'ਚ ਇਕਦਮ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਗਰੁੱਪ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, 'ਆਜ ਸਾਲਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦਾਰਾ ਕਿਸੀ ਸੇ ਹਾਰ ਗਏ, ਚਲੇ ਸਭ, ...ਤੁਮਾਰਾ ਦਾਦਾ ਭਾਗਤਾ ਭਾਗਤਾ ਬੱਕ ਗਿਆ ਹੈ। ਔਰ ਸਾਲਾ ਆਜ ਤੱਕ ਇਹ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹ ਲੜਾਈ ਹਮ ਕਿਓਂ ਲੜ ਰਹੇ ਹਾਂ? ਔਰ ਇਸ ਕਾ ਅੰਤ ਕਿਆ ਹੈ?...ਮੰਨੂ ਕਾ ਸੁਰੈਂਡਰ ਹੋਗਾ, ਹਮ ਸਭ ਕਾ ਸੁਰੈਂਡਰ ਹੋਗਾ! ਕਿਆ ਮਿਲਾ, ਕੁਛ ਮਿਲਾ ਆਜ ਤੱਕ? ਨਹੀਂ!'

ਇਹੀ ਕੇਂਦਰੀ ਨੁਕਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਚਾਉਣ ਲਈ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਤਾਣਾ-ਪੇਟਾ ਬੁਣਿਆ ਗਿਆ, ਇਹ ਉਹੀ ਨੁਕਤਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖੋਟੇ ਮਕਸਦ ਦਾ ਤੋੜਾ ਝਾੜਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਨਕਸਲੀ; ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਪਸ਼ਟ ਮਕਸਦ ਦੇ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ, ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ੌਕੀਆ ਤੇ ਮਾਰ-ਧਾੜ ਦਾ ਝੱਸ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਵਾਰਾ ਭਟਕਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।

ਸੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ! ਪਰ ਨਕਸਲੀਆਂ ਕੋਲ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਉਜਲੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਇੱਕ ਭਰਵਾਂ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ ਵਜੋਂ ਉਹ ਨਵ-ਜਮਹੂਰੀ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਲ, ਜੰਗਲ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜਦਿਆਂ ਬਸਤਰ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਬੂਟਾ ਵੀ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ! ਇਸ ਲੜਾਈ ਦੀ ਯੁੱਧਨੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਸਤਰ ਦਾ ਜੰਗਲੀ-ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਾ ਚੁਣਿਆ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਪੱਕੇ-ਪੈਰੀਂ ਹੋ ਕੇ (ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ 'ਅਧਾਰ-ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਕੀਮ ਮੈਦਾਨੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵੱਲ ਵਧਣ (ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਲਹਿਰਾਂ ਵਾਂਗ ਵਧਣਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ) ਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪੜਾਅ ਵਾਰ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹੀ ਕਲਾਵੇ 'ਚ ਲੈਣ ਦੀ ਸੀ! ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਕੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਨੇ ਬਸਤਰ ਦੀ ਇਸ ਗੁਰੀਲਾ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਕੁਚਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਖਿੱਡ-ਖੱਪਰ ਗਈ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਤੋਲ ਅਤੇ ਬੇ-ਮੇਰੀ ਟੱਕਰ ਕਰਕੇ ਵਾਪਰਿਆ? ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਯੁੱਧਨੀਤਕ ਉਕਾਈ ਕਰਕੇ? ਇਹ ਤਾਂ ਉਹ ਹੀ ਜਾਨਣ! ਪਰ ਜਿੰਨੀਆਂ ਔਖੀਆਂ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਗੁਰੀਲਾ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਹੈ, ਇਹ ਆਪਣੇ ਮਕਸਦ ਪ੍ਰਤੀ ਚੇਤਨ ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰਪਿਤ ਲੋਕ ਹੀ ਲੜ ਸਕਦੇ ਹਨ!

ਸਿੱਖ ਸੇਵਾ-ਸੰਕਲਪ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆ ਦਾਨ

ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਬਾਖੂਬੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਅੱਖਰ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਅਤੇ ਗਿਆਨ-ਸੰਚਾਰ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਅਥਵਾ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਪੱਛੜਿਆ ਧਰਮ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਹਰ ਧਰਮ ਦੀ ਆਸਥਾ-ਪੁਸਤਕ ਪਵਿੱਤਰ ਅਖਵਾਉਂਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਜਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ 'ਪਤਿ ਪਤਿ ਪਾਵਹਿ ਮਾਨ' ਮੁੱਖ ਆਦਰਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਖੁਦ ਗਿਆਨ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਲਈ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਉਦਮ ਕੀਤੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪੱਟੀ ਲਿਖਣਾ, ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਤਾਰੇ ਕਰਨਾ ਆਦਿ ਅਜੇਹੇ ਕਾਰਜ ਹਨ ਜੋ ਅੱਖਰ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਚਮਕਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ।

ਫੈਲੇ ਵਿਦਿਆ ਚਾਨਣ ਹੋਇ' ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸਿੰਘ-ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਦੇ ਗਿਆਨਵਾਨ ਚਿੰਤਕਾਂ ਅਤੇ ਸੂਝਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸੇਵਾ-ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਗਿਆਨ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ-ਰੂਪੀ ਚਾਨਣ ਫੈਲਾਉਣ ਦੇ ਸੁਭ-ਕਰਮਨ ਹਿੱਤ 1892 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਉੱਚ-ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਅਦਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਿਸਦੀ ਵਿਸ਼ਵ-ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਡਿਜ਼ਾਇਨਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਕੀਤੀ ਇਮਾਰਤ ਵਿਦਿਆ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਦਾ ਆਈਕੋਨ ਬਣ ਗਈ। 1902 ਵਿਚ ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸਥਾਪਤ ਹੋਣ

ਨਾਲ ਗਿਆਨ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਠੀਕ ਦਿਸ਼ਾ ਮਿਲਣ ਲੱਗੀ। 1945 ਵਿਚ ਸਿਵਲ ਐਂਡ ਮਿਲਟਰੀ ਗਜ਼ਟ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਇੱਕ ਛਪੀ ਖਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਵਿਦਿਆਕ ਪੱਖੋਂ ਹੋਰ ਕਈ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬੇਹਤਰ ਸੀ।

ਵੰਡ ਉਪਰੰਤ 1965-66 ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਤੀਸਰੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਅਤੇ 1969-70 ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਦੇ ਅਵਸਰ 'ਤੇ ਤਤਕਾਲੀਨ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵੰਡੇ ਉਦਮਾਂ ਸਦਕਾ ਅਤੇ ਦਾਨੀ ਸੱਜਣਾਂ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਬਦੋਲਤ ਪੇਂਡੂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵੰਡਾ ਵਿਦਿਆਕ ਹੁਲਾਰਾ ਮਿਲਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਮੌਕਾ ਇੱਕ ਕ੍ਰਿਸਮਈ ਮੌਕਾ ਸੀ ਜਦ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਪਰੰਤੂ ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀਆਂ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਸੋਝੀ ਸੋਚ ਦੀ ਭੇਟਾ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਅਤੇ ਲੰਗਰਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਸੌ ਜਾਂ ਸਾਢੇ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਸੌ ਪਕਵਾਨ ਬਣਾਉਣ 'ਤੇ ਹੀ ਜ਼ੋਰ ਰਿਹਾ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਬੰਦ ਹੋਣ ਨਾਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਸਿਆਸਤ ਕਾਰਨ 500 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਮੌਕੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਕਾਲਜ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਕੂਲ-ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ 'ਫੇਦ ਇੰਸਟੀਟਿਊਸ਼ਨਜ਼' ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਕਾਫ਼ੀ ਪਿਛਾਹ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਰਵੇਖਣ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ 55000 ਇਸਾਈ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਸਕੂਲ ਹਨ ਜੋ ਹਰ ਧਰਮ ਦੇ 2,50,000 ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੁਸਲਿਮ ਮਦਰੱਸਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 24000 ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਤੱਕ ਹੀ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ 80% ਗਿਣਤੀ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਹਰੀ ਮਾਰ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਖੇਤੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਖੜੋਤ ਆ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸੀ.ਬੀ.ਐਸ.ਈ. ਪੜ੍ਹਾਈ ਲੋਕ ਤੋਤਵੀਂ ਮਹਿੰਗੀ ਹੈ। ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰ 'ਚੋਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ-ਵਿਦਿਆ ਤੱਕ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਘੱਟ ਸੀ ਜਦੋਂਕਿ ਅਜੋਕੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਰ ਵੀ ਔਖੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਲੋੜ ਹੈ ਸੇਵਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਵਿਚ ਐਸਾ ਨੈਰੇਟਿਵ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕਿ ਵਿਦਿਆ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਲਈ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ ਵੱਡਾ ਪੁੰਨ ਕਮਾਉਣ ਵਰਗਾ ਕਾਰਜ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ।

-ਡਾ: ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਘੁਮਣ
ਫੋਨ: 97798-53245

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਵਾਂਗ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਵੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮਹਾਤਮ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਸਿਮਰਨ ਉਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਚਿਤਵਨ ਦਾ ਰਸਤਾ ਹੈ ਉਥੇ ਸੇਵਾ-ਕਾਰਜਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤਕ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਭਾਵ ਨਿਰ-ਸੁਆਰਥ ਕੀਤਾ ਸੁਭਕਰਮਨ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਪਰਮ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਸਮਰਪਿਤ-ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

ਸਾ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸਫਲ ਹੈ ਜਿਤੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਮਨ ਮੰਨੈ
ਸਿੱਖ ਫਲਸਫੇ ਵਿਚ ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਨਾਲ ਲੋੜਵੰਦ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵੱਲ ਗਾਮਜ਼ਨ ਕਰਣ ਦਾ ਯਤਨ ਪੁੰਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਹਰਿ ਆਗੈ ਰਾਖਿਆ
ਨਾਨਕ ਕਹੈ ਮਹਾ ਰਸ ਚਾਖਿਆ
ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਹਰ ਸੇਵਾ ਪਿੱਛੇ ਮਨ ਮਹੱਤਵ-ਪੂਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਖੁਦ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਬਣਾਇਆ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀ ਉਹ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਜੋ ਹੱਤਕ ਵਾਲੇ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਵਡੱਪਣ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਉੱਝ ਸਿੱਖ ਸੇਵਾ-ਸੰਕਲਪ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ 'ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕਰਿ ਸੇਵਾ ਕਰੀਐ' ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਉਭਰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਰਾਸ਼ੀ ਭੁੱਖੇ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਖਵਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਸਾਖੀ ਨੂੰ 'ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਜਾਂ ਖਰਾ ਸੌਦਾ' ਅਪਨਾਉਂਦਿਆਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੇ ਲੰਗਰ ਪ੍ਰਥਾ

ਮੇਰੇ ਘਰ 2026 ਦਾ ਵਰ੍ਹਾ ਮਿਤਰਾਂ ਦੀ ਮਹਿਫਲ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। 10 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਿਰਜਣਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸਾਥਣ ਸੁਲੇਖਾ ਨੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਸੀ ਪਰ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਬਾਜ਼ੀ ਮਾਰ ਗਿਆ ਜਿਸਨੇ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਥਾਂ ਪਰਦੇਸ ਅਪਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਦੋਨੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਰਾਂਟੋ ਤੇ ਰਘਬੀਰ ਵੈਨਕੂਵਰ। ਰਘਬੀਰ ਦੀ ਬੇਟੀ ਰਚਨਾ ਤਾਂ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਆਵੇ ਜਦੋਂ ਮਿਲਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਰਘਬੀਰ ਨਾਲ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤੇ ਸਰਵਣ ਨਾਲ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸਾਂਝਾਂ ਤੇ ਮੂੰਹ ਮੁਲਾਹਜ਼ੇ ਦੀਆਂ।

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ 5 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਆਇਆ ਸੀ। ਲਿਆਉਣ ਵਾਲਾ ਨਵਦੀਪ ਗਿੱਲ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਢਾਈ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੀ ਤੇ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ 'ਤੂੰ ਨੀ ਬੋਲਦੀ ਰਕਾਨੇ ਤੂੰ ਨੀ ਬੋਲਦੀ, ਤੇਰੇ 'ਚ ਤੇਰਾ ਯਾਰ ਬੋਲਦਾ' ਪਰਚਾਰਨ ਵਾਲਾ ਸਮਸ਼ੇਰ ਸੰਧੂ ਵੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਿਲਣ ਆਇਆਂ ਵਿਚ ਮੁਕੰਦਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਵੀ ਸੀ ਤੇ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬੇਟਾ ਜਗਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਜਿਹੜਾ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਸੀਨੀਅਰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹੈ। ਮੁਕੰਦਪੁਰ ਮੇਰੇ ਜੱਦੀ ਪੁਸ਼ਤੀ ਪਿੰਡ ਸੋਨੀ ਦੇ ਏਨਾ ਨੇੜੇ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਦੋ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਮਹਿਮਾਨ ਨਵਾਜ਼ੀ ਮਾਣ ਚੁੱਕਿਆ ਹਾਂ। ਜਗਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸਾਥਣ ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਉਥੋਂ ਵਾਲੇ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਦੀ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਹੈ। ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਦਰਿਆ ਦਿਲ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ। ਬੇਟੇ ਅਮਰਦੀਪ ਦੇ ਅਚਾਨਕ ਚਲਾਣੇ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੋਰਨਾ ਮੂਲ ਮੰਤਵ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੁਕੰਦਪੁਰ ਵਾਲਾ ਕਾਲਜ ਤੇ ਸਕੂਲ ਅਮਰਦੀਪ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਹੈ।

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲੀਏ ਤਾਂ ਡਾ.ਐਸ.ਐਸ. ਜੌਹਲ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਵਡਾ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਮੇਰਾ ਕੁਲੀਗ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੁਕੰਦਪੁਰ ਉਸਦਾ ਸਹੁਰਾ ਪਿੰਡ ਹੈ। ਮੈਂ ਦੇ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਸਰਵਣ ਤੋਂ

ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਤੇ ਮਿੱਤਰ ਪਿਆਰੇ

ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਵੀ ਸੋਟੀ ਫੜ ਲਈ ਹੈ। ਉਹੀਓ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਢੁੱਡੀਕੇ ਵਾਲੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਦੀ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲੀ ਛੁਡਵਾ ਕੇ ਮੁਕੰਦਪੁਰ ਵਾਲੇ ਕਾਲਜ ਦਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਬਣਾ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੋੜਦਾ। ਉਹ ਇਸ ਕਾਲਜ ਦੀ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰੈਜੀਡੈਂਟ ਸੀ।

ਮੁਕੰਦਪੁਰ ਦੇ ਜ਼ਿਕਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਵਾਨੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਉਹ ਸਫਰ ਵੀ ਚੇਤੇ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਲੁਦੇਹਾਣੇ ਦੀ ਸਮਰਾਲਾ

ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਲੱਸੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮੱਖਣ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭੁੱਲਦੀ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਵਾਲਾ ਘਰ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਅਜੀਤ ਵਿਚ ਹਮਦਰਦ ਹੁਰਾਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਵੇਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਚੇਤੇ ਆਇਆ ਕਿ 11 ਫਰਵਰੀ 1966 ਨੂੰ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਤਿੰਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਬਰਾਤ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਹਿੱਤ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਵਿਚ ਬਠਾਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਹਮਦਰਦ ਵੀ ਸਨ। ਬਾਕੀ ਦੀ ਬਰਾਤ ਤਾਂ ਬੱਸ ਵਿਚ ਸੀ ਤੇ ਮੇਰੀ ਕਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਵਾਲੇ ਪਤਵੰਤੇ

ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਤੱਕਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਉੱਕਾ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। 'ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਗੁਰਬਚਨ ਜਗਤ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ।' ਬਰਜਿੰਦਰ ਨੇ ਗੱਲ ਮੁਕਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਗੁਰਬਚਨ ਜਗਤ ਦੇ ਸਾਥੀ ਸੁਰਜੀਤ ਨਾਲ ਮੇਲ ਜੋਲ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਬਰਜਿੰਦਰ ਹੁਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਤੁਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਗੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਈਂਦ ਕੀਤੀ ਮੈਂ ਹਾਂ ਕਰਾਂ। ਜਦ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਹੋਰ ਆਵਾਜ਼

ਤਹਿਸੀਲ ਵਿਚ ਪੈਂਦੀ ਖੰਨਾ ਮੰਡੀ ਤੋਂ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਫਗਵਾੜਾ ਜੰਕਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬੰਗਾ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਡੀ ਫੜਨੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਫਗਵਾੜਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਬੋਲ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਚੇਤੇ ਹਨ, 'ਮਿਲਾਪ, ਪ੍ਰਤਾਪ, ਪਰਭਾਤ, ਅਜੀਤ ਅਖਬਾਰ ਏ।' ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ 'ਅਜੀਤ' ਦਾ ਹੀ ਬੋਲ ਬਾਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਬੱਬ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਜੀਤ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਡਾ. ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਹਮਦਰਦ ਦੀ 110ਵੀਂ ਜਨਮ ਤਿਥੀ 1 ਜਨਵਰੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਦੀ ਅਜੀਤ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਚੇਤੇ ਆਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਬੰਗਾ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਸੋਨੀ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਸਤੇ ਪਿੰਡ ਮਠਵਾਲੀ ਪੱਦੀ ਦਾ ਸੀ। ਉਥੇ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਉਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਘਰ ਲਭ ਰਖਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਲੱਸੀ ਮੰਗ ਕੇ ਆਪਣੇ ਲੜ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਪਰਾਂਠੇ ਖਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਝ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਲਿਆਂਦੇ ਪਰਾਂਠੇ ਏਨੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਸ ਘਰ ਦੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਖਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਉਸ ਘਰ ਵਾਲੀ ਸੁਆਣੀ

'ਅਜੀਤ' ਵਾਲੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਹਮਦਰਦ, 'ਅਕਾਲੀ ਪੱਤ੍ਰਕਾ' ਵਾਲੇ ਸ਼ਾਦੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰ ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਨ। ਮੈਂ ਲਾੜਾ ਵੀ ਸਾਂ ਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਵੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਏਦਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਦੇਸ਼ ਸੇਵਕ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਤੀਹ ਸਾਲ

'ਅਜੀਤ' ਦੀ ਗੱਲ ਚੱਲੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਸੇਵਕ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਵੀ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਜਾਰੀ ਹੋਇਆ ਤੀਹ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਸਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸਦੀ ਸੰਪਾਦਕੀ ਸੌਂਪੀ ਸੀ। 'ਸਿਰਜਣਾ' ਵਾਲੇ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਸੁਝਾਇਆ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਸਦੀ ਸੂਹ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਦਿਨ ਅਜੀਤ ਦੇ ਦਫਤਰ ਜਲੰਧਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਮਦਰਦ ਕੋਲ ਬੈਠਿਆਂ ਦੇ ਮਿੱਟ ਹੋਏ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਸੰਪਾਦਕੀ ਅਮਲੇ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਫੋਨ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਮੈਂ ਸੁਰਜੀਤ ਵਾਲੀ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਦਾ ਸੰਪਾਦਕ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨਹੀਂ।

ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵਲ ਸਵਾਲੀਆ

ਆਈ, 'ਨਾਂਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ।' ਪੰਜ ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਸੁਰਜੀਤ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਸੱਦਾ ਵੀ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਨਵੇਂ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਸੰਪਾਦਕੀ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਜਿਸਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾਇਆ ਭਾਵੇਂ ਮੰਗਤ ਰਾਮ ਪਾਸਲਾ ਦਾ ਦੋਸਤ ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਬੀਕਾ ਤੇ ਸਾਥੀ ਹਰਕੰਵਲ ਸਿੰਘ ਗਾਹ-ਏ-ਬਗਾਹੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਮੇਰੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਵਧੀਆ ਰਿਹਾ ਉਦੋਂ ਵੀ ਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਜਦੋਂ ਡੇਢ ਦਹਾਕਾ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਥੀ ਸੁਰਜੀਤ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਦੋ ਟੋਲੇ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪੋ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਹੋਣ, ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਭਲਾ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਦੋਨਾਂ ਕੋਲ ਦੇ ਪੜ੍ਹਕਾਵਾਂ ਹਨ। ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੇਸ਼ ਸੇਵਕ ਤੇ ਮਾਸਕ ਸੰਗਰਾਮੀ ਲਹਿਰ। ਧਾਰਨਾ ਇਕੋ ਹੈ। ਅਗਾਂਹਵਧੂ।

ਦੋ ਬੀਬੀਆਂ ਦਾ ਤੁਰ ਜਾਣਾ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਖਬਰਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੇਰੇ ਨਿੱਜ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਤਾਈਂ ਦੀ ਨੂੰਹ ਰਾਜਦੀਪ ਕੌਰ ਚੱਲ ਵਸੇ ਹਨ। ਉਹੀਓ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਜੱਦੀ ਪੁਸ਼ਤੀ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਫੋਨ: 91-98157-78469
Sandhugulzar@yahoo.com

ਪਿੰਡ ਦੀ ਘੁੰਡ ਕੱਢ ਕੇ ਤੇ ਘੱਗਰਾ ਪਹਿਨ ਕੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੀ ਰਾਜਪੂਤੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਸਦਾ ਇਹ ਲਾਭ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਮੈਦਾਨ ਸਾਫ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਰਾਹ ਸਾਫ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮੇਰੀ ਭਾਬੀ ਰਾਜਦੀਪ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਤਾਂ ਕੀ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸਿੱਖ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨੂੰਹਾਂ ਬਣਨ ਲਈ ਵੀ ਇਹ ਬੰਦਸ਼ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਦੁਜੀ ਖਬਰ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਨਿੱਜ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤ੍ਰੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਬੈਂਸ ਦਾ ਅਚਾਨਕ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕੱਲ੍ਹ ਤੱਕ ਉਸਦੇ ਮੋਹਾਲੀ ਵਾਲੇ ਘਰ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮਹਿਫਲਾਂ ਲਗਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਸਦੇ ਪਹਿਲੇ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਨਾਂ 'ਇਹ ਰਾਤ ਜਾਗਦੀ ਹੈ' ਸੀ ਤੇ ਅੰਤਲੇ ਦਾ 'ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ' ਜਿਸਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਸਮਾਂ ਸਥਾਨ ਲੱਭਣਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਦੋਵੇਂ ਨੱਬੇ ਨੂੰ ਢੁਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਭੋਗਣਾ ਪਿਆ। ਮੈਂ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ!

ਅੰਤਿਕਾ

ਪਰਿਵਾਰਕ ਤਾਣਾ ਬਾਣਾ॥
ਮੇਰਾ ਪੈਰ ਪਿਛਾਂਹ ਨੂੰ ਜਾਵੇ
ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਛੱਡ ਕੇ

ਜੱਗ ਜੀਉਣ ਵੱਡੀਆਂ ਭਰਜਾਈਆਂ
ਪਾਣੀ ਮੰਗੇ ਦੁੱਧ ਦਿੰਦੀਆਂ

ਲਾਈ-ਲੱਗ ਨਾ ਹੋਵੇ ਘਰ ਵਾਲਾ
ਚੰਦਰਾ ਗਵਾਂਢ ਚੂਬੁਰਾ

ਚੱਲ ਚੱਲੀਏ ਜਰਗ ਦੇ ਮੇਲੇ
ਮੁੰਡਾ ਤੇਰਾ ਮੈਂ ਚੁੱਕ ਲੂੰ।

ਆਇਰਨ ਲੇਡੀ ਭੈਣ ਕੁਮਾਰੀ ਮਾਇਆਵਤੀ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ਮਈ ਜੀਵਨ

ਭੈਣ ਕੁਮਾਰੀ ਮਾਇਆਵਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ 'ਆਇਰਨ ਲੇਡੀ' ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਚਾਰ ਵਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ (ਬੀ.ਐੱਸ.ਪੀ.) ਦੀ ਸੁਪ੍ਰੀਮੋ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ 15 ਜਨਵਰੀ 1956 ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਇੱਕ ਨਿਮਨ-ਆਮਦਨ ਵਾਲੇ ਦਲਿਤ (ਜਾਟਵ) ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾਸ ਇੱਕ ਪੋਸਟ

ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਸੁਲਹਾਣੀ
ਫੋਨ: 98721-55120

ਆਫਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਨ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਰਾਮ ਰਤੀ ਘਰ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਨੌਂ ਭੈਣ-ਭਰਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਮਾਇਆਵਤੀ ਜੀ ਨੇ ਗਰੀਬੀ ਅਤੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਕਲਿੰਦੀ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਬੀ.ਏ. (1975), ਵੀ.ਐੱਮ.ਐੱਲ.ਜੀ. ਕਾਲਜ ਗਾਂਧੀਆਬਾਦ ਤੋਂ ਬੀ.ਐੱਡ. (1976) ਅਤੇ ਲਾਅ ਫੈਕਲਟੀ ਤੋਂ ਐੱਲ.ਐੱਲ.ਬੀ. (1983) ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕ ਵਜੋਂ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ (ਆਈ.ਏ.ਐੱਸ.) ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਪਰ 1977 ਵਿਚ ਬਹੁਜਨ ਨੇਤਾ ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ।

ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਤਿਆਗ, ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਸਮਰਪਣ

ਮਾਇਆਵਤੀ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਤੇ ਤਿਆਗ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਆਹ ਨਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਜੀਵਨ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਦਲਿਤ ਉਥਾਨ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਕਥਾ ਮੇਰੇ ਸੰਘਰਸ਼ਮਈ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਬਹੁਜਨ ਮੂਵਮੈਂਟ ਕਾ ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ (ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ) ਅਤੇ ਏ ਟ੍ਰੈਵਲੋਗ ਆਫ ਮਾਈ ਸਟ੍ਰੱਗਲ-ਰਿਡਨ ਲਾਈਫ (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ) ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੀ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ (1984) ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ 2001 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ। 2003 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਗਰੀਬਾਂ ਲਈ ਫੰਡ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹੋਏ ਅਨੇਕਾਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸਸਕਾਰ ਖੁਦ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਰਵਾਇਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਹ ਲਿੰਗ ਭੇਦਭਾਵ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 1989 ਵਿਚ ਬਿਜਨੌਰ ਤੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੀ.ਵੀ. ਨਰਸਿਮਹਾ ਰਾਓ ਵਰਗੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ 'ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਅਚੰਭਾ' ਕਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਰਾਜਨੀਤਕ ਹਾਲਾਤ ਕਾਰਨ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਰਪਣ ਦਲਿਤਾਂ, ਪਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਲਈ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਬਰੋਹ ਜੀ' (ਭੈਣ ਜੀ) ਵਜੋਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ:

ਭੈਣ ਕੁਮਾਰੀ ਮਾਇਆਵਤੀ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਚਾਰ ਮੌਕੇ ਸੰਭਾਲੇ: ਪਹਿਲਾ ਮੌਕਾ (3 ਜੂਨ 1995 ਤੋਂ 18 ਅਕਤੂਬਰ 1995), ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬੀ.ਜੇ.ਪੀ. ਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ

ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਸਰਤ ਸਮਰਥਨ ਨਾਲ) ਦੂਜਾ ਮੌਕਾ (21 ਮਾਰਚ 1997 ਤੋਂ 21 ਸਤੰਬਰ 1997), ਤੀਜਾ (3 ਮਈ 2002 ਤੋਂ 29 ਅਗਸਤ 2003) ਅਤੇ ਚੌਥਾ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਮਾ (13 ਮਈ 2007 ਤੋਂ 7 ਮਾਰਚ 2012), ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪੂਰੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਕੀਤੇ - ਇਹ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇੱਕ ਰਿਕਾਰਡ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਰਾਜ ਦੀ ਜੀ.ਡੀ.ਪੀ. ਵਿਕਾਸ ਰੇਟ 17 ਫੀਸਦੀ ਤੱਕ

ਪਹੁੰਚੀ, ਅਪਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਕਮੀ ਆਈ ਅਤੇ ਦੰਗੇ ਘੱਟ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਵੀ ਮਿਲੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਮੁੱਖ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਲਿਆਣ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:

ਦਲਿਤ ਅਤੇ ਪਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਲਈ ਸਮਾਜਿਕ ਯੋਜਨਾਵਾਂ:

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਗ੍ਰਾਮ ਵਿਕਾਸ ਯੋਜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ 24,716 ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਬਹੁਲਤਾ ਵਾਲੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ, ਵਿਦਿਆ ਅਤੇ ਸੜਕਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋਇਆ। 2010 ਵਿਚ 5,596 ਐੱਸ.ਸੀ./ਐੱਸ.ਟੀ. ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵੰਡੀ ਗਈ। ਸੰਤ ਰਵਿਦਾਸ ਕਲਾ ਸਨਮਾਨ ਅਵਾਰਡ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਵਿਤਰੀ ਬਾਈ ਫੂਲੇ ਬਾਲਿਕਾ ਸਿੱਖਿਆ ਮਦਦ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ 10 ਲੱਖ ਮੁਸਲਿਮ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਬਾਲਿਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਈਕਲ ਵੰਡੇ। ਮਹਾਂਮਾਇਆ ਗਰੀਬ ਬਾਲਿਕਾ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ ਗਰੀਬ ਬਾਲਿਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਲਈ ਆਰਥਿਕ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ।

ਅਵਕਾਸ ਵਿਕਾਸ: ਯਮੁਨਾ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਵੇਅ (165 ਕਿਲੋਮੀਟਰ, ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਆਗਰਾ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ), ਗੰਗਾ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਵੇਅ (1,047 ਕਿਲੋਮੀਟਰ, 30,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ) ਅਤੇ ਨੋਇਡਾ ਮੈਟਰੋ (557 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਵਿਚ) ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ। ਬੁੱਧ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਰਕਟ ਬਣਾਇਆ, ਜਿੱਥੇ 2011 ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ ਗ੍ਰੈਂਡ ਪ੍ਰੀ ਹੋਇਆ। ਗੌਤਮ ਬੁੱਧ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਤੇ ਡਾ. ਸਕੁੰਤਲਾ ਮਿਸਰਾ ਨੈਸ਼ਨਲ ਰੀਹੈਬਿਲੀਟੇਸ਼ਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ (ਵਿਕਲਾਂਗ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ) ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ।

15 ਜਨਵਰੀ ਜਨਮ ਦਿਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਕਲਿਆਣ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ:

ਸ੍ਰੀ ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਗਰੀਬ ਆਵਾਸ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ 90,000 ਸਸਤੇ ਘਰ ਬਣਵਾਏ। ਲਖਨਊ ਵਿਚ 63.5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਸੈਟੇਨਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਅਤੇ ਗ੍ਰੇਟਰ ਨੋਇਡਾ ਵਿਚ 500 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ ਮਲਟੀ-ਸਪੈਸ਼ਲਿਟੀ ਹਸਪਤਾਲ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਵਧਾਈ ਅਤੇ ਚੀਨੀ ਵਪਾਰ ਲਈ ਆਧੁਨਿਕ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਬਣਾਈ।

ਦਲਿਤ ਜਾਗ੍ਰਤੀ ਅਤੇ ਸਮਾਰਕ: ਅੰਬੇਡਕਰ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਾਰਕ (2012 ਵਿਚ ਖੋਲ੍ਹਿਆ), ਰਾਸ਼ਟਰੀਆ ਦਲਿਤ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਥਲ ਅਤੇ ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ ਗ੍ਰੀਨ ਈਕੋ ਗਾਰਡਨ (2011 ਵਿਚ) ਵਰਗੇ ਸਮਾਰਕ ਬਣਵਾਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦਲਿਤ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ 2,500 ਤੋਂ 6,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜੋ ਦਲਿਤ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਜੀਵੰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ 30 ਫੀਸਦੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਕੋਟੇ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਵੀ ਕੀਤੀ।

ਭੈਣ ਕੁਮਾਰੀ ਮਾਇਆਵਤੀ ਜੀ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਨੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਅੱਜ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਸਮਰਪਣ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਅਸੰਭਵ ਨਹੀਂ।

ਜੈ ਭੀਮ! ਜੈ ਭਾਰਤ!

ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਜਿਹੇ 'ਗੁਨਾਹਗਾਰ' ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ...!

ਗੱਲ ਇੱਥੋਂ ਕੂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਈਏ-ਜਦੋਂ ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਭਾਈ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਖੁਫਾ ਹੋ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਕੇ ਘਰੇ ਜਾ ਬੈਠੇ, ਤਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸਤੀਫਾ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਮਨਾਉਣ ਗਏ ਕਦੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਜ਼ੋਰ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਕਦੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵਾਸਤੇ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਜਦ ਧਾਮੀ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਆਪਣੇ ਹੋਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨਾਲ ਧਾਮੀ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਮਨਾਉਣ ਗਏ ਕਿ ਸਾਡੀ ਪਦਵੀ ਦੀ ਸਰਬਉੱਚਤਾ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰਕੇ ਧਾਮੀ ਜੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਤੁਰ ਹੀ

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲ ਪੁਰ
ਫੋਨ: 001-408-905-5517
tsdupalpur@yahoo.com

ਪੈਣਗੇ! ਸਮੁੱਚਾ ਪੰਥ ਉਦੋਂ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਜਦ ਧਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਤਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰੇ ਜਾ ਕੇ 'ਬੰਦ ਕਮਰਾ ਮੀਟਿੰਗ' ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸੇ ਵੇਲੇ 'ਬੀਬੇ ਰਾਣੇ' ਬਣ ਕੇ ਮੁੜ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਸੰਭਾਲਣ ਤੁਰ ਪਏ ਸਨ! ਹੁਣ ਭਾਈ ਧਾਮੀ ਜੀ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਰਬਉੱਚਤਾ ਦਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾ ਰਹੇ ਹਨ!

'ਨਮਕ ਹਲਾਲ ਨਾਥ ਕਾ ਕਰੀਏ
ਗੁਰੂ ਰੱਬ ਤੋਂ ਕਦੇ ਨਾ ਡਰੀਏ!'
ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ 'ਸਾਚੀ ਸਾਖੀ' ਦੇ ਲੇਖਕ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਆਈ.ਸੀ.ਐਸ ਨੂੰ ਬੜੇ ਮਾਣ ਸਤਿਕਾਰ

ਨਾਲ 'ਨੈਸ਼ਨਲ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਫ ਸਿੱਖਿਜ਼ਮ' ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਭੇਂਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਸਿਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਨਿਜ਼ਾਮ ਅਤੇ ਗੋਲੂਕਾ ਬਾਰੇ ਇਕ 'ਪੈਰੋਡੀ' ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜੋ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਕਵੀ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲਿਖੇ ਕਬਿਤ ਦੀ ਤਰਜਮਾ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਬਿਤ ਇੰਜ ਹੈ-

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਹਮਾਰੀ ਰਹੈ ਸੇਵਾ ਚੰਦਾ ਜਾਰੀ ਰਹੈ,
ਸੰਘ ਨਾਲ ਯਾਰੀ ਬੋਲੇ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਕੇ।
ਸਿੱਖੀ ਕੀ ਨਾ ਬਾਤ ਚਲੇ ਪੰਥ ਕੀ ਨਾ ਗਾਥ ਚਲੇ,
ਲੂਟ ਦੇਨੇ ਹਾਥ ਚਲੇ ਸੰਗ ਸਾਜ-ਬਾਜ ਕੇ।
ਅਕਾਲ ਕੀ ਨਾ ਗੱਲ ਰਹੇ ਇੱਕੋ 'ਕਾਲੀ ਦਲ ਰਹੇ,
ਨਿੱਤ ਤਰਬੱਲੀ ਰਹੇ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ ਗਾਜ ਕੇ।
ਝੰਡੀ ਵਾਲੀ ਕਾਰ ਰਹੇ ਫੂਲਨ ਕੇ ਹਾਰ ਰਹੇ,
ਗੋਲੂਕੇਂ ਭਰਪੂਰ ਕਰੇਂ ਸਿੱਖ ਭਾਜ ਭਾਜ ਕੇ।
ਪੰਥ ਕੇ ਦਰਦ ਹਿਤ ਬੁੱਧੀ ਕੀ ਜੋ ਸੋਧ ਦੇਵੈ,
ਨਿਕਟ ਨਾ ਆਣੇ ਪਾਵੈ ਰਾਜ-ਭਾਗ ਕਾਜ ਕੇ।
'ਜਥੇਦਾਰ' ਕਹਿਤ ਬਿਰਾਜੇ ਮਤ ਭਾਜੇ ਸਿੱਖੇ,
ਝੂਲਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਰਹੈ ਪੰਥ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ!

ਅਗਲੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲਾ ਖਾਲਸਾ ਸਾਜਨਾ ਦਿਵਸ ਮੌਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ 'ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਖਾਲਸਾ' ਐਵਾਰਡ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਇਕ ਲੇਖ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਕਿਤੇ ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਗਏ। ਉਥੇ ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਵਜੋਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸੋਨੇ ਚਾਂਦੀ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਆਦਿ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਦਰ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਵੰਡਦੇ ਹਨ? ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਦਿਨ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਉੱਤੇ ਅਸੀਂ ਭਗਵਾਨ ਜੀ ਕੀ ਮੂਰਤੀ ਅੱਗੇ ਇਕ ਗੋਲ ਚੱਕਰ ਲਗਾਏ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਚੜ੍ਹਤ ਕੀ ਮਾਇਆ ਕੋ ਬੋਤਾ ਉਪਰ ਉਛਾਲਦੇ ਹਾਂ। ਜੋ ਮਾਇਆ ਚੱਕਰ ਮੈਂ ਪੜੇ ਵੇਹ ਹਮਾਰੀ, ਜੋ ਚੱਕਰ ਸੇ ਬਾਹਰ ਗਿਰੇ ਵੇਹ ਭਗਵਾਨ ਜੀ ਕੀ

ਹੋਤੀ ਹੈ!

ਕਹਿੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੇ ਫਿਰ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੋਤਵਾਂ ਪੁੱਛ ਲਿਆ ਕਿ ਆਪ ਸਿੱਖ ਭਾਈਓਂ ਕੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਮੇਂ ਭੀ ਸੁਨਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਚੜ੍ਹਾਵਾ ਚੜ੍ਹਤਾ ਹੈ, ਵੇਹ ਲੋਕ ਉਸੇ ਕੈਸੇ ਬਾਂਟਤੇ ਹੈ? ਖੁੱਲ੍ਹ ਡੁੱਲ੍ਹ ਅਤੇ ਬੇਬਾਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਿਅੰਗਮਈ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ-

'ਪੰਡਤ ਜੀ ਹਮਾਰੇ ਯਹਾਂ ਐਸੇ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਕਿ ਇਕੱਤਰ ਹੁਈ ਮਾਇਆ ਉਪਰ ਕੋ ਉਛਾਲਤੇ ਹੈਂ। ਜੋ ਮਾਇਆ ਨੀਚੇ ਗਿਰੇ ਵੇਹ ਪੁਜਾਰੀਓਂ ਕੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਜੋ ਉਪਰ ਰਹਿ ਜਾਏ ਵੇਹ ਭਗਵਾਨ ਜੀ ਕੀ!'

ਤੀਸਰੀ ਗੱਲ ਗਿਆਨੀ ਜਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ ਜੀ ਵੇਲੇ ਦੀ ਜਦ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਨ।

ਸੰਨ 2002 ਵਿਚ ਗੁਰੂਸ਼ੰਕਰ ਲਾਗਲੇ ਡੇਰੇਦਾਰ ਧਨਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਬਾਬੇ ਦੀ ਚਰਿਤ੍ਰਹੀਣ ਕਰਤੂਤ ਵਿਰੁੱਧ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸਿੰਘ ਪੀਤਤ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਵੇਦਾਂਤੀ ਜੀ ਪਾਸ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਲੈ ਕੇ ਗਏ। ਵੇਦਾਂਤੀ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਖਲਾਕਹੀਣ ਧਨਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੋਸ਼-ਮੁਕਤ ਕਰਦਿਆਂ 'ਕਲੀਨ-ਚਿੱਟ' ਦੇ ਦਿੱਤੀ।

ਦੁਖੀ ਪਰਿਵਾਰ ਉੱਘੇ ਸਿੱਖ ਵਕੀਲ ਸਰਦਾਰ ਨਵਕਿਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੱਦਦ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਨੇ 'ਬਾਬੇ' ਨੂੰ ਦਸ ਸਾਲ ਲਈ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਉਦੋਂ ਨਾ ਤਾਂ ਵੇਦਾਂਤੀ ਜੀ ਨੇ ਪੀਤਤ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਵਰਜਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਿੱਖ ਵਕੀਲ ਸ. ਨਵਕਿਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਕਿ ਧਨਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਮਸਲਾ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨਬੇਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਸ 'ਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ!

ਸਨਿਮਰ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੀ 'ਵਕਾਲਤ' ਵਜੋਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਿਜੀ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪੰਥਕ ਦਰਦ ਦੀ ਐਨੁਕ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ! ਕਿਉਂ ਕਿ ਦਾਸ ਜਮਾਦਰੂ ਅਕਾਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਵਜੋਂ ਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਰੁਖ਼ਸਤ ਹੋਣ ਦਾ ਅਭਿਲਾਸੀ ਹੈ! ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਇਕ ਅਦਨਾ ਜਿਹਾ ਸਾਬਕਾ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ ਨਾਤੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨਾਂ ਵਿਚ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਕਾਲੀ-ਬੋਲੀ ਹਨੇਰੀ ਚਲਦੀ ਦੇਖ ਕੇ ਖਲੀਲ ਜਿਬਰਾਨ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅੱਗੇ ਅਜਿਹੀ ਅਰਜ਼ੋਦਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ-

'ਓ ਅਮਰ ਜੋਤ ਈਸਾ ਮਸੀਹ! ਦੁਬਾਰਾ ਇਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਮ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਰਮ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿਉ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਪਾਰ ਦਾ ਅੱਡਾ ਬਣਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪਾਖੰਡ ਅਤੇ ਝੂਠ ਦੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਨਾਗ ਕੁਰਬਲ ਕੁਰਬਲ ਕਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ!'

(ਖਲੀਲ ਜਿਬਰਾਨ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਦਿਲ ਦੇ ਭੇਦ' ਦਾ ਸਫਾ 90)

'ਦੀਵਾਰ ਕਯਾ ਗਿਰੀ ਮਿਰੇ ਖਸਤਾ ਮਕਾਨ ਕੀ
ਲੋਗੋਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸਹਨ ਮੇਂ ਰਸਤੇ ਬਨਾ ਲਿਯੇ!' (ਸਹਨ-ਵਿਹਤਾ)

-ਸਬਤ ਅਲੀ 'ਸਬਤ'

ਕੋਈ ਡਾਲੀਆਂ 'ਚੋਂ ਲੰਘਿਆ ਹਵਾ ਬਣ ਕੇ...

ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ ਦੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਬਿਲਕੁਲ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੋਇਆ, ਜਦ ਸਾਡੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਖੇ 'ਜੰਗ ਏ ਆਜ਼ਾਦੀ' ਦਾ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਟਰਿੱਪ ਬਣਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਇਲਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇੰਨਾ ਖਾਸ ਤੇ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਗੈਲਰੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਸਤੀਆਂ ਦੀ

ਮੋਨਿਕਾ ਕਟਾਰੀਆ
ਫੋਨ: 62390-27026

ਕਾਨਫਰੰਸ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬਾਰੇ ਵੀ ਲੈਕਚਰ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ, ਐੱਮ.ਏ. ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸਟੂਡੈਂਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮਿਲ ਗਈ। ਕਮਰੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਸੁਣ ਵੀ ਰਹੇ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੋਟ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਅਚਾਨਕ ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਪਈ, ਜਿਸਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਈ, ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਨ: ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਇਹ ਨਾਮ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਰੂਹ ਨੂੰ ਸਕੂਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੈਂ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਫੈਨ ਹਾਂ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਪਸੰਦੀਦਾ ਕਵੀ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਾਤਰ ਦੇਖਣਾ ਹੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਈਵ ਸੁਣਨ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਕੰਨਾਂ 'ਤੇ ਯਕੀਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਸੱਚ ਸੀ।

ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਹੀ ਸੋਚ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਬਸ ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇ, ਪਾਤਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਫੋਟੋ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ, ਬਸ ਇੱਕ ਫੋਟੋ। ਜਿਵੇਂ ਅਰਜਨ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਮੱਛੀ ਦੀ ਅੱਖ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਸੀ, ਉਵੇਂ ਮੇਰਾ ਸਾਰਾ ਧਿਆਨ ਪਾਤਰ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਸੀ, ਕਿ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਬੈਠ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਿਸ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਇਕੱਲੇ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤੇ ਮੈਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇਰੀ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜਾ ਬੈਠੀ, 'ਸਰ ਐਂਟੋਗਰਾਫ ਪਲੀਜ਼', 'ਜ਼ਰੂਰ ਪੁੱਤਰ! ਤੁਹਾਡਾ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ', ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਆਪਣਾ

ਨਾਮ ਸੁਣਨਾ ਆਟੋਗ੍ਰਾਫ ਲੈਣਾ, ਇਹ ਉਹ ਪਲ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਅਲਫਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਡਾਇਰੀ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ 'ਪਿਆਰੀ ਮੋਨਿਕਾ ਵਾਸਤੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ' ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਗੱਲ ਕਰਦੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਭੀਤ ਆ ਜੁੜੀ।

ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਾਵਾਂ ਵੇਖਣ ਲੱਗੇ, ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰੋ. ਡਾ. ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੱਟੂ, ਜੋ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਫਿਲਮ ਨਿਰਮਾਤਾ ਵੀ ਹਨ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਏ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਕਟਾਰੀਆ ਬੱਚੇ ਤੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਰਿਸਰਚ ਪੇਪਰ ਲਈ ਕੁਝ ਅਹਿਮ ਵਿਚਾਰ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ, ਚਲੋ ਆਓ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਸਰ ਜੀ ਇੱਥੇ? ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ।

ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ, ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਪਾਤਰ ਸਾਹਿਬ ਖੜੇ ਸਨ, ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਪਾਤਰ ਸਾਹਿਬ ਸਾਡੀ ਸਟੂਡੈਂਟ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ (ਮੇਰੇ ਰਿਸਰਚ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਦਸਦੇ ਹੋਏ) 'ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜ਼ਰੂਰ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਇਸ ਲਈ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਮੌਕਾ ਗਵਾਉਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦੀ, ਸੋ ਹਿੰਮਤ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਇੰਟਰਵਿਊ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਵੱਡਾ ਉਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਖੜੇ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਮਹਿਸੂਸ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇਵੇ। ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨਾਲ ਮੈਂ ਖੜੀ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਰਿਸਰਚ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੜੀ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤੇ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਆਖਿਆ, ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸਾਡਾ ਵਰਤਮਾਨ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦੋਨੋਂ ਸਿਰਜਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਅੰਦਰ ਉੱਚਾ ਉੱਠਣ ਅਤੇ ਡਿੱਗਣ-ਦੇਵੇਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉੱਚਾ ਉੱਠਣ ਵੱਲ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜੇ ਅਸੀਂ ਚੰਗੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹੀਏ, ਚੰਗੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਏ, ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਆਪਣੇ ਫੋਨ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਵਕਤ ਜ਼ਰੂਰ ਬਿਤਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਿੱਤੇ-ਮੱਥੇ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਮੈਨੂੰ ਪਾਤਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਚਨਾ ਯਾਦ ਆ ਗਈ:

ਜੇ ਕਿਧਰੇ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਫੁੱਲ ਬਣ ਕੇ ਖਿੜ ਹੀ ਜਾਓ
ਕਿ ਦਲਦਲ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਇੱਕ ਇਹ ਵੀ ਤਰੀਕਾ ਹੈ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰਲ ਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਨਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਣਮੁੱਲੇ ਵਿਚਾਰ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਤੋਂ

ਅਨੁਭਵ ਕੀਤੇ, ਪਾਤਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਾਦਗੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਅਤੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ ਸਾਫ ਝਲਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ, ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਬਿਰਖ ਦੀ ਉਸ ਠੰਡੀ ਛਾਂ ਵਰਗੇ ਜਾਪੇ, ਜਿਸਦੀ ਸਾਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲੋੜ ਹੈ। ਪਾਤਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸਾਡੇ ਲਈ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਉਹ ਅਣਮੁੱਲੀ ਦੇਣ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਸਿਖਰਾਂ ਤਕ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋਈ ਦਸ ਕੁ ਮਿੰਟ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ

ਜਾਂ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਹਿ ਲਓ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਕੁ ਮਿੰਟਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਪਹਿਚਾਣ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ। ਅੱਜ ਵੀ ਜਦ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੱਸਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਾਤਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲ ਚੁੱਕੀ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਭ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ, ਹੈਂ ਸੱਚੀਂ। ਸੱਚਮੁਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ, ਗੱਲ ਕਰਨਾ, ਮੇਰੀ ਖੁਸ਼ਨਜੀਬੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਲਾਂ 'ਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਵਕਤ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਸੀ:

ਕੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਸ਼ਾਇਰ ਦੀ
ਜਿਸ ਮੈਨੂੰ ਹਨੇਰੇ 'ਚੋਂ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਬਿਨਾ ਦਿੱਤਾ
ਜਿਸਨੂੰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ ਸਿਰਫ਼ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ
ਇਸ ਕਾਇਨਾਤ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ
ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਯਕੀਨ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ 'ਤੇ
ਜਦ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸੀ ਮਿਲਿਆ
ਇਕ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ, ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਖੜਾ ਦਿੱਤਾ
ਡਰਿਆ ਸੀ ਦਿਲ ਇੱਕ ਵਾਰ ਮੇਰਾ ਵੀ
ਕੰਬੀਆਂ ਸੀ ਬੁਲੀਆਂ ਫਤਿਹ ਬਲਾਉਣ ਲੱਗਿਆਂ
ਅੱਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਪੁੱਤਰ ਆਖ ਬੁਲਾ ਦਿੱਤਾ

ਜਨਮ ਦਿਨ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਮੇਰਾ ਡਰ ਸਭ ਖੰਭ ਲਗਾ ਉਡਾ ਦਿੱਤਾ
ਬਣ ਗਈ ਸੀ ਮੈਂ ਵੀ ਉਦੋਂ 'ਕਟਾਰੀਆ' ਤੋਂ
ਪਾਤਰ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ
ਕੁਝ ਪਲ-ਛਿੱਟਾਂ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨੇ
ਮੈਨੂੰ ਆਮ ਤੋਂ ਖਾਸ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ
ਮੇਰੇ ਲਈ ਉਹ ਸਖਸ਼ ਖਰੇ ਸੋਨੇ ਵਰਗਾ ਸੀ
ਮਾਤਰ ਇੱਕ ਝਲਕ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਲਿਸ਼ਕਾ ਦਿੱਤਾ
ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਿਹਾ ਸੀ,
ਉਸ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਅਜਿਹੀ ਪੀੜ ਸੀ:

ਸੁੰਨੇ ਸੁੰਨੇ ਰਾਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕੋਈ ਪੈੜ ਏ,
ਦਿਲ ਹੀ ਉਦਾਸ ਹੈ ਜੀ ਬਾਕੀ ਸਭ ਖੈਰ ਏ
ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ
ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਮੇਰਾ ਹੀ
ਨਹੀਂ, ਹਰ ਉਸ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਹਾਲ ਸੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ
ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ,
ਰਿਸਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਖੂਨ ਦੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਹੀ ਵਿਛੜਨ ਦਾ ਦੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,
ਅਸੀਂ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਇੱਝ ਜੁੜ ਜਾਂਦੇ
ਹਾਂ ਕਿ ਉਸਦੇ ਜਾਣ ਦੀ ਪੀੜ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।
ਪਾਤਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ,
ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰੇਮ
ਬਿਆਨਦਾ ਸ਼ੇਅਰ:

ਅਮਤੀ ਮੈਨੂੰ ਆਖਣ ਲੱਗੀ, ਤੂ ਧਰਤੀ ਦਾ ਗੀਤ ਰਹੇਗਾ
ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਪਾਤਰ, ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਸੁਰਜੀਤ ਰਹੇਗਾ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ 'ਤੇ ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਹੀ ਕਹਿਣਾ
ਚਾਹਾਂਗੀ, ਪਾਤਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਰ ਰਚਨਾ, ਹਵਾ ਵਿਚ ਲਿਖੇ
ਹਰਫ਼, ਬਿਰਖ ਅਰਜ਼ ਕਰੇ, ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਸੁਲਗਦੀ ਵਰਣਮਾਲਾ,
ਪਤਝੜ ਦੀ ਪਾਂਜੇਬ, ਸੁਰ ਜਮੀਨ ਅਤੇ ਚੰਨ ਸੂਰਜ ਦੀ ਵਹਿੰਗੀ,
ਸੂਰਜ ਮੰਦਿਰ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਆਦਿ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਵਿਚ
ਸੁਰਜੀਤ ਰੱਖੇਗੀ। ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸਦਕਾ ਅਮਰ
ਰਹਿਣਗੇ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਇੰਨਾ ਹੀ:

ਨਿੱਤ ਸੂਰਜਾਂ ਨੇ ਚੜਨਾ, ਨਿੱਤ ਸੂਰਜਾਂ ਨੇ ਲਹਿਣਾ
ਪਰਬਤ ਤੋਂ ਸਾਗਰਾਂ ਵੱਲ ਨਦੀਆਂ ਨੇ ਰੋਜ਼ ਵਹਿਣਾ
ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਮਗਰ ਘੁਮਣਾ, ਰੁੱਤਾਂ ਤੇ ਮੌਸਮਾਂ ਨੇ
ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਜੁਗੋ-ਜੁਗ, ਏਦਾਂ ਹੀ ਚੱਲਦੇ ਰਹਿਣਾ
ਰੁਕਣੀ ਨਹੀਂ ਕਹਾਣੀ, ਬੱਬੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੇ ਪਾਣੀ
ਰੂਹੋਂ ਬਗੈਰ ਸੱਖਣੇ, ਬੁੱਤ ਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਣੇ
ਪਾਣੀ ਨੇ ਰੋਜ਼ ਤੁਰਨਾ, ਕੰਡਿਆਂ ਨੇ ਰੋਜ਼ ਖੁਰਨਾ
ਖੁਰਦੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਲਾਸਾ, ਤੁਰਦੇ ਨੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਵਾਨਾ ਨੂੰ ਦਸ ਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੱਸਦੇ ਰੌਦਿਆਂ ਨੂੰ, ਤੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇ
ਅਸੀਂ ਜਾਨ ਵੱਲੋਂ ਦੀਵੇ, ਈਮਾਨ ਵੱਲੋਂ ਤਾਰੇ
ਅਸੀਂ ਦੀਵੇ ਵਾਂਗ ਬੁਝਣਾ, ਅਸੀਂ ਤਾਰੇ ਵਾਂਗ ਰਹਿਣਾ।

ਲੋਹੜੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ

ਲੋਹੜੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਉਹ ਲੋਕ ਤਿਉਹਾਰ ਹੈ ਜੋ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਤਾਰੀਖ਼ ਜਾਂ ਰਸਮ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀ ਸਮੂਹਕ ਸੋਚ, ਮੌਸਮੀ ਤਜਰਬੇ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ਼ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜ਼ਰਾਇਤੀ ਤਹਿਜ਼ੀਬ ਵਿਚ ਲੋਹੜੀ ਉਹ ਪਲ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਰਦੀਆਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਟੁੱਟਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਨੂੰ ਆਸ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਿਉਹਾਰ ਦਰਅਸਲ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਉਸ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਜੋ ਕੁਦਰਤੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੂੰ ਅਰਥ ਦੇ ਕੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ਼ ਜੋੜਦੀ ਹੈ।

ਪੁਰਾਣੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਾਲ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ

ਪ੍ਰੋ: ਅਮਾਨਤ ਗਿੱਲ

ਫੋਨ: +923004969513

ਸੂਰਜ 'ਕਮਜ਼ੋਰ' ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੜ ਤਾਕਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਲੋਹੜੀ ਦੀ ਅੱਗ ਸਿਰਫ਼ ਸਰਦੀ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਸੂਰਜ ਦੀ ਤਾਪਸ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਹੈ। ਅੱਗ ਦੇ ਗਿਰਦ ਘੇਰਾ ਪਾ ਕੇ ਬੈਠਣਾ, ਤਿਲ, ਮੂਰਮੂਰੇ, ਰਿਉਤੀਆਂ ਅਤੇ ਮੂੰਗਫਲੀਆਂ ਸੁੱਟਣਾ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੂਹਕ ਦੁਆਵਾਂ ਅਤੇ ਰਸਮਾਂ ਨਾਲ਼ ਕੁਦਰਤੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਲੋਹੜੀ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਤਿਉਹਾਰ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਉਹ ਸਾਂਝੀ ਸੋਚ ਹੈ ਜੋ ਕੁਦਰਤ, ਮੌਸਮ ਅਤੇ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਆਪਸੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦਾ ਸਲੀਕਾ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਵਿਚ, ਜਦੋਂ ਸੂਰਜ ਦੀ ਤਾਪ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਆਸ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਲੋਹੜੀ ਦੀ ਅੱਗ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਂਦੀ

ਹੈ ਕਿ ਹਨੇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੌਸ਼ਨੀ ਜ਼ਰੂਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਲੋਹੜੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੂਰਜ ਨਾਲ਼ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਿਸਾਨ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਅਸਲ ਤਾਕਤ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਯਕੀਨ ਆਮ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਸੂਰਜ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਬੰਜਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਲੋਹੜੀ ਦੀ ਅੱਗ ਦਰਅਸਲ ਉਸੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ, ਜੋ ਨੰਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਵੀ ਤਾਪ, ਰੌਸ਼ਨੀ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਲੋਹੜੀ ਨਾਲ਼ ਫਸਲ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵੀ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਤਿਉਹਾਰ ਰਬੀ ਦੀ ਫਸਲ ਦੀ ਆਸ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਲੋਹੜੀ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਮੂੰਗਫਲੀਆਂ, ਤਿਲ, ਰੇਵੜੀਆਂ ਅਤੇ ਪਾਪੜ ਸੁੱਟ ਕੇ ਸ਼ੁਕਰ ਅਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਦੁਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਮੌਸਮ ਦਾਣਾ-ਦਾਣਾ ਬਰਕਤ ਨਾਲ਼ ਭਰ ਦੇਵੇ। ਇਹ ਕਰਤੱਬ ਸਧਾਰਨ ਲੋਗਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀ ਸਿਆਣਪ ਨੂੰ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਮਾਂ ਸਮਝ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ਼ ਮੁਕਾਲਮਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਐਲਾਨ ਨਾਲ਼ ਜੁੜਿਆ ਲੋਹੜੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸੋਚ ਦਾ ਦਰਪਣ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਘਰ ਪਹਿਲੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਪਹਿਲੀ ਲੋਹੜੀ ਖਾਸ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਲੋਹੜੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਵੇਂ ਜਨਮੇ ਬੱਚੇ ਲਈ ਨੇਕ ਫਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਰਅਸਲ ਪੀੜ੍ਹੀ, ਲਗਾਤਾਰਤਾ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਬਚਾਵ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਹੈ।

ਲੋਹੜੀ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਦੁੱਲਾ-ਭੱਟੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵੀ ਵਸੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਦੁੱਲਾ ਭੱਟੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇਨਸਾਫ਼, ਹੌਸਲੇ ਅਤੇ ਮਜ਼ਲੂਮ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਲੋਹੜੀ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਾਕਤ ਦਾ ਅਸਲ ਅਰਥ ਕਮਜ਼ੋਰ ਦੇ ਨਾਲ਼ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਨਾ

ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣਾ।

ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਲੋਹੜੀ ਦੀ ਰਾਤ ਪੁਰਾਣੇ ਗਿਲੇ-ਸ਼ਿਕਵੇ, ਨਫ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ

ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਰਸਮ ਬਾਹਰੋਂ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਸਮਾਜਿਕ ਸਾਂਝ ਅਤੇ ਦਿਲ

ਦੀ ਸਾਫ਼-ਸਫ਼ਾਈ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ, ਜੋ ਅੱਜ ਦੇ ਅਸ਼ਾਂਤ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਸੋਰ, ਆਤਿਸ਼ਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਦਿਖਾਵੇ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਲੋਹੜੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸਲ ਖੁਸ਼ੀ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ਼ ਜੁੜਨ ਵਿਚ ਹੈ। ਲੋਹੜੀ ਦੀ ਅੱਗ ਸਿਰਫ਼ ਠੰਢ ਨਹੀਂ ਤੋੜਦੀ, ਇਹ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੰਮੀ ਹੋਈ ਸੋਚ ਨੂੰ ਵੀ ਪਿਘਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਲੋਹੜੀ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਅੱਜ ਵੀ ਉਹੀ ਹੈ: ਸੂਰਜ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ, ਧਰਤੀ ਨਾਲ਼ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਅਤੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ।

ਮੁਕਦੀ ਗੱਲ

ਲੋਹੜੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਰਅਸਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਉਹ ਸਮੂਹਕ ਦਾਨਾਈ ਦੇ ਤਸਲਸਲ ਨੇ, ਜੋ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ਼ ਜੋੜ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਨੇ ਕਿ ਸਰਦੀ, ਹਨੇਰਾ ਤੇ ਮਹਰੂਮੀ ਆਰਜ਼ੀ ਨੇ, ਬਲਕਿ ਸੂਰਜ ਦੀ ਵਾਪਸੀ, ਤਾਪ ਅਤੇ ਆਸ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ। ਲੋਹੜੀ ਦੀ ਅੱਗ ਉਹ ਲੋਕ ਯਕੀਨ ਹੈ, ਜੋ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਾਂਝੀ ਰਸਮ, ਦੁਆ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ਼ ਮੁਸ਼ਕਲ ਮੌਸਮ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਤ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜ਼ਰਾਇਤੀ ਤਹਿਜ਼ੀਬ ਤੋਂ ਜੰਮੇ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਿਜ਼ਕ ਦੀ ਹੁਰਮਤ, ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਕਦਰ ਅਤੇ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਾ ਸਬਕ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਦੁੱਲਾ ਭੱਟੀ ਵਰਗੇ ਲੋਕ ਪਾਤਰ ਲੋਹੜੀ ਨੂੰ ਇਖ਼ਲਾਕੀ ਮਾਇਨੇ ਬਖਸ਼ਦੇ ਨੇ, ਜਿੱਥੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣਾ ਵੀ ਇਬਾਦਤ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਆਧੁਨਿਕ ਦੌਰ ਵਿਚ ਕਈ ਰਸਮਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬਣ ਚੁੱਕੀਆਂ ਨੇ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੂਹ ਅੱਜ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪਹਿਚਾਣ ਵਿਚ ਸਾਹ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ।

ਆਖ਼ਰਕਾਰ, ਲੋਹੜੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਇਹ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤਿਉਹਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਬਲਕਿ ਉਹ ਸਮਾਜ ਦੀ ਯਾਦਾਸ਼ਤ, ਤਜਰਬੇ ਅਤੇ ਬਕਾਅ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਲੋਹੜੀ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਇਹ ਸਬਕ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ਼ ਸੁਰਤਾਲ, ਸਮੂਹਕ ਸੋਚ ਅਤੇ ਆਸ ਹੀ ਅਸਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ।

ਲੋਹੜੀ ਆਈ

ਲੋਹੜੀ ਆਈ ਲੋਹੜੀ ਆਈ
ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਖੇਡੋ ਨਾਲ਼ ਲਿਆਈ।
ਸਰਦੀ ਨੇ ਸੀ ਜੋ ਸਿਤਮ ਢਾਹਿਆ
ਮੌਸਮ ਨੇ ਲੈ ਲੈਣੀ ਅੰਗਤਾਈ
ਲੋਹੜੀ ਆਈ ਲੋਹੜੀ ਆਈ
ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਖੇਡੋ ਨਾਲ਼ ਲਿਆਈ।

ਬੱਚੇ ਬੁੱਢੇ ਅਤੇ ਜਵਾਨ
ਲੋਹੜੀ ਮੰਗਣ ਘਰ ਘਰ ਜਾਣ
ਬੋਲੀਆਂ ਪਾ ਪਾ ਰੋਣਕ ਲਾਈ
ਲੋਹੜੀ ਆਈ ਲੋਹੜੀ ਆਈ

ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਖੇਡੋ ਨਾਲ਼ ਲਿਆਈ।

ਮੂੰਗਫਲੀ ਗੱਚਕ ਅਤੇ ਰਿਉਤੀ
ਸ਼ਾਲਾ! ਜੀਵੇ ਹਰ ਇਕ ਜੋਤੀ
ਹਰ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਬਰਕਤ ਪਾਈ
ਲੋਹੜੀ ਆਈ ਲੋਹੜੀ ਆਈ
ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਖੇਡੋ ਨਾਲ਼ ਲਿਆਈ।

ਧੀਆਂ-ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਫਰਕ ਨਾ ਕੋਈ
ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝੋ ਕੁੱਲ ਲੋਕਾਈ
ਧਰਮਿੰਦਰ ਨੇ ਹੈ ਆਸ ਲਗਾਈ
ਲੋਹੜੀ ਆਈ ਲੋਹੜੀ ਆਈ

ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਖੇਡੋ ਨਾਲ਼ ਲਿਆਈ।

-ਧਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਲੋਹੜੀ

ਲੋਹੜੀ ਤਿਉਹਾਰ ਜਦੋਂ ਆਉਂਦਾ,
ਹਰ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਲਿਆਉਂਦਾ।
ਠੰਡ ਨੂੰ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਕੁੱਝ ਬਰੇਕ,
ਆਉਣ ਲੱਗਦਾ ਸੂਰਜ ਦਾ ਸੇਕ।

ਉੱਚੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਗਾਣੇ ਵੱਜਣ,
ਲੋਕੀਂ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤੱਕ ਨੱਚਣ।
ਦਿਨ ਵਿਚ ਲੋਕ ਲੋਹੜੀ ਮੰਗਦੇ,

ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਨੇ ਦੁਆਵਾਂ ਵੰਡਦੇ।

ਦਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਖਾਲੀ ਨਾ ਮੋੜੇ,
ਦਾਣੇ, ਗੱਚਕ ਚਾਹੇ ਦੇਵੇ ਬੋੜੇ।
ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਵੱਡਾ ਦਿਲ ਖੋਲਦੇ,
ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੇਲ ਚੱਕ ਲੋ ਬੋਲਦੇ।

ਰਾਤੀਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਧੂਣੀ ਲਾਉਂਦੇ,
ਦੁੱਲੇ ਭੱਟੀ ਦੇ ਗੀਤ ਨੇ ਗਾਉਂਦੇ।
ਰਿਉਤੀ, ਮੂੰਗਫਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਦ,
ਇਕੱਠੇ ਖਾਣ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਸੁਆਦ।

-ਚਮਨ ਸ਼ਰਮਾ

‘ਚਲੋ, ਇਸ ਵਾਰ ਮਰ ਕੇ ਦੇਖੀਏ’

ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਮੂਰਖਾਨਾ ਸਿਰਲੇਖ ਹੋਇਆ ਭਲਾ? ਕੌਣ ਮਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ? ਮੂਰਖ ਵੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਘਣਾ ਸਿਆਣਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਮੂਰਖ ਵੀ ਮਰਨਾ ਨਹੀਂ ਲੋਚਦਾ। ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਵਰਗਾ 'ਸਿਆਣਾ-ਬਿਆਣਾ' ਅਜਿਹੀ ਮੂਰਖਾਨਾ ਹਰਕਤ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕਿਉਂ ਸੋਚੂ? (ਵੈਸੇ ਹਰ ਮੂਰਖ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿਆਣਾ-ਬਿਆਣਾ ਸਮਝਦੇ!) ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ 'ਮਰਣੈ ਤੇ ਜਗਤੁ ਡਰੈ ਜੀਵਿਆ ਲੋੜੈ ਸਭੁ ਕੋਇ'॥(ਸ.ਗ.ਗ.ਸ. ਅੰਗ-555)। ਸਗੋਂ ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਭਰਮ ਪਾਲਦਾ ਕਿ 'ਮੈਂ ਨ ਮਰਉ ਮਰਿਬੋ ਸੰਸਾਰ'॥(ਅੰਗ-325)

ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਭਲਾ ਮਰ ਕੇ ਵੀ ਕਦੀ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਮਰਨਾ ਦੇਖ ਸਕਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਕਿਹੋ। ਪਰ ਗਲਤ ਅਸੀਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਜਾਣੀ, 'ਤਾਇਆ ਤੇਲੂ ਵੀ ਠੀਕ ਤੇ ਚਾਚੀ ਚਿੰਤੀ ਵੀ ਗਲਤ ਨਹੀਂ'!

ਪ੍ਰੋ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗੰਡਮ

ਫੋਨ: 98766-55055

ਦਰਅਸਲ ਇਸ ਸਿਰਲੇਖ ਦਾ ਸਬੰਧ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਨਾਲ਼ ਹੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਬੇਸ਼ਕ 'ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰੂ' ਬਣ ਗਏ ਹਾਂ ਪਰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਤੋਂ ਅਜੇ ਵੀ ਵਿਰਧੇ ਹਾਂ। ਪਰਭੋਤਿਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ-ਪਾਧਿਆਂ, ਪੁੰਡਾਂ-ਪੱਤਰੀਆਂ, ਰਾਹੂਆਂ-ਕੇਤੂਆਂ, ਧਾਗੇ-ਤਵੀਤਾਂ, ਓਝਿਆਂ-ਝਾੜਿਆਂ, ਮੜ੍ਹੀਆਂ-ਮਸਾਣਾਂ, ਭੂਤਾਂ-ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਆਦਿਕ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਬੜਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ।

ਬੇਸ਼ਕ ਅਸੀਂ ਆਪ ਤਾਂ ਵਹਿਮੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਵਹਿਮਾਂ ਮਾਰੇ ਚੌਗਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚਰੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹਾਂ। ਘਰੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਗਿਆਂ ਕੋਈ ਛਿੱਕ/ਨਿੱਛ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਪਹਿਲਾਂ ਕਹਿੰਦੇ- 'ਤੇਰਾ ਨੱਕ ਸੜ ਜਾਏ' ਤੇ ਫਿਰ ਘਰ ਵਾਪਿਸ ਪਰਤ ਕੇ, ਜੁੱਤੀ ਲਾਹ ਕੇ, ਕੁਝ ਮਿੱਠਾ (ਗੁੜ ਆਦਿਕ) ਖਾਣ ਮਗਰੋਂ ਫਿਰ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੇ। ਕਈ ਵਾਰ ਦੂਸਰੀ ਛਿੱਕ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਮਨੋਤ ਮੀ ਕਿ ਜੇ ਦੋ ਛਿੱਕਾਂ ਵੱਜ ਜਾਣ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੋਈ ਵਹਿਮ ਨਹੀਂ, ਵਰਨਾ ਤੁਰਨ ਲਗਿਆਂ ਇੱਕ ਛਿੱਕ ਦਾ ਵੱਜਣਾ ਬੜਾ ਨਹਿਸ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ/ਹੈ।

ਇਹ ਵੀ ਵਹਿਮ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਬਿੱਲੀ ਰਾਹ ਕਟ ਜਾਏ ਤਾਂ

ਸਮਝੋ ਖੈਰ ਨਹੀਂ। ਸਾਡਾ ਇੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਸੀ, ਪਾਠ-ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭਲਾ ਲੋਕ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਸੈਰ 'ਤੇ ਗਏ। ਕਾਰ ਇੱਕ ਹਿੱਲ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਸੈਲਾਨੀ ਸਥਲ ਵਲ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਡਰਾਈਵਰ ਨੇ ਅਚਾਨਕ ਬਰੇਕ ਮਾਰੀ। ਫਿਰ 'ਰਿਵਰਸ' ਲਾ ਕੇ ਕਾਰ ਥੋੜ੍ਹੀ ਪਿਛਾਹ ਕਰ ਲਈ। ਫਿਰ ਉਹ ਕੁਝ ਬੁੜਬੁੜਾਉਣ ਲਗਾ। ਅਸੀਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਾ ਹੈ, ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਾਰਨ ਸ਼ਾਇਦ ਕਾਰ ਦਾ ਇੰਜਣ ਗਰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨੁਕਸ ਪੈ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੁਣ ਕੇ ਅਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਏ, ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਵੀ ਹੋਏ। "ਜੀ, ਅੱਗੋਂ ਬਿੱਲੀ ਰਾਹ ਕੱਟ ਗਈ ਸੀ", ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ। "ਮੈਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਪਿਛਾਹ ਕਰਕੇ ਮੰਤਰ ਉਚਾਰੇ ਐ ਤੇ ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਚਲਾਂਗੇ", ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੁੜਬੁੜਾਉਣ ਦੀ ਵਜ਼ਾਹਤ ਕਰਦਿਆਂ ਦਸਿਆ। ਜਦ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਵਹਿਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਿਮਾਣੀ ਜਿਹੀ ਬਿੱਲੀ ਭਲਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੀ ਵਿਗਾੜ ਦਉ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਬੜੇ ਭੋਲੇ ਭਾਅ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ, "ਜੀ ਤੁਹਾਡਾ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਵੀ ਤਾਂ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬਿੱਲੀ ਦੇ ਰਾਸਤਾ ਕੱਟਣ ਦਾ ਬੜਾ ਵਹਿਮ ਹੈ। ਸੋ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਏਦਾਂ ਈ ਕਰਦੈ"।

ਆਉ ਜ਼ਰਾ ਹੁਣ ਹਥਲੇ ਸਿਰਲੇਖ ਵਲ ਮੁੜੀਏ। ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਦਸ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਉਪਰ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ। ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਲੇਖਕ ਆਰ.ਕੇ. ਨਾਰਾਇਣ ਦੀ ਇੱਕ ਕਹਾਣੀ 'ਨਜ਼ਮੀ ਦਾ ਦਿਨ' (ਐਨ ਐਸਟਰੋਲੋਜ਼ਰ'ਜ਼ ਡੇਅ), ਜੋ ਅਸੀਂ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਇੱਕ ਸਤਕਸ਼ਾਪ ਜੋਤਸ਼ੀ-ਨਾਇਕ ਬਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਜੋਤਿਸ਼-ਵਿਦਿਆ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਦਾ ਨਾਂ ਕੋਕੋ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਨਵੀ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਦਾ ਕੰਮਕਾਜੀ ਮੁਲਕਣ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਾਦੀ-ਵਿਆਹ, ਪੈਸਾ-ਧੋਲਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਉਲਝਿਆ ਤਾਣਾ-ਪੇਟਾ ਹੀ ਮਾਨਵੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਸੋ, ਇਸ ਆਮ ਸੂਝ ਸਹਾਰੇ ਉਹ ਆਪਣਾ ਬੁੱਤ ਸਾਰੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਤੇ ਨਾਰਾਇਣ ਦਾ ਨਜ਼ਮੀ ਬਾਰੇ ਇਹ ਮੁਲਕਣ ਹੈ ਵੀ ਨਿੰਗਰ ਤੇ ਖਰਾ।

ਅਸੀਂ ਜੋਤਸ਼ੀ ਦੀ ਸਾਡੇ ਬਾਰੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ ਅਣਦਸਿਆ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਪੱਖ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਉਸ ਦਾ ਸਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ-ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਦੋਸਤ ਦੇ ਜ਼ਿਦ ਕਰਨ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਵਾਰ (ਤੇ ਆਖਰੀ ਵਾਰ) ਇੱਕ ਨਾਮੀ-ਕਰਾਮੀ ਜੋਤਸ਼ੀ ਕੋਲ ਗਏ। ਸਾਡੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੀ ਇੱਕ ਜਨਮ ਪੱਤਰੀ ਬਣਵਾਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਲਿਖਤ 'ਚ ਸਾਡੇ ਉਜਵਲ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਪੇਸ਼ਨਿਗੋਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਰ ਖਾਕਿਆਂ/ਖਾਨਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਬਾਦ ਜੋਤਸ਼ੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਬਾਰੇ ਅਜਿਹੀਆਂ 'ਸੁੰਦਰ ਸੁੰਦਰ' ਗੱਲਾਂ ਦਸੀਆਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਧਰਤੀ ਵਿਹਲ ਨਾ ਦੇਵੇ ਕਿ ਸ਼ਰਮ ਦੇ ਮਾਰੇ ਉਸ 'ਚ ਗਰਕ ਜਾਈਏ। ਅਖੇ ਇਹ ਪੰਜਵੀਂ ਤੋਂ ਵਧ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਣਾ, ਸ਼ਰਾਬੀ-ਕਬਾਬੀ ਅਤੇ ਵਿਭਚਾਰੀ-ਵਿਲਾਸੀ ਹੋਣਾ। ਜਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ 'ਮਹਾਨ ਗੁਣਾਂ' ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋਏ ਤਾਂ ਜੋਤਸ਼ੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪੱਤਰੀ ਸਾਡੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਵਗਾਹ ਮਾਰੀ ਤੇ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਜਨਮ-ਕੁੰਡਲੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ।

ਨਵੀਂ ਕੁੰਡਲੀ ਵਿਚਲੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਸੁਣ ਲਉ- 'ਇਹ ਇਸ ਦਾ ਮੌਤ ਦਾ ਵਰ੍ਹਾ ਹੈ, ਭਾਵ 1980। ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਇਸ ਆਖਰੀ ਹਫ਼ਤੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਇਸ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰੂ, ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਫੁਰਾ ਮਾਰੂ ਤੇ ਜਾਂ ਇਹ ਜੇਲ੍ਹ ਜਾਉ'। ਬਚਾਅ ਲਈ ਉਪਾਅ ਵੀ ਦਸੇ ਜੋ ਅਸੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ। ਮੌਤ ਦੇ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ਨਿਗੋਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੋਤਸ਼ੀ ਜੀ ਤਾਂ ਜਲਦ ਰੱਬ ਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਅਸੀਂ 45 ਸਾਲ ਬਾਦ ਵੀ ਅਜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ!

ਹਾਂ, ਹੁਣ ਉਹ ਅਣਦਸੀ ਗੱਲ। ਪਾਂਧਾ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਕੱਤੀ ਦਸੰਬਰ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਾ ਨਿਕਲੀਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਸਾਡੇ ਲਈ 'ਸੁੱਭ' ਨਹੀਂ। ਜੇ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਕਿ ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਦੇਖਣਾ ਨਸੀਬ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਮੁੱਖ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਦੇ ਝਮੇਲੇ ਵਿਚ ਇਸ ਉਪ-ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਨੂੰ ਵਿਸਰ ਹੀ ਗਏ। ਪਰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਇਹ ਸਾਡੇ ਚੇਤਿਆਂ ਦੀ ਚੋਗੇਰ 'ਚੋਂ ਧੌਣ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਸਾਨੂੰ 'ਝਾਅ' ਕਹਿਣ ਲਗ ਪਈ।

ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਈ-ਗਈ ਕਰ ਗਏ ਪਰ ਫਿਰ ਇਹ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਖੋਰੂ ਜਿਹਾ ਪਾਉਣ ਲਗ ਪਈ। ਸੱਚ ਜਾਣਿਉਂ ਇਸ ਨੇ ਸਿੱਧੇ-ਅਸਿੱਧੇ ਰੂਪ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਵੀ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਅਸੀਂ ਆਨੇ ਬਹਾਨੇ 31 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣੋਂ ਬਚਣ ਲਗੇ। ਉਂਜ ਵੀ ਸਾਡੇ ਵੇਲਿਆਂ 'ਚ ਜਨਮੇ ਬੰਦੇ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਸਧਾਰਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ 'ਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਬੰਦੇ, ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਜਾਂ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੀ ਪੂਰਵ-ਸੰਧਿਆ ਦੇ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ 'ਚੋਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਹੁਣ ਬੱਚਿਆਂ ਜਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਕਦੀ ਕਦਾਈਂ ਬਾਹਰ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਬਣ ਜਾਈਦਾ। ਆਹ ਲੰਬੇ ਸਾਲ, ਜਾਣੀ 2025 ਦੀ ਪੂਰਵ-ਸੰਧਿਆ ਮੌਕੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਸਬੰਧ ਬਣਿਆ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੈਅ ਹੋ ਗਿਆ। ਐਨ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ ਕਿ 'ਪੰਡਤ ਜੀ'(ਜੋਤਸ਼ੀ) ਨੇ ਤਾਂ 31 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹਾ ਸਾਡੇ ਲਈ 'ਸੁੱਭ' ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਸਹਿਮ ਜਿਹਾ ਹੋਣ ਲਗਾ ਕਿ ਕਿਧਰੇ ਜਾ ਜਾਂਦੀਏ ਹੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਏ, ਜਾਣੀ ਜੱਗੋਂ ਤੇਰੁਵੀਂ। ਪਲ ਕੁ ਲਈ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਨਾ ਹੀ ਜਾਵਾਂ ਪਰ ਨਿਸਚਾ ਕਰੋ ਕਿ 'ਜੰਮਣ ਮਰਨਾ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਭਾਣੈ ਆਵੈ ਜਾਇ'॥(ਸ.ਗ.ਗ.ਸ.ਅੰਗ-472)

ਸੋ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਜਾਏ, ਚਾਹੇ ਸੁੱਭ ਹੋਵੇ ਤੇ ਚਾਹੇ ਅਸੁੱਭ! ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੀ ਹੋਊ? ਮਰ ਹੀ ਜਾਊਂ। ਚਲੋ, ਇਸ ਵਾਰ ਮਰ ਕੇ ਦੇਖੀਏ! ਜ਼ਰਾ ਮੌਤ ਨਾ ਮਾਸੀ ਕਹੀਏ!

ਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ 'ਮਰ ਕੇ ਦੇਖਣ ਲਈ' ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਪਏ। ਇੱਕ ਹੋਟਲਨੁਮਾ ਢਾਬੇ 'ਚ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਉਪਰੰਤ ਸੁੱਖੀ-ਸਾਂਦੀ ਘਰ ਪਰਤ ਆਏ; ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਠੀਕ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਦ ਨਵੇਂ ਸਾਲ 'ਚ ਇਹ ਲੇਖ ਲਿਖਣ ਲਈ!

ਵਈ, ਜਨਮ-ਮਰਨ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ! ਜੋ ਜਨਮ ਲੈਂਦੇ, ਸੋ ਮਰਦੈ! ਮਰਨਾ, ਪੂਰਵ- ਨਿਰਧਾਰਤ ਹੈ! "ਮਰਣੁ ਲਿਖਾਇ ਮੰਡਲ ਮਹਿ ਆਏ"॥(ਸ.ਗ.ਗ.ਸ.ਅੰਗ-685) ਫਿਰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਜਸ਼ਨ ਵਿਚ ਮੌਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰਨ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਲਾ ਕੇ ਜੀਊਂਦੇ-ਜੀਅ ਆਪਣੀ ਚਿਤਾ ਭਲਾ ਕਿਉਂ ਬਾਲਣੀ! ਉਰਦੂ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸ਼ਾਇਰ ਮਿਰਜ਼ਾ ਗਾਲਿਬ ਨੇ ਖੂਬ ਕਿਹੋ-

“ਮੌਤ ਕਾ ਏਕ ਦਿਨ ਮੁਯੱਈਅਨ ਹੈ

ਨੀਂਦ ਕਿਉਂ ਰਾਤ ਭਰ ਨਹੀਂ ਆਤੀ”।

ਜਿਹੜੀ ਜਵਾਨੀ ਤਲਵਾਰਾਂ ਤੇ ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ...

ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਖਬਰ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਲ ਗਈ ਕਿ ਕਰਮੇ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਦੀਪਾ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਓਵਰਡੋਜ਼ ਨਾਲ ਮਰ ਗਿਆ। ਸੂਏ ਤੇ ਸੇਮ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਪੁਲ ਕੋਲ ਦੀਪੇ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਪਈ ਸੀ ਅੱਧਿਓ-ਵੱਧ ਪਿੰਡ ਸੇਮ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ ਦੀਪੇ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦੇਖਣ ਲਈ। ਛੇ ਫੁੱਟ ਦਾ ਗੱਭਰੂ ਇੱਕ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਸੂਈ ਨੇ ਢੇਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਕੱਲਾ ਪੁੱਤ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਦਲਦਲ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਫਸਿਆ ਕਿ ਮੌਤ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਗਿਆ। ਕਰਮਾ ਬਹੁਤ ਸਾਊ ਤੇ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਇਨਸਾਨ ਸੀ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਢਿੱਲਾ ਸੀ। ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹਨੋਂ ਹਟਾ ਲਿਆ। ਖੇਤੀ-ਬਾੜੀ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਦਿਲ ਨਾ ਲਾਉਂਦਾ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਬਨਾ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਕਰਨਾ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਉਸ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸਕੂਟਰ ਤੇ

ਮੇਜਰ ਕੁਲਾਰ

ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦਾ ਮਕੈਨਿਕ ਬਣਨਾ ਹੈ। ਕਰਮੇ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਕੰਮ ਸਿੱਖਣ ਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਚਾਰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਵਿਚ ਸਿਰੇ ਦਾ ਮਕੈਨਿਕ ਬਣ ਗਿਆ। ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਆਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਕੈਨਿਕ ਸ਼ਾਪ ਖੋਲ੍ਹ ਲਈ, ਸੋਹਣਾ ਕੰਮ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਕਰਮੇ ਦਾ ਨਾਮ ਗੂੰਜਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਪੈਸੇ ਬਣਦੇ ਦੇਖ ਕਰਮੇ ਦੀ ਤਾਈ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭਤੀਜੀ ਕੋਮਲ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਰਮੇ ਨੇ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਠੱਲ੍ਹ ਲਈ। ਅਨੇਕਾਂ ਝੱਖੜ, ਤੁਫ਼ਾਨ ਆਏ ਪਰ ਕਰਮਾ ਕਦੇ ਨਾ ਡੋਲਿਆ। ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਜਵਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਰੋਟੀ ਟੁੱਕ ਅਲੱਗ ਕਰ ਲਿਆ। ਦੋ ਕਮਰੇ ਕਰਮੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਏ। ਕੋਮਲ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਆਪਾਂ ਅਲੱਗ ਮਕਾਨ ਪਾ ਲਈਏ। ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਪਲਾਟ ਵਿਚ ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਕਾਨ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਕਰਮੇ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਵੀ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ, ਕਰਮੇ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਚਾਅ ਕੀਤਾ, ਤਾਈ ਨੇ ਨਾਮ ਰੱਖਿਆ ਸੁੱਖਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਗਿਆ, ਮਕਾਨ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਓਟ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਗ੍ਰਹਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਲਿਆ। ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਤੇ ਦੋਸਤਾਂ-ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੇ ਨਵੇਂ ਮਕਾਨ ਦੀਆਂ ਵਧਾਈਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਸੁੱਖਦੀਪ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਰਮੇ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਕੋਮਲ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਪੁੱਤ ਜੋਤੀ ਬਣਾ ਲਵੋ ਚਾਹੇ ਪੁੱਤ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਧੀ, ਇਕੱਲਾ ਤਾਂ ਰੁੱਖ ਵੀ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਕੋਮਲ ਤੇ ਕਰਮੇ ਨੇ ਇਕੱਠਿਆਂ ਕਿਹਾ, 'ਬੇਬੇ ਹੋਵੇ ਏਕ ਹੋਵੇ ਨੇਕ', ਮੈਨੂੰ ਬੱਸ ਇੱਕ ਪੁੱਤ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਬੀਬੀ! ਅੱਜ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ

ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਪਾਲਣੇ ਬਹੁਤ ਔਖੇ ਨੇ, ਦੋ ਕਿਲਿਆਂ ਵਿਚ ਗੰਜੀ ਨਹਾਉਂਗੀ ਕੀ ਤੇ ਨਚੋੜਗੀ ਕੀ। 'ਕੋਮਲ ਪੁੱਤ ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਵਿਆਹੀ ਆਈ ਸੀ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਸਹੁਰੇ ਨੂੰ ਚਾਰ ਕਿੱਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਤੇ ਅੱਠ ਬਣ ਗਏ, ਮੇਰੇ ਚਾਰ ਪੁੱਤਰ ਹੋਏ ਤੇ ਦੋ ਧੀਆਂ। ਹੁਣ ਕਰਮੇ ਨੂੰ ਦੋ ਕਿੱਲੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਕਮਾਈ ਕਰੂ, ਇਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਕਮਾਈ ਕਰਨਗੇ, ਆਪੋ ਦੇ ਤੋਂ ਚਾਰ, ਚਾਰ ਤੋਂ ਅੱਠ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਨਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਘਰ, ਘਰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਕਿਹੋ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹੋਰ ਲੈ ਲਵੋ, ਬੀਬੀ ਨੇ ਕੋਮਲ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ। ਬੀਬੀ ਪੜ੍ਹਾਈ 'ਤੇ ਪਤਾ ਕਿੰਨਾ ਖਰਚਾ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਬੱਚਾ ਪੜ੍ਹ ਵੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਕੁੜੀ ਵਾਲੇ ਆਪ ਭਾਵੇਂ ਦਾਜ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਹੋਣ ਪਰ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜ਼ਰੂਰ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ। ਗਰੀਬ ਤੋਂ ਗਰੀਬ ਪਿਓ ਵੀ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੇ ਕਿੱਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵਿਆਹੁੰਦਾ। ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਦੇ ਕਿੱਨੇ ਮੁੰਡੇ ਕੁਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਛੱਡਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਆਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉੱਤੋਂ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਨਖ਼ਰੇ ਨਹੀਂ ਮਾਣ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕੱਲੇ 'ਤੇ ਹੀ ਚਹੁੰ ਜਿੰਨਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਕੇ ਦਿਖਾਉਂਗੀ, ਕੋਮਲ ਨੇ ਗੱਲ ਮੁਕਾ ਦਿੱਤੀ। ਲੈ ਦੱਸ ਭਲਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਹ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ, ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਕਿੰਨੇ ਘਰ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿਆਤ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵੀ ਹੋਏ ਤੇ ਰੋਟੀ ਵੀ ਵਧੀਆ ਖਾਂਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਫਾਹ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਰਿਆ, ਪੁੱਤ ਰੋਟੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਕਰਮ ਤੇ ਕਿਸਮਤ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਵੀ ਆਪਣਾ ਜ਼ੋਰ ਤੇ ਅਕਲ ਵਰਤ ਕੇ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਈ! ਕਰਮਾ ਹੁਣ ਆਪ ਘੱਟ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਪੰਜ-ਛੇ ਮੁੰਡੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਆਪ ਤਾਂ ਫੋਰਮੈਨੀ ਕਰ ਛੱਡਦਾ, ਕੰਮ ਚੰਗਾ ਤੁਰ ਪਿਆ ਸੀ। ਸੁੱਖਦੀਪ ਜਿਸਨੂੰ ਪਿਊਰ ਨਾਲ 'ਦੀਪਾ' ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਕਰਮੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ! ਆਚਨਕ ਕੋਮਲ ਦੀ ਤਬੀਅਤ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈ, ਨਰਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੋਮਲ ਮਾਂ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਨੇ ਤਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਕੋਮਲ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਇੱਛਾ ਲੱਗੀਆ ਜਿਵੇਂ ਸੋ ਘੜਾ ਪਾਣੀ ਦਾ ਸਿਰ ਪੈ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਮੇਰਾ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦਾ ਪੁੱਤ ਹੈ ਮੈਂ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ, ਕੋਮਲ ਨੇ ਨਰਸ ਨਾਲ ਗੰਡ-ਤੁਪ ਕਰਕੇ ਕੁੱਖ ਨੂੰ ਕਬਰ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਧਾਹਾਂ ਮਾਰ ਰੋਈ। ਕੋਮਲ! ਨੀ ਚੰਦਰੀਏ ਆਹ ਕੀ ਕੀਤਾ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਦਾਤ ਬੂਹੇ ਤੋਂ ਮੋੜ ਦਿੱਤੀ, ਤੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨਾ, ਪਿਓ ਘਰ ਦਾਣੇ ਮੁੱਕ ਗਏ, ਜਾਂ ਰਹਿਣ ਲਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਹ ਮਹਿਲ ਜਿੱਥਾ ਘਰ ਸੀ, ਤੂੰ ਭਲਾ ਪੰਜ ਜਵਾਕ ਜੰਮ ਲੈਂਦੀ। ਬੀਬੀ ਨੇ ਰੋ ਰੋ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਕਰਮੇ ਦੇ ਸਿਰ ਵੀ ਜੂੰ ਨਾ ਸਰਕੀ, ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਨਾ ਆਈ ਦਾਤ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਕੀਤਾ ਨਾ ਦਫ਼ਨ ਕੀਤੀ ਦਾ ਸੋਗ ਮਨਾਇਆ। ਉਹ ਚਾਬੀਆਂ-ਪਾਨਿਆਂ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਮਾਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਕੋਮਲ ਵੀ ਆਪਣੇ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਉਜਾੜ ਕੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਬੂਟੇ ਲਾਉਣ ਵਿਚ ਰੁੱਝੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਸਮਾਂ ਲੰਘਿਆ, ਦੀਪਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਨਿੱਤ ਦਿਨ ਉਸ ਦੇ ਉਲਾਭੇ ਆਉਣ ਲੱਗੇ। ਮਾਂ-ਪਿਓ ਦਾ ਲਾਡਲਾ

ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰ ਮਿਲਦੀ ਗਈ, ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਦੀਪੇ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਗੁਨਾਹ ਬਨਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਗੁਨਾਹਾਂ ਦਾ ਘੜਾ ਜਦੋਂ ਭਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਬੇਬੇਰੀਆਂ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਪਰ ਹੈਡਮਾਸਟਰ ਨਾ ਮੰਨਿਆ। ਦੀਪਾ ਅਵਾਰਾ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਾਂਗ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਘੁੰਮਣ ਲੱਗਿਆ, ਕਰਮੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਕੰਮ ਸਿੱਖ ਲੈ, ਪੜ੍ਹਾਈ ਤਾਂ ਕੀਤੀ ਨਹੀਂ। ਸਿਆਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਵਿਗੜੀ ਔਲਾਦ ਕਰਮਾਂ ਵਾਲੇ ਦੀ ਹੀ ਸੁਧਰਦੀ ਹੈ। ਕਰਮੇ ਦੇ ਕਰਮ ਵੀ ਢਿੱਲੇ ਹੀ ਰਹੇ। ਉਸ ਦਾ ਸਾਊਪੁਣਾ ਦੀਪੇ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ

ਗਿਆ। ਦੀਪਾ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਉਸ ਰਾਹ ਤੁਰ ਪਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਤ ਸਿਰਫ਼ ਮੌਤ ਹੈ, ਦੀਪੇ ਦੇ ਚਾਚਿਆਂ-ਤਾਇਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਲਾਭੇ ਆਉਣ ਲੱਗੇ, ਕਈਆਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਲੜਾਈਆਂ ਵੀ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਹਰੇਕ ਕਹਿੰਦਾ, ਕਰਮਾ ਤਾਂ ਸਾਊ ਸੀ ਇਹ ਕਿੱਥੋਂ ਜੰਮ ਪਿਆ! ਦੀਪਾ ਕੋਮਲ ਨੂੰ ਮਰਨ ਦਾ ਡਰਾਵਾ ਦਿੰਦਾ ਤੇ ਉਹ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦਿੰਦੀ। ਜੇ ਘਰੋਂ ਨਾ ਮਿਲਦੇ, ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਮੰਗਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ, ਲੋਕ ਦੀਪੇ ਦੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਦੇਖ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਰਾ-ਭਲਾ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇ ਗੱਲ ਲੜਾਈ 'ਤੇ ਆ ਜਾਂਦੀ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਦੀਪੇ ਦਾ ਨਾਮ ਚੋਰੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਬੋਲਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਗੱਲ ਬਾਣੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ 'ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ ਲਾਣਾ' ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅੱਜ ਗੰਦੀ ਔਲਾਦ ਕਰਕੇ ਹਰੇਕ ਅੱਗੇ ਨੀਵੇਂ ਹੋ ਕੇ ਮਾਫ਼ੀਆਂ ਮੰਗਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਅਖੀਰ ਉਸ ਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਉ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਇਲਾਜ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਭਰੀਆਂ, ਪਰ ਅਜੇ ਨਤੀਜਾ ਪੰਜਾਹ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੀ ਆਇਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਹੋਰ ਫੀਸ ਭਰ ਦਿੱਤੀ, ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਆਇਆ ਤਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਬਦਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸੁੱਖ ਦਾ ਸਾਹ ਲਿਆ। ਕੋਮਲ ਕਹਿੰਦੀ ਆਪਾਂ ਇਸਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਆਂ। ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਰੁੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਊਗਾ। ਗੱਲ ਤਾਂ ਸਿਆਣੀ ਸੀ ਪਰ, ਬੀਬੀ ਕਹਿੰਦੀ, ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਭਰੋਸਾ, ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਫਿਰ ਨਸ਼ਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬੇਗਾਨੀ ਧੀ ਦਾ ਕੀ ਕਸੂਰ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਜਵਾਨੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਭੱਠੀ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਸਾੜ੍ਹਗੀ ਅਜਿਹੇ ਨਸ਼ੇੜੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਬੇਗਾਨੀਆਂ ਧੀਆਂ ਕਿਉਂ ਬਲੀ ਦਾ ਬੱਕਰਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋ। ਜੇ ਆਪਣਾ ਸਿੱਕਾ ਖੋਟਾ ਹੋਵੇ, ਬਾਣੀਏ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਦੇਈਦਾ। ਸਾਲ ਦੇ ਸਾਲ ਦੇਖੋ ਫਿਰ ਵਿਆਹ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਓ।

ਬੀਬੀ ਨੇ ਕੰਨ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੁਣਾ ਦਿਤੀਆਂ। ਪਰ ਕਰਮੇ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਵਿਆਹੇ ਗਏ ਸਨ। ਹਰੇਕ ਭਰਾ ਦੇ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਬੱਚੇ ਸਨ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਦੀਪੇ ਮਗਰ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਫਿਰ ਨਾ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਦਲਦਲ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਵੇ, ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਉ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚੋਂ ਆਏ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਅਜੇ ਤੱਕ ਤਾਂ ਠੀਕ ਸੀ ਪਰ ਮਾਤੀ ਕਿਸਮਤ ਰੰਡੀ ਰੰਡੇਪਾ ਤਾਂ ਕੱਟ ਲਵੇ ਪਰ ਮੁਸ਼ਟੰਡੇ ਨਹੀਂ ਕੱਟਣ ਦਿੰਦੇ। ਦੀਪੇ ਦਾ ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਇਆ, ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਦੀਪੇ ਨੂੰ ਲੱਭ ਗਲੁਫਤੀ ਪਾਈ। ਬੱਸ ਫਿਰ ਕੀ ਸੱਪ ਨਾਲ ਸੱਪ ਲੜੇ ਤੇ ਜ਼ਹਿਰ ਕਿਸਨੂੰ ਚੜੇ। ਦੀਪਾ ਪੁਰਾਣੇ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਯਾਰਾਂ ਨਾਲ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਅਜੇ ਮਹੀਨਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਟੀਕੇ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿ ਭਾਣਾ ਵਾਪਰ ਗਿਆ। ਦੀਪੇ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਮਿਲ ਗਈ, ਕਰਮੇ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾ ਕੇ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਭਾਣਾ ਵਾਪਰ ਗਿਆ। ਘਰੇ ਜਦੋਂ ਕੋਮਲ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤੇਰੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਦੀਪ ਬੁੱਝ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੰਦਲ ਪੈ ਪੈ ਜਾਣ, ਉਸ ਦੇ ਕੀਰਨੇ ਸੀਨਾ ਪਾੜਦੇ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਸੁਨੇਹੇ ਘੱਲ ਦਿੱਤੇ। ਦੀਪੇ ਦੀ ਨਸ਼ੇ ਨਾਲ ਹੋਈ ਮੌਤ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੋਈ ਪਹਿਲੀ ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਰੋਜ਼ ਦੇ ਚਾਰ ਮੌਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੀ ਹਨ। ਖੰਡ ਨਾਲੋਂ ਚਿੱਟਾ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਮੁਗਲ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਤਲਵਾਰਾਂ ਤੇ ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕੇ, ਉਹ ਹੁਣ ਨਿੱਕੀ ਜੇਹੀ ਸੂਈ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਲਾਸ਼ ਦਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕਰਾ ਕੇ ਘਰ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ, ਕੋਮਲ ਦੀਆਂ ਧਾਹਾਂ-ਵੇ ਪੁੱਤ ਕੱਲੀ ਕਿਉਂ ਛੱਡ ਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਹ, ਉਠ ਖੜ ਮੇਰਿਆਂ ਸੋਹਣਿਆਂ ਪੁੱਤਰਾ, ਵੇ ਮੈਂ ਕਿਸ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਦਿਨ ਕੱਟੂੰਗੀ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਕੋਮਲ ਦੀਪੇ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਚੁੰਬੜ-ਚੁੰਬੜ ਕੇ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਰਮਾ ਬੁੱਤ ਬਣਿਆ ਖੜਾ ਸੀ। ਲੋਕ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਕੀ ਕਰੂ ਕੋਈ ਕੱਲੇ ਪੁੱਤ ਦਾ, ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਬਹੁਤੇ ਲਾਡ-ਪਿਆਰ ਨੇ ਵਿਗਾੜ ਦਿੱਤਾ, ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਸੰਗਤ ਮਾਤੀ ਸੀ, ਜਿੰਨੇ ਮੂੰਹ ਉਨੀਆਂ ਗੱਲਾਂ। ਦੀਪੇ ਨੂੰ ਨਹਾ ਕੇ ਕਫ਼ਨ ਵਿਚ ਲਪੇਟ ਦਿੱਤਾ, ਸਿਹਰਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਵਿਆਹਦੜ ਮੁੰਡਾ ਬਣਾ ਕੇ ਸ਼ਗਨਾਂ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਕੀਰਨੇ ਪਾ ਅਰਬੀ ਉੱਠੀ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਰੋਇਆ। ਕੋਮਲ ਨੇ ਵੀ ਬੀਬੀ ਦੇ ਗੱਲ ਲੱਗ ਧਾਹਾਂ ਮਾਰੀਆਂ। ਬੀਬੀ ਵੀ ਕਹਿੰਦੀ, ਦੇਖ ਲੈ ਧੀਏ ਤੇਰਾ 'ਏਕ ਹੀ ਨੇਕ' ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ, ਸਾਨੂੰ ਉਜਾੜ ਕੇ ਤੁਰ ਗਿਆ। ਤੇਰੀ ਕੁੱਖ ਵੀ ਖਾਲੀ ਤੇ ਤੇਰੀ ਗੋਂਦ ਵੀ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਈ, ਪਿੱਛੇ ਬੁਢਾਪੇ ਦੀ ਡੰਗੋਰੀ ਕਿੱਥੋਂ ਲੱਭੋਂਗੀ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਜਵਾਨੀ ਗਾਲ ਗਿਆ ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਬੁਢਾਪਾ, ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਸੂਰੋਂ ਸਜ਼ਾ ਹੋ ਗਈ। ਬੀਬੀ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦੇ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਇੱਕ ਨਾ ਮੈਨੀ, ਮੈਂ ਕਸੂਰਵਾਰ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਦਿਤੀ ਦਾਤ ਕਤਲ ਕਰਵਾਈ, ਉਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲ ਗਈ, ਵੇ ਲੋਕੋ ਕੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਬਰਸਤਾਨ ਨਾ ਬਣਾਉ, ਜੇ ਰੱਬ ਦਾ ਜੀਅ ਆਉਂਦੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਉਣ ਦਿਓ, ਕੱਲੇ ਪੁੱਤ ਦਾ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਵਰਗੀ ਸੋਚ ਨਾ ਰੱਖਿਓ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਤਬਾਹ ਹੋ ਜਾਵੋਗੇ, ਤਬਾਹ ਹੋ ਜਾਵੋਗੇ, ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੋਈ ਕੋਮਲ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਚੁੰਬੜ ਗਈ!

ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਵਿਚ ਨੌਜਵਾਨ ਵਰਗ ਦੀ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ

ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥਕੜੀਆਂ, ਬੇਤੀਆਂ ਨਾਲ ਬੰਨ ਕੇ ਡਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ। ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੇ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨੌਜਵਾਨ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਵੜੇ ਸਨ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖ ਕੇ ਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਬੈਂਕ ਲੋਨ ਲੈ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ ਭੇਜਿਆ। ਇੱਕ ਪਿਤਾ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਸਨੇ ਲੋਨ ਤੱਕ ਨਾ ਲਿਆ। ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਵੇਚ ਦਿੱਤੀ। ਟਰੈਕਟਰ, ਹੋਰ ਵਾਹੀ ਯੋਗ ਸੰਦਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਲੋਨ ਲੈ ਲਿਆ। 50 ਤੋਂ 70 ਲੱਖ ਖਰਚ ਕੇ ਨੌਜਵਾਨ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹੱਡ ਬੀਤੀ ਦੱਸੀ ਤਾਂ ਦਿਲ ਕੰਬ ਗਿਆ। ਗਲਤ ਏਜੰਟਾਂ ਦੇ ਧੱਕੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਤਰਨਾਕ ਜੰਗਲਾਂ, ਨਦੀਆਂ ਨਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਕਈ ਕਈ ਦਿਨ ਭੁੱਖੇ ਪਿਆਸੇ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ। ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਦੱਸ ਵੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਖਤਰਨਾਕ ਜਾਨਵਰ ਹਮਲਾ ਵੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਲਾਸ਼ਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਈਆਂ। ਕਈ ਏਜੰਟਾਂ ਤਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇੰਨਾ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਦੁਜੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਉਥੇ ਕੰਮ ਲੱਭਣਾ ਕੋਈ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੰਨੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਹੋਰ ਵਧੀਆ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਹੀ ਨੌਕਰੀ ਦੇਣ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਆਪ ਪਛਾਨਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਈ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਨੌਜਵਾਨ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਉੱਥੇ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਪੈਸੇ ਸਾਨੂੰ ਭੇਜਣਗੇ ਤਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ

ਵਿਚ ਵੀ ਫਿੱਕ ਪੈ ਗਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਤਾਂ ਵਾਪਸ ਡਿਪੋਰਟ ਹੋ ਕੇ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਕਿੱਥੋਂ ਪੈਸੇ ਦੇਣਗੇ। ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਸਾਡੇ ਇੱਥੇ ਬਾਹਰੋਂ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ 'ਤੇ ਲੋਕ ਆ ਕੇ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਕਮਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ

ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਵਧੀਆ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਰਵਾਸੀ ਲੋਕ ਆ ਕੇ ਇੱਥੇ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਕਿਉਂ ਉਹ ਇੱਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ? ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣਾ ਉੱਥੇ ਕਿਹੜਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਲਾਸ ਵਨ ਅਫ਼ਸਰ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਦੇ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਛੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਕੰਮ-ਕਾਰ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਮਿਹਨਤ ਤਾਂ ਉੱਥੇ ਹੋਂਦ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ

ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਯੂਪੀ, ਬਿਹਾਰ, ਹੋਰ ਕਈ ਸੂਬਿਆਂ ਤੋਂ ਲੋਕ ਆ ਕੇ ਕੰਮਕਾਜ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਹੱਥੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਕਸਰ ਸਾਡੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਇੰਨੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਥੇ ਘਰ ਤੱਕ ਬਣਾ ਲਏ ਹਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਤੱਕ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀਆਂ ਮਿਲ ਗਈਆਂ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਵਧੀਆ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵਾਂਗੇ? ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੂਬਾ ਹੈ। ਆਰਥਿਕਤਾ ਸਾਰੀ ਖੇਤੀ 'ਤੇ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਹੁਣ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਪਸ਼ੂ ਰੱਖਣ ਵੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਪਸ਼ੂ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਹਰ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਪਸ਼ੂ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਦੁੱਧ ਚੋਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਨੌਜਵਾਨੀ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਖੇਤੀ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਹੱਥੀ ਕੰਮ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਵੱਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਕੋਈ ਵਿਦੇਸ਼ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਘਰ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿਆਣਾ ਬੰਦਾ ਆਪ ਖੇਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਖੇਤੀ ਠੋਕੇ 'ਤੇ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਤੋ-ਪਜ਼ਾਮੇ ਤੋਂ ਜੀਨ, ਨੈਚਰ ਬੋਟਮ ਪੈਂਟ ਪਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕਾਫ਼ੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਹੋਈ, ਜ਼ਮੀਨ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਭਾਅ ਵਿਕੀ ਤੇ ਅੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਠੋਕੇ 'ਤੇ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।

ਨੌਜਵਾਨੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਬਹੁਤ ਉਪਜਾਊ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਫਸਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੱਲ ਡੇਅਰੀ ਬਹੁਤ ਸਹਾਇਕ ਧੰਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਡੇਅਰੀ ਫਾਰਮਿੰਗ 'ਤੇ ਸਬਸਿਡੀ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ! ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੜ੍ਹਾਈ-ਲਿਖਾਈ ਕਰ ਲਈ ਹੈ, ਪਰ ਵਧੀਆ ਨੌਕਰੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵੱਧਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਮਿਲਣ। ਕਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵੀ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇੱਥੇ ਹੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ ਕਈ ਸੈਂਕੜੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨੌਕਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਅੱਜ ਕੱਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਹੁਤ ਸਕੀਮਾਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਹਿਤ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੋਨ ਵੀ ਸਸਤੀਆਂ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੱਗੇ ਵੱਧਣ ਦੇ ਨਵੇਂ ਮੌਕੇ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਖੇਤੀ ਅਧਾਰਿਤ ਕੰਮ ਧੰਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਕੇ ਖੇਤੀ ਉਤਪਾਦਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਉਲੀਕਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਨੌਜਵਾਨ ਖੇਤੀ ਧੰਦੇ ਵੱਲ ਵੱਧ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹੋਵੇ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਜੀ ਨੇ ਕਈ ਅਜਿਹੀ ਨੌਜਵਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਕੰਮਕਾਜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ ਸੈਂਕੜੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇਗੀ।

-ਸੰਜੀਵ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ

ਫੋਨ: 78889-66168

ਕਿਸ ਨੂੰ ਮਿਲਾਂਗਾ ਅਤੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸਾਂਗਾ?

ਜਦ ਮੈਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਬਬੀਤਾ ਨੇ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ, ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਸ਼ਕੀਲਾ ਜੋ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਹਨ ਅਤੇ ਹਿੰਦ ਪਾਕ ਦੋਸਤੀ ਮੰਚ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ, ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲ ਕੇ ਆਵਾਂ। ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸਿੰਘ-ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਕਰੀਬ ਸੀ, ਉਥੇ ਠਹਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਂ। ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਡਾ. ਮਕਬੂਲ ਜੋ ਇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਡਾਕਟਰ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਸ਼ਕੀਲਾ ਜੀ ਦਾ ਭਵੇਂਵਾਂ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਠਹਿਰੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ਕੀਲਾ ਜੀ ਅਤੇ

ਡਾ. ਸ.ਸ.ਭੀਨਾ

sarijitchhina@yahoo.co.in

ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦਿਆਂਗਾ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਡਾਕਟਰ ਮਕਬੂਲ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਂ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਆ ਰਹੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਦਸ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਸਕਤਰੇਤ ਹੈ, ਇਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ, ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਦਾ ਆਰਕੀਟੈਕਟ ਮੈਨੂੰ ਬੋਤਾ ਜਿਹਾ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਲਗਿਆ। ਪੁਰਾਣੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਹੋ ਇਕ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਘੇਰਾ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਅਤੇ ਸਿੰਧ ਦੀ ਹੱਦ ਤਕ ਲਗਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਫਸਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਨੇ ਇਸੇ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਤੋਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਚੀਫਸ ਕਾਲਜ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਵਕਤ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ, ਨਵਾਬਾਂ ਅਤੇ ਰਈਸਾਂ ਦੇ ਲੜਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਦਾ ਆਲਾ ਦੁਆਲਾ ਬਹੁਤ ਉਚੇ-ਉਚੇ ਦਰਖਤਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਖੂਬਸੂਰਤ ਪਰ ਪੁਰਾਣੀ ਇਮਾਰਤ ਵਾਲਾ ਹੋਸਟਲ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਸਾਂਝੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਵਕਤ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਔਲਾਦ, ਕਸ਼ਮੀਰ, ਪੰਜਾਬ, ਸਿੰਧ, ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਤੋਂ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੂਰ ਅੰਦੇਸ਼ੀ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਹਗੇ ਵਾਲੀ ਲਕੀਰ ਦਾ ਕਦੀ ਖਿਆਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੋਵੇਗਾ।

ਡਾਕਟਰ ਮਕਬੂਲ ਮੈਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਕਾਲਜ ਲੈ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਕਾਲਜ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਕਾਲਜ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸੀ ਅਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਕਾਲਜ ਵੀ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਾਂਗ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਇਕ ਛੋਟਾ ਕਾਲਜ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਇਸ ਕਾਲਜ ਦੀ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਾਂਝ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਤਾਂ ਸ. ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਜਿਸ ਦੀ ਔਲਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਅਖਬਾਰ ਕਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਕੇ ਇਹ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੇ ਕਾਲਜ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਕਾਲਜ ਰੱਖ ਦਿਉ ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸਾਰਾ ਖਰਚ ਉਹ ਕਰੇਗਾ ਪਰ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕੁਝ ਸੋਚਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੈ ਲਿਆ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਹ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਠੁਕਰਾ ਦਿਤੀ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਸ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੇ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਸਿਰਫ 'ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ' ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਕਾਲਜ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਡਾਕਟਰ ਮਕਬੂਲ ਲਈ ਨਵੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਦੱਸਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਸ ਕਾਲਜ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇੰਨਾ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਾਲਜ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਰਈਸ ਨੇ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਲਜ ਦਾ ਨਾਂ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਸ ਕਾਲਜ ਦਾ ਇਕ ਲੰਮਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸੀ।

ਬੋਤਾ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਡਾਕਟਰ ਮਕਬੂਲ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੇ ਸਾਂ ਪਰ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਜੰਦਰਾ ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਡਾਕਟਰ ਮਕਬੂਲ ਉਤਰਿਆ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਗਵਾਂਢ ਤੋਂ ਚਾਬੀ ਲੈਣ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਕੁਝ ਚਿਰ ਬਾਦ ਦੂਸਰੀ ਤਰਫ ਤੋਂ ਚਾਬੀ ਲੈ ਕੇ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਘਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਸਾਨੂੰ ਉਡੀਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਘਰ, ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਜੰਦਰਾ, ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਸਾਂ ਪਰ ਡਾ. ਮਕਬੂਲ ਆਪ ਹੀ ਦਸਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ

ਵੀ ਲੋਡੀ ਡਾਕਟਰ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਲੋਡੀ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਢਾਂਚੇ ਅਨੁਸਾਰ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਔਰਤ ਡਾਕਟਰ ਹੀ ਵੇਖਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਕੰਮ ਵਿਚ ਇੰਨੀ ਰੁਝੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਉਹ ਦੋ-ਦੋ ਰਾਤਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੌਂ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਕੇ ਅਸੀਂ ਇਕ ਇਹ ਢੰਗ ਵੀ ਅਪਨਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੱਚੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬੈਠ ਗਏ ਅਤੇ ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਤਨੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਚਾਹ ਬਣਾ ਲਿਆਈ। ਡਾ. ਮਕਬੂਲ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਜਲੰਧਰ, ਦਿੱਲੀ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ ਜਾਣਣ ਦੀ ਵੱਡੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਸੀ। ਦਰਿਆ ਬਿਆਸ, ਸਤਲੁਜ ਕਿਥੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੁਝ ਖੇਤਰ ਪਹਾੜੀ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ ਬਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਦਰਿਆ ਬਹੁਤ ਭਰ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣਗੇ, ਹੜ੍ਹ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਹੋਣਗੇ, ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਕੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਸੁਆਲ ਪੁਛ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਸ਼ਕੀਲਾ ਜੀ ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਕਦੋਂ ਦੇ ਉਡੀਕ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸ਼ਕੀਲਾ ਜੀ ਦਾ ਘਰ ਇਕ ਖੂਬਸੂਰਤ ਕੋਠੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਹਰ ਖੂਬਸੂਰਤ ਫਲਾਂ ਅਤੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਪੌਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡਰਾਇੰਗ ਰੂਮ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਤੀ ਦੀ ਵੱਡੇ ਸਾਈਜ਼ ਦੀ ਫੋਟੋ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਭੁੱਟੋ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਸਨ।

“ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋਵੇਗੇ” ਸ਼ਕੀਲਾ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, “ਹਾਂ, ਅਨੇਕਾਂ-ਵਾਰ ਗਿਆ ਹਾਂ” ਮੈਂ ਜੁਆਬ ਦਿਤਾ। “ਮੈਂ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦੀ, ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਉਥੇ ਦਾ ਹੈ, ਦਿੱਲੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਾਲੀ ਗਲੀ, ਗਲੀ ਦੇ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਘਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਸਨ ਪਰ ਕੁਝ ਕੁ ਹਿੰਦੂ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਨ। ਚਾਚਾ ਚਾਨਣ ਸਿੰਘ ਮੇਰੇ ਔਬਾ ਦਾ ਪੱਗ-ਵੱਟ ਭਰਾ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਉਹ ਕਾਫਲੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵਕਤ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਪਰ ਚਾਚਾ ਚਾਨਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਤਲੀ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਕਾਫਲੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ਸੀ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਟੋਲਿਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਲਕਾਰਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਛੋਟੀ ਜਹੀ ਸਾਂ, ਚਾਚੇ ਚਾਨਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਚੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਚਾਚੇ ਚਾਨਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੁਲ ਸਕੀ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਚੁਕ ਕੇ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਲੇਬੀਆਂ, ਆਈਸ ਕਰੀਮ ਖਵਾਉਣੀ ਅਤੇ ਵਾਪਸੀ 'ਤੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਖਿਡੌਣੇ ਲੈ ਕੇ ਦੇਣੇ, ਪਰ ਮੈਂ ਜ਼ਿਦ ਕਰਕੇ ਉਹ ਖਿਡੌਣੇ ਲੈਣੀ ਸਾਂ ਜਿਹੜੇ ਮੈਨੂੰ ਪਸੰਦ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।” ਉਹ ਦਸਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਥਰੂ ਵਗ ਰਹੇ ਸਨ। 59 ਸਾਲਾਂ ਬਾਦ ਵੀ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਥਰੂ, ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘੀਆਂ ਸਾਂਝਾਂ ਸਨ?

“ਬਾਦ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਕਦੀ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਗਏ ਨਹੀਂ” ਮੈਂ ਪੁਛਿਆ, “ਸਿਰਫ ਇਕ ਵਾਰ, ਕੋਈ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ। ਪਰ ਉਥੇ ਤਾਂ ਹੁਣ ਕੋਈ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਸਾਂ, ਉਹ ਟੂਟੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਪੀਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੇਖ ਆਈ ਹਾਂ ਪਰ ਉਸ ਟੂਟੀ ਦੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਜਿਹੜੇ ਮਰਦ ਔਰਤਾਂ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਾਂ ਇਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਚਾਨਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਸਨ ਪਰ ਮੇਰੀਆਂ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਉਸ ਪਰਿਵਾਰ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਜਾਣਦੀ ਸਾਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਾਣਦੇ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਚਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸਕੂਨ ਮਿਲਿਆ। ਮੈਂ ਉਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੁਖ ਸਾਂਦ ਮੰਗੀ। ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਵਲੋਂ ਮਰਣ ਤਕ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਅਤੇ ਚਾਨਣ ਸਿੰਘ ਸਾਈਕਲਾਂ 'ਤੇ ਮਲ੍ਹਾਂਵਾਲੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਤੋਂ ਸੋਭਾ ਪੀਂਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਅਜੀਬ ਵੰਡ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਾਨਾਂ ਹੀਲ ਕੇ ਉਧਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਧਰ ਭੇਜਿਆ, ਜਿਹੜੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਉਤੇ ਸਨ ਉਹ ਤਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਗਿਣੇ ਨਾ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੱਦੇ 'ਤੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਵੀਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਪਰ ਜੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ, ਜੇ ਉਹ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਵੀਜ਼ਾ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ। ਮੈਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਤਾਂ ਵੇਖ ਆਈ ਹਾਂ ਪਰ ਲੱਖਾਂ ਉਹ ਲੋਕ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਘਰਾਂ ਅਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਤਰਸਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਨਾਲ ਹੀ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਚਲੇ ਗਏ।

ਮੈਂ ਸ਼ਕੀਲਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਮੌਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਦੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਉਸ ਵਕਤ ਮੈਂ ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਭਾਧਾ ਜੀ ਵੀ ਤਾਂ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਅਜ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਆਪਣੀ ਪੈਲੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਅਜ ਮੈਂ ਬਾਗ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਅਜ ਮੈਂ ਸਰਗੋਧੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਸਾਈਕਲ ਚਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਿਛਲਾ ਪਿੰਡ ਵੇਖਣ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਸੀ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਮਾਹੌਲ ਠੀਕ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਜ਼ਰੂਰ ਵਿਖਾਵਾਂਗੇ।

ਸਮਾਂ ਕਾਫੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਡਾ. ਮਕਬੂਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਮਿਸਟਰ ਇਕਬਾਲ ਜੋ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਮਾਡਲ ਟਾਊਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਹਨ, ਅਤੇ ਪਿਛੋਂ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਨਾਲ 4 ਵਜੇ ਮਿਲਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਗੇ ਤਾਂ ਸ਼ਕੀਲਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ “5 ਮਿੰਟ ਹੋਰ ਬੈਠ ਜਾਉ ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੁਛਿਆ। ਹਾਂ ਮੈਂ ਹੁਣ ਫਿਰ ਭਾਰਤ ਆਉਣਾ ਹੈ,

ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਚਲਿਉ। ਮੈਂ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਆਪਣਾ ਘਰ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਅਜੀਬ ਸਕੂਨ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਵਾਪਿਸ ਆ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਭਾਊ ਨੂੰ ਉਥੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਦਸਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਮੈਨੂੰ ਇਕ-ਇਕ ਗੱਲ ਦੁਹਰਾ ਕੇ ਪੁਛਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਘਰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਤਰਸਦੀਆਂ ਹੀ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।” ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਡਾ. ਮਕਬੂਲ ਉਨ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਲੋਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਆ ਰਹੇ ਸਾਂ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਸ਼ਕੀਲਾ ਜੀ ਨੂੰ ਉਸ ਮਿੰਟੀ ਨਾਲ ਕਿੰਨਾ ਮੋਹ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੁਛਿਆ, ਪਰ ਗਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੁਛਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਤੀ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ ਪਰ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੀ ਉਸ ਗਲੀ ਨੂੰ ਉਹ ਕਿਸ ਸ਼ਿਦਤ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਅਸੀਂ ਕੋਈ 4.30 ਵਜੇ ਮਿਸਟਰ ਇਕਬਾਲ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਉਹ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਦੋਸਤ ਸਾਨੂੰ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਡੀਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡਰਾਇੰਗ ਰੂਮ ਵਿਚ ਬੈਠੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਲੜਕੇ ਵੀ ਉਥੇ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਬੈਠ ਗਏ। “ਡਾ. ਮਕਬੂਲ ਨੇ ਮੇਰੀ ਵਾਕਵੀ ਕਰਾਉਂਦਿਆਂ ਦਸਿਆ ਕਿ ਡਾ. ਛੀਨਾ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਇਕਨੋਮਿਕਸ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਮਾਸੀ ਜੀ ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਸ਼ਕੀਲਾ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਾਕਿਫ ਹਨ। ਪਰ ਮਿਸਟਰ ਇਕਬਾਲ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਪੁਛਣ ਦੀ ਕਾਹਲ ਸੀ, “ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਜਲੰਧਰ ਤਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹੋਵੇਗੇ। ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਬਸਤੀ ਸ਼ੇਖ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਘਰ ਸੀ, ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਔਬਾ ਜੀ ਦੀ ਉਥੇ ਛੋਟੀ ਜਹੀ ਫੈਂਡਰੀ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਉਦੋਂ 4 ਸਾਲ ਦਾ ਸਾਂ ਜਦੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਿਆ ਸੀ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਅਜ ਤਕ ਵੀ ਜਲੰਧਰ ਵਾਲਾ ਆਪਣਾ ਘਰ ਯਾਦ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਔਬਾ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਜਲੰਧਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਫੌਤ ਹੋ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰ ਵੀਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਕੀਤੀ, ਕਦੀ ਮੈਚ ਵੇਖਣ ਲਈ, ਕਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਜਗਾਹ 'ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਅਜੀਬ ਦਸਤੂਰ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵੀਜ਼ਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲ ਸਕਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਲੰਧਰ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਜਗ੍ਹਾ ਅਤੇ ਜਲੰਧਰ ਵਾਲੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਉਹ ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮਰਨ ਤਕ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਔਬਾ ਨਾਲ ਭਰਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸਬੰਧ ਸਨ, ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਮੇਰੀਆਂ ਭਾਊਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵੀ ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਰਾ ਅਤੇ ਲੜਕੇ ਸਾਨੂੰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤਕ ਛੱਡ ਕੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਅਖੀਰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਛੱਡ ਕੇ ਵਾਪਿਸ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਸਨ ਤਾਂ ਭੁੱਬਾ ਮਾਰ ਕੇ ਰੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਗੱਲ ਹੀ ਕਹੀ ਸੀ ਛੇਤੀ ਖੁਤ ਲਿਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸੁੱਖ-ਸਾਂਦ ਦੱਸਿਉ। ਇਧਰ ਆ ਕੇ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਤਕ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪੱਕਾ ਘਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਿਆ, ਕੋਈ 5 ਸਾਲ, ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾ, ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਜਦੋਂ 1952-53 ਵਿਚ ਇਕ ਪੱਕੇ ਘਰ ਵਿਚ ਟਿਕੇ ਤਾਂ ਔਬਾ ਨੇ ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚਿਠੀ ਲਿਖੀ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੋਈ 6 ਸਫਿਆਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਚਿਠੀ ਆਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਤਾਕੀਦ

ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਕੋਲ ਮਿਲਣ ਲਈ ਆਉਣ। ਫਿਰ ਛੇ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਬਾਦ ਬਾਵਾ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਚਿਠੀ ਲਿਖੀ, ਪਰ ਉਧਰੋਂ ਉਸ ਦੇ ਲੜਕੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਆਇਆ ਕਿ ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਫੌਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਇੱਕ-ਦੋ ਚਿਠੀਆਂ ਹੋਰ ਲਿਖੀਆਂ ਵੀ ਅਤੇ ਆਈਆਂ ਵੀ ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਔਬਾ ਤਾਂ ਅਖੀਰ ਤਕ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ, ਰਾਤੀਂ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਤੇ ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਸਾਈਕਲਾਂ 'ਤੇ ਨਕੇਦਰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਂ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਦੁਕਾਨ ਵਿਚ ਪਕੌੜੇ ਖਾ ਰਹੇ ਸਾਂ।” ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੜਕੇ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਬੜੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣ ਰਹੇ ਹੋਣ, ਮਿਸਟਰ ਇਕਬਾਲ ਕਹਿਣ ਲਗੇ। “ਬੱਚੇ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਬੜੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਸੁਣਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਅਜੀਬ ਜਿਹਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਉਹ ਜਗ੍ਹਾ ਵੇਖੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰੇ ਹਨ, ਨਾ ਉਹ ਲੋਕ ਵੇਖੇ ਹਨ।”

ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਮਿਸਟਰ ਇਕਬਾਲ ਕੋਲੋਂ ਛੁੱਟੀ ਮੰਗੀ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ “ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਪੁੱਛਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਹੀ ਦੱਸਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।” ਅਸੀਂ ਫਿਰ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਕਾਫੀ ਚਿਰ ਰਹੇ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਦਸ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਹਰ ਕੋਈ ਬੜੀ ਹੀ ਸ਼ਿਦਤ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪਿਛੋਕੜ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਸਬੰਧੀ ਹਰ ਕੋਈ ਇਹੋ ਜਹੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆ ਕੇ ਕੋਈ 4 ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਬਬੀਤਾ ਜੀ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਫੋਨ ਆਇਆ ਕਿ ਸ਼ਕੀਲਾ ਜੀ ਨੇ ਭਾਰਤ ਆਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ

ਇਸ ਵਾਰ ਉਹ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਆਪਣਾ ਘਰ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੇ ਹੋ ਸਕਿਆ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਇਉ। ਮੈਂ ਸ਼ਕੀਲਾ ਜੀ ਨੂੰ ਲੈਣ ਵਾਹਗੇ ਬਾਰਡਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਤਕਰੀਬਨ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਕੀਲਾ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਔਰਤ ਕਸਟਮ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਅਸੀਂ 2 ਕੁ ਵਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਖਾਣਾ ਖਾਧਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਪੁਛਿਆ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਚਾਰ ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਜਦ ਵਾਪਿਸ ਆਉਣਗੇ ਤਾਂ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਚਲਾਂਗੇ। ਪਰ ਜਦ 4 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਵਾਪਿਸ ਆਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ “ਅੱਗੋਂ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਵਾਪਿਸ ਲਾਹੌਰ ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਔਮਾਂ ਅਤੇ ਭਾਊ ਮੈਨੂੰ ਉਡੀਕਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਭਾਰਤ ਫੇਰੀ ਬਾਰੇ ਸੈਂਕੜੇ ਸੁਆਲ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ, ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬੋਲੀ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ, ਇਮਾਰਤਾਂ, ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਕਈ-ਕਈ ਸੁਆਲ ਪੁਛਦੀਆਂ ਸਨ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਨੂੰ ਬੋਹੱਦ ਯਾਦ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਨਹੀਂ ਰਹੀਆਂ। ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਮੈਨੂੰ ਮਾਤਾ ਮੋਟਾ ਪਹਿਚਾਣਦੇ ਸਨ ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਹੁਣ ਮੈਂ ਸੋਚਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦ ਮੈਂ ਲਾਹੌਰ ਵਾਪਿਸ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਭਾਰਤ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੁਛਦਾ। ਕਈ ਵਾਰ ਜੇ ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ ਦਸਣ ਲਗਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਚਲਾਂਗੀ।”

ਕੁਝ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਫਿਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸ਼ਕੀਲਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਮੈਂ ਫਿਰ ਆਪਣਾ ਪਿੰਡ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਸ਼ਕੀਲਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ “ਮੈਂ ਸਰਗੋਧੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿੰਡ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੀ ਬਣਾ ਦਿਆਂਗੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਚਲਾਂਗੀ।”

ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਸਰਗੋਧੇ ਦੀ ਫੇਰੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਭਾਧਾ ਜੀ ਨੇ ਨਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਦਿਤੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਿਆ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਸਾਂ, ਜਵਾਬ ਮਿਲਦਾ ਸੀ, ਦੋ ਸਾਲ ਹੋਏ ਫੌਤ ਹੋ ਗਿਆ, 10 ਸਾਲ ਹੋਏ ਫੌਤ ਹੋ ਗਿਆ ਇਹ ਤਾਂ ਅਜੇ 6 ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਫੌਤ ਹੋਇਆ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਜਦ ਮੈਂ ਵਾਪਿਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗਿਆ ਸਾਂ ਤਾਂ ਭਾਧਾ ਜੀ ਨੇ ਫੋਨ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਉਡ ਕੇ ਆ ਜਾ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੁਹਰਾ-ਦੁਹਰਾ ਕੇ ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਦਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਵਰਗਵਾਸ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਉਹ ਚੁੱਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪੁਛਦੇ ਸਨ, ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਮੇਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਪਿੰਡ ਬਾਰੇ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਬਾਦ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੀ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਛਣ ਦੇ ਬਗੈਰ ਵੀ ਦਸਿਆ। “ਸਰਬਜੀਤ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਹੋ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ,” ਫਿਰ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਮੇਰੀ ਕੈਨੇਡਾ ਫੇਰੀ 'ਤੇ ਗਿਆ।

ਜਿਥੇ ਮੈਂ ਵੇਖਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾਂ, ਕਿ ਚਾਚਾ ਜੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਕਜ਼ਨ ਬੜਾ ਚਿਰ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੜਕਿਆਂ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ, ਮੈਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸੋਚਦਿਆਂ ਰਾਤ ਲੰਘਾ ਦਿਤੀ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਜਾ ਕੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਔਰਤ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਧਿਰ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ, ‘ਉਮਰਾਂ ਧੁੱਪਾਂ ਹੋਈਆਂ’ !!

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ‘ਰੂਹ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਪੰਜਾਬ’ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰਾ ਧੀ ‘ਸਫੀਆ ਹਯਾਤ’ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਸਿਰਜਣਾ ‘ਉਮਰਾਂ ਧੁੱਪਾਂ ਹੋਈਆਂ’ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਇਹ ਵੀ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਤਰਲੋਕ ਬੀਰ ਦੇ ਲਿਪੀਅੰਤਰ ਅਤੇ ਸੰਪਾਦਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸ਼ਾਇਰ ਇਹ ਸਿਰਜਣਾ ਮੇਰੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਸਾਹਮੁਖੀ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਪਹੁੰਚਦੀ।

ਚੁਸਤ-ਚਲਾਕ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਵੰਡੀਆਂ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਵਖਰੇਵੇਂ ਦੀ ਧੁੰਦ ਵਿਚ ਬੜਾ ਕੁਝ ਗੁਆਚ ਗਿਆ

ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਠ
ਫੋਨ: 209-600-2897

ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ, ਧਾਰਮਕ, ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤੰਦਾਂ ਦੇ ਤਾਣਿਆਂ-ਬਾਣਿਆਂ ਨਾਲ ਬੁਣਿਆ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਖੁਦ ਦੇ ਜਮਾਂਦਰੂ ਸੁਭਾਅ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵਰਤਾਰੇ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰੀ ਬੇਇਨਸਾਫੀਆਂ ਅਤੇ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦਾ ਧੁਰਾ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤ੍ਰਾਸਦੀਆਂ ਅਤੇ ਘਿਨਾਉਣੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਉੱਠਦੀ ਦਲੇਰਾਨਾ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ... ‘ਉਮਰਾਂ ਧੁੱਪਾਂ ਹੋਈਆਂ’ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਰਚੇਤਾ ਸਫੀਆ ਹਯਾਤ!

ਸਫੀਆ ਹਯਾਤ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ...

ਸਫੀਆ ਹਯਾਤ ਉਰਦੂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਬਹੁ-ਵਿਧਾਵੀ ਲੇਖਿਕਾ ਹੈ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸਾਹਿਤਕ ਸਫਰ ਲਗਾਤਾਰਤਾ ਨਾਲ ਅੱਜ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਫੀਆ ਹਯਾਤ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ, ਰਸਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਮੰਚਾਂ ‘ਤੇ ਵੀ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾਂ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਲਹਿੰਦੇ, ਚੜ੍ਹਦੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸੱਤ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪਾਰ ਵੱਸਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸਫੀਆ ਹਯਾਤ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤਾ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਦੱਸਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ।

ਉਂਜ ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਸਫੀਆ ਹਯਾਤ ਨੂੰ ਲਹਿੰਦੇ ਜਾਂ ਓਸ-ਪਾਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰਾ ਕਹਿ ਦੇਈਏ, ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਵੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ‘ਤੇ ਮਾਰੀਆਂ ਲੀਕਾਂ ਮੰਨਦਿਆਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਉਸ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧੀ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਰੂਹ ਅਤੇ ਧੜਕਣਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸਦਾ ਅਤੇ ਧੜਕਦਾ ਹੈ। ਚੁਸਤ-ਚਲਾਕ ਬੰਦਾ ਭੂਗੋਲਿਕ ਅਤੇ ਨਫਰਤ ਦੀਆਂ ਲਕੀਰਾਂ ਖਿੱਚ ਕੇ ਸਧਾਰਨ ਤੇ ਮੁਹੱਬਤੀ ਇਨਸਾਨ ਦੀਆਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ, ਦਿਲ ਅਤੇ ਰੂਹ ਦੀਆਂ ਗਹਿਰੀਆਂ ਸਾਂਝਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦਾ ਵਹਿਮ ਪਾਲ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਲਹਿੰਦਾ ਜਾਂ ਚੜ੍ਹਦਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਬਲਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਧੜਕਣ ਵਿਚ ਧੜਕਦਾ ਹੋਇਆ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਫੈਲ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ।

ਖੁਦ ਔਰਤ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੰਢਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਫੀਆ ਹਯਾਤ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਵਿਰੁੱਧ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਜਦੋ-ਜਹਿਦ ਕਰਦਿਆਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਨਾਰੀ ਦੇ ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਦਿਆਂ ਔਰਤਾਂ ਉੱਪਰ ਹੋ ਰਹੇ ਜ਼ੁਲਮ ਅਤੇ ਨਾ-ਇਨਸਾਫੀ ਨੂੰ ਉਭਾਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਹੱਕਾਂ ਅਤੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਮਾਰਦੀ ਹੈ।

ਔਰਤ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਧਿਰ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ, ‘ਉਮਰਾਂ ਧੁੱਪਾਂ ਹੋਈਆਂ’...

ਚੰਗੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਬੁਲਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਨੇ... ਮੁੱਢ ਬੈਠਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਕਿੱਕਲੀ ਪਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਸੰਵਾਦ ਰਚਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਨੇ ਅਤੇ ਨਾਲ ਤੋਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਆਟਮ ਆਰਟ, ਪਟਿਆਲਾ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ 124 ਸਫ਼ਿਆਂ ਦੀ ‘ਉਮਰਾਂ ਧੁੱਪਾਂ ਹੋਈਆਂ’ ਵੀ ਇਕ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਪੁਸਤਕ ਹੀ ਹੈ। 90 ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ, ਰੰਗਾਂ ਅਤੇ ਰਸਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਵੰਡੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ ਸਫੀਆ ਹਯਾਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਅਲੀਨਾ, ਆਇਮਾ ਅਤੇ ਅਹਿਮਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਰੂਹ ਅੰਦਰ ਖਿਆਲਾਂ, ਅਨੁਭਵਾਂ ਜਾਂ ਅਹਿਸਾਸਾਂ ਦਾ ਚਸਮਾ ਫੁੱਟਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਚਾਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਤੱਕ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਭਵਾਂ, ਅਹਿਸਾਸਾਂ ਅਤੇ ਵਲਵਲਿਆਂ ਦਾ ਸੰਗਮ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਵਹਿਣ ਬਣਦਿਆਂ ਵਹਿ ਤੁਰਦਾ ਹੈ- ਗੀਤ, ਕਵਿਤਾ, ਗ਼ਜ਼ਲ, ਕਹਾਣੀ, ਵਾਰਤਾ, ਜਾਂ ਫਿਰ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੰਗ-ਰੂਪ ਵਿਚ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ- ਕਦੇ ਵਾਸਪਾਂ ਵਿਚ, ਬੱਦਲਾਂ ਤੇ ਝੀਲਾਂ, ਨਦੀਆਂ, ਨਾਲਿਆਂ, ਦਰਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਕਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਛੱਲਾਂ ਵਾਂਗ..। ‘ਉਮਰਾਂ ਧੁੱਪਾਂ ਹੋਈਆਂ’ ਕਾਵਿ

ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਜਿਵੇਂ ਸਫੀਆ ਹਯਾਤ ਦੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਕੌਮਲ ਮਨ ਵਿਚ ਫੁੱਟਿਆ ਚਸਮਾ ਖੁਦ-ਬ-ਖੁਦ ਵਹਿੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ- ਆਪਣੀ ਤੋਰੇ, ਆਪਣੇ ਰਾਹੀਂ, ਬੋਰੇਕ, ਬੋਟੋਕ ਅਤੇ ਬੋਧੋਛਡ।

‘ਉਮਰਾਂ ਧੁੱਪਾਂ ਹੋਈਆਂ’ ਵਿਚ ਸਫੀਆ ਹਯਾਤ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਜਿੱਥੇ ਰੂਹ ਨੂੰ ਧੂਹ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਬੇਇਨਸਾਫੀਆਂ ਅਤੇ ਤ੍ਰਾਸਦੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਤੋਰਦੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਹੀ ਕਈ ਇਨਕਲਾਬੀ, ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਸਾਰਥਕ ਸੁਨੇਹੇ ਵੀ ਵੰਡਦੀ ਹੈ। ਸਫੀਆ ਹਯਾਤ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅਤੇ ਢਿੱਡ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਫਰੋਲਦੀ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪਾਉਂਦੀ ਇਹ ਬਾਕਮਾਲ ਸ਼ਾਇਰੀ ਪਾਠਕ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਫਰ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚੱਲਦੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਵੀ ਬੁਲੰਦ ਕਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਫੀਆ ਹਯਾਤ ਮਰਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਔਰਤ ਦੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਨੂੰ ਉਭਾਰਦੀ ਹੈ। ਨਾਰੀ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਖੜ੍ਹਨ ਲਈ ਵੰਗਾਰਦੀ ਹੈ। ਮਰਦ ਦੇ ਦੁਹਰੇ-ਤੀਹਰੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੀ ਵੰਡ ਉੱਪਰ ਸਵਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਔਰਤ ਦੇ ਸਥਾਨ, ਸਤਿਕਾਰ, ਅਤੇ ਇੱਜ਼ਤ ਮਾਣ ਦੀ ਯਾਦ ਦੁਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾਂ ਦਾ ਚੋਅ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਹ ਧੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਅਤੇ ਯਕੀਨ ਵੀ ਦੁਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਰੂਹ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਮੁਹੱਬਤ ਨੂੰ ਵੰਡਣਾ ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਹੈ। ਪਾਣੀ ‘ਤੇ ਕਦੇ ਲਕੀਰਾਂ ਨਹੀਂ ਵੱਜਦੀਆਂ...!

ਸਫੀਆ ਹਯਾਤ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੀ ਇਹ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੱਚ ਨੂੰ ਸੱਚ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਪਾਸਾ ਨਹੀਂ ਵੱਟਦੀ। ਇਸ ਦੀ ਝਲਕ ਪੁਸਤਕ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਸਫੀਆ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੀ ਇੱਕ ਐਸੀ ਕਵਿਤਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।

‘ਪੈਲੀਆਂ’ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਮਰਦ ਦੇ ਦੋਗਲੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨਾਲ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ‘ਮਾਰ ਕੇ’ ਵੀ ਇਹ ਮਰਦ ‘ਝੱਲੀਆਂ ਅਤੇ ਮਰ ਜਾਣੀਆਂ’ ਉੱਪਰ ਅਹਿਸਾਨ ਜਿਤਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ।

ਨਿੱਕੇ ਭਤੀਜੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਮੇਰੇ ਰੁਪਈਏ
ਵੀਰੇ ਨੇ ਖੋਹ ਕੇ
ਮੇਰੇ ਹੱਥ ‘ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ, ਤੇ ਬੋਲਿਆ
‘ਝੱਲੀਏ! ਤੈਨੂੰ ਤੇ ਪਤਾ,
ਅਸੀਂ ਧੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ
ਮੈਂ ਅੰਦਰੋਂ ਬੋਲੀ!
‘ਵੀਰੇ! ਮੇਰੀਆਂ ਪੈਲੀਆਂ?’

ਮਰਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਔਰਤ ਦੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਰ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਅਤੇ ਮਜਬੂਰੀ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ‘ਉਮਰਾਂ ਧੁੱਪਾਂ ਹੋਈਆਂ’ ਅਤੇ ‘ਜੁੱਤੀ’ ਖੁਦ-ਬ-ਖੁਦ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਹਿ ਰਹੀਆਂ ਨੇ।

ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ
ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਚੁੰਨੀ ਲੈ ਕੇ
ਰੱਬ ਜਾਣੇ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ
ਧੁੱਪ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੋਲ ਕੇ
ਇੱਕੋ ਸਾਹ ਵਿਚ ਪੀ ਗਈ...

ਮੈਂ ਕਿਹਾ - ਅੱਬਾ !
ਮੈਨੂੰ ਲੈ ਜਾ
ਔਰਤ ਨੂੰ ਜੁੱਤੀ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਨਾਲ
ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ
ਤੇ
ਅੱਬਾ ਪਿਛਲੇ ਪੈਰੀਂ ਪਰਤ ਗਿਆ
ਤੇ
ਮੇਰੇ ਘਰ ਆਣਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ..

ਹਰ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਮੁਹੱਬਤੀ ਰੂਹ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਂਗ ਸੰਤਾਲੀ ਦੀ ਵੰਡ ਸਫੀਆ ਹਯਾਤ ਨੂੰ ਸਤਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰੁਲਾਉਂਦੀ ਵੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵੰਡ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਸਮਾਨ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਆਸ ਦਾ ਪੱਲਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵੰਡ ‘ਪਾਣੀਆਂ ‘ਤੇ ਲੀਕ’ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੂਠੀ ਅਤੇ ਵਕਤੀ ਹੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਝੂਠੀ ਜਾਪੇ ਵੰਡ ਇਹ ਜਿਉਂ ਪਾਣੀਆਂ ‘ਤੇ ਲੀਕ ਏ
ਪਾਣੀਆਂ ‘ਤੇ ਲੀਕ ਭਲਾ ਰਹਿੰਦੀ ਕਦ ਤੀਕ ਏ
ਇੱਕ ਹੋਣਾ ਮੁੜ ਇਹ ਯਕੀਨ ਤੇ ਉਡੀਕ ਏ
ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਵੱਲ ਖੋਰੇ ਕਾਹਤੋਂ ਕੰਡ ਹੋ ਗਈ
ਤੁਸੀਂ ਵੰਡਿਆ ਪੰਜਾਬ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਵੰਡ ਹੋ ਗਈ।

ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਭੁੱਖੇ ਢਿੱਡ ਨੂੰ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਖੋਟੀਆਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਭਗਤੀ ਕਰਨੀ ਤਾਂ ਬੜੇ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ‘ਮੁੱਲ੍ਹਾ ਨਾਲ ਲੜਾਈ’ ਇੱਕ ਖੂਬਸੂਰਤ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਸੱਚੇ-ਸੱਚ ਖੁਦ-ਬ-ਖੁਦ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਹਿ ਗਈਆਂ...

ਕੱਲ੍ਹ ਮੇਰੀ
ਮੁੱਲ੍ਹਾ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਹੋ ਗਈ
ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ: ‘ਮੈਂ ਬਾਗੀ ਆਂ’

ਮੈਂ ਤੇ ਏਨਾ ਈ ਕਿਹਾ ਸੀ:
‘ਵੇ ਮੁੱਲ੍ਹਾ!
ਢਿੱਡ ਭੁੱਖਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ
ਤੇਰੀ ਬਾਂਗ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੀ।’

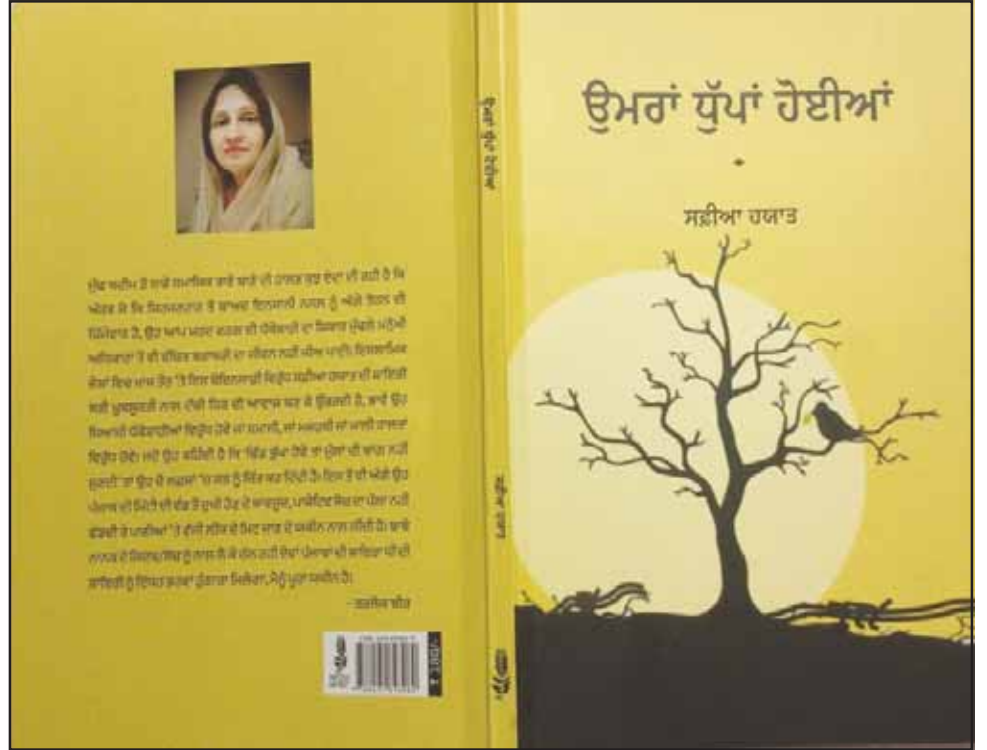
‘ਅੱਜ ਦੀ ਨਾਰੀ’, ‘ਇਨਕਾਰ’, ਅਤੇ ‘ਔਰਤ ਦੀ ਨਾਂਹ’ ਇਨਕਲਾਬੀ ਰੂਹ ਵਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਫੀਆ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ...

ਮੈਂ ਅੱਜ ਦੀ ਨਾਰੀ ਹਾਂ
ਰੀਤਾਂ ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਾ ਕਰੀਂ

ਮਾਏ ਨੀ ਮਾਏ
ਤੇਰੇ ਵਿਹੜੇ ਦੀਆਂ ਚਿਤੀਆਂ
ਮਾਰ ਉਡਾਰੀ ਉਡ ਜਾਣਾ।

ਸਾਡਾ ਹੱਕ ਨਾ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਤੇਰੇ ਦੇਸ਼ ‘ਤੇ
ਜਿਵੇਂ ਕੁੰਜਾਂ ਪਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਈਆਂ ਬਾਬਲਾ।

‘ਕੋਈ ਹੈ’ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਬੋਲ ਵੀ ਬਾਕਮਾਲ ਨੇ।
ਇਬਾਬਤ ਲਈ ਤਾਂ

ਮੈਂ ਤੇ ਆਪ ਉਹ ਹਾਂ,
ਜਿਸਦੇ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ
ਜ਼ਮਾਨਾ ਰੀਤਾਂ ਬਣਾਉਂਦਾ।

ਕੁੜੇ!
ਤੂੰ ਵੀ ਇਨਸਾਨ ਏਂ
ਉੱਠ!ਬੋਲ! ਛੱਡ ‘ਜੀ ਜੀ’
ਨਾਂਹ ਕਹਿਣ ਦਾ ਚੱਜ ਸਿੱਖ ਹੁਣ
ਇਨਕਾਰ ‘ਚ ਬੜੀ ਤਾਕਤ ਏ
ਨਾਂਹ ਸੁਣ ਕੇ
ਚਿਹਰਿਆਂ ਦੇ ਨਕਾਬ ਉੱਤਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਆਪਣੀਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਦੇ
ਜੇਕਰ ਤੈਨੂੰ ਔਰਤ ਦੀ ‘ਨਾਂਹ’ ਦੀ
ਅਲਫ਼-ਬੋ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਅਸੀਂ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਲਹਿੰਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਚੜ੍ਹਦਾ, ਧੀਆਂ ਦੇ ਜੰਮਣ ‘ਤੇ ਉਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨਹੀਂ ਮਨਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਜੋ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਮਨਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁੱਖ ਵਿਚ ਮਾਰਨ ਦਾ ਕਲੰਕ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ‘ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਹਿ ਰਿਹਾ।

‘ਅੰਮਤੀਏ! ਧੀਆਂ ਕਿਉਂ ਜੰਮੀਆਂ’, ‘ਮਸ਼ਵਰਾ’, ‘ਮਾਏ ਨੀ ਮਾਏ’ ਅਤੇ ‘ਕਿੱਦਾਂ ਦੀਆਂ ਰੀਤਾਂ’ ਦੀ ਲਾਜਵਾਬ ਸ਼ਾਇਰੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਪਾਠਕ ਦੀ ਰੂਹ ਪਸੀਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਨਾ ਸਹੁਰਾ ਨਾ ਪੇਕਾ ਆਪਣਾ
ਹਰ ਥਾਂ ਧੀ ਪਰਾਈ
ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਉਹ ਜੀਣ ਹਯਾਤੀ
ਲੱਗਦਾ ਜੱਗ ਤੇ ਆਈ
ਨਾ ਕੋਈ ਚਾਅ ਨਾ ਲੋਰੀ ਮਾਏਂ
ਧੀਆਂ ਹਿੱਸੇ ਆਈ
ਪਿਆਰ ‘ਚ ਵੀ ‘ਮਰ ਜਾਣੀ’ ਆਪਣ
ਸਾਨੂੰ ਪਿਓ ਤੇ ਮਾਂ
ਅੰਮਤੀਏ! ਧੀਆਂ ਕਿਉਂ ਜੰਮੀਆਂ

ਮਾਏ ਨੀ! ਹੁਣ ਧੀ ਜੰਮੇ
ਤਾਂ ਧੁੰਨੀ ਤੋਂ ਬੋਲੇ ਧੜ ਨਾ ਜੰਮੀ।

ਦਿਲ ਦਾ ਸਹਿਨ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੁੰਦੈ
ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਰੇ ਮੰਦਿਰ-ਮਸਜਿਦਾਂ,
ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਤੇ ਚਰਚ ਹਟਾ ਕੇ
ਬੇਘਰਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਬਣਾ ਦੇਵੇ !

‘ਮਾਂ ਨੂੰ ਸੌਣਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ’ ਇੱਕ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਰ ਮਨ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸ਼ਾਇਰੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਚਿਤੀਆਂ ਕਹਿ ਤਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ-ਅੰਦਰੀ ਡਰਦੇ ਵੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਤੇ ਖੰਭ ਨਿਕਲਦਿਆਂ ਹੀ ਬਹੁਤਾ ਉੱਡਣ ਨਾ ਲੱਗ ਜਾਵਣ... ਕਿਤੇ ਉੱਚੀਆਂ-ਲੰਮੀਆਂ ਅੰਬਰੀ ਪਰਵਾਜ਼ਾਂ ਹੀ ਨਾ ਭਰ ਲੈਣ!

ਮਾਂ ਨੂੰ ਸੌਣਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ
ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉੱਚੀ ਦੇਣੀ ਆਖਿਆ:
ਮਾਂ! ਮੇਰਾ ਉੱਡਣ ਨੂੰ ਬੜਾ ਦਿਲ ਕਰਦਾ।

‘ਤੂੰ ਸਾਂਝਾਂ ਦਾ ਚੋਅ ਓ ਬਾਬਾ’ ਇਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਅਤੇ ਜਾਨਦਾਰ ਕਵਿਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਫੀਆ ਹਯਾਤ ਨੇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਿਆਂ ਉਸ ਦੀ ਸਮਾਜਕ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜੰਗ, ਹੱਥੀਂ ਕਿਰਤ ਕਰਨ, ਔਰਤ ਦੇ ਸਨਮਾਨ, ਮਨੁੱਖੀ ਬਰਾਬਰਤਾ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਸੁਨੇਹਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝਿਆਂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਨੀਵੇਂ ਦਾ ਹਮਦਰਦ ਤੂੰ ਬਾਬਾ
ਨਾਰੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ
ਕਿਰਤੀਆਂ ਨਾਲ ਯਰਾਨੇ ਤੇਰੇ
ਜਾਣੇ ਕੁਲ ਸੰਸਾਰ
ਗੁਰੂ ਜੀ ਗਲੀ ਗਲੀ ਕੰਨਸੋਅ
ਓ ਬਾਬਾ! ਤੂੰ ਸਾਂਝਾਂ ਦੇ ਚੋਅ

ਦੇਸ਼ਤੋ, ਇਸ ਖੂਬਸੂਰਤ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਾਰੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਮੁਮਕਿਨ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਹਨ ਸਭ ਪੜ੍ਹਨਯੋਗ। ਨਜ਼ਮਾਂ ਪਾਠਕ ਦੇ ਮਨ ‘ਤੇ ਚਿਰਜੀਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਸੁਹਿਰਦ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹਨ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧੀ ਸਫੀਆ ਹਯਾਤ ਨੂੰ ਇਸ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸਿਰਜਣਾ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਮੁਬਾਰਕਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰਜਣਾਤਮਿਕ ਸਫਰ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਕਾਮਯਾਬੀ ਲਈ ਸ਼ੁਭ ਕਾਮਨਾਵਾਂ। -ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ।

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲਾਂਗਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਬਾਰੇ ਪੁਛਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਬੋਲੇ ਜਹੇ ਹੀ ਹੋਣਗੇ, ਫਿਰ ਜਦ ਵਾਪਿਸ ਜਾਵਾਂਗਾਂ ਤਾਂ ਭਾਪਾ ਜੀ ਵੀ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਰਹੇ, ਚਾਚੇ, ਤਾਏ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਆਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਮੈਨੂੰ ਲਗਾ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਘਟਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਮੇਰੇ ਅਤੇ ਸ਼ਕੀਲਾਂ ਜੀ ਵਰਗੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤੇ ਟੁੱਟ ਜਾਣਗੇ। ਮੈਨੂੰ ਰਾਤ ਵਿਚ ਹੀ ਇਕ ਯੁਗ ਬੀਤ

ਗਿਆ ਜਾਪਿਆ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਸਵੇਰੇ ਕੋਈ 11 ਕੁ ਵਜੇ ਸ਼ਕੀਲਾਂ ਜੀ ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ, “ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਪਿੰਡ ਵੇਖਣ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਜਾਵਾਂਗੀ” ਪਰ ਮੈਂ ਦੁਚਿਤੀ ਵਿਚ ਸਾਂ ਪਰ ਫਿਰ ਮੈਂ ਕਹਿ ਹੀ ਦਿਤਾ। “ਸ਼ਕੀਲਾਂ ਜੀ, ਮੈਂ ਪਿੰਡ ਵੇਖਣ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ,”

“ਪਰ ਕਿਉਂ!” ਸ਼ਕੀਲਾਂ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ “ਸ਼ਕੀਲਾਂ ਜੀ, ਹੁਣ ਕਿੰਨਾ ਜਾਂ ਕੇ ਮਿਲਾਂਗਾਂ ਅਤੇ ਵਾਪਿਸ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਕਿੰਨੀ ਦਸਾਂਗੀ।”

ਬਾਬਾ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ: ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਸੰਤ, ਕਵੀ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਗੁਰੂ

ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਸਦੀਵ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਹੈ। ਉਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸੰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਬਲਕਿ ਮਹਾਨ ਕਵੀ, ਭਗਤੀ ਗਾਇਕ ਅਤੇ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਗੁਰੂ ਵੀ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖਤਾ, ਪਿਆਰ, ਸੱਚਾਈ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਉਚਾਈ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਭਗਤੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਅਮੂਲ ਧਰੋਹਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸਰੋਤ ਹਨ।

ਬਾਬਾ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ

ਬਾਬਾ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ 15ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਧਰਮ ਅਤੇ ਆਧਿਆਤਮਿਕਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਗਹਿਰਾ ਰੁਝਾਨ ਸੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨੇ

ਗੁਰਬਿੰਦਰ ਗੁਰੀ

ਫੋਨ: +447951 590424

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੱਚਾਈ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਜਗਾਇਆ। ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਹੀ ਬਾਬਾ ਨਾਮਦੇਵ ਨੇ ਗੁਰੂਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮੂਲ ਉਦੇਸ਼ ਧਨ, ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਂ ਸ਼ੌਹਰਤ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਆਤਮਿਕ ਉਚਾਈ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਹੈ। ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਤੇ ਹੱਕ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਨਗਰ ਘੁਮਾਣ (ਨਾਮਦੇਵ ਨਗਰ) ਵਿਖੇ ਆਏ ਤੇ ਇਥੇ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਰਹੇ। ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਲਗਪਗ 200 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਮਾਜ 'ਚ ਜਾਤਾਂ-ਪਾਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਸੀ। ਉੱਚੀ ਜਾਤ ਵਾਲੇ ਕਬਿਤ ਨੀਵੀਂ ਜਾਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਉਚ-ਨੀਚ ਤੇ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਉੱਚੇ-ਸੁੱਚੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੋਣ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ।

ਕਾਵਿ ਅਤੇ ਭਗਤੀ

ਬਾਬਾ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਭਗਤੀ ਕਵੀ ਵੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸੱਚ, ਧਰਮ, ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਉੱਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਨਾਮਦੇਵ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਸਧਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਸਫਰ 'ਤੇ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਭਗਤੀ ਦਾ ਅਸਲੀ ਰੂਪ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਤਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਮਨ, ਬੋਲ ਅਤੇ ਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਸੱਚਾਈ, ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਕਰੁਣਾ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਵਿ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੇਵਾ, ਸੱਚਾਈ ਅਤੇ ਨਿਰਹੰਕਾਰਤਾ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਮਿਲਾਪ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਭਗਤੀ ਗੀਤ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ

ਬਾਬਾ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਭਜਨ ਅਜੇ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗੀਤ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

“ਸੱਚੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਸੱਚਮੁੱਚ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ”

ਇਸ ਗੀਤ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਂਦੇ

ਹਨ ਕਿ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸੱਚੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਰਸਤੇ ‘ਤੇ ਚੱਲਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮੁਕਤੀ ਹੈ।

“ਧਰਮ ਸਿਰਫ ਰੀਤੀਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸੱਚਾ ਮਾਰਗ ਹੈ”

ਇਸ ਗੀਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਰਮ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਸਲੀ ਮੂਲ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਧਾਰਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਦਰਸਾਇਆ।

“ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਰਸਤੇ ‘ਤੇ ਹੀ ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ”

ਬਾਬਾ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਇਸ ਗੀਤ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖਤਾ, ਦਇਆ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ

ਬਾਬਾ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਸਿਰਫ ਕਵੀ ਜਾਂ ਸੰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਸਮਾਜਸੇਵੀ ਵੀ ਸਨ। ਉਹ ਅਸਮਾਨਤਾ, ਅਨਿਆਂ ਅਤੇ ਦੁਖ-ਦਰਦ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਸਚਾਈ, ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਭਗਤੀਪੂਰਨ ਜੀਵਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਧਰਮ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਦੇ ਅਸਲੀ ਮੂਲ ਨੂੰ ਜਗਾਇਆ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਸਹੀ ਰਾਹ ਦਰਸਾਇਆ। ਬਾਬਾ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਸਿਰਫ ਰੀਤੀਆਂ ਜਾਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਪਿਆਰ, ਦਇਆ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲਾ ਰਸਤਾ ਹੈ।

ਵਿਸਥਾਰਿਤ ਵਿਰਾਸਤ

ਬਾਬਾ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਸਿੱਖ ਧਰਮ, ਭਾਰਤੀ ਆਧਿਆਤਮਿਕਤਾ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਗੀਤ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਅਜੇ ਵੀ ਸੰਗੀਤ ਰਾਹੀਂ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਖਾਇਆ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ, ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿੱਖਿਆ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅੱਜ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੈ।

ਆਧੁਨਿਕ ਪ੍ਰਸੰਗ

ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਧਨ, ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਮਾਡਰਨ ਟਕਨੀਕ ਵਿਚ ਵਿਅਸਤ ਹਨ, ਬਾਬਾ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਗੀਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਆਤਮਿਕਤਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਸਲੀ ਸੁਖ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ, ਦਿਲ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਦੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਿਚ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਗੁਰੂਆਂ, ਹੋਰ ਭਗਤਾਂ ਅਤੇ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਗੁਰੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਅਤੇ ਨਵੀਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ।

ਨਤੀਜਾ

ਬਾਬਾ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦਿਖਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸੱਚੀ ਭਗਤੀ, ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅਸਲੀ ਤਾਕਤ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਹਨ ਜੋ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਧਰਮ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸੱਚਾ ਜੀਵਨ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਕਾਵਿ ਸਦਾ ਯਾਦ ਰਹੇਗੀ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚਾਈ, ਦਇਆ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ‘ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰੇਗੀ। ਬਾਬਾ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਸਿਰਫ ਇਤਿਹਾਸਕ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਆਤਮਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਅਮੂਲ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ: ਜਦੋਂ ਰੱਬ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਉਤਰ ਆਇਆ

ਭਾਰਤੀ ਧਾਰਮਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਜੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਸੰਤ ਨੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮੰਦਰਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਤੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵਸਾਇਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਨ—ਬਾਬਾ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ। ਉਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਵੱਡਾ ਨਾਮ ਸਨ, ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸਮਾਜਕ ਚੇਤਕ ਵੀ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਪਾਖੰਡ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਠੇਕੇਦਾਰੀ ‘ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਚੋਟ ਮਾਰੀ।

ਬਾਬਾ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਅੱਜ ਵੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਲਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਧਰਮ ਡਰ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰੱਬ ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਭਗਤੀ ਬਗਾਵਤ ਬਣੀ

13ਵੀਂ-14ਵੀਂ ਸਦੀ ਦਾ ਭਾਰਤ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ, ਜਾਤੀ

ਪ੍ਰਥਾ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪਾਖੰਡ ਨਾਲ ਜਕੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਜਨਮ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਰੱਬ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਰਾਹ ਪੰਡਤਾਂ, ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ।

ਇਸੇ ਹਨੇਰੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ—

“ਜੇ ਰੱਬ ਸਭ ਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਕੁਝ ਲਈ ਹੀ ਕਿਉਂ?”

ਇਹ ਸਵਾਲ ਸਿਰਫ ਧਾਰਮਿਕ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਵੀ ਸੀ।

“ਰੱਬ ਜਨਮ ਨਹੀਂ, ਕਰਮ ਵੇਖਦਾ ਹੈ।”

ਪੰਡਰਪੁਰ ਅਤੇ ਵਿਠੋਬਾ: ਰੱਬ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀ ਗੱਲ

ਬਾਬਾ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਭਗਤੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸੀ—ਪੰਡਰਪੁਰ ਦਾ ਵਿਠੋਬਾ (ਵਿਠਲ)। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵਿਠੋਬਾ ਕੋਈ ਪੱਥਰ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਜੀਉਂਦਾ ਸਾਥੀ ਸੀ।

ਉਹ ਰੱਬ ਨਾਲ:

ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਸਨ

ਝਗੜਦੇ ਸਨ

ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦੇ ਸਨ

ਹੱਸਦੇ ਸਨ

ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ—ਦੂਰ ਦੀ ਨਹੀਂ।

ਮੰਦਰਾਂ ਦੇ ਤਾਲਿਆਂ ‘ਤੇ ਸਵਾਲ

ਬਾਬਾ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾਤੀ ਆਧਾਰਿਤ ਰੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਕਈ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ, ਬੇਇੱਜ਼ਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਥਾ ਅਨੁਸਾਰ— ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਮੰਦਰ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਬੈਠ ਕੇ ਭਜਨ ਗਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਲੋਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੂਰਤੀ ਨੇ ਪਿੱਛੇ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰ ਲਿਆ।

ਇਹ ਘਟਨਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਤੀਕ, ਪਰ ਸੰਦੇਸ਼ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ

ਰੱਬ ਦਿਲ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ।

ਕਵਿਤਾ ਜੋ ਹਥਿਆਰ ਬਣੀ

ਬਾਬਾ ਨਾਮਦੇਵ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਭਾਰੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਮਰਾਠੀ ਲੋਕਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਸਨ— ਤਾਂ ਜੋ ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਸਮਝ ਸਕੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਲਮ:

ਪਾਖੰਡ ‘ਤੇ ਵਾਰ ਸੀ

ਝੂਠੇ ਸੰਤਾਂ ‘ਤੇ ਚੋਟ ਸੀ

ਡਰ ਵੇਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਖ਼ਤਰਾ ਸੀ

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ:

“ਰੱਬ ਦੀ ਭਗਤੀ ਉਹ ਹੈ,

ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਹੋਰ ਮਨੁੱਖ ਬਣੇ।”

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਸ਼ਬਦ

ਬਾਬਾ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 61 ਸ਼ਬਦ ਦਰਜ ਹਨ।

ਇਹ ਸਨਮਾਨ ਸਿਰਫ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਸੋਚ ਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ:

ਨਾਮਦੇਵ ਦੀ ਭਗਤੀ ਨਿਰਗੁਣ ਸੀ

ਅਹੰਕਾਰ ਰਹਿਤ ਸੀ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਸੀ ਸਮਾਜਕ ਸੰਦੇਸ਼: ਧਰਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨਸਾਨ ਬਾਬਾ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਧਰਮ ਸੀ—

ਇਨਸਾਨੀਅਤ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ:

ਭੁੱਖੇ ਨੂੰ ਭਜਨ ਨਹੀਂ, ਰੋਟੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ

ਨੰਗੇ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ, ਕੱਪੜਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

ਟੁੱਟੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਡਰ ਨਹੀਂ, ਪਿਆਰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

ਉਹ ਧਰਮ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਸਨ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਨਾਮਦੇਵ ਦੀ ਲੋੜ

ਅੱਜ ਜਦੋਂ:

ਧਰਮ ਫਿਰ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ

ਜਾਤੀ ਦੀ ਜ਼ਹਿਰਲੀ ਸੋਚ ਮੁੜ ਉਭਰ ਰਹੀ ਹੈ

ਰੱਬ ਫਿਰ ਵਪਾਰ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ

ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਨਾਮਦੇਵ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸਾਨੂੰ ਝੰਝੋੜਦੀ ਹੈ।

ਉਹ ਅੱਜ ਵੀ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ:

“ਤੂੰ ਕਿੰਨੇ ਦੀਵੇ ਜਲਾਏ,

ਪਰ ਕਿੰਨੇ ਦਿਲ ਰੋਸ਼ਨ ਕੀਤੇ

ਬਾਬਾ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਕੋਈ ਸਿਰਫ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿਹਰਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਮਾਜ ਲਈ ਇੱਕ ਲਗਾਤਾਰ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸਵਾਲ ਹਨ।

ਜਦ ਤੱਕ:

ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਵੰਡ ਹੈ

ਰੱਬ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਨਫਰਤ ਹੈ

ਜਾਤ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਅਹੰਕਾਰ ਹੈ

ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਬਾਬਾ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਰਹਿਣਗੇ। ਉਹ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਰੱਬ ਨੂੰ ਲੱਭਣਾ ਹੈ,

ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਬਣੇ।

ਦਲੇਰ ਧੀਆਂ ਦੀ ਮਜਬੂਰੀ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਨਾਵਲ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ‘ਸੋ ਕਿਉਂ ਮੰਦਾ ਆਖਿਐ ਜਿਤੁ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨ’ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਦੇ ਕੇ ਮਰਦ ਅਤੇ ਔਰਤ ਵਿਚਲੇ ਭੇਦਭਾਵ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਕੇ ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਨੀਚ ਅਤੇ ਪੈਰ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤੁਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਔਰਤ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਜਦੋਂ ਮਾਣ

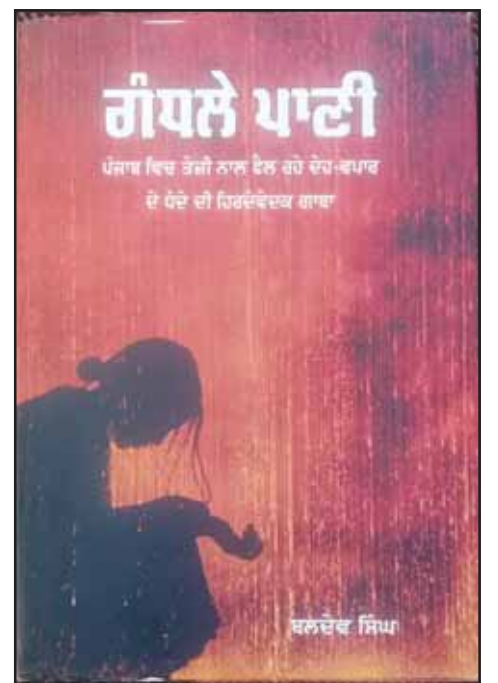
ਰਜਵਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸ਼ਰਮਾ

ਫੋਨ: 70873-67969

ਸਨਮਾਨ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸ਼ੀਏ ‘ਤੇ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਖੁਆ ਕੇ ਮਗਰੋਂ ਆਪ ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਮਾਂ, ਭੈਣ ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਅਜੇ ਵੀ ਸਨਮਾਨ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਮਾਰ ਝੱਲ ਕੇ ਪਾਪੀ ਪੇਟ ਦੀ ਖਾਤਰ ਦਰ-ਦਰ ਭਟਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ

ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਤਕਨਾਮਾ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਨਾਵਲ ‘ਗੰਧਲੇ ਪਾਣੀ’, ਜੋ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅਤੇ ਹੁਣ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੈਰ ਪਸਾਰ ਰਹੇ ਦੇਹ ਵਪਾਰ ਦੇ ਧੰਦੇ ‘ਤੇ ਚੋਟ ਕਰਕੇ ਪਾਠਕ ਵਰਗ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਨਗਰਾਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮੁੰਬਈ ਅਤੇ ਕਲਕੱਤਾ ਵਿਚ ਦੇਹ ਵਪਾਰ ਦਾ ਧੰਦਾ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਹੁਣ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਛੋਟਾ ਜਾਂ ਵੱਡਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੁਣ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਤੋਂ ਵਿਹੁਣਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਘੱਟ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਅਤੇ ਘਰ ਦੀ ਮਜਬੂਰੀ ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਛੱਡ ਚੁੱਕੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰ ਦੇ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਅਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਬਣਨ ਲਈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਰਾਹ ‘ਤੇ ਤੁਰਨ ਦਾ ਔਕ ਚੰਬੜੀਆਂ ਹਨ। ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਵਾਲੀਏ ਵਰਗੇ ਹੋਟਲ ਮਾਲਕ, ਡੈਂਜਰ ਵਰਗੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਇਹ ਸਾਹਦੀ ਭਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੋਟਲ ਮਾਲਕਾਂ, ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਅਤੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਜੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਦੇ

ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦਾ। ਨਾਵਲ ਵਿਚਲੇ ਪਾਤਰ ਕੁੜੀਆਂ ਤਾਰੋ, ਸਵੀਟੀ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ, ਮੀਨੂ, ਰਾਜੀ ਅਤੇ ਮੁੰਦਰਾਂ ਚਿਰਾਗ ਦੇ ਦਰਦਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਦਾਸਤਾਨ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਮਜਬੂਰੀਆਂ ਹਨ। ਦੇਹ ਵਪਾਰ ਦੇ ਧੰਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਏਸ ਨਰਕ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਬੈਂਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਕਿੱਤਿਆਂ ਜਿਵੇਂ ਬੈਂਗ ਬਣਾਉਣੇ, ਮੋਮਬੱਤੀਆਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦੇ ਕੇ ਘੱਟ ਵਿਆਜ ‘ਤੇ ਲੈਨ ਉਪਲੱਬਧ ਕਰਵਾਉਣਾ ਨਾਵਲ ਦਾ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਪੱਖ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੁਖਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋੜਵੰਦ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਏਸ ਧੰਦੇ ਨਾਲ ਨਾ ਜੁੜਨ। 198 ਪੰਨਿਆਂ ਦਾ ਯੂਨੀਸਟਾਰ ਬੁਕਸ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਮੁਹਾਲੀ ਦੁਆਰਾ ਛਾਪਿਆ ਨਾਵਲ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸਵਾਲ ਜਿਹਨ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਜਵਾਬ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਾਵਲ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਨਯੋਗ ਹੈ।

ਫਿਲਮ ਲੋਕ

ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ

ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਦੇ ਸਿਨੇਮਾ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹੈ

ਮਲਿਆਲਮ ਦੇ ਸੁਪਰਸਟਾਰ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਨੂੰ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ 23 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ 71ਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਫਿਲਮ ਪੁਰਸਕਾਰ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਸਿਨੇਮਾ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸਨਮਾਨ 'ਦਾਦਾ ਸਾਹਿਬ ਫਾਲਕੇ ਐਵਾਰਡ' ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 'ਦਿਸ਼ਮ' ਸਮੇਤ ਕਈ ਬਲਾਕ ਬਸਟਰ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਐਕਟਰ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ

ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ 5 ਨੈਸ਼ਨਲ ਪੁਰਸਕਾਰ, 9 ਸਟੇਟ ਪੁਰਸਕਾਰ, ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਨ ਅਤੇ ਪਦਮਸ਼ੀ ਵਰਗੇ ਸਨਮਾਨ ਹਾਸਿਲ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਇਸੇ ਗੱਲ ਤੋਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਸ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਫਿਲਮਾਂ 'ਹਿਰਦੈਪੂਰਵਮ', 'ਬੁਡਾਰਮ' ਅਤੇ 'ਐਲ 2 ਐਮਪੁਰਾਨ' ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਹੀ ਫਿਲਮਾਂ ਟਿਕਟ ਖਿੜਕੀ 'ਤੇ ਬੇਹੱਦ ਤਕੜੀ ਕਮਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬਲਾਕਬਸਟਰ ਫਿਲਮ ਸਾਬਿਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ 3 ਹੋਰ ਫਿਲਮਾਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ।

ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜਦੋਂ ਛੇਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ 60 ਸਾਲ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ। ਉਸ ਭੂਮਿਕਾ ਲਈ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਬੜੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਹੋਈ ਸੀ। ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਐਕਟਿੰਗ ਕਰੀਅਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਫਿਲਮ 'ਬਿਰਨੇਤਮ' ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ਰਿਲੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਲਮ 'ਮੇਜ਼ਿਲ ਵਰਿਨਿਆ ਪੂਕੱਲ' (1980) ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਉਹ ਖ਼ਲਨਾਇਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਜ਼ਰੀਏ ਉਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ 8 'ਤੇ ਛਾਂ ਗਏ। ਸਾਲ 1982 ਤੋਂ ਸਾਲ 1986 ਦਰਮਿਆਨ ਪੁ ਆਲਮ ਇਹ ਚਿਹਰਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ 15 ਦਿਨ ਵਿਚ ਮੋਹਨ ! ਲਾਲ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਉਸ ਦੇ ਨੇ ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ 34 ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਬ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਲਗਾਤਾਰ 25 ਹਿੱਟ ਫਿਲਮਾਂ ! ਦੇਣ ਦਾ ਇਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤੀਮਾਨ ਵੀ ? ਬਣਾਇਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕੋਈ ਤੋੜ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ।

ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਖ਼ਲਨਾਇਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਲਈ ਮਲਿਆਲਮ ਫਿਲਮ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫਿਲਮ ਕਰੀਅਰ ਵਿਚ ਤਾਮਿਲ, ਹਿੰਦੀ, ਤੇਲਗੂ ਅਤੇ ਕੰਨੜ ਵਿਚ ਬਣੀਆਂ 400 ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਖੁਦ ਨੂੰ ਇਕ ਲੀਜੈਂਡਰੀ ਐਕਟਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸ਼ਰਵਰੀ ਵਾਘ

ਕਾਮਯਾਬੀ ਲਈ ਯਤਨ ਜਾਰੀ

ਰਾਜਸ਼ੀ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਦੀ ਫਿਲਮ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਰਵਰੀ ਵਾਘ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਬਤਜਾਤੀਆ ਦੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ। ਸ਼ਰਵਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ 'ਚ ਆਯੁਸ਼ਮਨ ਖੁਰਾਨਾ ਹੋਣਗੇ। ਇਹ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮ ਕਹਾਣੀ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਡਰਾਮਾ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਰਾਜਸ਼ੀ ਵਾਲੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਹਾਵੀਰ ਜੈਨ ਵੀ ਸ਼ਰਵਰੀ ਦੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਇਧਰ ਇਹ ਵੀ ਖ਼ਬਰ ਗਰਮ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰਵਰੀ ਵਾਘ ਨੂੰ 'ਚਾਂਦਨੀ ਬਾਰ-2' ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ 'ਪਿਆਰ ਕਾ ਪੰਚਨਾਮ' ਵਾਲੀ ਮਿਸ ਵਾਘ ਦੇ ਵਾਰੇ-ਨਿਆਰੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮਧੁਰ ਦੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਹਰ ਨਾਇਕਾ ਦੀ ਚਾਹਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੇ ਕੈਰੀਅਰ 'ਚ ਸ਼ਰਵਰੀ ਨੂੰ 'ਬੇਟੀ ਔਰ ਬਬਲੀ-2' 'ਚ ਚਾਹੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਿਆ ਪਰ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਪੰਜ ਸਾਲ 'ਚ ਉਹ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕਈ ਹੀਰੋਇਨਾਂ ਦਸ ਸਾਲ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕੀਆਂ। ਸ਼ਰਵਰੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਘਰਾਣੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਨਾ ਮਨੋਹਰ ਜੋਸ਼ੀ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। 'ਤਰਸ' ਉਹ ਗਾਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਰਵਰੀ ਦੇ ਨਾਚ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ 237 ਮਿਲੀਅਨ ਵਿਊਜ਼ ਮਿਲੇ। ਸ਼ਰਵਰੀ ਵਾਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਹੈ ਤੇ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਅਰਾ 'ਵਿਕਸਿਤ ਭਾਰਤ' ਪੂਰਾ ਕਰਨ 'ਚ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇਈਏ। ਉਧਰ ਅਲੀ ਔਬਾਸ ਜ਼ਫ਼ਰ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ ਲਈ ਸ਼ਰਵਰੀ ਵਾਘ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਆਦਿਤਯ ਚੋਪੜਾ ਨੂੰ ਅਲੀ ਨੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਇਸ ਫਿਲਮ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤੇ ਆਖਰੀ ਪਸੰਦ ਸ਼ਰਵਰੀ ਵਾਘ ਹੈ।

'ਡਾਨ-3' ਲਈ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਅ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਵਰੀ ਅਭਿਨੇਤਰੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਹਿ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਵੀ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। 'ਮੁੰਜਿਆ', 'ਵੇਦਾ', 'ਮਹਾਰਾਜ' ਨੇ ਦਰਅਸਲ ਸ਼ਰਵਰੀ ਵਾਘ ਨੂੰ ਮਕਬੂਲੀਅਤ ਦਿੱਤੀ। ਸ਼ਰਵਰੀ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਚੁੱਪ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ 'ਧੋਖਾ' ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਪਿਆਰ ਕਹਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਿਲਹਾਲ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੈਰੀਅਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਤੱਕ ਲਿਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੀ।

ਸਰਬਪੱਖੀ ਕਲਾਕਾਰ ਅਜੈ ਦੇਵਗਨ

ਅਨੇਕ ਐਕਸ਼ਨ ਫਿਲਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਜੈ ਦੇਵਗਨ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਤਹਿਤ ਸ਼ੈਟੀ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਗੋਲਮਾਲ-5' ਜ਼ਰੀਏ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਹਸਾ ਕੇ ਲੈਟ-ਪੈਂਟ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਅਰਸ਼ਦ ਵਾਰਸੀ, ਤੁਸ਼ਾਰ ਕਪੂਰ, ਸ਼੍ਰੇਅਸ ਤਲਪੜੇ ਅਤੇ ਕੁਨਾਲ ਖੇਮੂ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਗੇ। ਮਾਰਚ 2026 ਤੋਂ 'ਗੋਲਮਾਲ-5' ਦੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਕਰੀਨਾ ਕਪੂਰ ਖਾਨ ਦੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਦੀ ਵੀ ਚਰਚਾ ਹੈ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ 'ਗੋਲਮਾਲ ਰਿਟਰਨਜ਼' ਅਤੇ 'ਗੋਲਮਾਲ-3' ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਰਹਿ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਅਜੈ ਦੇਵਗਨ ਦੇ ਰੋਹਿਤ ਸ਼ੈਟੀ ਨਾਲ ਕਾਫ਼ੀ ਚੰਗੇ ਸੰਬੰਧ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਜੋੜੀ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ 'ਜ਼ਮੀਨ', 'ਗੋਲਮਾਲ', 'ਗੋਲਮਾਲ ਰਿਟਰਨਜ਼', 'ਬੋਲ ਬੱਚਨ', 'ਸਿੰਘਮ ਰਿਟਰਨਜ਼' ਅਤੇ 'ਗੋਲਮਾਲ ਅਗੇਨ' ਵਰਗੀਆਂ ਕਈ ਹਿੱਟ ਅਤੇ ਸੁਪਰਹਿੱਟ ਫਿਲਮਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਰੋਹਿਤ ਵਲੋਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਫਿਲਮ 'ਸਿੰਘ' ਅਤੇ 'ਸੂਰਿਆਵੰਸ਼ੀ' ਦੇ ਕੈਮੀਓ ਵਿਚ ਵੀ ਅਜੈ ਦੇਵਗਨ ਨਜ਼ਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਲ ਹੁਣ ਤੱਕ ਅਜੈ ਦੇਵਗਨ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਫਿਲਮਾਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ 'ਆਜ਼ਾਦ' ਸਾਲ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿਚ 17 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਤੋਂ ਅਜੈ ਦੇਵਗਨ ਦੇ ਭਾਣਜੇ ਅਮਾਨ ਦੇਵਗਨ ਅਤੇ ਰਵੀਨਾ ਟੰਡਨ ਦੀ ਬੇਟੀ ਰਾਜ਼ਾ ਬਡਾਨੀ ਨੇ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਵਿਚ ਡਬਿਊ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਫਿਲਮ ਟਿਕਟ ਖਿੜਕੀ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਕੁਝ ਖਾਸ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਅਜੈ ਦੇਵਗਨ ਦੀ ਦੂਜੀ ਫਿਲਮ 'ਰੇਡ-2' ਇਸ ਸਾਲ 1 ਮਈ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਸੀ, ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਹੀ ਫਿਲਮ 'ਰੇਡ (2018)' ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਸੀ। ਫਿਲਮ ਟਿਕਟ ਖਿੜਕੀ 'ਤੇ ਚੰਗੀ ਹਿੱਟ ਰਹੀ।

ਅਜੈ ਦੇਵਗਨ ਦੀ ਇਸ ਸਾਲ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਤੀਜੀ ਫਿਲਮ 'ਸਨ ਆਫ਼ ਸਰਦਾਰ-2' ਸੀ ਜੋ 1 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਪਰ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੰਗਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਹੁਣ ਅਜੈ ਦੇਵਗਨ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਫਿਲਮ 'ਦੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੇ-2' 14 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਜੈ ਦੇਵਗਨ ਫਿਲਮ 'ਧਮਾਲ-4' ਦੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਫਿਲਮ ਪੋਸਟ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਫੇਜ਼ ਵਿਚ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਰੋਜ਼ਰ' ਦੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਫਿਲਮਾਂ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਣਗੀਆਂ। 'ਰੋਜ਼ਰ' ਦੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਖ਼ਤਮ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਅਜੈ ਦੇਵਗਨ 'ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿਅਮ-3' ਦੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਇਸੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਗੇ, ਜੋ ਮਾਰਚ 2026 ਤੱਕ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਉਹ ਰੋਹਿਤ ਸ਼ੈਟੀ ਦੀ ਕਾਮੇਡੀ ਫ੍ਰੈਂਚਾਈਜ਼ੀ 'ਗੋਲਮਾਲ-5' ਦੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਕਰਨਗੇ। ਅਜੈ ਦੇਵਗਨ ਦੀ ਸੁਪਰਹਿੱਟ ਫਿਲਮ 'ਸ਼ੈਤਾਨ' ਗੁਜਰਾਤੀ ਫਿਲਮ 'ਵਸ਼' ਦਾ ਰੀਮੇਕ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਪੈਨੋਰਾਮਾ ਸਟੂਡੀਓਜ਼ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵਲੋਂ ਚੰਗਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੋਂ ਹੀ ਫਿਲਮ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚਰਚਾ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 'ਸ਼ੈਤਾਨ-2' ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਨਵੀਂ ਡਰਾਉਣੀ ਫਿਲਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਫਿਲਹਾਲ ਇਸ ਦੀ ਪਟਕਥਾ 'ਤੇ ਕੰਮ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

Golden State Realty

Real Estate and Loans Under One Roof

ਘਰਾਂ ਦੀ ਵਧੀਆ ਡੀਲ ਤੇ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਲੋਨ ਲੈ ਕੇ ਦੇਣ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ

Selling Homes from Gilroy to Sacramento, CA

Call us before visiting new model homes to save big time.

ਪਿਛਲੇ 39 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਿਜ਼ਨਸ ਵਿਚ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਯੋਗ ਲਈ ਸਮੂਹ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ

Time to buy new home in Tracy, Manteca, Lathrop and Stockton

Pinnacle Award Winner 2014, 2015, 2016 & 2017

Grand Master Award Winner: 2018-2021, Platinum Award 2022

Call for Listing Special 2026

Ph: 510-304-9292 or 408-666-8279

Anmol Singh Gill
REALTOR
Bre. # 02062952

Armaan Singh Gill
Sales Agent
Bre. # 02161166
Ph: 510-709-7987

Jaswinder (Jassi) Gill
M.Sc (PAU)
CA BRE# 00966763
Broker/Owner

Harjot Singh Gill
REALTOR
Bre. # 02036421
Ph: 408.413.8350

Rakesh Pabla
REALTOR
Lic no: 01507068
Ph: 408.531.5464

Fremont Office: 86 Pilgrim Loop, Fremont CA 94539
Tel: 510-440-9292

Visit us @ www.jassigill.com
for hot listings

Recent Sales

1. 4201 Saturn way
Union city CA 94587

13. 30252 Cedarbrook Dr
Hayward ca 94544

2. 6746 Sapphire Street
Dublin CA 94568

4. 4643 Sloan St
Fremont CA 94538

7. 776 Vereda ct San Jose
CA 95123

10. 9810 Bobcat Ct
Gilroy CA 95020

14. 4452 Alice Way
Union city CA 94587

3. 7722 Curry Dr
Gilroy CA 95020

5. 5645 Evergreen terr
Fremont CA 94536

8. 8455 Peachtree Ave
Newark CA 94560

11. 1777 Osage Ave
Hayward CA 94545

6. 1916 Ticino Ct
Pleasanton CA 94566

9. 2169 Charger Dr
San Jose CA 95131

12. 2249 moody ave
Hayward ca 94545

Purchase Loan and Refinance

Call Sukhveer (Sukhi) Gill Ph: 510-207-9067
DHMS, Loan Broker

CA BRE Lic.#01180969
NMLS# 352095